

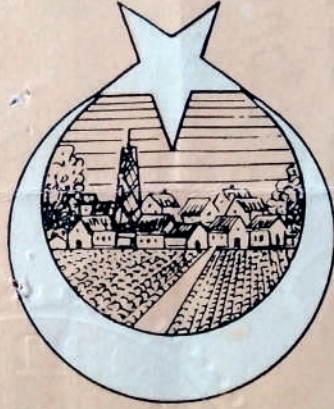
AYDINLANMA VE
AYDINLATMANIN KAYNAĞI
İVRİZ KÖY ENSTİTÜSÜ MEZUNU
FEDAKAR BİR ÖĞRETMEN

HAYRİ YILDIZ

Hasan YILDIZ

Türkiye Cumhuriyeti
Milli Eğitim
BAKANLIĞI

Köy Enstitüsü
Diploması

Köy Enstitüsü

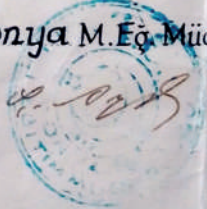
Diploması

Diploma №: 448

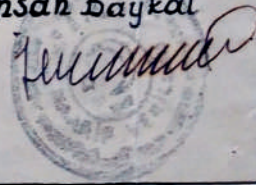
Adı ve Soyadı	Hayri Yıldız
Babasının adı	Mehmet
Okul numarası	629
Doğduğu yer ve yıl	Hadim-Dolhanlar, 1931
Mecburi hizmet süresi	(20) yıl

Yukarda künyesi yazılı Mehmet ^{Oğlu} _{Kızı} Hayri Yıldız (Jüriz) Köy Enstitüsü Öğretmenlik ^{Sağlık} kolunu (1950-1951) öğretim yılında (İyi) derece ile bitirdiğinden bu diploma-yı almağa hak kazanmıştır. 21/ VII / 1951

Konya M. Eğ. Müdürü

Enstitü Müdürü
İhsan Baykal

(Stok No. : 95)

© Özgür Yayınları Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Özgür Yayınları Tic. Ltd. Şti'ne aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayımlanamaz, depolanamaz.

ISBN • 978-975-447-914-0

1. Baskı • Eylül, 2024

Dizgi/Mizanpaj • Mehmet ÇAKIR

Kapak Tasarımı • Feyza BİBACAN • M. Fatih ÖZSOY

Redaksiyon • Mustafa AKGÖL • Sema AKGÖL

Özgür Yayınları Tic. Ltd. Şti.

Yayıncı Sertifika No: 45503

📍 15 Temmuz Mah. 148136. Sk. No: 9 Şehitkamil/Gaziantep

☎ 0.850 260 09 97

📞 0.532 289 82 15

🌐 www.ozgur yayinlari.com

✉ info@ozgur yayinlari.com

Baskı: Bulut Dijital Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 48120

Basım Tarihi: Eylül 2024

📍 Musalla Bağları, İnciköy Sk. Dinçtaş Plaza No:1 A, 42500 Selçuklu/Konya

Ön Söz

1965 yılında Konya merkezde Köy Enstitüsü mezunu bir babanın üçüncü çocuğu, iki yıllık Meslek Yüksek okulundan (bence) vasat bir eğitim alarak hayata başlayan biri olarak kendimi ve babamı çok sorguladım.

Babamdan edindiğim tecrübe ile, benim gibi olmasınlar, hayat mücadelesine donanımlı girsinler diye (kendimizce mücadelelerle) eşimle çocuklarımızın iyi bir eğitimle hayata başlamaları için yüksek tahsil yaptırdık. Çocuklarımız kendi başlarının çaresine bakar duruma gelince, emekli olduk.

Babamın yıllar önce bazı dergi ve mahalli yayınlarda yayınlanmış yazılarını biliyordum. “Okuyayım bakayım başkaca neler yazmış” dedim. Okuduktan sonra;

70’li yıllarda zorlukla alabildiği Murat 124 marka kendinin hiç sürmediği arabasıyla bir yerlere giderken dağ başlarında, “şu gocanın yanında dur bakalım, bir konuşalım” demesinin ardında yatan nedenleri daha iyi anladım.

11-12 yaşlarında Anadolu’nun bir köyünden, amcası olan öğretmenin üç yıllık eğitiminden sonra, Köy Enstitüsünden mezun olup, doğduğu o dağ köylerine öğretmen olarak gidip, köy halkının tiyatroyla hayatını değiştirebilmek, kendi gibi olan çocuklara roller verip özgüvenli bireyler yetiştirme çabasını fark ettim.

Babamın ailesine, kurmak istediği geleceğin üzerinden 80 ihtilalinin buldozer gibi geçtiğini ve annemin ihtilal referandumunda mahalledeki sandıktan çıkan üç beş (kırmızı) ret oyundan birinin ona ait olmasının izlerini buldum. Babamın takvim yapraklarına, okulda kullanılmış kağıtları müsvedde yapıp yazdıklarını birleştirence gördüm.

Çektiği onca emeğin ve çalışmalarının heba olup boşa gitmemesi adına, öldükten 27 yıl sonra bulduğu defter boşluklarına ve kağıt parçalarına aldığı notları, çok sevdiği daktilosuyla yazdığı yazıları, yıllardır sakladığım her parça kağıdı eşim Ayşe YILDIZ’ın yardımlarıyla birleştirip yazmaya karar verdim.

Emekli öğretmen, amcam Hasan YILDIRIM'ın bilgi ve deneyimlerinden faydalanarak, arkadaşım ve dostum Mustafa AKGÖL'ün editoryal yardımlarının sonucunda bu kitabı vücuda getirdik.

Umarım faydalanan ve çıkarım yapan birileri olur. Temmuz 2024

Saygılarımla
Hasan YILDIZ

HAYRİ YILDIZ

1931 yılının mart ayında doğduğum resmi kayıtlara işlenmiş ise de esas doğumumun 1929 olduğunu araştırmalarım sonucunda saptadım.

Doğum yerim Konya ili Hadim kazasının Dolhanlar köyüdür. Bu köy önceleri Bozkır kazasına bağlı idi. 1933 yılının içinde veya 1927 yılı içinde Hadim'e bağlandığını söylerler.

Doğum yerim çok fakir ve dağlık bir muhittir. Köyümüze taşıt girmez. Kendi yetenekleri haricinde zanaatkar yoktur. Hiç okuyan olmamış. Eğitimci hariç, köyün ilk öğrencisi benim. Numaram bir.

1933 yılının son bahar aylarına çok kıt aklım eriyor. Yalnız şunu çok iyi hatırlıyorum. Bütün damlara bayrak asıldı. Cumhuriyet parkı yapıldı. Bayraklarla donatıldı. Her evin önüne ve parka fenerler asıldı. Bayrak ve fener asmayanlardan bir kuruş ceza alınması için köy bekçisi tellal çağırdı. O yıllardan, başka bir olaya aklım ermiyor. (Bunu da Cumhuriyetin onuncu yılı olduğu için biliyorum olsa gerek.)

1935 veya 1936 yılında rahmetlik dedeme eski yazı tahsiline gittim. Üç yıl kadar namazlık ve adap öğrendim. 1937 yılında elif cüzü okumaya geçmiştik ki dedem hastalandı. Biz boşta kaldık. Kış aylarının ezici soğukları vardı. Ayak ve sırtımız çok perişan olduğundan oynamaya ve gezmeye çıkamıyorduk. Ayağımızda çarıklar vardı. (Öküz gönünden yapma terlik şeklinde ince ayak giyecekleridir.) dedemin hastalığı uzun sürmedi. Yine caminin altındaki karanlık odada okumaya başladık. Arapça harflerle öğretime devam ediyorduk. Fakat inkılapların yurdun ücra köşelerine gitmesi için devlet sıkı tedbirler alsa gerek ki hafta dönmeden köylere jandarma bilgi verir, Arapça öğretim yapmanın yasaklandığını duyururdu. İşleri sakıncalı gören dedem bir tedbir olarak dört kişiye bir kalem ve defter vererek Arapça eğitiminin yanı sıra Latin harfleri diye nitelendirdiği şimdiki yazıyı harf olarak yazdırırdı.

Ayrıca duvarda sarık ve takkenin yanında destur, (öğrencilerin ihtiyaca çıkarken orada asılı bulunan tahtayı ters düz edip giriş çıkışı belli etmek amacıyla kullandıkları düzenek) bir falaka, birde fötr şapka asılı idi. Devlet

memurlarından birinin geldiğini haber alır almaz, hemen fötr şapkeyi giyerdi. Bu şapka inkılabıydı. Devlet zorunlu kılmıştı. Şapka giymeyi Büyük Ata 1925 yılında, ilk önce devlet ricali olarak başlatmıştı.

Böylece bu Arapça tahsil hayatım 1941 yılına kadar devam etti. 1941 yılında dedemin ölümü ile son buldu. Babam köye Hatip oldu. 1941 yılı kış aylarını bağ dikmekle geçirdik. İkinci Dünya Savaşı ve kıtlık, fakrî zaruret son haddine varmıştı. Çok yokluk içinde yaşıyorduk. İhtiyat olarak bütün askerleri toplayıp cepheye göndermişlerdi. Tarımda çalışanların çoğu askerde olduğundan üretim azaldı. İkinci Dünya harbine girmemek için birçok isteği yerine getiren devlet Alman faşizminin bizi kapsamına almaması için bütün yurt düzeyindeki buğdayı Almanya ya verdi. Böylece ekmek karneye bağlandı.

1941 yılının sonunda okuma yazmasını bilenler arasında 6 aylık eğitim kursları açıldı ve amcam feyzi efendi eğitim kursuna gitti. İvriz Köy Enstitüsü eğitim kursunu bitirip 1941 yılının kasım ayının 28.de köye gelip eğitimli ilk okulunu açtı. Köyde okul olmadığından köy camisinde okutulma kararı verildi. 1943 yılının baharında üç yıllık eğitim okulunu bitirdim. Çok ilkel ve rezil okuduk. Bazen çok soğuk havalarda cami evinde tek pencereci bir odada okurduk ama buranında camı olmadığı için (amcamın ya da köy eşrafının bulabildiği) cerideyi yapıştırarak soğukları önlerdik.

Savaş bütün şiddeti ile devam ediyordu. Açlık ve yoksulluk son haddi almıştı. Baharın gelmesini dört gözle bekliyorduk. Bahar gelip de otlar yeşerse idi, millet tarlalarda ve dağlarda biten otlardan istifade edecekti. (Tavşan ekmeği, kuzu kulağı, güneyik, cırcıvık, labada, yarpuz vb.)

Babam Beyşehir ilçesinin Homa köyünde bir değirmende arpa karışımı göremez satıldığını haber almış. Hemen ağabeyimle, bizi yolladı. İki günde eşekle Homa ya vardık. Değirmenci, devlet korkusundan olsa gerek bunu satamayacağını söyledi. Çaresizlik içinde durumu anlattık. Gece saat 01 de beş havayı göremez vereceğini söyledi. Gece saat 01 kadar köyün alt kısmındaki kavaklıklarda evtükledik. Gece saat 02 de beş havayı mahsulü olarak yola çıktık. Aızığımız olmadığından değirmenciden ekmek istedik. Adam, biraz tandır kurusu verdi. Böylece Bozkır kazasına kadar idare ettik. Bozkırdan geçerken jandarma yakaladı ve aç olduğumuzu dokuz nüfus yeyintisiz kaldığımızı, bu zahireyi bir akrabamızdan aldığımızı söylediysek de bunlar kaçakçı, karaborsacı diye bizi ala koydular. Bozkırda babamın arkadaşı imam Abdullah halim efendiyi bulduk ve o kefil oldu. “Bunlar yemek için götürüyorlar” dedi. Böylece köye gidebildik.

Köyde açlık ve sefalet vardı. Memleket Alman savaşının etkisi altında idi. Bazı günlerde Ak deniz üzerinde uçan uçaklar bizim dağlar üzerinde büyük

gürültülerle dönüş yapıyorlardı. Dayım ve köyün büyük bir kısmı ihtiyat askeri idiler. Babam hem eski mektep okutup hem de imamlık yapıyordu. Köyde sökel hastalığı baş gösterdi. Her gün üç dört kişi ölüyordu. Dayımın evi ve bizim ev sökele yakalandık. Bunun için köye darpıcı getirildi. Bütün köyü hem kuduz tehlikesinden ve hem de sökel tehlikesinden korumak için darpıcı hepimizi darpıladı. Eşek, inek, koyun, keçi, köpek, kedi bütün canlı olanları darpıladı. (Belki de ilerideki nesiller darpının ne olduğunu anlayamayacaktır. Köyümüzdeki darpı işini bir iki satırla örnekleyerek anlatalım: köye ilan verildi. “Darpıcı geldi. Herkes altından geçsin, geçmeyenden 25 kuruş ile 1 liraya kadar ceza alınacak” dedi. İki duvar arasından bütün canlılar geçti. Her geçen canlının üzerine, kaynamış ve okunmuş sıcak tuzlu su süpürgelerle serpildi. Bazıları da bu damlacıklı suların ağızlarına da alırlardı. Çok ağır hastalar yapılan sedyelerle darpı suyunun altından geçirilirlerdi.) Bu hastalık bizim köyü ve civar köyleri 1943 yılı kış ortasına kadar kırdı geçirdi

Bu yıllarda ağabeyimle bana bir şalvar (pantolon) diktirilmek istendi. Fakat şalvar Gezlevi de varmış. Oraya ağabeyim gitti. İlk defa ben makinede dikilmiş bir şalvar giyecektim. Çok hevesliydim. Hep kaput bezinden don giyerdik. Nihayet bir şalvar diktirdik. Artık şalvarım vardı.

Babamın hocalık aylığı 450 kuruştı. Bu para bizi idare etmiyordu. Ağabeyim evlenecekti. Para bulmak gerekliydi. Bir tarlamızı topal Hasan’a 20 liraya sattık. Ağam evlendi. Masraf az olsun diye yengemi kaçırdık. (Topal Hasan I. Dünya savaşı gazisi, aylıklı.)

Aradan çok geçmedi, babamgilin kurrasını askere çağırdılar. Babamla birlikte bütün köyden 10 kalem askerdi. Hepsini mezarlıkta topladılar. Yüksek sesle dualar edildi. Toprak öpüldü. Herkes askerinin arkasından dualar edip su serptiler. O günkü evdeki üzüntümü hiç unutamam. Her evde bir matem vardı. Giden erlerin sevk yerleri, dillere destan olan Konya’nın Aslanlı kışlasıymış. İki gün sonra oraya teslim olmaları gerekiyormuş. Gözü yaşlı anneler oğullarının, karılar kocalarının arkasından ağıtlar söyleyip dualar ettiler.

1944 yılının ilk aylarında Köy Enstitülerine öğrenci alınacağı, muhtarlıklara ve öğretmenliklere, tamim geldiğini ağızdan ağıza duyduk. Bunun hazırlığı içine girdik. Bu arada öğretmenli 3. Sınıf diplomalarımız imzadan gelmemişti. Vakit geçirmeden eğitmenden bir tasdikname alarak tez elden hazırlıklara başladık. Mevlüt Yıldırım (ebem ölünce dedem evlenmiş, babamın kardeşi, amcam), Hilmi Yıldırım (Eğitmen Feyzi emmimin oğlu), Mehmet Gülgün, Davut Aslan, Mustafa Deniz (dedemin kardeşinin oğlu), Mustafa İldan yola çıktık. Başımızda Babam Mehmet Yıldız, amcan Feyzi Yıldırım, Süleyman amcam (Deniz) ve Kara Ahmet (Gülgün) isimli kişilerle gittik. Eşeklere azıkları alarak yola çıktık. Sabaha 3 saat falan kala başlayan

yolculuk Karaman'a doğru başladı. Karaman'a, o zamanın yürüyüş ölçüleri ile 40 saatte gidilirdi. Böylece kalabalık bir şekilde 3 günlük bir yolculuktan sonra Karaman kazasına varıp eşekleri bir tanıdığa emanet ettik. Treni sorduk 32 kuruş dediler. Bu babamgil için çok büyük para olduğu belli ki, herkes çocuğunu bir köşeye çekerek "Oğlum bu kadar masraf olacak, eğer bir de okumaz isen, yandık kül olduk" diyorlardı. Elimizdeki tasdiknamelere yarım bilette olmuyordu. Süleyman amcam trencilerden birine sordu. "Beğim, bu gelecek trende daha ucuz yer yok mu?" diye. Trencide "kara oda var, orası, Karaman'dan Ereğli'ye 22 kuruş" dedi. Düşünüp taşınıp, aradaki 10 kuruşu vermemek için kara vagona gitmeye karar verildi. Ve bu arada bindik. 4,5 saat süren bir yolculuktan sonra ikinci vakti Ereğli'ye indik. Enstitü kazaya yayan 2, 2,5 saatti. O gün gitmeyerek, bir handa adam başı 5er kuruşa yattık. Handa hayvanlar bağlı idi. Hayvanların yanı başına, tahta boş (ahır sekisi) yapmışlar. Burası küçük olduğundan bizi ve hayvan sahiplerini almadı. Hayvan sahiplerinin haberi olmadan batmalarda yatmamız, gizlice kararlaştırıldı. Küçük çocuklar akşam gaz lambasının karşısında ekmeklerimiz yendikten sonra her tarafa dağıldık. Boş batma (hayvan yemliği) bulanlar yattı. Bulamayanlarda hayvanların bağlı olduğu batmalara yattılar. Mevlüt amcamın yorgunlukla hiç haberi olmamış, uykusu arasında, at yüzünü yalamış ve sabaha kadda aralıklarla devam etmiştir. Sabah çenesi ve yüzünün yarısı kıpkırmızı idi. Kendi kendimize amcamla biraz zevclendik.

1941,42 ve 1943 yıllarının kıtlığı 1944 yılında da hemen hemen her sahada devam ediyordu ama ekmeklerimiz torbalarımızda vardı. Ancak ilerideki günlerde ekmek bulamazsak diye, hazırları yemeyip, etraftan ekmek istemeye başladık. Biraz ekmek isteyerek sabah yemeğini de bedavaya getirdik. Karnımız doyduktan sonra, sabah ilk iş olarak okulun yolunu tuttuk.

Okula vardık ama hiç kimse yüzümüze bile bakmadı. "Oğlum biz 5. Sınıftan mezun olan öğrencileri alıyoruz. Siz ise 3. Sınıftan çıkmışsınız" deyip bizi savdılar. Öğlen oldu bir daha okul idaresini istila ettik.

Bizim gibi İvriz Köy Enstitüsünün eşiklerini aşındıran çoktu. Millet okumayı idrak etmiş ve bu okullara çok akın vardı. Bunun sebebi de hem kültürel bakımdan hem de sanat ve tarım alanında elemanlar yetiştiriyordu.

Bütün okul senenin 12 ayını 4 de taksim etmiş. 3 ay sanat, 3 ay tarım, 6 ay dersti. Ama bu programı bizim okul, öğleyedek ders, öğleden sonra bu dersin uygulaması, sanat ve tarımdı.

Burada bir anımı anlatayım. Tarım dersinde konumuz bağcılıktı. Amerikan asmalarını görüyorduk. Bunun ürünleri ve yabancı asmaların aşılınmaları idi. "420 A rumuzu altında "sasla berlandiyarı" asmalarının yerli üzümlele aşılınmasından, bir kök asmadan, düz bağlarda 25 kg üzüm, asma herckler-

de 55 kg kadar üzüm veriyor. Bunun mali durumu, 55 kg üzüm 10 kuruştan 5,5 lira eder. 25 kg ise 2,5 lira eder. Bunun pekmeze tebdilinde 14 kg üzüm-den 1 kg pekmez durur. Bunların en hesaplısı ise şaraptır. Şarap teknolojisini gelecek ayki konularda işleyeceğiz” diyen öğretmenimize bir soru tevdi ettik.

- Şarapta yapacağımız mı?

- Evet yapacağız.

- Yaptığımız şaraptan içeceğiz mi?

- Evet, içebiliriz.

- Töbe olsun. Diyerek gülüştük. Bu arada gelelim esas konumuza, (ayrılıp yazı anılarımızı bir iki sene ileriye götürdük.)

Gelelim bizim okula kayıt işine, ikinci, yani öğlen sonu müracaatımız dada yine bize bir olumlu cevap vermediler. Bu umudumuzla birlikte artık bizim okul şansımız boşa çıktı. Geriye dönüp istasyona gitmekten başka yol kalmamıştı. Okul ile istasyonun arası 12 km olacak galiba. Bir kısmı bunalıp sağa sola çekildi. Babam benim omzumdan tutup bir kenara çekip, dizlerini kırıp çömelere benimle hizalanıp konuşmaya başladı. Gözlerime bakarak aynen şöyle dedi. “Oğlum, okumak istersen burda kalalım, imkanlar araştıralım, imkanlarımız ne ise kullanalım” dedi. Ben ise “ben eve gitmem” babamın yüzünde hafif bir tebessümle omuzlarımı tutup hafiften sıkarak “bak buna sevindim. Eğer gidelim dersen, işte tren, binelim. Amma, şunu da hatırlatayım, köye varır varmaz davar ya da oğlak gütmeye gidersen” deyince, benim çocukluk imkanlarım bitmiş olacak ki, gözlerimden hiç durmadan döken yaş taneleri, kıl abanın üzerinde tohum taneleri gibi çiğler bırakıyordu. Elimdeki bohçanın kenarına yüzümü, üzerimdeki kolları hafiften kısa kalan abanın koluna da burnumu sürtüp silerken; “ölüm burda kalırsa, ölümü buraya koyun. Ben gitmem” diyerek hıçkırarak burnumu çekiyordum.

Bu sırada yanımıza hafiften sokulup gelişen olayların farkında olan Ahmet çavuş (Çanakkale cephesinde savaşmış) babama yaklaşip “maarif vekaletine bir tel ile durumu ihbar edelim. Bir müracaat yapalım. Belki de faydadan hali kalınmaz” dedi.

Hemen postaneye gidip 425 kuruş masraf ederek bir tel yazdırıp maarif vekaletine dilekte bulunduk. Bu arada biz çocuklar gelişen olaylara pek müdahil olamadık. Başımızdakiler bir ara ufak tefek tartışmalar yaşadılar. O anda çok anlayamasak da sorunun maddi olduğu belli oluyordu. “Yazgı böyleymiş, bu masrafın altından kalkmak gittikçe zorlaşıyor. Git gel, yat kalk bir de şimdi tel masrafı, olup olmayacağı da belli değil. Dipsiz kuyuya taş atar gibi” diye sözler konuşuyorlardı. Çocuklar olarak bazılarımızın çok da olayla ilgilendikleri söylenemezdi. Ben kendimi biliyordum. İçimde çocukça, sevinç ve korkular aynı anda geliyordu. Sonuçta tel çekilmişti ama sanırım

masraf babam tarafından karşılanmıştı. Belki de bazılarının, beklemenin beyhude olacağını düşünmeleridir. Çünkü bu andan sonraki olayların zuhuru farklılaştı.

İstasyonda pişmanlık, üzüntü, yorgunluk ve bıkkınlığın olduğu bir ayrılık ve vedalaşmadan sonra trenin kalkışını bile beklemeden ben babamın elinden tutup diğerlerini arkada bırakarak içimde farklı bir sevinçle geriye arada sırada dönüp bakarak oradan uzaklaştık. Ayrılmadan önce babam amcamlara ve diğerlerine bazı tembihlerde bulundu. Fideriş den bizim çeşgi almadan gitmelerini ve Allah nasip ederse bakalım ne zaman bilinmez ama nasıl olsa köye geri döneceğimizi konuşmuşlardı.

İki gün Ereğli'deki handa kaldık. İkincisi gün okula tekrar varıp müracaat ettik. Bu kez babam artık beni yönlendirerek, kocaman adam olduğumu ve artık her işimi kendimin yapabileceğini öğütleyerek içeriye gönderdi. Önceden babamgillerle gittiğimiz için daha bildik bildik içerimde farklı bir heyecanla tekrar, sonradan müdür muavimi ve eğitim şefi olduğumu öğrendiğim, öğretmenin huzuruna görevli bir şişmanca hademenin yardımı ile çıktım.

“Efendim biz maarif vekaletine tel çektik, babamda beni telin sonucunu öğrenmek veya kaydolabilmem için ne yapacağımı sorayım diye size gönderdi. Onun için geldim” dedim. “hı tel çekip vekalet bilgi verdiniz demek” dedi ve hafif bir tebessüm ederek “evladım sana kesin cevabı verdim. Mammafi söyle babana sana bir şans tanıyalım. Eğer köyünüzdeki kız talebelerden biriyle gelseydin onunla birlikte kaydını yapardık” dedi. Ben de “ama bizim köyde kızlar okumaz ki” dedim. Bana hafif gülümseyerek, elindeki evraklara bakmaya başladı. Olabilir mi diye düşündüm, bizim köyde kızlar okumazdı. İlk okula kimse kızını vermemişti.

Ben büyük bir sukutu hayal içinde yere bakarak bir şey bile diyemeden geri döndüm. Dünya başımda dönmüştü. Yaşım 12 idi bundan başka okuma şansım kalmamıştı. İçimde yanan, bilhassa öğretmen ve sağlık memuru olma alevleri bir anda sönmüştü. Artık ne tarafa ve nereye gittiğimin farkında değildim. Bir zaman sonra kendime gelerek geriye dönüp gelecek yıl tekrar kaydolabilme şansım var mı? Diye sordum. Müdür muavini bana, el cevap, hüviyetimi alıp, yaş ve doğumuma bakarak, “ilk okul 5'ten çıkmış olsaydın sana gelecek yıl gel derdim. Ama sen 3. Sınıf mezunusun gelecek yıl alamayız.” Deyince, sonradan gelişen umudumda kayboldu. Bir anda gözlerim yaşla doldu ve ağlamaya başladım. Ağlayarak ve koşarak dışarıya babamın yanına vardım. Benim koştüğümü görünce çömeldiği yerden ayağa kalkan babamın beline anca gelen boyumla ona sıkı sıkı sarılıp hıçkırıyordum. Babama okulun içinde gelişen olayları ağlaya ağlaya anlattım. Babam bana destek olmak ve beni sakinleştirmek, okuma ümidimi kırmamak için olsa gerek. “Oğlum sana güzel bir ayakkabı alalım doğruca eski kuran kursu mektebine

devam et. Hocalıkta da geçinip para kazanırsın, ameleliğe gitmekten çok daha iyi” dedi ve hoca olma ümidine yüklendi. Babam abdest alıp namaza durdu. Ben biraz sakinleşmiş arada bir burnumu çekip duruyordum. Bu arada enstitünün öğle yemeği zili çaldı. Yemeğe toplandılar. Babamın yanından uzaklaşarak hemen koşup, bir defa olsun o güzel giyinmiş insanlara karışıp onlarla yemek yeme şansını denedim. Onların arasına katılıp ne yapıyorlarsa aynıını yaparak onlarla yemek yedim. Kuru fasulye yemeği ile çeyrek ekmek ve birazda adını sonradan öğrendiğim irmik helvası yedim. Bu helvayı hiç duymamıştım ve görmemişim. Çok hoşuma gitti. Köye geldiğim zaman belki de yüz kere anlattım.

Babam hala namaz kılıyordu. Belli ki nafile namazı kılıyordu. Çünkü baya uzun süre olmuştu. Bende okulda kalabilme imkanlarını denemiş ama hiçbir tutunacak yerim kalmamış bir durumda babamın yanına vardım. Babamın yanı başında bir yere oturup sırtımı bir ağaca yaslayıp, Dedem köyündeki Tefik hocanın yanında hoca olma imkanlarını düşünüyordum.

Rahmetlik dedem 1941 yılında vefat etmişti. Ölümünün birkaç gün öncesinedek, ben onda elif cüzü, Elham cüzü gibi eski yazıları bitirdim. Sübhaneke ile Vedduha ve Elemneşrahleke arasını iki kez bitirip, ezber işimde iki kez fergaba duhul etmişim. Kendime güvenim vardı. Kurandan da beş altı parça ezberim vardı. Ayrıca adabı muâşeret ve abdest adabı, namaz ve oruç adabları üzerinde, dedem bir hayli şeyler öğretmişti. (1934 veya 1935 yıllarında okula başladım ve 1941 yılı sonuna doğru yeni okula gitmişim.) Bu arada babam namazı bitirdi. Heybemizi omuzlayıp okulu arkada bırakarak yola düştük. Ereğli bir buçuk iki saatlik bir yoldu. Babamla konuşa konuşa gidecektik. Tam okul kapısının görünmez olduğu yeri kurtarıırken, beraberinde bir kız çocuğu olan eli bohçalı bir adama tesadüf ettik. Babam ona selam verdi. Nereye gittiğini sordu. O da “şu kız çocuğunu okula kaydettirebilirim, onun için geldim. Ama yer gök bilmiyorum” deyince benim hemen kafam çalıştı. Okul müdür muavini bir kızla gelseydin seni kaydederdim dediği aklıma geldi.

Hemen söze karışıp, “amca beraber okula gidelim, siz babamla otururken ben arkadaşları kaydettireyim” deyince amca babama ve bana bir güven duysa gerek. “Haydi bakalım gidelim zaten çok yorulduk” dedi. Babamın da yüzünün şekli değişmişti. Geriye dönüp de okul girişine gelinceye kadar sanki uçuyor gibiydim. Babamın biraz önce namaz kıldığı yere gelince “amca sen kardeşin hüviyetini ver biz gidip kayıt yaptıralım” dedim. İlgınlı ihtiyar adam “haydi kızım bu arkadaşınla gidin” dedi. Bu arada babamda bana tekrar hüviyetimi verdi ve biraz önce karşılaştığımız o kızla el ele tutuştuk ve okula yöneldik. İki üç kere başvuruda bulunduğumuz için iyice nerelere gidileceğini öğrenmişim. İdare binasına vardık. “Sayın öğretmenlerim ben

bu kız arkadaşımınla birlikte kayda geldik” deyince, müdür muavini gülerek “ulan kerata sen bizim köyümüzde kızlar okumaz demiştin, hemen bir saat içinde bu kız arkadaşını bulup geldin” deyince, yanı başında gözlüklü bir zat vardı. Sonra öğrendik ki okul müdürü Recep Gürel’miş. “Bu gencin gözlerinde yarının geleceği okunuyor. Böyle girişkin öğrenci kaçırılmaz. Hemen kaydedin.” Deyince, kızın ve benim hüviyetlerimizi alıp kayıt yaptılar. Bu arada hiçbir şey düşünmüyordum. Masanın üzerindeki çanı çalarak yaşlı bir hademeyi çağırdı. “Hemen bunları depoya götür” dedi.

Bizi o ihtiyar hademe hemen depoya yani dikiş evine götürdü. 1 asker potini, 2 adet çorap, 2 adet fanila, 1 pantolon, kalın yün kumaştan 1 ceket, 2 adet gömlek, 1 kravat, 1 şapka, üzerinde köy enstitüsü forması ile, 1 kayış, 1 pelerin teslim edip bir kadın öğretmen temiz olup olmadığımızı kontrol ederek, temiz olduğumuzu görerek, üzerimizi giydirdi. Elimize bir zarf vererek idareye gönderdi. İdareye geldik. Bizi kaydeden adam sigara içip duruyorken, “bunları ekme arabasına bindirin, Ereğli fabrikasının doktorlarından sağlık ve aşı raporlarını yaptırın” dedi.

Bizi iki at koşulu bir araba ile Ereğli’ye götürdüler. Kapıdan çıkıp giderken yanımızdaki mihmandara babalarımıza haber versin diye söyledik o da arabadan inmeden babamgile “çocukları merak etmeyin bizimleler aşı yaptırmaya gidip geleceğiz” diye bağırdı. Etrafımdaki gelişmelerin farkında değildim. Girdiğimiz yerlerde temiz ve bana gösterişli gelen kıyafet giyinmiş birçok insan gördüm. Başım döner gibi oluyordu ama her şey güzel geliyordu. Yanımdaki arkadaşım olan ismini sonradan öğrendiğim Hayriye’de benden farksızdı. O da benim gibi etrafa şaşkın şaşkın bakıyordu. Raporlar alındı ve bizi tekrar okula getirdiler. Okula gelince elime bir kağıt verdiler. Bu kağıdın üzerinde, 45 gün izinli olarak okuldan ayrılıyor. Diye yazıyordu. Üzerimizde yeni kıyafetler ve elimizde bir torba ile bizi dışarıya çıkarıverdiler.

Ömrümde o yeni elbiseler içinde, o günkü kadar neşeli olduğumu bilmiyorum. Hemen babalarımızın yanına geldik. Bizi yeni kıyafetlerle görünce ikisi de keyiflendiler. O ihtiyar adamla öğle namazından sonra ikinci namazını da kılmışlar. Sigara içip durmuşlar. Haydi gidelim dedik. Babam bana “aferin oğlum yan yatana ekme yok. Hem kendi işini hem de bu kız çocuğunun işini yaptın. Artık sen devleti cumhuriyenin okumuş bir neferi olacaksın. Allah tuttuğunu altın etsin” dedi. Hemen yola koyulduk. Babamdan bu övgü dolu sözleri de duyunca yerinde olan keyfim iyice yerine gelmişti. Torbamdaki kıyafetleri düşündükçe de yüküm dahada hafifliyor, birazda ben taşıyayım diyen babamı duymuyordum bile. Gelirken yardımcı dokunan bir adamın handa onlara yer ayırttığını ve oraya gideceklerini söyleyen Ilgınlı amca ve kızı Hayriye ile istasyona varmadan vedalaşıp ayrıldık.

Yatsı ezanları okunurken tren istasyonuna geldik. Oteller 10 hanlar 5 kuruştı, istasyondaki bekleme salonları da bedava olduğundan yemekleri yedik istasyondaki kanepelere yaslandık yattık. Yediğimiz yemeği de yeri gelmişken tarif edivereyim. Köyden ayrılmadan bir gece önce anam bir bez torbaya ovalanmış ve kum haline getirilmiş yufka ekmeğin içine birazda keşi (kuru peynir) incecik kıyarak karıştırıp yolluk yapmıştı. Bu yiyecek yola gidenlerin en başta gelen azığıydı. Açlığının durumuna göre, öğün başı bir avuç. Susuz insanın ağzında kupkuru olur, çoğalır gevemez olurdun. Birazda su aldın mı deme keyfine.

Sabah trene binip Karaman da indik. Fideriş köyünde eşeğimiz vardı. 5-6 saat yürüdükten sonra köye geldik. Fideriş köyünde babamın akrabaları vardı. Oradan dört havayı buğday alarak eşeğe yükledik yola koyulduk. Üç günlük yolculuktan sonra kendi köyümüze geldik. İkinci neşeli günümde, bu elbiseler içinde köye girmem oldu. Köyde en yeni elbiseler benimdi. İlk kravat takan bendim. Kravatı bağlamasını bilmediğimden hiç çözmez, çoğu zaman onunla yattığım olurdu. Nihayet elbiselerimi babam yalnızca cuma günleri giymemi söyledi.

Sene 1944 yılının kasım ayı idi, yapraklar sarardı, bağlar bozuldu. Benim dönüşüm için bütün hazırlıklar bitti. Bir tahta bavul aldık. Askerden dönenlerden içine 275 kuruşa aldığımız iskarpini koyduk. Ayakkabımı içine yedek bir çorap sokup onun içine de 5 lira para koyduk. Bir lirada cebime koyduk. Soğuk bir gündü epeyce bir ekmeğe koyduktan (daha önceden anlattığım şekilde) sonra bir çömleğe pekmez yerledik. O gece kardeşim Hasan çok küçüktü hiç uyumadı. Devamlı ağladı. Süt emmedi. Yeynilik döktüler. (Yeynilik: hastanın başına bir bez örtülür bu bezin üzerine su dolu bir kap tutulur erittikleri kurşunu su dolu bu kaba dökerler. Katılaştıran kurşunu hiç çıkarmadan o kabın içerisine, birkaç bıçak veya makasın ucu daldırılır. Her konulan bıçak birini temsil eder. O isim bellendirir ya da bir yere yazılır. Yazılan isimler çevredeki ağzı dualı insanlardır. Sabah bakılır en çok hangisi küf tutmuşsa o hocaya okutmaya gidilir.) Kardeşim Hasan'a da aynı yapıldı. Yeynilik Gerezli Hacı Maksut efendinin öğrencilerinden birine düşmüştü.

Sabah erkenden Yusufun Mevlüt isimli bir adam yeyintiye (un tedarik işi) gidiyordu. Ona iki okka pekmez verdiler hediye olarak, oda benim bavulu Karaman'a kadar eşeğe sarmayı vadetti.

Nihayet sabah yola çıktık. Annem Hasan'ı sardı sırtına, eşekle birlikte Mevlüt dayı önde biz arkada Gerez köyüne vardık. Orada anam kaldı. Hocaya muska yaptırmak için. Ben göz yaşları içinde ilk olarak yanımda kimse olmadan gurbete çıktım. Günlerce yolculuktan sonra Karaman'ın Fideriş köyüne vardık. Orada yatıp sabahleyin bavulu yüklenip kendi başıma 15-20 kilometrelik yola çıktım. Öğle üzeri Karaman'a vardım. Nadas tarlaların

içinden giderken sırtımda kendimden büyük bir bavul yüklüydü. Yollarda çok ağladım. Fakat okula gidiyorum diye içimde bir sevinç meşalesi yanıyordu. Tarlalardaki serçelerin cıvıltıları bana eşlik ediyor, içimdeki uçuşan kuşlara eşlik edip ses veriyorlardı. Karaman istasyonuna vardığım zaman trenin öğle sonu gideceğini söylediler. Bekledim tren geldi. Binip Ereğli'ye gittim. İstasyonda okulun at arabası varmış. Okuldan aşılı olup rapor almaya geldiğimdeki bindiğim araba gibi iki atlı değildi. At arabasına binerek okula vardım. Tam akşam yemeği zamanı idi. Yemeği yiyip elbiseleri ütüyü ve bizi de hamama soktular. Sonra yatakhaneye gittim. Evimizden ayrı yerlerde çok yatmışım, çobanlık yaparken dağda, harman zamanı damda, pekmez zamanı bağda, yolculuklarda handa, hiç otel yatağında yatmadım. Ama buradaki yatak çok rahattı. Bir şeyler düşünmeye varmadan yorgunluktan ve hamamdan sonra uyumuş kalmışım.

Sabah ilk olarak iş sahalarına gittik. O yıllarda bilhassa Köy Enstitüsü öğrencileri devlete yük olmaz alınan eğitim ve öğretimin yanı sıra üretim işi ile de meşgul olurlardı. Okula ait binlerce dönüm arazi vardı. Buralarda buğday, arpa, yulaf, mısır, nohut ve mercimek üretilirdi. İlk gün olunca yapılan her işe bakınıyordum, eğitim şefleri bizlerle ayrı ilgileniyorlardı. Ama bilebildiğim işlerde vardı. Ders vakti geldi derslere başladık. Ben ilk okulun 4.sınıf derslerini okuyordum. Benim gibi kırk kişi kadar vardı. Bizi hazırlık sınıfına verdiler. Ocak ayına kadar okuyup, imtihanla başarılı olanlarımızı 5.sınıfa geçirdiler. 1 hazirana kadarda 5.sınıfı okuyup, tekrar imtihanla orta okul bire hak kazandım. 1945 yılının 10.ayında orta okula başladım. Hiç inkıta vermeden 1951 yılının mayıs ayında öğretmen oldum. Hiç ikmale kalmadım. Hiç sınıfta kalmadım. Eğer bir ikmale kalsaydım, benim için intihar, ailem içinde yüz karası sayılırdı. Burada bir anımı anlatayım.

1945 yılı ağustos ayında izinli olarak köydeydim. Hadimden muhtar odasına tahsildar Ahmet Efendi isimli birisi gelmişti. Selyane ve miri vergilerini topluyordu. Ahmet efendiye babam “Ahmet Efendi biraz suratın bozuk, hayır ola bir şey mi var?” diye sordu. Ahmet Efendi “üç gündür uyku uyuyamıyorum benim lisedeki oğlan ikmale kaldı. Hadim’de el yüzüne çıkamaz olduk. Benim karı iki üç gündür yemek filan yediği yok. Ne yapacağımızı şaşırдық. Büyük hoca, imtihan olacağı gün 7 defa ihlası şerifi oku oğlanın üzerine üfle. 3 defa Ayetel kürsüyü oku bir bardak süte üfle, içine bir kaşık kahve koyarak çocuğa içir ve imtihana gönder” dedi. (O yıllarda Konya da bir lise vardı. Ahmet Efendi’nin oğlu Halis Konya lisesinde okuyordu. Şimdi ağır ceza hakimi oldu.)

O gün babam eve geldiği zaman anneme korkunç bir olay gibi, “ulan garı Ahmet Efendi’nin oğlu okulda ikmale kalmış, Allah esirgesin, yandığı yerde

sönsün” deyince annem “yetiş Allah Allah yarılgasın” dedi. Demek ki bir öğrencinin sınıfta ya da ikmale kalması çok korkunç bir olaydı.

Günler günleri kovaladı benim izin bitti. Ereğli’ye okula gidebilmek için Bozkrı’a geldim. Aşçının Ali isimli birisi bir Fargo marka açık araba almış oda eski bir şeydi. (Açık araba dediğimiz kamyon.) açık arabanın üzerinde yaklaşık kırk kişi vardı. Alman harbinin son yılları idi. Dünya petrol ve ek-mek buhranını çekmişti. Araba lastikleri ithal mal olduğundan bunlarda çok muğlaklı. Fargo arabanın arka çift tekerlerden biri yoktu. Yaş söğüt ağa-cından bir teker yapıp takmışlardı. Mavi boğazı denilen korkunç bir yoldan Konya ovasına vasil olunurdu. Sabah biraz geç çıktık. Zaten aralık ayında Konya’ya Bozkrı’dan 8 saatten önce gelmezdi. Yol yoktu, arabalar ilkeldi. Akşam ezanı Kaşın hanını geçtik Çandırın köprüye varmadan söğütten yapı-lan teker parçalandı. Gelirken suların kenarında birçok kere durup söğütten tekeri bol bol sulamışlardı, demek ki oraya kadar dayanabilmişti. Herkes ara-badan indi, arabacı Ali “işte Konya bir adım yer, gidebilen gitsin, gidemeyen az ötede han var, orada yatsın. Ben tek tekerle bu kadar yükü götürmem” dedi. 75 kuruş navlun parasını önceden toplamışlardı. Böylece handa ücret ödemedek kaldık. Yolcuların kimisi aksu izinlisi, kimisi başka okul talebesi, kimisi Konya’ya hasta götürüyordu. Handa soğukta yattık. Han çok pis ve gübre dolu idi. Ayağımızla temizleyip yattık. Sabah erkenden gün doğarken bavulumu yükledim diğer insanlarla beraber Konya’nın yolunu tuttuk. To-ros hanına vardık. Orada biraz dinlendikten sonra benim gibi trene binecek olanlar doğruca istasyonun yolunu tuttuk. Tren 20 dakika tehir yaptı, bek-leyip bindik. Biz öğrencilerin pasoları vardı. 2.mevkiden aşağı oturamazdık. 3.mevkiler 60 kuruş, kara vagonlar 30 kuruştı. Eğer pasonun üzerinde (Ka-nunun 32.maddesinin 14.fikrasına göre muallim) derse hem pul yok hem de mevki 2 fiyatı:32 kuruştı

[Orta okul 1. sınıf ile 3. sınıf arasının hatıraları 1945 tarihli cep takvi-minde ama bunları buraya aktaramadım. Delikanlılık başlangıcında oldu-ğum için kayda değer pek bir şey yazamamışım. Bu üç yıllık zamanı hiçe sayarak 1945 yılından 1948 yılına atlayıp bu yıldan itibaren, cep defterine, takvimlere ve benzeri kağıt parçaları üzerine yazmış olduğum hatıralarımı müsvedden bu deftere yarı temize almak amacındayım.]

[Sene 1957 Adnan Atıla 1.yaşında bütün yılların dokümanlarını önüme toplayıp birer birer temize geçirmeye başladım. Hatıramın burası ilerde sı-rası geldiği zaman anlatılacaktır. Ama yazdığım günün bence özelliği oldu-ğundan bir pafta anlatıp tekrar 1948lere döneceğim.

Hadim ilçesinin Gerez köyü okul müdürüyüm. Atıla 1 yaşında, gece saat 01 sıraları herkes uyudu, in cin kalmadı. Dışarı çok sessiz, sakin bir kar ya-ğıyor. Ocak ayının 12si çok sakin bir vadinin içinde okula bitişik bir lojman,

köyden dışarıda ormanların arasında. Hava sakın kar lapa lapa sanki yer yüzünü cinniler ve periler mühürlemiş. Benim ışıktan başka köyde ışık yok. Bir gaz lambasının başında tahtadan bir masa üzerinde belki de 40 yaşlarında artık yorulmuş ve yayları dermansız kalmış bir daktilo ve bazı anıları içeren cep defterleri kağıtlar ve zarflar içinde saklanmış notlar var. Bir de bu defterle bu kalem. Köy Enstitüsünde yaparak, yaşayarak öğrenenlerden biri olarak geriye dönüp 1948 yıllarının anılarını bir araya derç edip cümleleri tamamlayarak ıstıraplar ve yokluklar içinden gelen bir köylü çocuğunun acı ve tatlı günlerini gerideki insanlara duyurma çalışmasıdır.]

Köy Enstitüsünün orta kısmını bitirip lise kısmına başladım. 1 Eylül 1947 derslerimiz epeyce yüklü. Sınıf öğretmeni ile eğitim şefi müdür yardımcısı sınıfa girip günaydın diyerek yılı açtılar. Eğitim şefi “yavrular bu yıl müfredatı esasiyede bazı tebettülat oldu. Bunları size hatırlatayım.” Tah-taya göreceğimiz ders zümrelerinin adını yazdılar. 1-Türkçe 2-Matematik 3-Almanca 4-Tarih 5-coğrafya 6-Yurt Bilgisi 7-Resim 8-Müzik 9-Sosyoloji 10-Ruh Bilim 11-Pedegoji 12-Genel Öğretim 13-Özel Öğretim 14-Modern İnşaat Bilimleri 15-Demircilik Tatbikatı 16-Kalaycılık Tatbikatı 17-Maran-gozluk Tatbikatı 18-Tuğla Kiremit Döküm ve Pişirme Tatbikatı 19-Plan, proje, köprü, okul plan ve kalıpları hazırlama bilgisi tatbikatı 20-Modern Tarım Bilgileri 21-Saraçlık-Tatbikatlı 22-Bağcılık inceleme ve üzerinde araştı-ırma 23-Bağ aş ve hastalıkları 24-Modern meyvecilik aş yetiştirme ve ba-kım 25-meyve paketlenme ve sevk işleri Teknolojisi 26-Zootekni 27-Kimya 28-Hayvancılık ve Arıcılık Tatbiki 29-Tavuk ve inek, at, koyun dalları (Bu dersler 4 km uzaktaki koyun ağılında olacak) “ve buna benzer bazı ek ders-lerden ibarettir. Dersleriniz epeyce yüklü, çok dikkat ve emek istiyor” deyip başarılar diledi. Diğer yanındaki öğretmende “yavrularım kanayan yarasına örümcek basan Aşşeler, nineler, dedeler, küçük yavrular köyde seni bekliyor, durma. Senede 1 ay izin 11 ay çalışma ile bilgileri dağarcığına koy, maniler çok ağır. Bu engelleri, deniz ise yüz, dağ ise aş, düz ise koş, Türk köyünün yarasına merhem ol. Ona önderlik yap. Beyaz zambaklar ülkesinin (sinil-manın) kitabını oku. Kararda Atatürk gibi, düşünüşte milli şef gibi düşün. Türk köyünü kalkındırmak görevini Atatürk bize ve size verdi. Ona layık bir genç ve dinamik bir öğretmen, pazıları kalın sanatkar, yetenekli ve becerikli sağlıkçı, şefkatli ebe, yumuşak huylu hemşireler olacağız” diyerek bütün duy-guları galeyana getiren öğretmenimiz “işte size bu minval üzere lise dersle-rine başlamış bulunuyorum. Sizleri çalışkan ve görevinde başarı dilekleri ile öğretmenlerinize bırakıyorum” diyerek selamladı ve sınıftan çıktı.

Sene 1 Eylül 1947 birinci dersimiz Türkçe idi. Öğretmen geldi ve derse başladık. Bu hızla devam etti. Sene sonu geldiği zaman ikmal imtihanları olanlar duvar panolarında ilan edildi. Şunu da izah edeyim. O yıla kadar

okul, gaz lambaları ve lüksle aydınlatılıp idare ediliyordu. 1947'nin son aylarında elektrik gelmiş, okul meydanına bir hoparlör asılmıştı. Hepimiz isimlerimizin oradan okunmasından çok korkuyorduk.

Nihayet bütün ikmale kalanlar ilan edildi. Benim ismim yok diye sevinenler ve ikmalim var diyenlerde ağlayıp göz yaşları döküyorlardı. Sevinçle goraf goraf dolaşan öğrenciler geleceğin mutlu hayalleriyle, ne güzel planlar kuruyorlardı. Bende bunlardan biriydim. Ama okul idaresinin önünden geçerken tarım öğretmeni bana seslenerek "Hayri" diyerek beni çağırdı. "Oğlum senin bağcılıktan zayıfın var. Fakat ben seni zayıf göstermedim. Gelecek sene seni ilk dersimde imtihan edeceğim. Seni çok severim haberin olsun" dedi. Ben bozulmuşum ki yanıma iyice yaklaşmış başımı okşayarak "geçtin fakat; sasla berlandiyarı 420 AA. Amerikan asmaları konusunda çok eksiksin var. Benim Amerika stajında tuttuğum notlarım var. Onları sana vereyim, yitirmeden güzel bir çalışmış" deyince biraz neşelendim ve beni evinin önüne doğru götürdü. Evin önünde kızı Meral vardı. (Şu anda o kız Paris'te bir üniversitede okumuş. Ankara ziraat fakültesinde botanik inceleme ve araştırma uzmanı imiş.) "Haydi kızım bana sütlü kahve yap getir. Bu arkadaşına da doldur" dedi. Hocamla birlikte evin önündeki çayırda bulunan kanepeye oturmuştu ki, kız ince ve boyalı parmakları kibar, güzel giyimi ile, kahveyi babasına verdi, öğretmenin biraz önce söylediklerinden dolayı biraz mahcup, ama ikmale bırakmadığı içinde sevinçliydim. Lise öğrencisi olan Meral bardağı bana uzattı, "buyurun" diye lisansı kibarla gülümseyince, bu kız bana aşık mı acaba diyerek bende bir galeyana ve hayata bağlılık gücü geliştirdi.

O akşam müsamere için yetenekli öğrencilerden seçme yapıyorlardı. Hemen gidip yazıldım. Bende orta kısımda bazı yerli ve basit müsamerelerde rol almıştım. Çok hevesliydim. Seçmelerde başarılı oldum. Bu bana büyük bir ilham kaynağı oldu.

Müsamere başarı ile sonuçlandı. Oynadığım piyes Titus Maccius Plautus'un Çömlek piyesi idi. Bundan sonra başarılar devam etti. 1948 1949 yılları içinde on kadar küçük büyük eser sahneledik. Takdirler, teşekkürler doluyordu.

Vatan yahut Silistre, zavallı Çocuk, Çömlek, Cimri, Othello, Paydos, Cumhuriyet piyesleri bunların başlıcalarıdır. Böylece okulda bir anda sivriliplik okulun önde gelen öğrencilerinden oldum. Sinema dairesi ve bilet işleri ve müsamere kolu başkanlığına uhdeme verdiler. Konya, Niğde, Adana, Hasan Oğlan, Ereğli, Aksu ve İçel gibi yerlerde oyunlarını oynadık. İpçi Hüseyin rolünde Ereğli Bez Fabrikasının 4000 kişilik salonunda seyirciler parmaklarını ısırıyorlardı. Namık Kemal'in Zavallı Çocuk oyununda bütün seyirciler göz yaşları içinde salonu terk ettiler. Bundan sonra kendim yazmaya başladım. Monologlarla sahnede, çevremde meşhur oldum.

Diyebilirim ki müsamere yeteneğimin gelişimine öğretmenimle sütlü kahve sebep oldu. Binaenaleyh bendeki köy çocuğu, utangaç ve çekingen, daha doğrusu medeni cesaretimin gelişimine neden oluverdi ve bu hızla bütün sosyal faaliyetlerde kendimi buldum. Bir taraftan 12 aylık bir yılda 6 ay ders 1 ay izin 5 ayda sanat çalışmaları devam ediyordu.

Bir gün, okulun büyükçe bir ağılı vardı. İçinde kış ayları 600-700, baş koyun, yaz aylarında bu sayı fazla olurdu. Bu koyunların bakımlarında öğrenciler çok etkindi. Bende koyunların bakımı için ağıla gitmiştim. Tarım öğretmenimde at arabası ile ziraattan (tarladan) gelmiş. Arabayı bırakıp kır bir ata binmiş, arkasına da kızını bindirmiş ağıla yaklaşıyordu, hem de elindeki kamayı sallayarak “ben bir Köroğluyum, dağda gezerim, uçan kuşlardan haber sezerim, demir tokmak ile kafanı ezerim” diyerek Köroğlu koçaklamasını söyleyerek geldi ve attan indi. “Nasılın Domtomas” diye bana şaka yaptı. Bu ad bana Molière’in piyesinden kalmıştı. Çok öğretmenler şaka yapardı. Merali orada görünce son derece hizmet ettim. Yeni sağılmış süt vardı. “Hocam siz oturun ben size süt getireyim” deyince “yok Hayri, sen bana yoğurt varsa getir” dedi. Bende Çobanın evine girdim. Çobanın evi muntazam, kireç sıvalı, camlı pencere, modern iki oda idi. Bakraçlarda yoğurtlar vardı. Hemen “Sultan anne tabağa iki kişilik biraz yoğurt koy dedim.” Sultan anne çobanın karısıydı. Koydu özenle getirip önlerine koydum. Meralle babası yedi. Ben oranın 15 gün nöbetçi başı idim. Çardağın durumunu beğendi ve bana “yoğurdu yarın tartın ve mutfağa teslim et. Bana imza ettir kağıdını dosyaya koy. Yumurtaları da teslim ettiğinize dair kağıtları yitirmeyin” dedi. Yine Merali de arkasına alarak kır atını dehleyip gitti.

Aradan günler geçti. Sene 1950 yılının bahar ayları idi. Çok sıkı bir çalışma içinde idik. İlköğretim genel müdürü bir toplantı yaptı ve bizlerin köylere tam ve eksiksiz (dolu dolu) gitmemiz için yurt gezilerinin hemen başlayacağını bildirdi. O seneki son sınıfları toplayıp Türkiye’nin yedi bölgesine kura çektiler. O gün çok heyecanlı idik. Ben Akdeniz bölgesine çektim. 23 Mart günü Akdeniz bölgesine bir aylık gezi hazırlığı başladı. Böylece neşemiz sonsuzdu. Nihayet okulun Fargo marka arabası kasasına oturaklar çakılarak üzerini kaplayıp bir hafta içinde otobüs haline getirildi. 23 Mart Perşembe günü yola çıktık. Ulukışla’dan başlayıp tarihi ve turistik bütün yerleri, yapılan plan üzerine ziyaret ettik. Gülek de Büyük İskender’in ordularının geçtiği tarihi konum olarak Caracalla Yazıtı bana, Ulukışla ya neden ulu kışla dendiği anlatım Niğdeli Ali ye verildi. Biz tarih bilgilerini toparlayıp gezideki arkadaşlara 10 dakikalık bir konferansla anlattık. Bürücek yaylasında bize ayran ikram ettiler. Tarsus’a varıp tarihi kalıntıları gezdik. Güzel bir parkı vardı. Orada konakladık. Dört kız arkadaş gurupça Tarsus’un Parkı isimli türküyü okudu. Eshabı Kehf mağarasına gittik, inceledik ve efsaneyi

bilenler anlatsın dediler. Ben dedemden dinlemiştim anlattım. Fakat eksiklerini oranın yerlisinden Celil isimli bir ihtiyar Kur'an Kerimde Eshabı Kehf suresinden bahsederek düzeltti. Oradan Adana'ya geçtik Adana Kız Öğretmen Okulunda 3 gün misafir kaldık. Atatürk Öğretmen Okulunda bir öğretmen bize piyano çaldı. Bizim okulda piyano yoktu. Ömrümde ilk olarak piyanoyu gördüm. O öğretmen bize piyanodaki sesin nasıl teşekkül ettiği anlattı. Barajı gezdik. Namık Kemal İlkokulunda bize çay verdiler. Düz içi Köy Enstitüsüne gidip orada kaldık. Cumhuriyet nasıl kuruldu? isimli küçük bir piyes oynadık. İskenderun'a geçip orada kalmayıp Mersin'e döndük. Mersin de uzun süre kaldık. Okullarda inceleme ve örnek dersler dinledik. Mersin'in aile bahçesine gidip orada çay içtik.

Kurtuluş okulunda kalıp yemeklerimizi de yatılı devlet okulunda yedik. Bir İsveç bandıralı gemi gelmişti. İlk gemiyi neredeyse hepimiz ilk orada gördük. Gemi çok büyüktü. Kayıklarla bizi o gemiye taşıdılar. Mersin valisi çok ilgilendi. "Bütün ihtiyaçları giderilsin. Bu gençler yarının Türkiye'sinin sahipleri" sözlerini hiç unutamıyorum. İlk denizi de bu gezimizde gördük ve okuduğumuz tuzlu suyu burada tattık. Ak denizin masmavi suyu bizi meftun etmişti. Kimi şiir yazar, kimi aşk hikayelerini anlatırdı. Sınıfımızda Kadriye Vurun isimli hafif şişmanca bir kız vardı. Onu çok seviyordum. Ona gerçekten aşkıttım. İlk aşk şiirimi denizin kenarında ona yazmıştım. Elimdeki dokümanlarımdan bulabilirsem yazacağım. Denizi arkamıza alarak burada bazı fotoğraflar çekmiştik. Bu hengame arasında aramızda şakalaşıyorduk. Benim yazdığım şiiri diğer bir kız arkadaş elimden kaptı ve ben vermek iste-

meyince yırtıldı. Bende Gülizar'ın elinde kalan parçayı almaya çalıştım. Herhangi bir öğretmen tarafından soruşturma olur diye. Gülizar'ın elinde kalan parçadaki mısra şöyle idi:

-Bil ki güzelim deniz maviliğini gözünden,

-Güzelliğini de senin yüzünden almıştır. Mısrasının altına bu ilanı aşkı kamufle etmek için şu sözleri ilave ettim. Yunanlı Demosten bunu deniz kenarında başka söylemiş, şöyle ki:

“-Ben bir kekeme zavalliyim,

-Gün olur dilim kelamı, elim kalemi söylerse,

-Denizin maviliklerini kaybolan aşkında,

-Derinliklerini de sevgilimin gözlerinde görürüm” demiş dedim ve bunu altına yazdım. Dedim, parçası bu.

Kafile denizi takiben hareket etti. Başka bir yerde durak vermeden Anamur'a vardık. Dönüşümüzde Kız kalesini vakti denkleyip inceleyecektik. Anamur kalesini inceledik. Tam deniz kenarında idi. Orada bir Yüzbaşı bizi karakolun önüne götürdü, ayran ikram etti. Yollar çok bozuktu. Gazi Paşa ve Alanya yolculuğumuzda çok dikkatli olmamızı söyledi. Nihayet Gazi Paşada az kalıp Alanya'ya vasil olduk. Masmavi bir cennet köşesi diye vasıflandırırken tarihi değerler ve gezilmesi planlanan yerler gezilerek notlar alındı. Oradan Manavgat'a gittik. Orada okuma bilmeyen beş altı çocuk denk geldi. Öğretmen bize dönüp “işte bunları fet edecek fedailer siz olacaksınız. Azimli ve fedakar bir çalışma ile Türkiye’de cahil bırakılmayacaktır. Bu mutlaka olmalı ve olacaktır.” dedi.

Böylece Aspendos harabelerini de inceledik ve notlar aldık. Side antik kent tiyatrosunu geziyorduk ki sahne kısmında tesadüfen benim sevdiğim kız Kadriye ve ben kalmışız. Herkes (Cavea) da ve kenarlarda idi. Bir alkış tuttu. Otello piyesini birlikte oynamıştık. Otellodan bir sahne istiyoruz dediler. Öğretmen ve eğitim şefimizde el çırparak “haydi oğlum arkadaşlarınızı kırmayın, eserin yazarı böyle bir Agon’da oynanması için yazmış, tam yeri” deyince, Kadriye’ye bakıp haydi son sahneyi canlandıralım dedim. Kadriye biraz nazlanıp, buruşarak “peki” dedi.

Sevgili öğretmen ve arkadaşlarım arzunuzu yerine getirmeye çalışacağız ama bu piyesi oynayalı yedi, sekiz ay gibi bir zaman oldu. Unuttuk. Hatalarımız olursa affedin deyip başladık.

Kadriye yere uzanıp öldü. Ben ellerimi havaya açarak “Ey tanrılar, dökün göz yaşlarınızı, bütün kötülükleri galebe çalın, ne duruyorsunuz? Melekler çırpın kanatlarınızı, dökün göz yaşlarınızı. Güneş, ne duruyorsun? Çek üstünden cehenneme akseden sıcağını, gösterme bu cihana bir daha...” diyerek gösteriyi tamamladık.

Yıl 1950, Haziran bir, bayağı sıcak bir gün. İlkbaharın tatlı havası yaşanmakta. Okul yemyeşil Aydozt tepesinin kuzey yamaçları arasında, arkadaşlarla gezerken bir polis memuru Hayri Yıldız'ı aradığını söyleyerek yanımıza geldi. Beni arkadaşlarımın yanından alarak okulda öğretmenlerin kullandığı bir odaya götürdü. Benim gibi 25 kişi daha vardı. Hemen sorguya çekildik. Benim Anadolu isimli bir şiirim bir de Cenk Meydanı isimli şiirim Erciyes dergisinde yayınlanmış. “Bu şiirlerin özün de aşırı milliyetçilik var. Bir daha böyle şiirler yazma” dediler ve salıverdiler. Diğer arkadaşlarında sorgulanma nedenleri de milliyetçilik ve Türkçülük üzerineydi. Memleketin köylerinin cehaletten kurtulup aydınlanmaya ihtiyacı var. Onun için daha dikkatli davranalım diye aramızda konuştuk. Aslında neden sorgulandığımı da idrak etmekte zorlanıyordum.

Yıl 1951 1 Haziran ilan tahtasına bir yazı asıldı. Okuldaki son sınıflar, sınav günleri, 22 dersten 30 gün boyunca sınav olunacak. Yürek atışları hızlandı. Bu sınavları verebilirsek, artık öğretmen olarak atanacağız.

Nihayet bir ay gibi uzun bir süre sınav heyecanı ve stres ile geçti. Son gün durumu anlamak için saat 0.35 de hala daha okul idaresinin etrafında volta atıyorduk. Sabah sonuçlar askıya çıkmıştı. 120 kişinin, hemen hemen yarısı geçmiş yarısı da ikmale kalmıştı. Geçenlerin içinde Hayri ismini heyecandan görüp okuyamıyordum bile. Kalp atışlarım hızlanmış ve hayatımın en heyecanlı gününü yaşıyordum belki de. Nihayet dilediğim oldu. Geçti kelimesi altında kendimi gördüm. Mutluluktan uçuyordum. Kimseleri gözüm görmüyordu. Sevincimi çok da belli etmek, ikmale kalan arkadaşları üzebilirdi.

Köyüm gözümün önünde canlandı. Babam anam ve kardeşlerim yine mutlu olacaktık. Hemen gitmeliyim üç günde köye varırsam babama haber o derece erken gider. Fakat salacaklar mı bilmiyordum ki. Çok geçmedi zil çaldı. Yarından itibaren ayrılış töreni var dendi. Telgraf çekmeyi akıl ettim. Babama telgraf anca yedi günde eline geçer, belki de on günde. Mektup yirmi beş otuz gün arasında varır. En iyisi kendim erken gidebilirim onlardan önce varırım dedim. Bir gün tren iki günde Mandos istasyonundan köy üç gün deyip bağladım.

Arkadaşlar arasında kuru yemiş ziyafetleri, helva, Ereğli'nin meşhur köfteri ve bandırması gibi yiyeceklerle birbirimizi ağırladık. Benim de 6 liram vardı. 1 lirasını arkadaşlarla yiyip beş lirasını da harçlık yapmayı planladım. 25 kuruşluk leblebi, 75 kuruşluk köfter ve bandırma aldım ve ziyafet çektim.

Nihayet gün gelip çattı, bizim sülüsleri devlet verdi. Büyük bir uğurlama töreni ile köylerimize yollandık. Maarif bakanımız Hasan Ali Yücel ve İlköğretim genel müdürü İsmail Hakkı Tonguç görevden alınmışlardı. Tam bu sırada Menderes hükümeti kurmak üzere seçim kazanmıştı. Bu törende Eski Bakanımız ve Genel müdürümüzün telgrafları okundu. Ayrıca milli şefimiz İsmet İnönü'nün Köye Uğurluyorum Sizi adlı bir mesajı okundu. Bu arada belki de ağlamayan bir kişi bile yoktu. Burdur Tefenni erikli köyünden veli isimli arkadaş, “sizsiz Köy Enstitüsü olmaz” diye feveran edip kabasını yırttı. Ben ve diğer arkadaşlarımda kendimize hakim olduk ve şiir ve yazılarla gerginliği savuşturduk. Sizsiz Köye Nasıl Gidilir diye şiirimi okudum. İvriz marşını semayı yırtarcasına okuduk.

*Kök saldıq Toroslara,
Başı gökler değli,
Bir yanımız tont İvriz,
Bir yanımız Ereğli.
Kalplerde atamızla,
Başbuğun verdiği hızla,
Sönmeyen imanımızla,
Köylere... marş... ileri.*

Semayı inleten marşın arkasından, Enstitüler Marşı ve Ziraat Marşı ile tören son buldu.

Nihayet 9 Temmuz 1951 günü trenle köyüme gitmek üzere hareket ettik. Ereğli istasyonunda bizi, bini aşkın öğrenciyi trene bindirdiler. Bu arada trenin pencerelerinden birinde gözüme ilişen bir pankartı hiç unutamam. Aynen şöyle idi: “Yarasına örümcek basan, mektup yazdırmak için tahsildarı

bekleyen köylüye, cehaletin üzerine gülle gidiyorsun. Yolunuz açık olsun.” Pankartın altında Ereğli kaymakamı Kazım Atakul yazıyor idi. Tren o yanık düdüğünü çalarken istasyondan ağır ağır uzaklaştık.

İlk öğretmenliğim 6 Eylül 1951 günü köye gelen postacı tarafından bildirildi. (Hadim Bolay köyü baş öğretmenliğine atadınız. Başarılar dilerim. Konya valisi)

17 Eylül 1951 günü Hadim’de Şevket Param imzası ile milli eğitim memurluğunda göreve başladım. Bekar olarak Bolay’a gittim. Çok çetin şartlar altında öğretmenlik yaptım. Okul köy mezarlığının kenarında bir yere yapılmıştı. Tenha bir vadinin kenarı idi. Günah olur diyerek defin ve dua dışında mezarlığa girilmediği için çok korkunç görünüyordu. Gece yatmak değil de gündüz vakti bile insanı ürpertirdi. Yeri gelmişken şu anımı aktarmak isterim. Okul yapılırken mezar taşlarından binaya zararı olmayanlar bırakılmış, çocuklar ders aralarında onların aralarında oynuyordu. Bunun düzeltilmesi için köylüyle ve muhtarla istişare ederek, okulun mezarlık yönüne duvar yaptım. Duvarın temeli kazılırken mezarın birinden çok muntazam bir iskelet çıktı. Sordum sahiplenen çıkmadı. O iskeleti lojman olarak kullandığım odanın ortasına tahta bir masa çakarak bütün kemikleri temizleyip, zımparalayıp birer birer getirttiğim vernikle cilaladım. İskelette hiç eksik yoktu tam olarak 206 kemiği uygun yerlerinden delerek teller yardımıyla eğitimlik bir iskelet vücuda getirdim ve tavana astım. Yattığım odanın ortasında bir iskelet. Oraya asıncaya kadar bir kaç ay uğraşmışım.

Bir gece geç saatlerde sessizce yavaş yavaş kapının açıldığını hissettim. Ve aniden hızlanan adam üzerime atıldı, boynumu sıkarak boğmaya çalışıyordu. Yatağın içinde hayli boğuştuk. Bir fırsatını denk getirip yastığımın altındaki Alman çıplığını alıp üzerimdeki adamı kapının arkasına savurarak bir şarjörü üzerine sıktım ve odadan kendimi dışarıya attım. Kan ter içindeydim. Adamı vurmuşum, içeriden ses seda gelmiyordu. Çok fazla düşünmeden gidip muhtarı uyandırdım, durumu anlattım. Yanımıza birkaç kişiyi daha alarak ellerde lüksler ve gazlı fenerlerle okula geri döndük. Odaya girdik ki ölü ne durumda diye bakalım. Kapının arkasına ittirdim orada vurdum dedim ya, hemen oraya baktık. Pamuklu yorgan üzerinde birkaç yerden dumanlar tütüyor. Hemen gülüşmeye başladılar “ulan hoca rüya görmüşsün yorganla kavga edip onu vurmuşsun” dediler. Günün gecesinde aynı adam yine geldi ama ben temkinliydim. Düşündüm ki bu adam bu iskeletten dolayı geliyor diye. Verniklediğim iskeleti, sabah ilk iş olarak yeni yapılan duvar dışına uygun şekilde dua edip defin yaptım. Çekilen emek korkutucu bir rüya ve bir şarjör kurşuna malolmuştu. Neyse geçelim konumuza.

Bolay köyüne götürmem için babam ve annem, biraz kaymak ve yağ, biraz un, bulgur. Yorgan ve kıyıntıdan bir yatak, bir çuval kitabı eşeklere

yükleyerek Mümün enişte ve Mustafa ağamla yola koyulduk. 14 saatlik yolculuktan sonra Bolay köyüne vardık.

Her yıl, tatil sonu eşeklerle köye göçe göçe beş yıl geçti. Bu arada altı yedi yıllık nişanlım olan halamın kızı Fatma'dan basit bir nedenden ayrıldım. Köyde kavgalar çıktı. O yıllarda köyde de babamın evinin üstüne iki göz bir ev yaptırdım.

Bu arada Bolay'dan yarım ağaların kızı Meryem'le sözlenmişim. Babam Bolay'a gelmiş resmen bana kızı istemişti. (Bu işin içinde de başka polimler vardı. Buraya yazmaya gerek duymadım.) 1954 yılının Eylül ayında Konya'ya geldim. 21.9.1954 günü (Fakuların) Fakının Hasan'ın kızı Beyhan'la nişanlandım. Konya'ya babamı nişan için getirtirken bana çok kızdı "sürümü tutacaksın çocuğu"

1954 kışı Bolay da zor günler yaşadım ve mart ayında tayinim için müracaatta bulundum. Tayinin olabilmesi için gerekçe istiyorlardı. Bu ara Çetmi köyü okulu öğretmeni İsmail Kılıç iki köyün ortasında münazalı yere 10 bin kavak dikirmişti. Bende buranın bir kısmının kavağını söktürüp nohut ekilmesini söyledim ve köylü nohudu ekti. Bende nohut ektirdiğim yerin söktürdüğüm kavaklarından kalanları da gelecekte okula kalacak ve münazalı yerde böylelikle bölünmüş olacaktı. Bizden tarafta nohut ve kavak, Çetmi de kavak olacaktı. İsmail ile anlaşmıştık kavaklarda okullara gelir getirir diye. Sonuç vasil olmuştu. Önceden gelişen kavak söktürme işini gerekçe göstererek valiliğe müracaat ettim. Kavakları söktürmeden dolayı öğretmene karşı bir husumet geliştiğini ve bunun sorunlar yaratabileceğini belirttim. Tayinim sonucu istemeden sözlendiğim Meryem'den de uzaklaşarak ayrılmış olacaktım.

Konya da nişanlım olduğundan sık sık geliyordum. Konya Milli Eğitimde dilekçem değerlendirildi ve beni de çağırıldılar, durumu sordular ve tayinimi Gerez köyüne yaptılar.

Bu arada evlenmemizin de mayıs ayında olması lazımdı. Evlenme sırasında gerekli olan parayı denkleştiremediğim için evlenmeyi temmuza erteledik. Zaten para yoktu.

Benim yaşantımda zuhur eden olaylarla aynı zamanda ülkenin eğitim politikasında da değişiklikler oluyordu. Köy Enstitülerimiz birer birer tüzük değişiklikleri ile kapatılıyordu. Bizim dönemden sonraki mezun olanların diplomaları Köy Enstitüsü diploması olarak verilmez olmuştu. Yapılan kanun değişiklikleri birer birer devreye giriyordu. Öğretmen olarak okuldan mezun olduğumda 1 at, 1 araba, 1 pulluk, 1 örs, 1 çekiç, 1 kısıkaç, 1 rende vs. gereç zimmetlemişlerdi. Bunlar elime geçmeden geri aldılar. Bu takımlar karşılığı 60 lira donatım parası vermişlerdi. Bu 60 lirayı aletlerin ve malzemelerin

bazılarını almaya yatırmıştım. Bu miktar toplu para gelecekte bana lazım olur diye düşünmüştüm o aralar. Sonra her aylığı aldıkça 5 lira yatırıyım dedim. Bazı ay yatırdım bazım aylar yatıramadım. Zaten 59 lira 25 kuruş aylık alıyordum.

Yeri gelmişken şu anımı aktarayım.

O zamanlar biz aylığımızı kazadaki özel idareden alıyorduk. Kış aylarıydı. Aylık almaya Hadim’ce gittim, özel idareden “paramız yok diye” aylığımızı alamadım. Bir sonraki ayda kış şartlarından dolayı kazaya gidemedim. Gerekli miktarda harçlığım vardı. Üçüncü ayda aylığımızı almaya gidince üç aylığı birlikte verdiler. Paranın 100 lirasını tek banknot verdiler. Babam bu parayı elimden aldı. “Bu 100 lira bende dursun. Üstünden kalanlar sana yeter.” dedi. O parayı birkaç ay cebinde durdurdu. Köye yolu düşen ya da köylülerimize, caminin önünde ya da evde, “oğlan aylığı almış ama bozduramadık” diyerek insanlara piyasada az görülen 100 lirayı göstererek övündü.

Sonraki yıllarda aylığım 90 liraya çıktı. 10 lirada başöğretmen parası 100 lira oldu. Önceden her ay biriktirmeye çalıştığım 5 liralarla birlikte maaşımın da artmasından sonra Topu topu bankada 700 lira vardı. 500 lirada, keş “He demelik” ödemiştim kaynatama. Borç dert evlenecektik. Rahmetli babacığım, “ben fazla para veremem, kendin hallet” dedi işini bitirdi.

Nihayet 9 Temmuz günü evlendik. (Nikah kıyıldı.) 1 yüzük, 1 küpe, 3 beşibirlik, 1 sandık, 1 abdest ibrığı, 1 abdest leğeni, 1 halı, 2 yatak, 1 yorganla 12 duvar yastığı aldık. Tamı tamına 3800 lira oldu. 164 lirada mehirc borçlu kaldım. Çok borcum vardı. Beyhan'la evlenip Gereze gittik. Parasız olarak gittiğimiz için on gün falan hiç yağlı ya da pişmiş yemek yemeden gün geçirdik. Ay başı geldi ve borçları ödemeye başladık, 2 kiloluk bir zeytin yağı aldık. Çok acı ve tatlı anılarla günlerimiz nehir gibi aktı ve bizi bitirmeye başladı. Yıl 1956 ya geldiğinde, hayatımızın akışında değişiklikler, yaz tatilinde Konya da iken bir erkek çocuğumuzun 17 Ağustos da doğması ile devam etti. Tarihe damga vurmuş bir isim olan Atila isminin başına kayınpederin de günlünü edebilmek maksadıyla istemeyerek de olsa Adnan ismini ekledik. Artık üç kişiydik.

1958 Temmuz’unda Ankara da askerlik sınavına girdikten sonra Polatlı Topçu okuluna gittim. Orada sıkı disiplin ve şartlar altında çok ciddi bir askerlik dersi gördük. Altı aylık eğitimden sonra yedek subaylık diplomasını aldım.

Erzincan’a kıta görevime gitmeden köye izinli olarak geldiğim gündü. (Dedem köylü deli kalaycı olarak adlandırılan bizim de kalaycı dayı dediğimiz) aşakı ebemin kardeşi İbrahim Çanakkale’de şehit olmuş. İbrahim dayımızla kalaycı dayı aynı birliktelemiş. Çatışmalar sırasında kalaycı dayının yanı başında, İbrahim dayımıza şarapnel isabet etmiş, bir tabakası ve toplu bir tabancası varmış, ölmeden hemen önce kalaycı dayıya “gardaş eğer sen sağ kalır da köye dönecek olursan bu iki emaneti anama ulaştır” diyerekten can vermiş. Muharebe sonucu kalaycı dayı ebeme oğlunun şehit haberini ve emanetlerini vermiş. O gün bu gündür bizim ailenin dayısı olmuş. Ebem evlatlarından ayrı tutmamış. Ben doğduğum zamanda erkek olduğumu duyar duymaz “İbrahim’le birlikte şehit olan miralayım Hayri’nin ismi” diye benim ismimi koymuş. Ben eve yaklaşp da yokuşu tırmanırken (evimiz yolun biraz üzerinde) kalaycı dayı bizim evin önünde oturuyormuş. Beni resmi subay elbiseleriyle görünce önüme koşup, “ölsem de gam yemem gayrı Miralayım Hayri geldi” diyerekten yere yatıp “Allah’ım sana şükürler olsun” diye naralar atmıştı.

İzin sonu, 59. Tümen 59. Topçu tugayı 59. Topçu alayın da göreve başladım. Okuma yazma kurs öğretmeni olarak altı ay çalıştım. Ondan sonra Teğmen olup, 8.tabur komutanlığına bağlı 3.batarya komutanı oldum. 1960 da ihtilal oldu. Beni Erzincan da muhtelif görevlerle çeşitli yerlere görevlendirdiler. Bu esnada Kars ilinin Arpaçay kazasına kadar görev icabı gittiğim oldu.

Erzincan’a Beyhan ve Atıla’yıda götürmüştüm. Orada yurdun dört bucağından gelmiş benim gibi ailesini de getirmiş birçok insanla arkadaş olup neşeli günler geçirdik. Konya’dan Musa Şimşek ile evimiz bir avlu içerisinde idi. Özellikle onlarla çok iyi arkadaşlık yaptık.

Nihayet günler geçti ve 1960 yılının aralık ayının 28’inde ve trenle göçü Konya’ya getirdik. İlk görev olarak Ömerli belediye reisliğine atalar, orada durdurmadan Çomaklar İlkokulu baş öğretmenliğine atadılar. İhtilalin propagandasını yapmamız için, bana bir de ordu transistörlü radyo vermişti. Orada da durdurmayıp, Hadim kazası Fakılar köyüne tayinim oldu.

1961 yılının karlı ilk gününde (bugün 31 Aralık 1960) DSİ’nin bir pikabı ile Fakılar’a göçü indirdim.

Doğu Anadolu’nun uzun kış yorgunluğu ve askerliğin yorgunluğunu giderelim derken, Fakılar köyüne yeni okul yapılmış. 43 öğrencisi var. Sıra, masa hiçbir şey yok. Eski okulun enkaz satışından kalan birkaç lira para ile

sıra ve masa yaptırdık. Yedek subaylıktan döndüğüm için ihtilalin sivil idareye geçme hazırlıkları devam ediyor. Okulun ağzını yüzünü toplamaya çalışıyorum. İlkbahardan önce durumu toparladım. Yaz tatiliyle birlikte göçümüzü alıp Konya'ya geldik. Tatilin bir kısmını köyde babamın yanında, bir kısmını da Konya'da geçirdik.

Scene 1961 Ekim ayının 15.günü, Reisi Cumhur seçimi yapılıyor. Bende köyde sandıkta görevliyim. Cemal Gürsel'in Cumhur Reisi olduğu seçim. Pazar günüydü seçimde sayımları yaptığımız sıraydı, Beyhan hastalandı. Köydeki bütün hanımlar gelip doğum için hazırlık yaptılar. Akşam bir oğlan oldu diye bana haber geldi. Adını babamın adı olan Mehmet koymaya karar verdik. O gün çocuğun kulağına kendim ezan okuyup Mehmet adını verdim. Tam o gün gezici köy ebeleri köye gelmiş kadınlara ve çocuklara sağlık taraması yapıyorlardı. Eşimin dün doğum yaptığını, bir iltihaplanmaya karşı penisilin yapılmasını önerdim. Ebe uygun karşılayıp anne Beyhan'a penisilin vurduk. Tam bu arada ben bir de çocuğa bakmasını söyleyince adının ne olduğunu sordu. Ben Mehmet dedim. İpte bir sorun vardı. O arada bayrak direğindeki iple uğraşıp bayrak indiriyorduk ve çocuklarda saygı gösterisi olarak istiklal marşı okuyorlardı. Duygulansa gerek müdür odasına gelerek “sayın baş öğretmenim, müsaaden olursa bebeğe bir ikinci isimde ben vereyim” deyince tabi neden olmasın dedim. Öyleyse “Mehmet Akif” olsun dedi. Sonra doğum evrakını doldurup köy korucusu Durmuşla Hadim'e gönderdim.

Bu yıllarda Konya hayvan pazarında eski bir ev ve kenarında üç dükkan olan bir yeri 14 bin liraya aldık. 600 lirada tapu masrafı tutmuştu.1100 lir eksik kalmıştı. Kayın peder “ben bu kadar para bulamam git sen köyden kentten avarla, yoksa bu gidi cayar” dedi. Babamda dayımın 1500 lira öküz parası varmış onu aldım. Parayı denkleştirmek için, daha önce Dolhanlar'dan 3 bin lira, Hadim de tanıdıklardan 7bin lira, hanım köyde kadınlardan 2bin lira, Akisseli Hüseyin ağadan da 1500 lira. Köylerde çalıştığım süre içinde borçları ödemeye başladık. Yardım sadığından da 4bin lira aldım. Yani köyden Konya'ya gidip yerleşerek çocukların daha güzel tahsil alabilmelerini sağlamak için çalışıyorduk.

Aylar durmadan geçti ve yine bahar geldi. Atila ve Mehmet büyüyorlar evin içi çok hareketli. Tatiller geçti, mevsimler değişti yazı kışı derken 1964 yılının Nisan ayının 23 günü Nisan bayramını kutlayıp göçümüzü yükledik. Göksu vadisindeki soğla değirmeninin olduğu şosedden açık kamyon geçecek dediler. Akşama kadar bekledik kamyon geçmedi. Eşyaları orada bıraktık. Kesten Mustafa isminde bir komşu eşyaların başında yattı. İki üç kilometre yukarda köye gidip misafir kaldık. İkinci 25 Nisan 1964 günü tekrar akşama kadar araba bekledik yine gelmedi. Yine akşam olunca eşyaları çeşklere yük-

leyip, üç dört kilometre ileride şose üzerinde eski eğitimcilerden (Huluslar Köyü) Arif Çetin'in kahvesine indirdik. Bizde Arif dayıya misafir olduk. Bir gün sonra araba geldi yükledik. Konya'ya geldik.

1964 Ağustos Milli Eğitim Müdür Yardımcısı Mustafa Ünüvar "senin tayinin tahmin ederim İzzetbey İlkokuluna çıkacak" dedi ve takip eden 26 Ağustos 1964 günü Konya merkez İzzetbey İlkokuluna tayinim oldu. Topraklıkta kaynatamın evinde oturuyorduk. Oradan okula bisikletle gidip gelmeye başladım. Çok geçmeden çimenlik yolunda bir ev tuttuk. Badanasını ve temizliğini yaptıktan sonra adam caydı. Evsiz kaldık. Büyük Kum Köprü caddesinde sarı cami yanında hacı Hüsnü'nün evine taşındık. Kirası da 60 liraydı. Bu dünya çabasının içinde 7.8.1965 günü karşı komşulara sünnetçi gelmiş. Bizde Atila ve Mehmet Akif'i sünnet ettirelim dedik. Çocukların sünnet olduğu sıra Beyhan hastalandı. Komşumuz Vehbi ağanın at arabası ile doğum evine götürdük. O gece bir oğlumuz daha oldu. Onun adını da kayınpederin adı olan Hasan koyduk. Artık beş kişilik büyük bir aile olmuş-tuk. Yazları biraz Konya'da kayınpederlerin evinde, biraz babamın yanında olsa da yine orada iki göz evim vardı. Bu eve oturduktan sonra artık göçebe-lik bitmişti. İki üç sene bu evde oturduk, kirası 80 liraya kadar yükselmişti. Bir kış günü bu evden çıkarak yine aynı cadde üzerinde okula biraz daha yakın Taşkentli arabacı Mustafa ağanın evine oturduk. Buranın kirası 100 liraydı. Burada otururken aynı caddenin üzerinde okula dahada yakın olan bağı 11bin yüz liraya almıştık. Buraya bir ev yaptırmaya karar verdim. 6000 liramız vardı. Kamyonu 20 liradan 18 kamyon taş yıktırttım ve eve başladık. Gelip tepeli görenler, evi büyük gördüler, dört oda bir salon ve müstemilat 114 metrekare idi. Tüm bağım fiyatı 11 bin lira olurda, üzerine yapılan evin taşı ile tuğlası 10bini buluyor dediler. Başkaca gerekli malzemeleri ayarlayıp inşaata başlamayı planladık. Tam bu sırada kayınavale 29 Mayıs günü vefat etti. 2.6.1968 günü dualarla temel atıp işe başladık. Dinamosu ve tulum-bası da dahil 32bin 752lira 25 kuruş, arsa parasıyla birlikte 43bin 852lira 25kuruşa eve o sene oturabildik. Bahçeye de fidan dikip üzüm asmalarının bakımını yaptık. Babacığım okudu ve bir muska yaparak bahçenin bir yerine gömdü. "Nazar olur Hatıbın oğlu 43bin liraya ev yaptırmış..." derler dediği hala kulaklarımda.

Atila bu sırada Orta okula devam ediyordu. Mehmet İlkokula gidiyordu. O arada kayınpeder evlendi. Borç ödeme işi ardi ardına geldiği için feleği-miz şaşırmişti. Borçla evlendik, borçla dükkan aldık, borçla ev yaptır-dık ve çocuklar borçlarını bitmeden eğitime başlamışlardı. Hacı Hüsnü'nün evin-de oturduğum sıra İsmil de komşumuz Ali Osman Aktoprak'la birlikte bir tarla kiralayıp ekin ektirmiştim. Çocukların geleceğine yatırım yapabilmek için habire Beyhan'la birlikte habire çalışıyorduk. Hayatın pahalılığı memur

kesime büyük darlık veriyordu. Atila ortaokul sıralarında derslerden biraz düşüp ve ikmale kalması, okutup tahsil yapma hevesimi kırıyordu. Beyhan da aynı duyarlılığı göstererek, Atila ve Mehmet'i okumaya yöneltmek için uykularımız falan kayıp olurdu. Bazen Beyhan bana kızıp "bunların hepsini okut bakalım, yarın herkes dağılır, bizim ihtiyarlığımızda, bir kaşık su veren olmaz" diye sokurdanır dururdu. Fakat ben, kendim çok zor şartlar altında okuduğum için okumaya inanmıştım. Teknolojinin geliştiği bir çağda çocuklarımın bilgili ve aydın birer meslek sahibi olmalarını istiyordum. Ahtım vardı. Oğlanlarımdan birini Konservatuara, birini tıp alanında diğerini de uçak ya da gemi mühendisi yapmayı amaç edinmiştim. Fakat hayat şartları öyle yuyup yıkar ki paçavraya çevirir.

*Dünya sana ne yaptım?
Yudun yudun yıkadım beni.
Yaşama pahası, çalıştım yaptım.
Paçavra gibi yıprattım beni.*

Kardeşim Hasan'ın evlenip (ülkenin uzak bir yerine) Eleşkirt'e gitmesi, babamın köyde olması kendimi yapa yalnız, Konya'da hasta olsam kapımı açan olmaz hissiyatındaydım. Bu arada bizim köyden birkaç akrabamı evlendirip ev oldurup Konya'ya yerleşmesini amaç edinmiştim ve oldu. Yeni yeni ahbaplar tuttum ve çoklarından örnek kararlar alarak hayatıma yön vermeye çalıştım. Fakat hayat öyle acımasızdı ki Milas'daki ağamın hanımı öldü. Hem köyümüzün eğitimci hem öğretmenim olan amcam trafik kazasında öldü. Ben evlenip yeni bir hayata yelken açalı Mehmet ve Yüksel adlı kayınbiraderlerim, kayınvalidemle birlikte hayatımızdaki birçok insan yaşamını yitirmişti.

Bu arada babamın trafik kazası geçirmesi beni tamamen yıprattı. Ama elimden gelen hiçbir şeyim yoktu. Babam üç ay gibi bir zaman 2 Ekim ile kasım, aralık ayı içinde yattı ve iyi olup köye gittikten bir hafta sonra ölüm haberi geldi. Kardeşlerimde yanımda yoktu, dünya yüzünde tek başına kalmıştım. Babamı yuyup dönmeden önce, 148 lira borcu varmış. İneğin parasını alıp üstünden kalanı anneme teslim ettim. Konya'ya döndüm.

Bu arada aklı erenler Türkiye'de enflasyonun ileri safhalara gideceğini gücüm nispetinde toprak, dükkan ve arazi almayı amaç edinmiştim. Yatırım yapayım diye sillemin çok dışından 600 metre bir yer, Nalçacı da ki sosyal konutlardan bir ev edinmeyi amaçladım.

Belediyede 10bin liram beş yıl durduktan sonra gereken şartlara haiz değilsiniz diye konut vermediler. Bu arada kardeşim Hasan'ı Nalçacı da eğitim-

ciler kooperatifine yazdırdık ve 159bin liraya ev sahibi oldular. Kardeşimin ev sahibi olması beni mutlu etti. Kardeşlerimden birinin Konya’da olması elbette iyidir. Bu sırada büyük oğlum Atıla’nın yaşı büyüdükçe masraf durumu artıyordu. Lisede okuyordu. Üniversiteye gidebilmesi için ailecek çaba gösteriyorduk. Atıla lisede başarılı bir öğrenciydi. Sınava girinceye kadar hiç uyumadık dualar edildi. Pirinçler okundu, başarılı bir sınavdan, bir buçuk ay sonra Ankara da Gazetecilik Yüksek okuluna kaydoldu.

1975 yılı Türkiye’nin anarşiden kaynakığı bir yılı. Eylül ayında kayda gittik. Benim tanıdığım bir polis emeklisi vardı. Onu bulup birlikte okul kaydını yaptırıp, okul kaydından sonra Ankara gençlik yurduna da kaydını yaptırıldı.

Konya’ya döndükten birkaç gün sonraydı. Hadim Aladağlı Ahmet isminde bir çocuk Siyasal Bilgilerde okuyordu. Onunla Atıla’yı gönderdik. Harçlık olarak 600 lira vermişim. Artık yeni bir yola çıkmıştık, oğullarımdan biri yüksek tahsili görüyordu. Çocukluk hayallerim gerçek olmuştu. Gazetecilik çok istediğim bir okul olmasa da geleceği olan bir meslek dalı olarak geliyordu bana.

Atıla’nın gidişinin dört beş gün sonrasıydı. Bir Pazar günüydü. Baldızım Mediha ve çocukları vardı Mengenede balkonda gülüş oynaş, çoluk çocuk yemek yediğimiz bir sırada “hoca... oğlandan mektup var” diye postacı kapıdan seslendi. Heyecanla koşup mektubu aldık. Mektupta babacığım param bitti diyordu. Sofradaki herkes ağlamaya başladı. Sabahına hemen tel emri ile para gönderdik. Aradan 15 gün geçmişti. Bir gün Atıla çıka geldi. “Ne bu yurttan kalınır ne de bu kavgaların içinde okunur.” Diyordu.

Bende, geri dönmesini ve kurslara gönderip yeniden bir sınava girmesini istedim. Bir dershaneye kaydettirerek o zamanlar tek olarak yapılan sınavlara hazırlanması için ailecek elimizden geleni yaptık. Nihayet günler geçti, sınav bitti, sonuçlar postacının müjde istemesiyle birlikte geldi. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesini kazanmıştı. O gün çok mutlu olduk. Benim hayallerimden biri gerçekleşmişti. Oğlum Eczacı olacaktı. Ne bilirdik ki artık hayatımızın her zerresini etkileyecek bir yola girdiğimizi.

17 Ekim 1976 günü ben rapor alıp İstanbul’a gittik. Ne ben ne Atıla İstanbul’u hiç bilmiyorduk. Haremde otobüsten indik ve üç dört gün kayıt işlemleri ve yatacak yer işleriyle uğraştık. Şimdilik benim, Atıla’nın ve hatta ailemin yaşantısını etkileyecek İstanbul ve Küçük Pazarı burada bırakalım. Atıla’nın okuma hengamesine ara verip esas eve dönelim.

Geçen yıllar içerisinde gelişen olaylar ve zaruretler nedeniyle, sekiz on yıl, eski oldukları için azda olsa kirasını aldığım saman pazarındaki dükkanları ve

evi, yerinin vakıf olduğunu ve oradan gelen paranın da bana yaramayacağını ve hatta rahatsızlandığım gerekçesi ile satmıştım.

Ailemin çağa ayak uydurabilmesi için elimden ne gerekiyorsa yapıyordum. Her gün eve bir günlük gazete ve haftalık dergilerden bir tane mutlaka alıyordum. Zamanın en ilerisi bir teybi yurt dışından gelen arkadaşarımdan aldım. Evimize bir telefon bağlattım. Konya’da bir kooperatif kurarak televizyon aldık ve kooperatif aracılığı ile yayınları az da olsa seyredabiliyorduk. Komşumuz tuğlacı Mehmet ile Bursa’ya Tofaş araba fabrikasına giderek Murat 124 marka bir otomobil aldım. Yaşları geldikçe çocuklarımdın ehliyet almalarını temin ettim.

Atilla İstanbul da okuyordu ama ders ikmalleri, devre kayıpları ve sene kayıpları, siyasi anarşi olayları ile yıllar zorlayıcıydı. 1980 ihtilalinin de olması ve Atilla’nın başına gelen olaylar neticesinde hayatımızın akışı tamamen değişmişti. O zamanlardaki başımıza gelen olayları anlatmamız ayrıca bir roman konusu. Ama kısaca anlatıvermek gerekirse: Atilla ihtilal sırasında Küçük Pazar semtinde parasızlıktan, seyyar satıcı köylülerimizle bir handa kalıyordu. Hana yapılan bir baskın sonucu, bir sürü köylümüzle birlikte göz altına alınmış. “Handa bu seyyarların içinde bir öğrenci?” Örgütçülük gerekçesi ile tutuklanmış. Günler sonra bir sigara paketi parçasının üzerine yazılan bir notun mektup olarak kardeşim Hasan’a gelmesi ile haberimiz oldu. Elimizden bir şey gelmeden, ölü diri bir haber bekleyerek dualar edip beklerken, günler sonra gözümüzün nuru, geleceğimizin umudu, yıllardır çektiğimiz emeğin mahsulü oğlumuz, ölmeye ramak kalmış, işkence görmüş bir halde evimize geldi. Çok zor günlerdi. Okuldan atılması planlarından tut da tutuklanıp ceza evine girmesi düşünceleri bizleri yiyip bitiriyordu. Nihayet günler geçti. Acılı ve sancılı yılların ardından Atilla mezun oldu.

Kaderin bize yazdığı plandan habersiz. Mehmet ve Hasan tahsillerine devam ediyorlardı. Lise bitince, üniversite sınavlarına girmeye hazırlanıyorlardı. Maddi durumumuz çok bozuktu. Olup olan bir aylık, yarısını Atilla’ya diğer yarısını da aileye zar zor yetiriyordum. Mehmet ve Hasan’ın tahsilleri tehlikeye düşmüştü. Tahsil yaptırmak görevimdi. Ama bunu yaptırabilecek ne maddi ne de manevi gücü kendimde göremiyordum. Elimde bir arabam ve bir evimden başka bir şeyim yoktu. Nihayet uykusuz geçen gecelerden birinde Beyhan’la kafamızda bir plan geliştirdik. Çocukları bir an evvel hayata başlatabilmek ve anarşi olaylarının içine girdirmeden Konya da kısıdan okutup işi bitirecektik. Ortalık o kadar acımasızlaştı ki devalüasyon denen para küçülmesi ortalığı mahvetti. Her yıl çocuklarımıza yeni yeni şeyler alamadan okula gönderiyorduk. Biri birlerinin giyeceklerini kullanarak geçiniyorduk. Bahçede ekip kaldırıp alacağımız bir inekle de süt elde edip, bir miktarını

satıp kalacak olan sütle de evin bir miktar süt, peynir ve yağ ihtiyacını karşılayacaktık. Bu zaman zarfında biraz yorulacaktık ama, öğretmenlikten aldığım aylıklarla da çocukları okutacaktık.

1944 yılında benim bir öğretmenim vardı. Rahmet olsun çok büyük eğitimci idi. (Gazi eğitim enstitüsü idaresine teşkilatlanma konusunda uzman olarak gitti.) “Benim üç çocuğum var, hepsinin arasında üç yaş var. Bunun faydası şudur. Sizde üç dört yıl aralıklı çocuk yapın ki, biri birinin kitaplarını, elbiseleri, ayakkabıları değerlendirilsin” derdi. Ayrıca bize bir örnek daha verirdi. “Benim büyük çocuğumun adı Yarı, ortancanın Ümit, küçüğünün adı ise Sende” der hafif tebessüm ederdi. Onun dediği gibi biri birlerinden kalan eşyaları değerlendirmiştik.

Mehmet ve Hasan’ın Türkiye’nin geleceğinin teknikten geçmesi olasılığı ile sanayi dalında etkin olabilmeleri için sanat okuluna yönlendirip okuttuk. Ama ümidimiz yine olmadı. Türkiye’de uygulanan çarpık eğitim politikaları bize bu olanağı vermedi.

Böylece 1971 ile 1979 yılları arasında önceliğimiz çocukların geleceğine yönelik harcamalar dışında Beyhan’a ve kendime giyecek bir şey almadık. Çocuklara çok mu harcadık desek oda doğru olmaz. Planlarımıza göre 1980’den sonra işler Atila’nın okulu bitirip gelmesiyle birlikte yoluna girecek ve ona yapılan harcamalar Mehmet ve Hasan’a yönlenecek tahsilleri daha iyi olacaktı. Gel gör ki 1976’da İstanbul hayatımıza girmişti ve bize yaramamıştı.

Bu zaman içerisinde, kardeşim Hasan Eleşkirt’ten Konya İl Sağlık Müdürlüğüne, hanımı Leman’ın mahallemizdeki Şehit Albay İbrahim Karaoğlanoğlu İlkokuluna tayin olup göreve başlamışlardı. Karakulak mahallesinde yakın bir yere taşınıp oturmuşlardı, dolayısıyla onlarla duran annemde bizde daha da çok kalıyordu. Hayallerim birer birer gerçekleşiyor, Konya’da yeniden büyük bir aile olacağız diye ne kadarda sevinmiştim. Daha sonra Nalçacı da yaptırdığı eve taşınmıştı.

Cebimde param az olsa da evde huzurumuz yerindeydi. Beyhan hiç boş durmuyor, yoğurt, süt, bağ yaprağı ve filize (Konya’ya özgü iğne oyasıyla işlenen çember kenarı) yapıp satarak bütçemizi dengeliyordu. Her şey yolunda gidiyor gibiydi. Maalesef ki Atila’nın yüksek tahsil hayatı ve 1980 ihtilali hayatımızı alt üst etmişti.

(Babam Hayri Yıldız’ın notlarından derleyebildiklerim bu kadardır. 1980 sonrası notlar yazmış ama onları derleyip toparlamadığı için yazmayı uygun bulmadım.)

[Sonraki yıllarda büyük oğlu Adnan Atila eczacı, ortanca Mehmet Akif harita teknikeri, küçük oğlu ben, Hasan laboratuvar teknisyeni (sağlık memuru) olarak işe başladık ve doksanlı yıllara gelmeden evlendik.

Babam 1990 yılında müdür yardımcısı olarak hizmet verdiği Konya Merkez İzzetbey ilkokulundan emekli oldu. Aldığı emekli ikramiyesinin bir kısmı ile “Annenizin mehiri beşbirliklerini bozdurup ev yaptırdık ona borcum var.” diyerek, güzel ve zevkli günler geçirdiği Anamur’da bir yazlık aldı. Kalan kısmıyla da 1993 yılında annemle hacca gidip geldiler.

Çok sevdiği yazlığı, bahçesi, araları ve torunlarıyla günlerini geçirirken, öğretmenliğinin ilk yıllarında, içerisinde bol miktarda asbest bulunan ak topraktan preslenerek yapılan tebeşirlerin sebep olması olasılığının yüksek olduğu, mezotelyoma denen akciğer zarının kanserinden 1998 yılının bahar aylarında (nüfus kaydına göre 67, esas doğumuna göre 69 yaşında) hakka yürüdü.

2024 yılı itibarıyla yedi torunu vardır. Ercan Yağmur Yıldız Hukuk, Beyhan Elif Yıldız İşletme, Hayri Yıldız Makine Yüksek Mühendisliği, Özge Yıldız Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Habibe Deniz Yıldız Bilgisayar Mühendisliği, Mert Yıldız Medya İletişim alanında yüksek tahsil yapmışlardır. Atıla Onur Yıldız Lise tahsiline devam etmektedir.]

BİTTİ

Hayri Yıldız emekliye ayrıldıktan sonra öğretim yılı açılışı için davet edildiği okulunda bir konuşma yapar. O konuşma metni.

Çok değerli okul idarecileri ve öğretmen arkadaşlarım. Sözlerime başlarken yeni öğretim yılınızı candan kutlar, bana da bu mutlu günde burada bulunma fırsatını veren idareci arkadaşlarıma saygılarımı sunarım.

Saygı değer öğretmenler ve öğrenciler. Bugün yeni bir öğretim yılına başlamış bulunmaktasınız bu güzel gününüzün değerini biliniz. 1990-1991 öğretim yılıyla birlikte İlk öğretim haftası da başlamaktadır.

Sevgili öğrencilerim İlk öğretim haftası insan olmak, medeni olmak, bilgi toplamak, cehaletin kötülüğünü anlamak haftasıdır. Yeni ve güzel bilgiler sizi beklemektedir. Allah bizlere ilk emir olarak “OKU” demiştir. Şu hal de Allah’ın ilk emri “sakın cahil kalmayın, çevrenizdekileri de cahil koymayındır.”

Yine buyurulmaktadır ki “Beşikten mezara kadar oku” yine büyük insanlardan birisi de “ilim Çin’de ise ara bul” demektedir. Yine aynı büyüklerimizden birisi de “bana bir harf öğretenin kulu kölesi olurum.” Demiştir. Şu hal de bilgiye ve öğrenmeye verilen değer çok yüksektir. Bir okul yaptırmak bin hapishane kapatmaktır.

Sevgili öğrencilerim dünyada cahillik kadar kötü ve insana zarar veren bir şey yoktur. İlimin, irfanın, okumanın, yazmanın değerini biliniz. Burada benim ve öğretmenlerinizin yapacakları birkaç konuşmayla anlatmak mümkün değildir. Alimin cahil katında sözünün miktarı yok. Kendi eşek, sırtında çul, başının yuları yok. Diyen kişi cehaletin çok çilesini çekmiş olmalıdır.

Sevgili öğrenciler öğretmenlerimizin söylediklerini eksiksiz olarak yapınız. Okul kurallarına mutlaka uyunuz. Okul sizi temizliğe, iyiliğe, güzelliğe, bilgiye, beceriye ve başarıya götürecektir.

*“İlk öğretmenin kim senin?
Kim öğretti alfabeyi?
Unutma ...”*

Sevgili öğrencilerim size şu şiirle veda etmek isterim.

*Benzersiniz beyaz güle
Kitap tutan minik ele
Okur yazar, güzel dile
Selam olsun, selam olsun*

*Gülümseyen tatlı yüze
Pırl pırl mutlu göze
Kalem tutan küçük kız
Selam olsun, selam olsun.*

*Şiir okuyan küçük Ali'ye
Ahmed'e Ayşe'ye Sali'ye
Gri önlüklü Veli'ye
Birer birer selam olsun.*

*Bilgi veren okuluma
Öğretmenin sıcak koluna
Büyük Atanın yoluna
Bin bir kere selam olsun.*

*Yaşam gelince çağına
Okul denen sevgi ocağına
Öğretmenin sıcak kucağına
Yüz bin kere selam olsun.*

*Ay yıldızlı bayrağıma
Üzüm dolu şen bağuma
Çoban dolaşan dağıma
Hepimizden selam olsun.*

HAYRİ YILDIZ (16 Haziran 1995 İvriz Köy Enstitüsü buluşma toplantısı)

**Kök saldık Toroslara başı göklere değil,
Bir yanımız Tont İvriz, bir yanımız Ereğli.
Kalplerde Atamızla, başbuğun verdiği hızla
Ölmez imanımızla, köylere marş, ileri.**

İvriz marşımızla sözlerime başlarken kısacık, sizleri yormadan usandırmadan hemen bitireceğim.

Bu güzel günümüzle beni mazinin derinliklerindeki yaşama götürdünüz. Sanki kendimi tırmık elde mercimek tarlasında, dirgen elde harmanda, dumanlar içinde tuğla ocağında, makas elde elma bahçelerinde, mala ile inşaatta, testere elde marangoz atölyesinde, gelberi ile kireç süzmede, masaya oturmuş kitap elde mütalada, tebeşir elde kara tahtada, çıkarın kağıtları sınav var, zil çaldı toplantıya, istiklal marşı, tek sıra ol yemek masalarına, çatal ve kaşık sesleri ile çınlayan salondan bir anda afiyet olsun seslerini, güçlü bir sesle *SAGOL* sedalarının yükseldiğini hissettim.

Burada ziraat öğretmenin sesi yükselir. Birinci grup çiftliğe, ikinci grup tarlaya, üçüncü grup bakım ve onarıma, diğerleri derse, demesiyle herkes iş başına dağılıp gitti. Kimisinin koltuğunda kitap, bir gün sonraki sınava hazırlık, kimisinin omuzunda araç ve gereçler, dağılılar.

4.C sınıftan Akkız

*Kitabı defteri aldı eline,
Kemerin bağlamış ince beline,
Bir de türkü tutturmuş tatlı diline,
Çatlak dudağın yalayıp gitti.*

5.A sınıftan Kerim Efe

*Çengel boynuzu önüne kattı,
Tobum torbasını üstüne attı,
Canı sıkılınca bir de türkü patlattı,
Övendire elde yasıldı gitti.*

4.B sınıftan Hayri Yıldız

*Aruç aruç tohumu tarlaya attı,
Biraz yorulunca uzanıp yattı,
Biraz dinlenince sıçrayıp kalktı,
Pullukla toprağı devirip gitti.*

Sonu gelmeyen bir çalışma temposu sürer gider. Öyle ise aramızdan ayrılanları rahmetle tekrar anarken geride kalanlara şöyle seslenip geçelim.

*Günümüze gelenlere,
Hal ve hatır bilenlere,
Mutlu günlere erenlere,
Hepimizden selam olsun.*

*Toplandık masalara oymak oymak,
Olur mu hiç sizlere doymak,
Steplere okul kurmak,
Kuranlara selam olsun.*

*Kalem elde obalara,
Yaylalara ovalara,
Evlad veren babalara,
Hepimizden selam olsun.*

*Köy aşkıyla çoşanlara,
Kitap elde koşanlara,
Dolup dolup taşanlara,
Hepimizden selam olsun.*

*Köy enstitüsünün yollarına,
Kucaklayan kollarına,
Nasır tutmuş ellerine,
Hepimizden selam olsun.*

*İvriz'e gönül verenlere,
Şu yapılan şölenlere,
Karaman'a gelenlere,
Hepimizden selam olsun.*

Not: İvriz Köy Enstitüsü mezunları buluşma toplantısı Karaman'da tertip edilmiştir.

Bizimkilerimiz
KÖY'Ü

Hâdim'in Sesi

Köylere hizmet götürme birliği yayın organıdır.

Hadim'in Sesi Gazetesi ayda bir çıkar. Eylül 1993 Yıl: 1 Sayı: 7 Fiyat: 5.000 TL

Kâmil odur ki
koya her yerde bir eser, eseri
olmayanın yerinde yellere eser.

● Hadim Meslek Yüksek Okulu'na iki bölüm daha açıldı.. "Ancılık" ve "Bağcılık" ÜNİVERSİTEMİZ BÜYÜYOR

1992-93 Eğitim ve öğretim yılında Harita Kadastro bölümü ile eğitim ve öğretim faaliyetlerine başlayan Hadim Meslek Yüksek Okuluna iki bölüm daha açıldı.

1992-93 Eğitim ve öğretim yılında Harita Kadastro bölümüne 48 öğrenci kayıt yaptırmış ve 47 öğrenci ile eğitimin devam edileceği.

Hadim Meslek Yüksek Okulu Müdürü

Meslek Yüksek Okulu Müdürü Doç. Dr. Mehmet Ali KAYA'nın verdiği bilgiye göre, 1993-94 eğitim öğretim yılında Ancılık ve Bağcılık bölümlerinin açılması kesinleşmiş olup 30'ar kişilik öğrenci kontenjanı açılmıştır.

HADİM'İN İNGİLİZCE YAYIN YAPAN TV'Sİ VAR

Hadim'de kaymakamlık tarafından kurulan TV adıyla ilk defa İngilizce yayın yapan EURO NEWS rahatsızlıkla seyredilemiyor.

Hadim halkının yabancı dil tutkusuna ve İngilizceyi öğrenmeye çalışmaya ilgisizliğini gösteren bir haberle Euro News'in yayın hayatına başladığı bildirildi.

Hadim'de yayın yapan TV adıyla ilk defa İngilizce yayın yapan EURO NEWS rahatsızlıkla seyredilemiyor.

Hadim halkının yabancı dil tutkusuna ve İngilizceyi öğrenmeye çalışmaya ilgisizliğini gösteren bir haberle Euro News'in yayın hayatına başladığı bildirildi.

Hadim'de yayın yapan TV adıyla ilk defa İngilizce yayın yapan EURO NEWS rahatsızlıkla seyredilemiyor.

Devamı Sayfa 11'de

YENİ VALİMİZ ATILLA VURAL

ATILLA VURAL KİMDİR?

Yeni valimiz Atilla Vural, 1 Ocak 1936 Urfa doğumlu.

İlk ve orta tahsilini Urfa'da yapan Vural, Siyasal Bilgiler mezunu. Atilla Vural sırası ile 1964 yılında Çermik, 1966 yılında Arapkir, 1970 yılında Karataş ve Beşiktaş ile Göze Kaymakamlık görevlerinde bulunmuş.

21 Şubat 1992 tarihinden bu yana Kahramanmaraş Valiliği görevinde bulunan Atilla Vural, Bayan İsim ile evli ve 11. Raşip İsmailoğlu bir çocuğu var.

● Yeni Valimiz Vural ilk mesajında: "Bu mübarek şehrin insanının karakterini yakından biliyorum. Çok kısa zamanda Konya ile kaynaşip güzel hizmetler vereceğim" dedi.

Devamı Sayfa 11'de

Güle, Güle Vali DEDE...

Konya'da çalışmalar, hizmetleri, sempatik davranışları ile bürokratlara arasında olduğu gibi vatandaşlarında sevdiği, saygınlığı Vali İhsan Dede, merkeze alındı.

19 Ağustos 1991 tarihinde Konya Valisi olarak göreve başlayan İhsan Dede, bu süre içerisinde Konya halkıyla kısa sürede kaynaşmış ve Konya'ya yapılan hizmetlerin altına imzasını atmıştı.

Bizde Vali İhsan Dede'ye yeni görevinde ve çalışmalarında başarılar dileriz.

KOLANYACILAR SİTESİNDE KORKUTAN YANGIN...

İmalathanede çıkan yangın sonunda yaralanan Muzaffer Küçük önce Hadim Devlet Hastanesinde, daha sonra Konya Devlet Hastanesinde tedavi altına alındı.

Yangın büyük bir maddi hasara yol açarken, alınan tedbirlerle çevreye yayılmadan önlendi.

Hadim Kolanyacılar sitesinde bir imalathanede çıkan yangın Muzaffer Küçük'ün yaralanması ve maddi hasara sonuçlanırken, yangın alınan tedbirlerle çevreye yayılmadan önlendi.

Geçen ay içerisinde Hicran kolanyacılarına ait imalathanede dikkatsizlik sonucu çıktığı tespit edilen yangında imalathanede...

PATLAYAN GÖLET PİKNİK YERİ OLACAK

Devlet Su İşleri tarafından Hocalar mahallesinde yapılan ve Mayıs ayı içerisinde başlayarak Hadim'e korkulu uyarı yapılan gölet yeni yapılmakta olan devletin çalışmalarında...

Devamı Sayfa 11'de

BAŞYAZI MERHABA

Mehmet Suat İLHAN - Kaymakam

"Hadim'in Sesi" adlı gazetemizin 7. sayısında sizlerle yeniden beraber olduğumuzu mutluluğumuza "şşıyoruz.

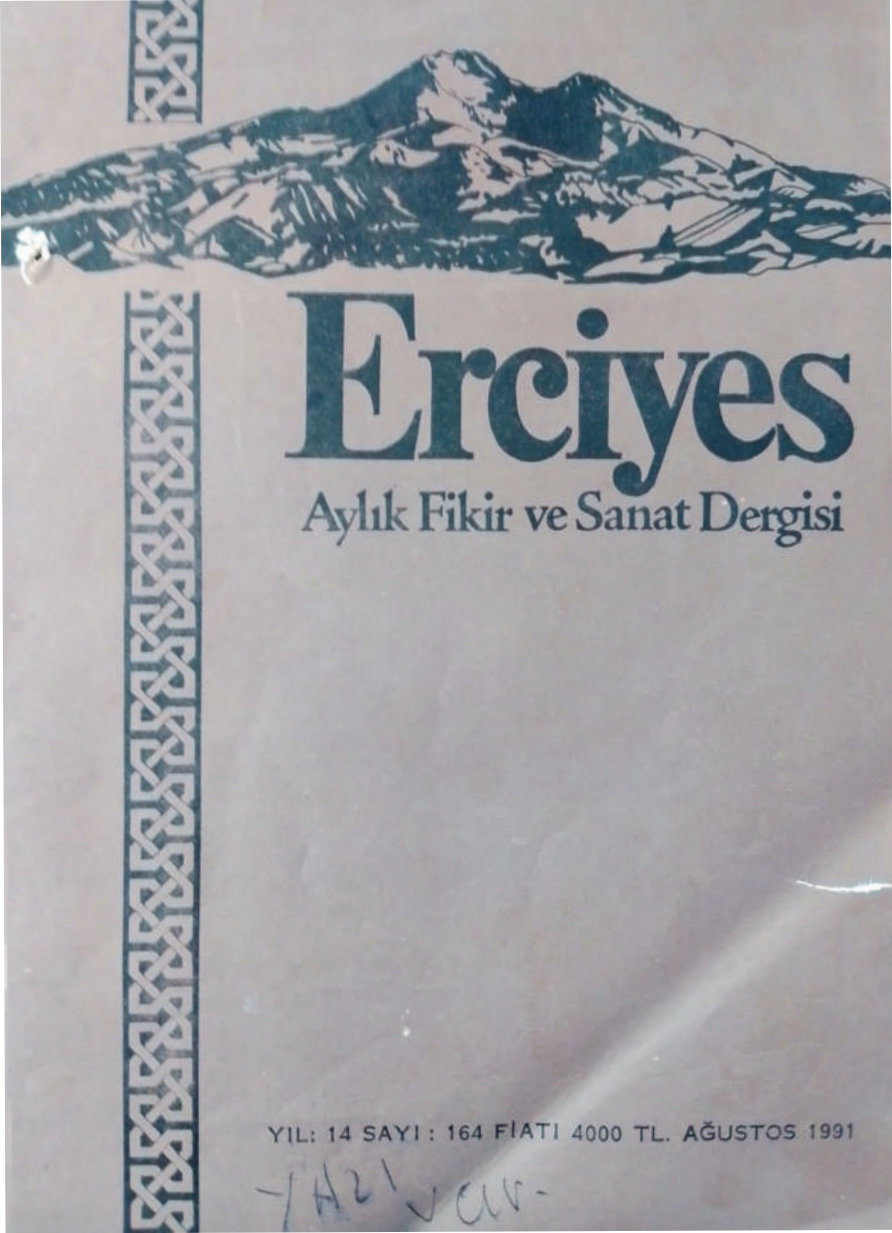
Yayın hayatımıza Mart 1993'te başladığımız. O günden bu güne kadar 3-4 sayı yayını sürdürüleceği, daha sonra ise kapanmaya...

Devamı Sayfa 11'de

Zamana söyle: bir göz atalım. Geçicidir. Ne huzun bakı, ne sürer bakı. Onlar da geçici. Krallar, Şahlar, Köşkler yapar. Ne köşler bakı, ne krallar. Her şey ge'ip geçir.

H.C. Hadim

Erciyes Dergisi ve Yerel Birkaç Gazetede Yayımlanmış Folklorik ve İnceleme Yazıları

KÜTÜK ATMA (KÜTÜK DÖKME)

Oğlan çocuğu doğan her aile kütük atma törenini yaptırır. Oğlan çocuğu doğduktan birkaç yıl sonra bütün köy tellallar çağrılarak toplanır. Kütük atılacak çocuğun damına veya evinin önüne, yedi adet büyük kütük konik şeklinde dikilir. Bu dikilen kütüklere öbek denir. Bu yapılan öbeğin içine veya dışına kırk adet küçük kütük yerleştirilir. Öbeğin tam ortasına da uzunca bir dağan adını verdikleri ağaç dikerler. Dağanın ucuna kırmızı bir al parçası takılır. Bütün kütüklerin veya dağanın yerleştirme işlemi bittikten sonra, kırk tane dolma tüfekli atıcı tüfekleriyle birlikte sıraya geçerler. En başa yaşlı, tecrübeli, bilgili ve yönetim işlerine vakıf kişi geçer ki, buna ATICIBAŞI denir. Diğer atıcılar silahları ile arkasına dizilirler. Yaşlı kurt lakabını verdikleri ATICIBAŞI silahını havaya kaldırarak; “Hey ahali... duyun, görün, dinleyin. Bu gencin, ömrü uzun, düğünü güzün olsun. Talihi açık, gönlü şen olsun. Gülsün oynasın ömründe gam görmesin. Kütüğünü biz dökelim. Aşını babası döksün. Sofrada kaşığı, evinde beşiği eksik olmasın. Sofralar dolusu canı, sürüler dolusu malı olsun. Yensin tükenmesin. Verilen eksilmesin.” Diyerek silahını yere yatay olarak tutup, kütüklerin arasına sıkır. Atılan tüfeğin dumanı kesilinceye kadar atış pozisyonunda kalır. Ondan sonra doğrulup, yerinde bir daire çizerek geriye döner. En arkaya durur. Bunu takip eden atıcılar, atıcı başının bütün hareketlerinin aynısını tekrarlayarak atışı yaparlar. Atış işlemi bitirenler atıcı başının arkasında tekrar sıra olurlar. Böylece birinci atış tamamlanınca atıcı başı bağırır. “Birinci atış tamamlanmıştır.”

İkinci atışa geçmeden önce, atıcılara iki kişi barut dağıtır. İki kişide saçma dağıtır. İki kişide kapsin dağıtır. Bir kişide çaput dağıtır. Böylece yedi kişilik kümede görevleri tamamlanmış olur. Burada atıcılar tüfeklerini sıkırlar ve hazır vaziyete geçerler. Aynı düzen içinde ikinci atış başlar. Böylece ikinci atış bitince, kütük sahibi yanına oğlunu alarak gelip, çocuğun omzuna vurarak bağırır. “Dört koyun...” şayet kütük sahibi çok zenginse sekiz koyun, on koyun diye bağırır. Böylece her atışın sonunda koyunlar çoğalır. Atışlar, koyunlar yeterince oluncaya kadar devam eder. Vadedilen koyunlar köye yete-

cek kadar olunca atıcı başı bağırarak “kütüğümüz bitmiştir. Kütük sahibine hayırlı ve uğurlu olsun.” dedikten sonra silahlılar sahayı terk ederler. Böylece kütük atma işi bittikten sonra diğer faaliyetlerle devam edilir.

Bundan sonraki faaliyetler, kütük sahibinin şerefine oyunlar oynanır. Çalgılar çalınır. Kütük sahibi isterse nişan atılır. Nişan atmakta: Kütük dökülen evin uzunca bir yerine sini veya senit gibi bir hedef dikilir. Bu hedefe nişan atılır. Nişan atışına iştirak edecek silahlılar kurşun sıkarak dikilen hedefe atış yaparlar.

Kütük atmadaki nizam ve intizam aynen devam eder. Şayet vurma işlemi zorlaşırsa atıcı başı “kurşun çalımı dışındadır” diye bağırır. Hedef biraz yaklaştırılarak atışa devam edilir. Kimin tüfeği vurmuşsa üzerine bir al bağlanarak konik şekildeki kütüklerin üzerine takılır. Atıcı başı yüksek sesle ilan eder. Herkes alkışlar. Bu alkış çok onur ve gurur verici bir harekettir.

Bütün bu oyunlar ve nişan atmalar devam ederken, koyunlar kesilir. Kazanlarla pişirilir. Bulgur pilavları kaynatılır. Dinlenmeye bırakılır. Köyün erkekleri ve çocukları bir yere, kadınları ve kız çocukları bir yere toplanırlar. Sofralar kurulur. Her sofraya barana adı verilir. Bir barana da on veya on iki kişi oturur. Büyük bir coşku içinde yemek beklenir.

Büyük sinilere bulgur pilavı doldurulur. Pilav üzerine haşlama kemikli et dökülür. Bu etler ve pilavlar dağ şeklinde dökülünceye kadar kimse yemeğe başlamaz. Bu kütüğün büyüklüğü pilav üzerine yığılan etle ölçülür. Filanın kütüğünde bir kaşık, filaninkinde bir buçuk kaşık et yığıldı. Gibi söylentilere rastlanır.

Yemek işlemlerinin hepsini bir kişi idare eder. Bu organizeyi yapan kişiye HÖKEBAŞI denir. Hökebaşının emrine barana sayısı kadar hizmet edecek adam verilir. Bu hizmet edecek kişilere HÖKE denir. Her barananın bir höke’si vardır. Bu hökeler hökebaşına bağlıdır.

Yemek işlerinin hepsi tamamlanınca HÖKEBAŞI bağırır. “Buyurun komşular, buyurun misafirler. Pilav yığıldı. Et devrildi. Biz eksiltelim Tanrı çoğaltsın.” Sesiyle herkes kaşıkla başlarlar. Yemek büyük bir uğultu içinde geçer. Her barananın başında hökesi bekler durur. Barananın eksigi hökesinden sorulur. Yemek işleri sona erince höke başı yüksek sesle “Hey ulu Tanrım, bu yiğidi sen bağışladın. Bunun sebebiyle açlar doyuruldu. Konuklar ağırlandı. Biz eksilttik sen yetir. Bu çocuğa da kütük attırmayı nasip et.” Bu sözün bitiminde kütük sahibi çocuğun elinden tutarak yemek duasını yapacak hocanın yanına getirir. Yemek duası büyük bir uğultu ve yalvarışla yapılır. Amin sesleriyle inleyen meydan bir anda yerini sessizliğe bırakır. Duayı yapan hoca önceden hazırlanmış bir al parçasını çocuğun boynuna dolar. “Allah evlenirken de bu al bağlamayı nasip etsin.” Dedikten sonra, el

öpülür. Herkes, mübarek olsun diyerek kütük yerini terk ederler. Bir kısım delikanlılarda hep beraber beyitler söylerler.

*Kesilen koyun çok olsun,
Çardaklar koyun dolsun
Ekiz ekiz doğursun
Dördü sekiz doğursun.*

*Yaşlı yola gitmesin
Bereketi bitmesin
Kem sözleri tutmasın
Töremizi unutmasın.*

Diyerek kütük yerinden uzaklaşırlar.

Aradan üç beş gün geçince köyün yaşlılarından birkaç kişi kütük sahibinin yanına gelirler. Damdaki kütüklerden birkaçı ile, dikili dağını alarak okuyup üfledikten sonra, kütük dökülen çocuğun düğün yemeğinde yakmak, dağanda bayrak direği olarak kullanmak üzere çocuğun babasına teslim ederler. Babası da bunları o zaman gelinceye kadar saklar.

Bu geleneğin ne zaman ve nereden geldiği bilinmemektedir. Yüzyıllardır tekrarlanıp gelmektedir. Son yıllarda tamamen terk edilmiş durumdadır. Bu törenin oğuz Türklerinden geldiği ve oğuzların Karakeçili boyları tarafından bu zamana kadar devam ettirildiği sanılmaktadır. Bu rivayeti, içinde geçen deyimler ile kelimeler ve söyleyişler güçlendirmektedir.

KAYNAK KİŞİLER:

- 1- Konya ilinin Hadim ilçesi Dolhanlar köyünden Musa Efiltili, 1310 doğumlu, okuma yazması yoktur.
- 2- Konya ilinin Hadim ilçesi Güllet köyünden Ali Meleş 1907 doğumlu. Medreseye gitmiş.
- 3- Konya ilinin Hadim ilçesi Afşar köyünden Ali Yılmaz okuma yazması İlk okul mezunu.
- 4- Konya ilinin Hadim ilçesi Gerez köyünden Mustafa Özen okuma yazması İlk okul mezunu.

KELİMELER:

DAĞAN: Doğru ve sağlam ağaçlardan yapılmış ince uzun direk.

ÖBEK: Konik şekilde yığmak.

KÜTÜK: Kesilmiş kalın ağaç gövdesi.

SIKILAMAK: Tüfeği doldurmak.

ÇAPUT: Barut ve saçmayı sıkılarken üzerine konan eski bez parçası.

DEVİRMEK: Üst üste dökmek.

SİNİ: Yemek yenilen yuvarlak ağaç tepsi.

SENİT: Üzerinde hamur işlerinin yapılması için düzenlenmiş ağaç.

BARANA: Yemeğe daire şeklinde oturan gurup.

HÖKE: Baranaya hizmet eden kimse.

HÖKEBAŞI: Bütün yemek işlerini idare eden kişi.

ATICILAR: Kütük törenindeki silahlılar.

ATICIBAŞI: Kırk silahlı atıcının başındaki yönetici.

1991 yılında derlenmiştir.

YÜZ KÖMBESİ

Dişi keçilerin çiftleşme günü olan Kasım ayının sekizinci günü akşamı yapılan şenlik ve eğlenceye “Yüz Kömbesi” denir. Keçisi olan her aile durumunun müsaitliğine göre, akraba ve dostları ile birleşerek yüz kömbesi görerler.

“Kömbe” kül ve köz içinde pişirilmiş kalın ve yuvarlak ekmektir.

Yüz kömbesi şöleni yapacak aile, bir gün öncesinden hazırlanır. Yüz kömbesi günü akşamı kömbe şenliğine çağrılacak hısımlar akrabalar aile büyükleri tarafından tespit edilir. Çağrılacakların çokluğuna göre bir veya iki ocak yakılır. Bol odunla yakılan ocaklar iyice kül ve közlerle doldurulur. Evin büyükleri tarafından genç kızlara ve gelinlere hamur yoğurtulur. Bu hamur diğer ekmek hamurlarından farklıdır. Gençler tarafından ter dökülerek yoğrulan hamur, tamamlanınca akşam yemeği ile ailenin en varlıklı ve en büyüğü çağrılır. Yaşlı ve varlıklı kişi hamur teknesinin başına diz çöküp, dua eder. Cebinden çıkardığı renkli boncukları kimseye göstermeden hamura karıştırır. “Bu boncukları ben attım bereketini Allah versin” diyerek yerinden kalkar. Hamur yoğurucular iyice bir daha yoğururlar. Bu yoğurma boncukların görülmemesi içindir.

Hamur içine atılan boncukların sayısı, ailenin zenginlik durumuna göre değişir. Bu şenliği ağırlayan aile büyüğü zenginse, dört veya beş; şayet durumu müsait değilse bir veya iki boncuk atar. İyice fakirse bir boncukla yetinir. Hamurun içine atılan boncukların sayısını ve rengini atan kimseden başka bilen olmaz. Yoğrulan hamur büyükçe bir mesnet üzerine çıkarılır. Tahminen kalınlığı üç beş santimi geçmeyecek şekilde oklavalarla yassıltılır, büyük bir daire oluşturulur. Büyük kalın daire şeklindeki hamur bozulmadan kül ve közleri açılmış yere indirilir. Bu indiriş şekli çok itinalı olur. Altına pişirgeçler sokularak yerleştirilir. Etrafındaki kül ve közlerle üzeri kalınca örtülür. Üzerine kuvvetlice ateş yakılır. Bu ateşi yakmak ve muharı tüfeğinin süslenmesini, gençler üslenmiştir. Bu süsler yapıp ateş canlandırılırken, tekerlemeler, dualar, beyitler söylenir. Tekerlemelerden bir tanesini yazalım:

*Sürümüzün nesli kesilmesin,
Helkede süt eksilmesin,
Tanla çardak açulsun
Akşamlar kapansın.*

*Altımızdan çulumuz
Çadırımız kulumuz
Kapımızdan kulumuz
Yüz kömbesi günümüz*

*Eksik olmasın.
Bir keçimiz bin olsun
Yüz kömbesi güv olsun.
Boncuklar kime çıkarsa*

*Çoban tutsun sürü olsun
Oğlağımız bol olsun
Kem gözle bakanların
İki gözü kör olsun.*

Ocaaktaki kömbelerin pişme anında ev halkı pişme içindedir. Şenlik ve eğlenceler tertiplenir. Bulmacalar, nene ve dedelerin masalları, kış ve kar öyküleri, geçmiş yıllarda yapılan yüz kömbesi şenliklerinin hatıraları, ihtiyar nenelerin bebeklere uyku ninnileri, gençlerin sıra türküleri, eğer evde ev de üç beş aylık gelin varsa, ihtiyar nenelerin gelin okşamaları, maniler, fıkra ve benzeri hatıralar anlatılır ve söylenir. Bu faaliyetler devam ederken, kömbenin ateş altındaki üç dört saatlik pişme süresi neşe içinde geçer. Bu gecenin eğlenceleri arasında yaşlı ninenin torununu uyutmak için söylediği bir niniyi yazalım:

*Sürü saldım ovasına,
Selam söylen babasına,
Kıl çadırlı obasına,
Akşam ile uyu kuzum.
Güneş ile büyü kuzum.*

*Kuzu tüyünden yastığım,
Çadıra tuğunu astığım,
Yorganına yün bastığım,
Akşam ile uyu kuzum.
Güneş ile büyü kuzum.*

*Koyun kuzu meleşirken,
Meleklerle söyleşirken,
Sevgililer elleşirken,
Akşam ile uyu kuzum.
Güneş ile hüma gözlüm.*

*Uyusana sarı saçlım,
Yum gözünü kalem kaşlım,
Beşijinde çini taşlım,
Akşam ile uyu petek özlüm.
Güneş ile hüma gözlüm.*

Eğlenceler ve ninniler devam ederken, kömbenin pişip pişmediği yaşlı ve tecrübeli yaşlılar tarafından kontrol edilir. Pişmiş ise çıkarma hazırlıkları başlar. Pişmemiş ise biraz daha ateş yakılır.

Çocukların neşesi de büyükler kadar yerindedir. O gün uyku dahi hatıra gelmez. Oyunlar, kahkahalar, türküler ve şarkılar, el şakaları, tekerlemeler geceye renk katar. Çocukların söyledikleri tekerlemelerden de bir örnek alalım:

*El çipi çipi çimende
Çilpi de deşirir harmanda.
Nenemiz kömbe pişirirken,
Dedemiz göbek şişirirken,
Melekler yüzümüzü yıkasın
Gecemiz uykumuzu salmasın.*

*Kömbede pişti ay dayısı
Göbekler şişti ay dayısı
Gök boncukların sayısı
Oyunu bozanın ölsün dayısı.*

*Nenem kömbe pişirir,
Çoban yolun şaşırır,
Uykusu gelen kaşınır,
Aplam testiye taşırır.*

*Dedem sakal taramış,
Nenem dedemi aramış,
Herkes eniştemi sorarmış,
Enişte arap gibi kararmış.*

Bu güzel eğlencenin sonunda bir anda sessizlik ve kömbe'nin ateşten çıkarma hazırlıkları başlar. Kömbe üzerindeki küller ve ateşler temizlenir. Altına pişirgeçler sokulur. Kömbe kaldırılıp, teker gibi dikilir. Etrafa düşürülmeden mesnet üzerine indirilir. Üzerindeki küller temizlenir. Üflenerek bezle silinir. Üzeri hakık (akik) gibi kızarmış kömbe soğumaya bırakılır.

Bundan sonra yüz kömbesi şenliğinin üçüncü kısmı başlar. Gençler ve çocuklar evin büyüğünün yanına sokulurlar. "Hadi dede adını koyalım" derler. Dede gayet vakurlu bir çehre ile yerinden doğrulup, güler. Herkes ona bakar. "Madem istediniz, sizin hatırunuz kırılacağına mih oğlunun katırının semeri kırılınsın. Boncuğu kim bulursa bir tavuk" deyince herkes mızılanaarak, "yemeyiz, kim yerse yesin" deyince, herkes yönünü bir tarafa dönerek "yemeyiz, kim yerse yesin" derler. Dede gayet neşeli ve gecenin durumunu aksettirecek şekilde yerinden kalkıp, "boncuğu bulana bir dişi oğlak. Boncuk sayısı kadar oğlak var. Boncuk başı bir oğlak. Bulun getirin, alın oğlağı ..." deyince, herkes el çırparak "yaşa dede, yaşa" diyerek sofraya yavaşlarlar. Kömbe üzerindeki sert ve kızarmış kabuktan birer parça kopararak, besmele çekip yemeye başlarlar. Tam bu sırada muharı kömbesi istenir. Yüz kömbesi gömen aileye nazı geçen gençler, kömbe ateşten çıkarılınca, muharıdan ip uzatırlar. Arkasından bağırlarlar: "kömbeyi ipe bağlarsanız bağlayın, yoksa su dökülecektir" seslerini duyan ev sahibi acele tarafından bir parça kömbeyi yağlığa bağlayarak "çekin..." deyince yukardakiler: "Adı nedir." "Hadi çekin. Yağlık içinde kömbe, boncuk başı bir dişi oğlak var." Deyince ipi çekerler. Bu şakaya da muharı payı denir. Bazanda şaka olsun diye ipin ucuna boş yağlık bağlanır. Yukarıdakiler boş olduğunu anlayınca bir çay bardağı kadar su dökerler. Ateş sönecek diye evdekileri telaşlandırırılar. Bunlar belirli kurallardır. Hiç kimse aşırısına gitmez ve hile karıştırmaz.

Şayet muharıdan yağlığa bağlanan kömbenin içinde boncuk çıkarsa, evdekilerle aynı kurallara tabidir. Hatta sabahleyin, kalan kömbeleri komşulara veya varsa misafirlere dağıtırlar. Komşu ve misafirlerde boncuk çıkarsa, onlarda dişi oğlağı alırlar. Bu dağıtım olayına yüz kömbesi payı denir.

Kömbenin üzerindeki sert ve kızarmış kabuklar ayrılır. Bu kabuklar yukarıda anlattığımız gibi, bir kısmı evdekiler tarafından yenir. Bir kısmı da yüz kömbesi payı ve muharı payı olarak dağıtılır. Kömbenin içinden çıkan yumuşak kısımlar, büyükçe bir tekneye konur. Evde genç kız ve oğlan varsa karşılıklı olarak teknenin başına oturtulur. Şayet delikanlı kız ve oğlan yoksa, gelinler kocaları ile oturtulur. Hamur teknesinin başına oturan gençlerin eline lengeri denilen kenarları keskin tabaklar verilir. Düz ve kenarı keskin bakır lengerileri soğumuş kömbe içlerini, çekilmiş et şeklinde parçalayarak piriç gibi küçültürler. Sağa sola sallayarak, epeyce eğlenceli ve yorucu bir işten sonra kömbeler tane tane ayrılmıştır. Bu lengeri ile ufalanırken büyük-

çe bir tencere içinde bir kilo kadar tereyağı eritilip kızartılır. Kızaran yağın içine üç veya dört kilo kadar pekmez dökülerek iyice kaynatılır. Lengerilerle ufalanmış olan kömbenin içine dökülür. İyice karıştırılır. Tahta kaşıklarla yenmeye hazırdır. Geçen yazdan kalma tulum peyniri tabaklara konarak sofranın çevresine dağıtılır. Kömbenin gevrekleri ile birlikte siniye yerleştirildikten sonra, evin en büyüğü besmele ile kaşığı uzatıp alır. Arkasından da diğerleri yemeğe başlarlar. Tatlıdan usananlar, hemen kömbe kabukları ile peynir yiyerek, tekrar tatlı ve yağlı boğarçaya iştahlarını açarlar. Evin büyüğü “kim ki çok yer, boncuk ona çıkar, iyice çiğneyinde boncuklar yutulmasın” diye uyarıda bulunur. (Tatlı ve yağlı karışımı bu yemeğe boğarça denir.) Boğarça hep birlikte iştahla yenirken, boncuklarda birer birer çıkmaya başlar. İlk boncuğu bulan gecenin en talihlisidir. Ağzına boncuk çıkan herkes evin büyüğüne verir. Boncuklar tamam olmamışsa kalan boğarça da ve ayrılan, dağıtılan paylarda boncuk var demektir. Yemekten doyanlar geriye çekilerek esnemeler ve uyuklamalarla gecenin geç vakitlere ulaştığını müjdelerler.

Evin büyüğü el kaldırarak “Amin”der. Dua yapılıncı herkes elini yüzüne çalarak yüksek sesle “Allah bu güzel günlere tekrar kavuştursun” diyerek dualara son verirler. Topluluk, birer ikişer, evdekilerin ellerini öperek yatmaya giderler.

Ailenin bu güzel günü, sabahın erken saatlerinde herkesin kalkıp, işlerine dağılması ile sonuçlanır.

KAYNAK KİŞİLER:

- 1- Konya ilinin Hadim ilçesinin Dolhanlar köyünden Anakadın Çetin 1322 doğumludur. İlk okula gitmemiş.
- 2- Konya ilinin Hadim ilçesinin Güllet köyünden Ahmet Tahtabacak 1327 doğumlu çok az eski yazı bilir.
- 3- Konya ilinin Hadim ilçesinin Dolhanlar köyünden Ayşe Yıldız ve Beyhan Yıldız gelin ve kaynana.

KELİMELER:

ÇUL: Keçi kılından dokunmuş yer sergisi.

HELKE: Bakırdan yapılmış, üzeri saplı tencere.

TEKNE: Ağaçtan yapılmış dikedörtgen şeklindeki hamur yağurma aracı.

MESNET: Üzerinde ekmek açılan düz tahta.

TÜY: Kuzu ve oğlakların ilk doğduğundaki yumuşak yünleri.

ÇİLPİ: Ateş yakmak için ince çalı parçaları.

TULUK: Keçi derisinin tüyleri avku denen bir kabukla eğlenip yolunduktan sonra, yoğurt ve ayran yapmakta kullanılan deri.

LENGERİ: Bakırdan yapılmış düz ve kenarı keskin tabak.

BOĞARÇA: Yağ ve pekmezle kömbenin karışımından elde edilen yemek.

MUHARI: Geniş şekilde örülmüş baca.

MUHARININ TÜFEĞİ: Muharı üzerine yarım ay şeklinde yapılmış, çakı, çakmak, kibrit gibi eşyaların bulunduğu yer.

YANLIK: İçine su veya ayran konulup, ağzı bağlanarak su kabı olarak kullanılan deriden kap.

KABUK: Yüz kömbesinin üzerindeki sert ve kızarmış kısım.

KEMGÖZ: Nazarı degen ve iyi sayılmayan bakışlar.

KÖMBE: Kül üzerinde pişmiş büyük, kalın ve yuvarlak ekmek.

SEMER: Eşek ve katırlarda yük taşımak veya binit için, hayvan üzerine yerleştirilmiş ağaç ve keçeden yapılmış araç.

YAĞLIK: Cebimizde taşıdığımız mendilin biraz büyüğü.

YAKIM: Sevinçli veya kederli günlerde söylenmiş beyitlere verilen mahalli ad.

Not: Burada geçen tekerlemeler, ninniler, yakımlar, yüz kömbesi olayı yayla zamanı daha teferruatlı ve daha hoşkulu anlatıldığından, bu derleme bizzat Söbüce, Güneyoluk, Yazı yayla, Kaynarca, Tufan deresi, katran çukuru yaylalarında 1991 yılı haziran ayında yaşayarak kayda alınmıştır. 28-06-1991

TEKECİK veya TEKE KATIMI

Kıl keçilerinin verimli ve cins olanlarının erkek oğlakları iki yaşına gelinceye kadar özel bir bakım ve beslenmeden geçirilir. İki yaşına geldiği senenin ağustos ayı sonlarında teke olmuş demektir. Eylül ayında dişilerinden ayrılarak, Kasım ayının sekizinci gününe kadar özel bakım ve güdüm yapılır. Sekiz kasım akşamı dişi keçiler çardak veya ahırlara kapatılır. Erkek tekenin boynuzlarına elma, armut, ayva, nar, incir gibi meyveler, boynuna çiçekler ve yiyecekler takılır. Uzun kıllarına renk renk boyalar sürülür. Tekenin üzerine bir çocuk bindirilir. Birkaç kişi besmele çekerek, bereketin bol olması dualarıyla, çocukla birlikte keçilerin içine salınır. Çocuk bazen düşer, bazen de sürünün içine varınca kendi iner. Çardaktaki keçiler tekenin etrafına çullanarak boynunda ve boynuzundaki çiçek ve meyveleri yerler. Çocuk dışarıya alındıktan sonra çardağın kapısı kapatılır. Bu olaya teke süslemesi ve katımı denir.

Teke katımının üzerinden üç veya dört gün geçtikten sonra köyün delikanlıları delikanlı başının çağrısı ile toplanırlar. Köyde ne kadar delikanlı varsa hepsine haber gönderilerek, davet edilir. Unutulan olursa, delikanlı başının ceza çekmesi ile sonuçlanır.

Çağrılan delikanlılardan gelmeyi de delikanlı başı cezalandırır. Bu cezalar para olduğu gibi keçi ve koyunda olabilir. Şayet cezalı delikanlının mali durumu bozursa, delikanlı başı durumu fark ettirmeden “bu arkadaşımıza ceza olarak çobanın yanında bir gün köyün sürüsünü gütmeye veriyorum. Münasip mi arkadaşlar” diye sorar; bütün delikanlılar, “senin kestiğini yeriz” diyerek, delikanlı başının verdiği cezayı tasvip etmiş olurlar. Mali durumu iyi olan gençlere ise şu şekilde ceza verilir:

Cezalı genci ortaya çağırıp, “Yoluna mısın, zoruna mısın?” diye sorulur. “Yolunayım” derse hiçbir muameleye lüzum kalmaz. Şayet inat ederde, “zorunayım” derse, köyün meydanında veya cami önünde bacağına ip takarak, birkaç adım sürüklenir. Tekrar sorulur: “Yolu namısın, zoru namısın?” yine “zorunayım” derse dört kişi cezalı şahsın el veya ayaklarından tutarak havaya kaldırıp, yere salar; kıçını birkaç defa yere vurduktan sonra salıverirler.

Buna ZINGA denir, çok büyük bir cezadır. Köyün tarihinde zınga cezasına ender rastlanır. Çünkü zınga'lı delikanlıları kızlar sevmezler.

Delikanlı başı köy gençlerine: “Arkadaşlar buraya neye toplandığımızı biliyorsunuz. Köyün tekesi katıldı. Şimdi karar verelim. Tekeciği oynayalım mı, oynamayalım mı?” deyince, köy delikanlıları hep birden, “Oynansın, oynansın. Eski köye yeni adet mi kuracağız” diye cevap verirler. Delikanlı başı: “Öyleyse arkadaşlar, şimdi görev taksimi yapalım:

Üç arkadaş toplanan bulguru taşıyacak.

Dört kişi toplanan buğdayı taşıyacak.

Üç kişi ellerine hatap alıp, her evin önünde hatap çalacaklar.

Üç arkadaşımız çan çalacak.

Üç arkadaşımız gıldırğı çalacak.

Üç kişi de davul ve def çalacak.

Üç kişide toplanan tuzları taşıyacak. Bende dahil olmak üzere diğerlerimizde yorulan guruplara yardım edecek.” Görev taksiminden sonra, delikanlılar dağılırlar. Kararlaştırılan yer ve zamanda tekrar toplanırlar. Bu delikanlı gurubu 15-20 kişi olduğu gibi, 50-60 kişide olabilir.

Böylece kavledilen yerde toplanan delikanlı gurubu, büyük neşe ve coşkunluk içinde köyün alt başından başlayarak, her evin kapısı önünde dururlar. Çanlar çalınır, davullar ve tefler vurulur; hep beraber bir ağızdan şu tekerleme söylenir.

Teke kattık duydunuz mu?

Selam verdik aldınız mı?

İkiz ikiz doğursun,

Dördü sekiz doğursun.

Kara keçi doğursun,

Kızlar peynir yağursun.

Verin bizim honçamızı

Davullar güm güm.

Teke geldi yaşma

Sürme çektik kaşma

Çabuk verin honçamızı

Haydi sürü başma.

Ev sahibi geleneği iyi bildiğinden, bulgur, buğday, para ne verecekse acele alıp görevli kişilerin ellerindeki çuvalara döker. Bazı zengin aileler yiyecek-

lere ilaveten delikanlı başına bir miktar da para verirler. Daha zengin veya sürü sahibi ise bir de çebiş vaat eder, orada bulunanların alkışını toplar. Delikanlılar, zengin fakir ayırımı yapmadan bütün köyü dolaşırlar, uğramadık ev bırakmazlar; hiç canlı malı olmayan ailelerin evleri önünde de aynı şenliği yaparlar, onlardan da tuz isterler. Birçok evlerden, buğday, bulgur, tuz birlikte verilir.

Delikanlılar arasında bu çok verdi, bu az verdi gibi lakırtılar kesinlikle yasaktır. Töreyle göre ayıptır. Köy tamamlanınca honçanın son alındığı evin önünde hep bir ağızdan şöyle bağırılır:

*Tekemizin gözü ela
Çabuk olsun Ayşe hala
Honçayı geç getirenin
Keçileri uyuz ola*

*Honça doldu torbalara
Selam olsun babalara
Oğlağımız ala olsun
Sürü dolsun obalara*

Büyük neşe ile köyün alt başından giren delikanlı gurubu, köyün üst başından çıkarlar. Bu olaya da tekecik oynama denir ve böylece köyün tekeciği oynanmış olur.

Toplanan bulgur, buğday, tuz ve paralar, cami önünde ortaya konur. Delikanlı başı ihtiyarlardan birkaç kişi çağırarak; “Emmi, biz köyün tekeciğini oynadık. Bize yol gösterin” deyince ihtiyarlar, bulguru, buğdayı, parayı gözden geçirirler. Düşünüp taşındıktan, birbirleriyle konuşup anlaştıktan sonra “bakan gençler, bulgur yeter, buğdayı ikiye bölün. Birini satın, öteki para ile karıştırıp etlik alın. Diğerini de değirmene götürüp un yapın. Hepinize hayırlı olsun. Allah bu aylara ve bu günlere yine erdirdi. Köyümüzün tadını bozmasın. Töremizi unutturmasın. Bereketi kapımızdan eksik etmesin” diyerek işi tathya bağlarlar.

Delikanlı başı etraftakilere “Hemen bulguru kaldırın. Buğdayı ikiye bölün. Satılacak kısım burada kalsın, diğerini hemen değirmene götürün” talimatını verir. Yarısını hemen satarlar. İki kişi paraları alıp etlik pazarlık etmek üzere sürüye giderler. Öğütülecek buğdayla birlikte, davul ve tef çalarak, silah atarak değirmenin yolunu tutarlar. Delikanlılar değirmenin yakınına varınca davulları vururlar. Birkaç el silah atarlar. Yüksek sesle neşeli bağır-malar yaparlar. Böylece değirmenciye uyarırlar. Hep bir ağızdan değirmenin kapısında şu tekerlemeyi söylerler;

*Tekemizin kılı aktır,
Arkamız kalabalıktır,
Boşaltın değirmeni
Cezamız çok kıyaktır.*

Değirmenci gençlerin bu şenliğini bildiği için, hemen kapıda karşılayıp hoş beş ettikten sonra, şöyle cevap verir;

*Değirmenim size dönsün
Buğdayınız un üğünsün
Değirmeni boşaltmayan
Oturup dizin; döğsün.*

Bunun üzerine gençler çalıp oynamaya başlarlar. Değirmenci de değirmeni boşaltıp tekecik buğdayını hemen döküp üğütmeye başlar. Delikanlılar buğday üğünmeye başlayınca değirmende ne kadar insan varsa hepsinin ellerine varırlar; büyüklerin ellerinden öperler küçüklerle tokalaşırlar.

Şayet değirmenci uyarıya rağmen, beklesinler diyerek değirmeni boşaltmaz ise, delikanlılar hemen tekecik buğdayını alıp üğünmekte olan buğdayın üzerine dökerler. Değirmenin ağzında üğünmekte olan buğday az olsa da çok olsa da tekecik buğdayına karışır. Değirmenci müşterinin zararını öder. Ödemeyecek olursa, delikanlılar değirmenciden alıp müşteriye verirler. İş inada varıp da ödemek istemese, köy delikanlıları müşterinin zararını kendi unlarından ödeyip, değirmenin suyunu bendinden keserler. Değirmen tamamen durur. Değirmenci bu işin ağıra mal olacağını bildiği için aksilik çıkarmaz, delikanlıların her istediğini kabul eder.

Değirmene gelen buğday un yapıldıktan sonra, çuvalları alarak orada bulunanlara! ” Allaha ısmarladık Hakkınızı helal edin. Yarın köy camisi önünde tekecik yemeğimiz var. Hepiniz davetlisiniz” diyerek unları sırtlanıp ayrılacakları sırada değirmenci yarı şaka, “durun bakalım. Tekecikte benim de hakkım var. Yalnız değirmen hakkını almamakla olmaz. Sizin karnınızı da doyurayım ondan sonra helallaşalım” diyerek, değirmene özgü, lezzeti biraz da tuzlu, 50 60 santim uzunluğundaki ince ve gevrek “değirmen tandırı” adı verilen ekmeği peynirle birlikte ikram eder. Bütün değirmende bulunanlar bu tandır ekmeğini iştahla yerler. Delikanlılar değirmenciye teşekkür ettikten sonra un çuvallarını alarak köyün yoluna tutarlar.

Sabah erkenden toplanarak unu birkaç parçaya ayırırlar. Her parçayı yufka yapmak üzere evlere gönderirler. Unlar gönderilirken bekar kızların ve dul kalmış evlenecek gelinlerin evlerine gönderilmesi öncelik kazanır. Bazan

da köyün belirli bir yerinde toplanıp, ekmeği bir arada yaparlar. Bu ekmeğe yapma işine “ekmek eyleme” denir.

Bütün paralar birleştirilerek yeteri kadar keçi veya koyun alınır. Etlikler, ekmeğe, bulgur, tuz tamam olunca; köyün orta yaşlı kişilerine teslim edilir. Böylece delikanlıların görevi bitmiş olur.

Köyün ihtiyar heyeti köy korucusuna tellal çağırır. Korucu yüksek bir yere çıkarak “hey ahali; duyduk duymadık demeyin. Evinizde yemek yemeyin. Yarın öğlen namazından sonra köy camisi önünde tepcecik pilavı yenecektir. Erkek, kadın, çoluk, çocuk, misafir, köyde kim var ise herkes davetlidir haaaa” diye tellalı tamamlar.

Tellalın bildirdiği saatte bütün köylü cami önünde toplanır. Alınan keçiler haşlama olarak kazanlarla pişirilmiştir. Yapılan ekmeğe bir araya yığılmıştır. Bulgurlar kazanlarla pişirilmiştir. Bu şenlik köyün en mutlu günlerinden biridir. Et ve pilavı pişiren aşçıbaşı, uzun saplı ağaç kepçeyi havaya kaldırarak; “Delikanlılar buraya gelsin. Onlara tatavu et tadımlığı ve tada bakma yedireceğim” diye bağırınca, bütün delikanlılar kazan çevresinde toplanır. Yarım pişmiş, üzeri tuzlu ve biberli et tepsisi delikanlılara takdim edilir. Bu sırada delikanlılar büyük bir heyecan ve neşe içinde eti kapışırlar. Etin kapışılması sırasında bazısı yere yuvarlanır. Bazısının et ağzında sallanır. Bazısı da hiç el değmeden işi bitirir. Bu duruma etraftakiler, alkışlarla gülme ve kahkahalarla katılırlar. Bu şenlikli kargaşa sona erince “hökebaşı” bağırır. “Hey cemeat! Haydi barana olun.” Bu çağırışı duyan herkes; kadınlar ve çocuklar bir yerde, erkeklerde onlara yakın bir yerde barana olurlar. Böylece sofralar oluşturulur. Her sofraya büyükçe bir bakır sini konur. Bu sininin ortasına dağ şeklinde pilav yığılır. Büyük bir ustalıkla pişirilen bulgur pilavının buharlaşan kokusu çevrede türüm türüm tüter. Pilavın ortasına kemikli pişirilmiş haşlama et dökülür. Yufka ekmeğe dağıtılır. Tahta kaşıklar şakar şakar sini çevresine döşenir. Köyün muhtarı yüksek sesle; “Buyurun komşular, bu yılın tekecik pilavına, afiyet olsun.” Besmeleyi çeken, neşeli ve iştahlı olarak pilava kaşığı saplar. Yemek başlayınca büyük bir sessizlik oluşur. Arada kaşık sesleri ile, çok hafif konuşmalardan başka sese rastlanamaz. Çok hafif konuşmalarla “geçen yılın pilavından daha iyi olmuş” gibi laflar duyulur. Bir yıl boyunca bu yemek ziyafeti övgülerle veya yergilerle söylenir durur.

Pilavı azalan, eti tükenen, ekmeği olmayan, su içmek isteyen; her ne ihtiyaç varsa sofralara hizmet eden “höke”lere söyler. Bütün hökeler höke başının emrinde arı gibi çalışırlar. Külte külte ekmeğe, taslara dolmuş etleri, azalan pilavları takviye ede ede, sofralara bolluk ve bereket sergilerler. Herkes önünden yemeye devam eder. Karnı doyanlar geriye çekilip sonucu beklerler. Kimse yerinden kalkmaz. Sofralar boşalınca kalan ekmeğe ve yemekler toplanır. Yemek sahası tamamen temizlenir. Temizlik işlemleri devam eder-

ken hocanın yüksek sesle “Amin” dediğini duyanlar “Amin” diyerek etrafa duyurmaya çalışırlar. Herkes oturarak duayı dinler. Büyük bir sessizlik ve huşu içinde, eller havada “AMİN” sedaları duyulur. Duanın sonuna doğru cemaat hocaya katılarak “Allahü ekber, Allahü ekber “sesleri ile çevreyi inle-tirler. Böylece eller yüzlere sürülerek hayır duaları yapılmış olur. Herkes biri birine sanki bayram kutlamasını andırırçasına “Allah gelecek yıllara erdiresin. Ağız tadımızı bozmasın. Birliğimiz düzenliğimiz bol olsun” diyerek yemek mahalinden ayrılırlar.

Delikanlı başı bütün delikanlıları çağırarak, “arkadaşlar, köyümüze karşı görevimizi yaptık. Şimdi TUZ AGZI BAĞLAMA yapacağız” diyerek tuz torbalarının ağzını bağlarlar. Üzerine “tekecik tuzudur” diye yazarlar. Yeni senenin yazında yaylaya göçünce, bu tuz sürüye verilir. Bu tuzu saklama; gelecek yılın bu yıldan daha bereketli olması dileğinden ileri gelmektedir. Tuz belirli bir yerde, ekseriyetle delikanlı başının evinde saklanır. Şayet yıl içinde delikanlı başı evlenirse yeni seçilen delikanlı başının evine teslim eder. Bu olaya “tuz bağlama ve tuz saklama” denir. Bu tuz bağlama olayı sona erince bütün delikanlılar birbirlerine sarılırlar. Bu yılki tekecik çalışmalarını kutlarlar. Yeni yılda, hayırlısı ile tekrar oynamalarını diledikten sonra, biri birlerine şaka yaparak “bak evlenirsen tekecik oynayamassın...” konuşmaları ile, güle oynaya, el ve dil şakaları ile evlerine dönerler.

Böylece bu yılın tekecik oynaması da sonuçlanmış olur.

KAYNAK KİŞİLER:

- 1- Konya ilinin Hadim ilçesi Dolhanlar köyünden Mustafa Kumpur hiç okula gitmemiş, uzun yıllar köyün delikanlı başlığını yapmış.
- 2- Konya ilinin Hadim ilçesi Güllet köyünden Ali Meleş medreseye gitmiş. 1907 doğumlu
- 3- Konya ilinin Bozkır ilçesinin Babuççular köyünden Ahmet Tahtabacak. Oku-la gitmemiş çok az eski yazı bilir.

KELİMELER:

TEKECİK: Kasım ayının sekizinci günü yapılan yemekli bir şenliktir.

TELLAL: Bir haberi duyurmak için yüksek bir yerden, yüksek sesle ba-ğırma.

HÖKE: Yemek yerken sofralara hizmet eden kimse.

DÜRÜM: Yufka ekmeğin dört tanesinin üçgen şeklinde katlanması.

BARANA: 10-15 kişinin daire şeklinde oturma biçimi.

GILDIRGI: Çok küçük çana denir. Gayet ince ses çıkarır.

HATAP: Kalın ve tok ses çıkaran çan.

HONÇA: Bir haberi getirene verilen ödül.

ÇAN: Metalden yapma içi boz zil sesi çıkarır.

ZINGA: Suçluyu, dört kişi el ve ayaklarından tutarak kaldırıp kıcımı yere vurma işi.

DAVAR: Kıl keçi ve cinslerine verilen ad.

EĞLEMEK: Ekmek yapmak.

GÖREMEZ: Buğday ile arpa karışımından yapılan ekmeklik un.

ARTMAK: Asmak anlamında kullanılır, uzunca çuval.

BENT: Suyun önüne yapılan engel.

TAVAVU: Yarım pişmiş, üzerine tuz ve biber ekilmiş et.

DEĞİRMEN KÖMBESİ: Mayalanmamış hamurdan, küpten yapılan fırınlarda 50-60 santim uzunluğunda ekmek.

GÜDÜM: Keçilerin çoban tarafından otlatılması.

SELCE: Odun yarmak için kullanılan demir veya ağaçtan yapma kazık.

KAVÜL: Anlaşma.

DOĞURMA: Yöresel ağızda hayvanın yavrulaması anlamında (genellikle koyun ve keçiler için kullanılır)

Derleme 3 Haziran 1992 tarihinde yapılmıştır.

ÖĞRETMENİM (öğretmenler gününe ithafen)

Öğretmen kâinatın en kutsal canlısı olan insan oğlunu yücelten bir kişidir. İnsanlık için hava kadar önemli, su kadar değerlidir. Suya hasretlik çeken topraklar yağmura nasıl hasretse, insanlık ta öğretmene o kadar hasrettir.

Yeşil kırları, mis kokulu ormanların, bulutlarla kucaklaşan dağların, beyaz köpüklü mavi denizlerin temiz koku ve oksijenlerini rüzgâr kâinata nasıl dağıtırsa; Öğretmen de insan oğluna ilmi, irfanı, bilim ve teknolojiyi, yüksek ahlak ve karakteri dağıtır. Doğaya hâkim olma kapılarını açar. İşlenmemiş beyinleri ilim ve irfanla nakışlayarak insan denen canlının mimarlığını yapar. Vermiş olduğu meşaleyi tutuşturarak, kıvılcım olur, yön olur, rota olur.

Öğretmen tıpkı gezegen gibidir. Uhdesinde taşıdığı ısıyı, enerjiyi, ışığı çevresine verir. Beynindeki zenginlik kaynakları ile insan oğluna çığır açan bütün güç ve varlığını çevresine vererek sonuçta enerjisiz kütle haline gelir.

Öğretmenim! Şuna emin ol ki, senin yaktığın büyüdü ışıklar bilinmeyen gezegenlere kadar uzanmaktadır. Kâinat senin tutuşturduğun kıvılcımla aydınlanmaktadır. Sen öyle bir beyin gücü veriyorsun ki, bu güç hiçbir vurucu güçle susturulamaz. Granit kayaları bile ezip geçiyor. Verdiğin ilim ve irfan ışığında insan denen canlı doğanın yüce olaylarına hâkim oluyor.

Öğretmenim, sen karanlık beyinlere girerek güneş gibi ışık saçıyorsun.

Öğretmenim, sen çölde bir vaha gibisin. Yanmış fakat yandığından haberi olmayan yüreklere serinlik veren, çatlak dudaklara merhem sunan müsbet ilim kaynağısın.

Öğretmenim, sen cehalet denizinde, rotasını bilmeyen cehalet fırtınası elinde can vermeye mahkûm olan beyinlerin can kurtaranısın.

Güneş, ısı ve ışığı ile kâinatın çehresini nasıl değiştirirse; sen de ilmin irfanıyla, sevginle, temiz ahlak ve karakterinle, hoşgörünle insanlığın çehresini değiştirensin.

Öğretmenim, sen devamlı olarak enerjini vererek maddi hayatın içinde kaybolup gidersen ama; yaktığın meşalelerle manevi hayatın zirvesinde, bütün mutluluklarla ebediyete mal olmuş bir kahramansın.

Öğretmenim, sen mum gibisin. Hep etrafına ışık verirsin. Işık verdiğin beyin gücü kâinatın sonsuzluklarına kadar gitmektedir. İnsanlık sana borçludur. Yarattığın her beyin gücü ile gök kubbenin altında anıtlaşmaktasın.

Öğretmenim, insan denen canlının beynine yerleştirdiğin kıvılcımlarla kâinatı yerinden oynatacak güce sahipsin.

Öğretmenim, cehalet ağındaki insanlara, kalbinden verdiğin canlılıkla, iradenden verdiğin güçle, çelik yay gibi ağları koparansın.

Öğretmenim, sen toprak kadar verimli, güneş kadar hoşgörölü nehir kadar sahavetlisin.

Öğretmenim, sen hep vurulan tokatlara, bilgi ikram ederek karşılık verirsin. Müsaade ette tebeşir kokan elini öpeyim. Saygı sana, selam sana, sevgili öğretmenim...

HAYRİ YILDIZ (Kısaca Özgeçmişi)

1929 Konya ili Hadim ilçesi Dolhanlar köyünde doğdu. İvriz Köy Enstitüsü'nden 1951 yılında mezun oldu. 42 yıl, eğitimin bütün kademelerinde, öğretmen, müdür yardımcısı, müdür olarak çalıştı. Mesleğinin çoğu Hadim ve köylerinde geçti. 1990 yılında Konya İzzet Bey ilkokulundan emekli oldu.

Halk kültürü ve derleme üzerinde araştırma yaptı. İki dergiye makale yazdı. Halk kültürü ve derleme üzerinde yüze yakın yazısı bulunmaktadır.

Malatya İnönü Üniversitesi'nin açmış olduğu Halk Kültürü ve Efsane Yarışmasında Türkiye birinciliği ile ödüllendirildi.

Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nin açmış olduğu halk ninnileri yarışmasında mansiyon ödülü aldı. Ayrıca para ile ödüllendirildi.

Evlü ve üç çocuk babası olan Hayri Yıldız 1998'e Konya'da vefat etti.

AŞIK ÇOBAN (Çoban Sinan)

Aşık Çoban, Toros dağlarının kuzey yamaçlarındaki köylerden birinde doğmuş; halkın dilinde zamanımıza kadar gelmiştir. O'na her köy sahip çıkmaktadır. Bazı köylerde dillerden düşmez olmuş, adeta efsaneleşmiştir.

Şeker Hoca'nın el yazması cönkünde, bazı şiirleri zamanımıza gelmiştir. Cönk içindeki şiirlerin benzeri halkın dilinde de dalaşmaktadır. Cönktekiler, fakirlik, yokluk, kıtlık, taşlama, hiciv, methiye, fakirleri koruma üzerine yazılmış şiirlerdir. Halkın dilinde kimisi ninni olmuş, kimisi de ağıt ve türkü haline gelmiştir. Genelde Aşık bir halk insanı ve fakir koruyucusudur.

Doğumu ve hayatı hakkında hiçbir şey bilinmiyor. Yalnızca, kendinden bahsettiği şu kıtadan babasının Mehmet olduğunu anlıyoruz.

*Emriyle şems, devreder hikmet
Ervelen iman sahiyen cennet
Atayı mutlubum dağ delen Mehmet
Destana şayeste oldumu bilmem.*

Toros göçerleri ve yöre köylerinin anlattıklarına göre, Aşık Çoban'ın aşkı Tanrı vergisidir. Söbü Çimen, Kaynarca, Güney oluk, Çatalca, Mıhlı oluk, Gökbel, Kovanlık, Örtülü, Kızılcaoğul gibi yaylalarda Aşık Çoban'ın aşk hikayesi, hazin bir olayla başlamış. Rivayete göre aşk şerbeti şu şekilde sunulmuş:

Aşık Çoban, Toros aşiret ağalarından Mazak oğlu Hurşit ağaya küçük yaşta çoban durmuş. Yıllarca Hurşit ağanın kapısında çalışmış. Yaptığı işlerde hata, hile, ihmalcilik kabul etmeyen, tembelliği sevmeyen bir kişiliği varmış. Kısa zamanda bütün obalara nam salmış. Hurşit ağanın çobanı dediler mi başka bir şey demezlermiş. Hurşit ağa çok memnunmuş. Çoban da Hurşit ağadan. Aşık Çoban Hurşit'i baba gibi sever ve sayarmış. Hurşit ağada onu evlatlarından hiç ayırmazmış. Hurşit ağa ile hiç ücret konuşmamışlar. Yemiş içmiş, çalmış kavalını, gütmüş sürüyü, bakmış keyfine.

Günlerden bir gün Hurşit ağa Aşık Çobanı çağırması “Hey çobanların piri! Yıllardır sorarım ücretin nedir diye, hiçbir şey söylemezsin. Sonu ne olacak?” deyince, çoban yine bir şey söylemeden “ulu ağam bilir benim değerimi” demiş.

Aradan yıllar geçmiş. Çoban Hurşit ağanın önderliği ile obanın en güzel kızı olan Göküşle evlenmiş. Hurşit ağanın yardımları ve teşvikleri ile mutlu ve sevgi dolu bir yuvaya sahip olmuş. Evlendikten sonra da ücret falan yine konuşmadan çobanlığa devam etmiş. Göküş gelinde, sürünün, sağım, bakım, yağ, yoğurt, süt, peynir, keş gibi ürünlerin yapımında çalışarak, ağanın işlerini aksatmadan devam etmişler.

Günlerden bir gün çoban, Hurşit ağanın huzuruna çıkmış. Eğile büğüle, utana sıkıla: “Ağaların ağası, fakirlerin babası, düşkünlerin yoksulların ekme teknesi, obaları ulusu, benim bir maruzatım var” demiş. Ağa göbeğini biraz öne çıkararak kırbacını çizmeye şaklatmış, “Söyle bakalım maruzatını”, demiş. Çoban başını öne eğerek, “yıllarca kapında çalışıp ekmeğini yedim. Nankör değilim. Anam yoktu, ana oldun. Babam yoktu, baba oldun. Ev kurdurup evlendirdin. Sayende aile ocağına kavuştum. Çıramı yaktın, ocağımı ısıttın. Allah’ta senin ocağını yaksın, ışığını kesmesin. Dileğim şudur ki: Ben epeyce eskidim. Bu fakir kuluna yol verip, izin çıkarsan, çobanlıktan ayrılıp, başka bir yerlerde yurt kurmak isterim” deyince, ağanın kızmasından korkmuş ve yere kapanmış.

Ağa; “Ey çobanların piri, sürülerimin baş tacı, evimin ve çadırımın direği, soframın bereketi. Senin de oba olup yurt kurman en tabi hakkındır. Mal mülk sahibi olmak, sürü kaldırmak, zamanı gelmiştir” demiş, elindeki kırbacı çizmesine şaklatarak, çobanın yanına yaklaşmış. “Seninle hesaplaşma zamanı gelmiştir. Allah sana bol nasipler versin. İstersen benim obada kal, dilediğin yere çadır kur. Oğlun ile ordu, kızın ile de komşu ol. Sürüleri Allah kapından eksik etmesin. Kuzular kapında hoplaşsın. Çocukların çadırında zıplaşsın. Düşmanın yönü öte olsun” diyerek çobanın koluna girmiş ve beraberce ağanın çardağına varmışlar. Her çalıştığı yıl için dört koyun saymış. On tane de kuzu vermiş. Sürünün içine bir de koç sürmüştü. Kepeneği ile çomağını da verdikten sonra, “hakkını helal et” demiş. Ağa, “hakkım yerden göğe kadar helal olsun” dedikten sonra ayrılmışlar.

Aşık Çoban sürüsünü heyleyerek doğruca Göküş’ünün yanına sevinç ve mutluluk çığlıkları atarak varmış. Göküş’ün belinden sarılarak, “bak ağa bu sürüyü saydı. Döl almamız için bir de koç verdi. Artık kendi sürümü kendim güdeceğim. Çadır kurup oba olacağım. Doğacak kuzularlada sürüyü ikiye üçe çıkaracağım” diyerek Göküş’ü sevindirmiş. Göküş’le Çoban, o gece hiç uyumamışlar. Sevinç ve neşe içinde sabahı yapmışlar. Göküş sevinçle çobanın yanına sokulmuş. “Sen nasıl döl alıp sürüyü çoğaltacaksan, bende

çocuk doğuracağım. Çoğalıp oba olacağım. Oğlumla, kızım, damadıyla, gelinimle çadır kurup oba olacağım” deyince, çoban mutluluktan uçmuş...

Pırıl pırıl bir Ağustos sabahı güneşin ilk ışıkları ile kalkıp sürünün başına geçmişler. Karı koca sevinç ve mutluluk içinde sürülerini kırlara heylemişler. Toros dağlarının çiçekli yamaçlarına, şırl şırl akan buz gibi pınarların eteklerine, rüzgarların estiği tepelerin arasındaki çiçekli vadilere, çan ve kaval seslerinin yanık sesleri ile sürüyü yönlendirmişler. Çoban, Göküş geline mesleğinin bütün hünerlerini göstermiş. Soğuk sulardan içmişler. Gelincik dolu vadilerden geçmişler. Sürüyü çatlayıncaya kadar otlatmışlar. Memeleleri süttten patlayıncaya kadar da geçdirmişler. Vakit ise, güneş eğilmiş, dağ aralarından ışıklarını çizgi çizgi uzatmaya başlamış. Çoban Göküş’e bir gün boyu çok şeyler göstermiş. Tokuşan hayvanların maçlarını, kahkahalarla seyrettirmiş. Kamış kavalın en ince nağmelerini dinletmiş. Çiğdem söküp, yedirmiş. Günlerini mutlulukların zirvesine çıkarmışlar.

Güneş dağların arasından son ışıklarını verirken, sürüyü obaya doğru yöneltmişler. Çoban sürünün arkasını toplamak için geriye doğru ayaklanmış. Göküş gelin de sürünün köpeği akbaşı alarak öne ilerlemiş. Göküş ile Akbaş, üzeri kayalıklarla otlarla kapalı tepeliklerden gidiyorlarmış. Göküş üzeri yabancı otlarla ve çalılıklarla kaplanmış bir mağaranın üzerine basıvermiş. (Anam) demeye kalmadan otlarla ve çalılıklarla birlikte mağaranın derinliklerine gömülmüş. Göküş’ün düşmesini kimse görmemiş. Akbaş mağaranın ağzında saatlerce dolaşıp sızlanmış. Nihayet kafasını bacaklarının üzerine koyarak mağarayı beklemeye başlamış.

Çoban oba yakınlarındaki Gevenli dereye sürüyü indirmiş. Göküş’e ünlemiş. Hiçbir ses gelmeyince, “Obaya gitmiştir” diyerek sürüyü obaya doğru sürmeye devam etmiş. Sürü obaya yerleşince Göküş’ün olmadığını anlamış. Bütün oba halkı meraklar içinde kalmış. Herkes “Göküş nereye gider, nereye kaybolur” diyerek söylenmeye başlamışlar. Bu kayboluşa kimsenin aklı ermemiş. Herkes gece karanlığında aramak için hazırlıklar yapmışlar. Işıklar alarak çıralar yakarak sürünün geldiği güzergaha aramaya koyulmuşlar. Oba yaşlılarından biri arkadan bağırarak, “Hey! Akbaş’ı yanınıza almayı unutmayın. Onlar koku seçerler size faydası dokunur” demiş. Herkes, bakmışlar ki Akbaş’ta yok. Kimsenin aklına bile gelmemiş Akbaş’ın mağarada bekleyeceği. Bütün oba halkı sürünün obaya döndüğü ve Göküş’ü en son gördükleri yerleri didik didik aramışlar. Hiçbir emare bulamayınca moralleri bozulmuş. Herkes üzgün ve bitkin olarak obaya dönmeye başlamışlar. Tam bu sırada bir köpek sesi işitmişler. İçlerinden bazıları “bu ses akbaşın sesidir” diyerek, sesin geldiği yere yürümüşler. Köpeği bulmuşlar, fakat Göküş yanında olmayınca bütün ümitleri yine sönmüş. Köpek hiç durmadan sızlayarak mağaranın çevresinde dolaşıyormuş. Yaşlı ve eski bir çoban olan Musa Koca

“ey gafiller; köpek bize, Göküş mağaraya düştü diyor. Tez olun mağaranın içine adam indirin” deyince hemen urganlar kolanlar, deve kolanlarını ulayarak uzunca halatlar oluşturmuşlar. Adam sarkıtmışlar. Ama hava karanlık olduğundan kimse mağaranın dibini bulamamış. Mağaranın kenarına ateşler yakarak sabaha kadar beklemişler. Kimi ağlamış, kimi dualar etmiş, kimi de ellerini şakağına dayayarak düşünmüş, kimi de dertli dertli ağıtlar söylemiş. Hiç kimse gözünü yummadan sabah olmuş.

Sabahın ilk ışıkları ile faaliyete geçmişler. Urganları ve kolanları uzatarak mağaraya adam indirmişler. İlk inen Yörük Hasan olmuş. Yörük Hasan mağaranın dibinde pırl pırl duran suyun içinde Göküş gelinin cesedini görünce neye uğradığını bilememiş. Kanlar içindeki Göküş gelini ipe bağlayarak yukarı çekmişler. Göküş gelinin bu vaziyetini görenler mağaranın ağzında kıyameti andırır vermişler. Bağrıklar, çığlıklar, ağıtlar etrafa yankılar yapmış. Toros dağları inin inin inlemiş. Göküş gelini gören çoban kafayı oynatmış. Abuk sabuk konuşmaya başlamış. Oba halkı büyük bir matem içinde Göküş’ün cesedini çadırının önüne getirmişler. Obanın üst kısmındaki tepede, görkemli ağacın dibine bir mezar yapmışlar. Bütün obalardan gelenler göz yaşlarını silerek obalarına dönmüşler. Herkesin boynu bükük kalmış. Yazırca yaylasındakiler, temiz yürekli melek gibi Göküş’ünü kaybetmenin ızdırabı içinde, günlerce iş yapmadan, yemeden, içmeden, yas tutmuşlar. Koyunlarını sağmamışlar. Kuzuları emiştirmişler. Bir hafta kimse yayık vurmamış. Kimse koyunların altına gidip süt sağmamış. Karalar giyip yas tutmuşlar. Okuyup üflermişler. Yakımlar yakmışlar. Göz yaşı dökmüşler. Obayı öyle bir hüznün sarmış ki; kuşlar ötmez, develer böğürmez olmuş. Horozlar ötmemiş, dumanlar tütmemiş. Kuzular yanık yanık bağırılmışlar. Akbaş yememiş içmemiş, sürüye gitmemiş. Çadırın önünde iki ayağının üzerine başını koyarak günlerce sızlamış. Kulaklarına konan sinekleri bile kovalamadan uyuyup kalmış. Gece bir yıldız süzölmüş, Göküş’ün mezarının üzerindeki ağacın içine düşmüş. Gündüz obanın üzerinde bir kara bulut dolaşmış. Oba içinde günlerce baykuşlar ötmüş. Göküş gelinin ölmesi, obanın yaşayanlarına çeşitli meseleler meydana getirmiş.

Aşık Çoban ise deli divane olmuş. Deli gibi konuşmaya başlamış. Musa emmi biraz teselli ederek kulağını çekmiş. Gündüz demez, gece demez, Göküş’ün mezarı başında ağlar, kendi kendine konuşurmuş. Bazen de başını Göküş’ün mezar taşına dayar uyurmuş. Mezardan aldığı toprakları avcuna sıkıştırır; onunla konuşurmuş. Ağlaya ağlaya gözleri kan çanağına dönmüş. Esmer yanaklarından akan yaşlar urbasını ıslatırılmış. Her gün mezara giderken bir taş alır, mezarın yakınına kormuş. Her gidişinde bir ot, bir çiçek veya bir fidan götürür onu mezarın onu mezarın üzerine veya yakın bir yerine dikermiş. Götürdüğü taşlarla mezar yaparmış. Büyükçe ağaçtan bir tekne

oymuş. Bu tekneyi mezarın üzerine yerleştirmiş. Her gelişinde Göküş'ün küçük yanlığına su doldurur, bu teknenin içine dökermiş.

Uzun yıllar geçmiş. Çoban'ın mezarın topraklarına yüzünü sürmediği gün yokmuş. Gece gündüz mezarlıkta kalırmış. Saçları ağarmış, pamuğa benzemiş. Yüzü kırışmış, tuluk yanlığı gibi olmuş. Sakal uzamış, göbeğe deymiş. Mezar üzerindeki ağaçlar büyüyüp orman olmuş. Çiçekler çoğalmış tabii bir bahçeye benzemiş. Muradına eremeyenlerin, ziyaret yeri olmuş. Dualar edilen, çaputlar bağlanarak, arılıklar atılan muazzam bir türbe olmuş. Buranın adına da **ERENLER TÜRBEŞİ** veya **ERENLER TEPESİ** demişler. Tepe üzerindeki ağaçlar ihtiyarlamış odun haline gelmiş. Taşlar yosun tutmuş. Mezarlar otlar ve çalılar arasında kaybolmuş. Kimse bu ağaçlara el sürmemiş. Otları dahi hayvanlara otlatmamış. Herkes dualarla ziyaret eder, dileklerde bulunurlarmış.

Aşık Çoban ise Göküş gelinin ölümünden sonra çok yaşamış. Ama ne çobanlık yapmış, ne de bir yerde karar kılıp yurt kurmuş. Kalbindeki tahtına Göküş'ü oturtmuş. Göküş'ün mezarı, evi; ağaçlarda örtüsü olmuş. Ölmeyecek kadar bir lokma bulup yemiş. Yaz aylarında Göküş'ün mezarı başında yaşamış. Kış aylarında köy köy, kasaba kasaba dolaşmış, her vardığı yerde beyitler, ağıtlar, şiirler okurmuş. Methiyeler, taşlamalar söylemiş. Yöre insanının dilinde ezgi olmuş, ağıt olmuş ağlanmış, türkü olmuş söylenmiş. Gelinler beşiklerinde ninni olarak söylemişler. Dervişler ilahi olarak nağmelemişler, aşıklar sazında seslendirmişler. Dilden dile zamanımıza kadar ulaşmış. Efsanesi de büyüklerden duya duya zamanımıza ulaşmış. Şiirlerden Aşık Çoban'a ait oldukları kesin olanları derledim ve efsaneyi uladım.

Aşık Çoban'ın aşk ateşi Göküş'ün ölümünden sonra tutuşmuş ve devam etmiş. Gece, gündüz, kış, yaz, dememiş, beyitler dudakları arasından dökülmüş durmuş. İlk ateşle, Göküş'ün mezarı başında şu şiirle başlamış. Sönmeyen bir meşale gibi, öldüğü dakikaya kadar dudaklarından dökülmüş durmuş. Göküş'ün mezarında, mezarın taze topraklarına göz yaşlarını dökme dökme şu mısraları salı salı vermiş:

*Gudret-i Hallaktan yazıldı ferman
Fermanı yazana bulunmaz derman
Gufrana yalvardım eylesin iman
Cenneti cemali gören eylesin.*

*Hakkın emri geri kalmaz mı dersin
Verdiği canı almaz mı dersin
Göküş'süz sürüsüz olmaz mı dersin
Obalar sürüler duyan ağıladı.*

*Musallaya koyup ettik münacat
İndinde kabuldür inşallah hacet
Senden biter ya rap her türlü hacet
Dereler tepeler orman ağıladı.*

*Behey almak çoban yası bitir rızayı gözle
Hakkı hakikatı bil, cenneti özle
Kötülük kapısını hiç açma gizle
Kötüler hasütler düşman ağıladı.*

Aşık Çoban ölümden sonra kendini toplayamamış. Mecnun olmuş. Elinde çoban sopası, sırtında yamalı abası ile yollara düşmüş. Oba oba, köy köy, kasaba kasaba, vilayet vilayet dolaşmış. Bulduğu yerde iki lokma yemiş. Bulmadığı yerde Allaha şükretmiş. Dolaştığı yerlerde, öksüzlerle, yoksullarla, hastalarla sohbet etmiş. Gariplere ümit dağıtmış. Hastalara şifa teselli kaynağı olmuş. Herkesin barışık yaşamasını istemiş. Haksızlığa hiç taviz vermemiş. Haksızları veciz sözlerle, mizahi beyitlerle, yola getirmeye çalışmış. Gerektiği yerde methiyeler, övgüler söylemiş.

Günün birinde kışın çok olup, karın çok yağdığı, ulaşımın kapandığı bir zamanda; il merkezlerinden birine yolu düşmüş. Kadınların ve çocukların kıtlık ve yoksulluk içinde ekmek fırınlarının önünde beklediklerini görünce, duramayıp methiyeli ve hicivli mısralarını iki dudak arasından döküvermiş.

*Eğer bakmasaydı paşa valimiz
Birbirini yerdi hep ahalimiz.*

*Dükkanlara doldu erkekle karı
Gayrı bıraktılar namusu arı
Yardım eyle bize Cenabı Bari
Cümle alem perişandır bu sene
Muhasarada kaldı buğday pazarı
Ekmekçi dükkamı eyler nazarı
Zaptiye dayağı memur azarı
Yokluktan beş beter oldu bu sene.*

Yokluk ve kıtlıktan yararlanan karaborsacı ve vurgunculara da taşlamasını esirgememiş. Merhamet duygularının kamçılanması için onlara da bir fiske atmış.

*Saman pazarına varmaya olmaz
Samanın okkasın sormaya olmaz.*

*Kantar ile tartıp koymaya olmaz
Dilsiz hayvan perişandır bu sene.*

*Karakış zalimlere verdi amanı
On paraya sattılar bir yük samanı
Satanında kalmadı dini imanı
İnsaf ile merhamet gitti bu sene*

Aşık Çoban, cemiyetin durumu karşısında, insan sevgisiyle dolu kalbini ve canlılara merhamet duyguları ile yüklü beynini, bir türlü zamana adapte edememiş ve gittiği yerde bir sürü haksızlıklarla karşılaşmış. Bu acı yükü de çekemez hale gelmiş. Toplumun, güzel ahlak ve insani duygularını yitirdiğine üzülmüş ve her ne kadar öğütlemeler versede, bozuk hayatını biraz da bu duygular bozmuş. Omuzunda heğbesi ve elinde değneği ile, sevgi ve alçak gönüllülük dağıtmış. Yıllarca çiçekli vadilerde otlamış olduğu sürülerin sevgisi, yemyeşil vadilerin ve çiçekli ağaçların hatıraları, derin yaralar açmış. Hayvanatın açlıktan kırılması onu Göküş'ün ölümü kadar etkilemiş. Çan sesleriyle otlu vadilerdeki otlamaları gözü önünde canlanınca, kendini tutamayıp göz yaşları akmaya başlamış. Bu anda şu beyitler de ağzından dökülmüştür:

*Nerde kaldı Tanrım ünlü sürüler
Pazar yerine döküldü bütün deliler
Onun da beşini bir paraya verdiler
Çobanlar sürüsüz kaldı bu sene.*

*Karadaki mahlukat serilip yattı.
Evdeki ağanın derdi pek arttı.
Ağullarda nice sürüler battı
Obalar sürüsüz kaldı bu sene*

Aşık Çoban kıtlık ve kesatlığın sebebinin kış olduğunu ve insanların ve hayvanların ölüme terkedildiğini görmüş. Fırsat düşkününü karaborsacılarla da, bu ölüm ortamında insani duygulara uymalarını anlatmaya çalışmış:

*Kasım ile karakış girdi zemheri
İşte belli oldu kışın cevheri
Fakirin kalmadı mecali ferî
Vurguncunun kesesi doldu bu sene.*

*Erbainde başladı kışın cezası
Hamsin içinde yağdı karın babası
Bütün dağlar giydi akça libası
Ümitler Allah'a kaldı bu sene.*

*Zemheride bütün yollar kapandı
Bütün umudumuz navruz'a kaldı
Vurguncunun hırsı dal budak saldı
Tüccarın kesesi doldu bu sene.*

*Bakarsın havaya bir bulut ağar
Bir yandan kar yağar bir yandan dağal
Gudreti Hallaktan geldi bu zeval
Dualaar geçersiz oldu bu sene.*

Aşık Çoban durmadan, usanmadan, yorulmadan diyar diyar dolaşmış; gittiği ve gezdiği diyarlarda yoksul halkla haşır neşir olmuş. Gördüğü her insanın derdini dinlemiş. Yapabileceği işleri yapmış, yapamayacaklarını da Allah'a havale ederek dua edilmesini tavsiye etmiştir. Gezdiği ve gördüğü yerlerde, fakir, zengin, yetim, yoksul, hasta, çoban, çocuk, kadın, ihtiyar, erkek, yerli, yabancı, ayırım yapmadan herkesle ilgilenmiş. Onlara ümit ve gelecek dağıtmıştır.

Bir gün obalardan birinden geçerken, bir erkekle kadının kıyasıya kavga yaptıklarını görmüş. Selam verip yanlarına sokulmuş. “Ey kardeşlerim nedir bu paylaşmadığınız? Sizler bizler hepimiz kardeşiz. Kardeşler böyle acımasız olur mu?” deyince, kavga yapan erkek durup içini çektikten sonra: “Hay Allah senden razı olsun, bir ana kulu gelip de derdimizi dinleyen olmadı. Bari sen dinle de kadılık yap... Şu yerdeki kuzuları koyunlar doğurdu. Bu kuzunun biri ölü diğeri diri doğdu. Ölü kuzuyu bu kadının koyunu doğurdu, diri kuzuyu da benim koyun doğurdu diye. İşte kavgamızın sebebi budur”, demiş. Çoban:

“-Hey gafiller bunun için kavga edilir mi? Canlı kuzuyu saklayın. Uzakta tutun. Ölü kuzuyu da doğduğu yere koyun. Koyunların her ikisini de getirin. Hangi koyun ölü kuzuyu koklamadan geçerse, canlı kuzu onundur” deyince; hemen Aşığın dediğini yaparlar. Canlı kuzu anasını bulur, kavga da sona erer. Aşık ta şu mısraları ile onlara öğütte bulunur:

*Dünya malı için kendini ezme
Bir görpe kuzu için sıratı bozma
Haram denizinde sakın ha yüzme
Sabır dağarcığı büyüklerden ol.*

*Bir gün olur mahşere insan kayılır
Ettiğin günahlar bir bir sayılır.
Güneş enginleşir herkes bayılır
Nizam terazisi kurulur o gün.*

*Adem oğluyuz başın gayısı
Yılanın akrebin yoktur sayısı
Vehil deresinde galle kuyusu
Bu kuyuya kim girecek kim bilir.
Hakkı hakikatı hak bilip söyle
Dünya malı için olur mu böyle
Suçunu tövbe et halika söyle
Tövbe kapıları kapanır bir gün.*

Aşık Çoban her yıl olduğu gibi havaların iyileşmesi ve yaylaların şenlikleşmesi ile yaylalara yönelmiş. Yine Göküş'ün mezarı başına varmış. Yeşeren otların, açan çiçeklerin arasında kalan mezarın başına çökmüş. Mezar taşına yaslanmış. Duasını yapmış. Selamını vermiş. Kendi kendine, Göküş'le konuşur gibi konuşmuş. Göz yaşlarını eski tazeliği ile akıtmış. Gözlerini havaya dikerek gözlerini silmiş. Fakat giden yıllar gibi sağlıklı değilmiş. Çok yıprandığından sağlığını kaybetmiş. Dermansız ve bitkin bir durum almış. Ağacın dibinde gece geçmiş, gündüz geçmiş. Aç ve susuz, hasta bir durumda iyice ağırlaşmış.

Obadakiler Aşık Çoban'ın geldiğini haber almışlar. Biri birlerine nerede diye sormuşlar. Ama herkesin bildiği bir şey var. "İrımı Kırımı dolaşsa da, onu ne zaman ararsan Göküş'ün mezarında bulursun" sözü üzerine mezar da bulmuşlar. Bulmuşlar ama eski Aşık Çoban gitmiş. Bitkin ve hasta, yerinden kalkamayacak bir çoban bulmuşlar. Gelenler hemen kaldırıp, obaya götürmek istemişler; fakat çoban gitmek istememiş. "Tanrı benim yazımı böyle yazmış. Benim evim buradır" diyerek, dokuma abasını başına çekerek Göküş'ün mezarı üzerine yaslanmış. Tam bu sırada ağızından şu mısralar dökülürmüş:

*Emir Halikündür kalır mı geri
İsterse gül açar kasım zemheri
İsterse Ağustos doldurur yeri
Hakkın emri böyledir. Dinlenir gider.*

*Emir verilince Gamere, Şemse
Emrine muhalif duramaz kimse
Erişir toprağa çiçekli gamze
Kara toprak yeşile büriünür gider.*

*Tanrım mahşerini eylesin bahar
Her kul kusurunu çekecek zağar
Niyazım Hakkadır, ey leylü nehar
Amel defterini sağdan ver o gün.*

Bu mısralardan sonra derin derin nefes almış... Başî Göküş'ün mezarı üzerine yıkılıvermiş.

Başındakiler göz yaşları ile obalara haber vermişler. Bütün obalardan gelenler kalabalık oluşturmuşlar. Okumuşlar, üflemişler, ağlamışlar, söylemişler. Hurşit ağa cesedin üzerine kapanmış. Göz yaşlarını Aşık Çoban'ın açık bağına akıda akıda, hıçkırıklarla ağlamış. Hurşit Ağa'yı ayırmışlar, Aşık Çoban'ı Göküş gelinin yanı başına kazılan mezara teslim etmişler. Bütün obalılar dualarla göz yaşları içinde mezarlıktan ayrılmışlar.

Aşık Çoban'ın ölümü bütün yöre halkını derinden etkilemiş. Göz yaşı dökmedik kimse kalmamış. Onun sözleri ve beyitleri tesellileri olmuş. Sözleri ve beyitleri zamanımıza kadar dilden dile, atadan dedeye, naklolup gelmiş.

Aşık Çoban, Toros dağlarının 'Demirli' tepelerinde, Göküş'ün türbesi ve mezarı yanında, göz göze, kucak kucağa, küfül küfül esen rüzgarların, yemyeşil ağaçların altında, çiçeklerle örtülü olarak yatmaktadır. Akdeniz'in ılık Lodos'unu, Konya ovasının şimal rüzgarlarını, Karakuz ormanlarının hisiltisini dinleye dinleye, kuş ve keklük sesleri arasında sonsuz uykularını uyumaktadırlar. Yöre insanları onları hiç yalnız bırakmamış, sık sık ziyaretlerle, dualarla hatıralarını yaşatmaktadırlar.

KAYNAK KİŞİLER:

- 1- Konya ilinin Hadim ilçesi, Dolhanlar köyünden Ahmet Uysal, 1920 doğumlu, hiç okula gitmemiş, saz ve cura çalar. Çok iyi bir saz üstadıdır. Şu anda elleri felçli olduğundan perdelere varamıyor.
- 2- Hadim ilçesinin Dolhanlar köyünden Feyzi Yıldırım. 1920 doğumlu. Uzun yıllar öğretmenlik yapmış. Orta okul tahsili var.
- 3- Hadim ilçesinin Dolhanlar köyünden Fatma Şeker. 1889 doğumlu ev kadını, cahil. (Yukarıda adı geçen Cönk'ü yazan şeker hocanın son karısıdır.)

KELİMELELER:

İNDİRMEK: Yoğurdu tuluklardan yayarak yağını aldıktan sonra, ayrığını çökelek yapmak üzere kazanlara indirmek.

HEYLEMEK: Sürüyü serbestçe otağa sürerek, arkasından kaval veya sesle amacımıza göre yönetmek.

ÇÖKELEK: Yağı alınmış yarım yağlı ayranı, kaynatarak suyunu süzdükten sonra geride kalan kısma çökelek denir.

NİŞLEDİM: Mahalli konuşma, “ne yaptın” anlamında kullanılır.

HAYLA: Mahalli dilde çokça anlamında kullanılır.

KAYILMAK: Üst üste yığılmak.

GÖRPE: Taze, yeni doğmuş.

LİBES: Elbise, giysi.

BALA: Çocuk anlamında kullanılır.

KEL: Buradaki anlamı iyi olmayan bir şey.

POSTAL: Diz kapağı altına kadar uzun boyunlu mest şeklinde dikilmiş ayakkabı. Yumuşak deriden yapılır.

BODUK: Devenin yeni doğmuş yavrusu.

TULUK: Keçi ve koyun derisinden yapma, içinde yayık yayılan kap.

YANNIK: Aynen tuluk gibi yapılır, yalnız tuluk gibi ağzı büyük olmayıp çok küçüktür. Çanta gibi omuza takılarak su veya ayran içilir.

İLETİR: Kırılarda ve tarlalarda biter, yumru bir kökü vardır. En büyüğü ceviz kadar olur. Çok tatlı ve lezzetlidir.

KOLAN: Keçilerin kılından yassı olarak örülen ip. Yuvarlak olanına baş bağı denir.

KEŞ: Çökeleğin tuluma basılmış olanı.

GİĞ: Torosların en yüksek yerine mahalli olarak verilen ad.

FASLA: Çıranın kol kadar kalınlığına denir.

BÖGEMEK: Sürünün önüne geçip, arkanın yetişmesi için durdurmak.

OKKA: Eski bir ölçü deyimini 1282 gramdır.

İHDAS: Kurmak, yeniden yapmak.

ERBAİN: Zemheri demektir.

HAMSİN: Zemheriden sonra gelen elli günlük bir zaman dilimi.

NAVRUZ: Baharın müjdecisi olan gün. Mart ayının yirmi birinci günü.

GUDRETİ HALLAK: Büyük Allah, her şeye kudreti yeten Allah.

ÜTLEMEK: Ayıklamak.

SEVGİ DOSTLUK RÜYASI

Sevgi insanlara mahsus yüce bir duygudur. Hoşgörünün gölgesinde yetişir ve yeşerir. Hoşgörünün girdiği yerde sevgi ve mutluluk vardır. Bu yüce duygu insan neslinin hepsinde geliştirilmesi gereken bir duygudur.

Şunu iyi bilmeliyiz ki evrende her şeyin sorulduğu ve sorgulandığı şüphe götürmeyen bir gerçektir. Yalnız ve ancak sorulmayan ve sorgulanmayan tek şey sevgi ve hoşgörüdür.

Sevgi ve hoşgörünün etkilemeyeceği hiçbir şey yoktur. Her canlının sevgiye ve hoşgörüye, sevmeye ve sevmeye ihtiyacı vardır. Bu yüce duygu ancak insan neslinde gelişmiş ve yücelmiştir. Her insanın bu ulvi duyguyu kendisine gerektiği kadar çevresine ve nesline verebileceği en kutsal bir mirastır.

Hoşgörünün kaynağını peygamberimiz (S.A.V.) efendimizde görmekteyiz. Buyurduğu hadisler ve hareketleri ile bütün insanlığa meşale tutmuştur.

Hazreti Mevlana bütün insanlığa çağrıda bulunarak sevgi ve dostluk, hoşgörü gibi yücelikleri dil, din, ırk, meshep, inanç farkı gözetmeden her insanın kalbinin en derin köşelerinde taşıması gerektiğini vurgulamıştır.

Aşık Yunus bu güzellikleri beyitleri ile empoze etmiş, miras bırakmıştır. Yüce milletimizin en büyük özelliklerinden birisi de, bu güzel duyguları atalarından miras alarak gelecek nesillere devretmesidir. Ata sözlerimize karışmış, şiirlerimizde anlatılmış, türkülerimizde nesillere taşınmıştır. (Bir iyilik yap denize at, balık bilmezse halık bilsin. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Sevgi ve hoşgörünün açmayacağı kapı yoktur. Yılanı bile sevgi ve merhametle yaklaş. Merhametsiz insan Türklük ve insanlığa yakışmaz.) bunlara benzer yüzlerce söz bulmak mümkündür.

Karmaşık dünyamızda inanç ve fikir ayrılıklarına rağmen, (sevgi, merhamet ve hoşgörü dilden dile, nesilden nesile miras, gibi) devredilmektedir. Buda Türk ve İslam ahlak kurallarına özgü bir meziyettir.

Gelin dostlarım karmaşık duygularımızı bir tarafa iterek, kendimizi sevgi ve hoşgörü meclisinin sıcak kanatları arasına bırakalım. Sihirli ve mutlu dün-

yaya uçalım. Bu sihirli dünyanın kutsal duygularını yudum yudum içelim. Hatta bütün insanlığın kalbine ve gönüllerine yazalım. Bütün gezegenimizi, sevgi, ahlak, hoşgörü, mutluluk duygularıyla cennet bahçesine çevirelim.

Dostlarımız: **ŞU SİHIRLİ RÜYAYI GERÇEKLERE DÖNÜŞTERELİM**

Gece rüzgarlarının ılgıt ılgıt estiği saatlerde, sevgi meleğinin sıcak kanatları arasında uçarak sevgi dolu dünyanın mutluluk yaylasına indik. Geniş ovaları, yemyeşil yaylaları, uçsuz bucaksız ormanları, hafif esen rüzgarla kekik, yavşan kokularını ciğerimize çekmeye başladık.

Bulutlarla yarışan ormanları, ağaç dallarında ötüşen bin bir türlü kuşları, geniş vadilerin düzlüklerindeki çiçeklerin deniz dalgası gibi dalgalanmaları, rüzgarın esmesi ile sallanan çiçeklerin birbirini öpmesi, berrak akan suyun üzerindeki kuğu ve ördeklerin yüzmeleri, çiçekten çiçeğe dolaşan kelebeklerin kanat renklerini sergilemeleri, ötüşen Ağustos böceklerinin doğal müzik ziyafeti vermeleri, çiçekler üzerinde dolaşan arıların kır çiçeklerinin biri birlerine haber götürürcesine gezmeleri, bizleri kendimizden geçirdi. Bu sihirli manzaranın arasında dolaşırken, çiçekleri kopararak koklamaya başladık. Tam bu sırada etkileyici ve tok bir ses: **“KOPARMAYIN O DOĞA GÜZELLİKLERİNİ”** deyince hemen ürkek bir hareketle elimizdeki çiçekleri yere saldık... Bu sırada karşıdaki kayalıklar arasından şırl şırl akmakta olan suyun başında Hazreti Mevlana’yı gördük. Bastonunu çenesine dayamış. Geniş cübbesinin önünü açmış. Sihirli ve nurani yüzüyle işaret ederek, **“GELİN... GELİN...”** diyerek seslendi. Görkemli cübbesinin ve sarığının altından etkileyici sesi haşmetli bakışları bizleri karşısına getirdi. Ondaki samimi duygu ve hareketler bir anda yeşerip güller açarcasına hareketlendi. Sanki elinin hareketleri bizlere çiçek buketi sunar gibi gözlerin hareketleri ise hoşgörü bulutu yayar gibi, ağzından çıkan sözler ise sevgi ve merhamet yağmuru gibi geldi.

Biraz durup bizleri izledikten sonra **“HOŞGELDİNİZ CAN DOSTLARIM. Nice yıllardır sevgiden merhametten, hoşgörüden, mutluluktan, manevi güzelliklerden insanlara hasredilen yüce duygulardan yoksun olarak yaşadınız ve yaşamaktasınız. Niçin yaşadığınız dünyayı mağmur, müreffeh, güzel, mutlu, yeşillerle donatarak şu gördüğünüz yer gibi gül bahçesine, çiçek tarlasına çevirmiyorsunuz? Niçin bencilliğin, fitnenin, maddeciliğin, hasetlik ve cimriliğin, duygusuz ve vahşiliğin yerine sevgi, merhamet, hoşgörü ve mutluluk tohumları ekmiyorsunuz. Şu karşıdaki çiçekten çiçeğe dolaşan arılar bir çiçekten diğer çiçeğe mutluluk ve sevgi taşırlar. Şu suda yüzen ördeklere bakın biri birlerine kanatları ile sevgi sinyalleri gönderiyorlar. Güvercinler gagaları ile birbirinin ağzına rızık sunuyorlar. Şu taşların arasından akan su damlacıkları ayrı ayrı yerlerden toplanarak birleşiyorlar. Derecikleri**

oluşturuyorlar. Şu dallarda ötüşen kuşların cinsleri ayrı olmasına rağmen bir arada dolaşıp dostluk kuruyorlar. Arılar, sinekler, böcekler, çeşitleri yüzlerce olan uçuşanlar, aynı çiçek üzerinde buluşup anlaşıyorlar. Hem bal toplarlar ve hem de dostluk kurarlar. Şu akan suya sevgi pınarı derler. Her canlı o pınardan içer. Sevgi pınarı içtikçe çoğalır. Şu karşiki ormana dostluk ormanı denir. Bu ormana baktıkça güzelleşir. Bu çiçekli tarlalara bereket tarlası denir. Bütün bu gördüğünüz doğa güzellikleri mutluluk bahçesine ekilir sevgi pınarından sulanır.

Çiçekler üzerindeki arılar ve kelebekler, bu alemin habercisidirler. Bu alemde rüzgarlar ve arılar, kelebekler gece gündüz durmadan sevgi ve dostluk dağıtırlar. Gönüllere ferahlık ve mutluluk tohumları ekerler. Her çiçek etrafına saçtığı güzel koku ile sevgi dostluk mutluluk huzur refah ve temiz ahlak hoşgörüsü sinyalleri gönderir.

İşte can dostlarım bunları gördünüz ve yaşadınız. Öyle ise sevin ve sevin. Yağmur gibi arınıp temiz olun. Bulutlar gibi yücelin” deyip geniş çüppesini toplayarak yanı başında durup. Yunus’un koluna girdi ve yürüdü gittikçe bizden uzaklaşarak rüzgardan kabaran cübbenin altında uzaklaşıp ufukta kayboldu.

Öyle ise dostlarım Allah’ın emirlerine uyarak, hazreti Muhammed’in sözlerini tatbik ederek Mevlana’nın sözlerini düşünerek, Yunus’un sevgi dolu beyitlerini okuyarak ümitsizliğe düşmeden sevgi pınarından kana kana içelim, sevgi tohumları ekelim. Mutluluktan uçalım. Bırakalım düşmanları, almayalım ağzımıza kötülükleri, çekiştirmeyelim birbirimizi, yapmayalım gıybeti, basmayalım cimriliğün yanına, gül nasıl herkese aynı ise bizde herkese gülümseyen yüzle bakalım, bütün insanlara bahçemizde yer bırakalım.

Atalarımızın bize bıraktığı bu güzel vatanı, gelenek ve göreneklerimizi, ahlak ve faziletlerimizi, namus ve iffetimizi koruyalım. Geçmişimize bağlı kalalım. Birbirimize sevgi çiçeklerinden çelenk örelim. Mutluluk, dostluk, hoşgörüsü, sevgi, ahlak, iyilik ve güzellik içinde ırmaklar gibi birleşip, sonsuza kadar akıp gidelim.

HALK ŞAİRİ BÜYÜK İNSAN AŞIK ÖMER

Hadim ilçemiz ve köyleri Toros dağlarının kuzey yamaçlarında Göksu vadisine serpilmiş yerleşim birimlerinden oluşan bir kazadır. Toprak ve arazi darlığından halk geçiminin bir kısmını başka illerde çalışarak temin eder.

Hadim ilçemiz köyleri, Büyük Selçuklu İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet dönemlerinde büyük insanlar yetiştirmiştir.

Bu büyük zatlardan bir tanesi de AŞIK ÖMER dir. Halk Şairi Aşık Ömer: Hadim ilçesinin **Gezlevi** köyünde doğmuştur. Takriben miladi 1657 yıllarında doğan Aşık Ömer, Kenan oğullarından Abdullah'ın oğludur. Ailesi fakir olduğundan Aşık Ömer'in çalışıp ekmek parasını kazanmasını istemiş. Aşık Ömer de kesat ve kıtlık yılları hakim olduğundan münasip bir kazanç yolu bulamamış. Avare avare dolaşmış. Babası Abdullah'ın ihtarları onu etkilemiş ama iş olanakları olmadığından avareleşmiş.

Her köy çocuğunun olduğu gibi halk şairi Aşık Ömer'de okuma şansından mahrum olmuş. Durumları yerinde olanlar yakın yerlerdeki medreselere çocuklarını göndermişler. Aşık Ömer bu haktan da mahrum olduğundan yapacak bir işi tutunacak bir dalı kalmamış. İyi kötü, soğuk kış günlerinde sıcak bir yemek bulmaya çalışan aşık, baba evinden ve evlatlıktan reddedilmiş. Böylece susuz, çıplak, perişan, ayakta bir takunya ile ortada kalmış. Yokluk, sefalet ve ölüme itilen Aşık Ömer en seçkin yolun ölüm olduğu inancına varmış. Bu arada yakın akrabasının biri tarafından Allah rızası için eve alınmış. Fakat bu dahi onu hayata bağlamamış. İçin için ölme çarelerini aramış. İnanç ve iman sahibi olan Aşık Ömer intihar etmeyi hiç aklından bile geçirmemiş. Ama "**Hüda gadirdir**" diyerek kendini salıvermiş. Pejmürde ve bakımsız bir şekilde dolaşmaya başlamış. "Birgün nasıl olsa öleceğim ölüme mezarlığa götürme derdi olmasın kimse benim ölümden acızlanmasın" diyerek mezarlığa yatmış ve Allaha dualar ve niyazlar etmiş. Dua ederken iki büyük mezar taşı arasında uyuya kalmış. Yağmurlu ve soğuk bir günmüş. Dişleri biri birine kitlenmiş ve soğuktan donacak raddeye gelirken uyanmış. Gözlerini açtığı zaman önünde bir ışık yedi kat göklere doğru yükselmiş. Bu ışık o kadar kuvvetli imiş ki bir saniye bile bakmak mümkün değilmiş. Aynı

zamanda insanı ısıtacak şekilde birde sıcaklık hasıl etmiş. Aşık Ömer yerinden doğrulmuş ışığın verdiği ılık ve sıcaklıkla kendini toplamış. Dikkatlice ışığa bakmaya çalışmış. Gözleri alacak şekildeki kuvvetli ışığa o kadar dikkatli bakmış ve yaklaşmış ki. Bu aşk ateşinde yanmaya kül olmaya, gözlerinin ferini alacak güçte olan ışığı kucaklarcasına bakmış ve yanaşmış. Bu ışığa o kadar aşk ve istekle bakmasına rağmen, mezarlıkta da olması karşısında en ufak bir korku ve ürperme hissetmemiş. Gözlerini etrafa çevirmeden bir noktaya bakar gibi, giyimli ve bakımlı, bakış ve hareketleri melekleri andıran bir masumluk ve letafetle bakan gözlerinde büyüleyici bir hassaya sahip bir kız hasıl olmuş. Hemen Ömer'den tarafa yönelerek **“korkma kardeşim”** demiş. Ömer gülümseyerek **“ben buraya ölmeye geldim, korkacak neyim var ki de korkayım.”** Deyince kız yine tatlı bir dille **“Ben sana dost olarak geldim.”** Biraz daha yaklaşmış. Ömer sözüne devam ederek, **“benim ölümden kimse zahmet etmesin, hazırca ölüm mezarlıkta kalsın diye uyudum. Yine de ölmeden uyandım. Keşke uyan-masaydım.”** Deyince kız kucağından bir çiçek şerevlesi çıkarıp Ömer'in önüne kor. Ömer çiçekleri seyrederek. Türlü çiçeklerin olduğunu görür. İçinde sarı kır çiçekleri daha çoğunlukta imiş. Bu çiçek şerevlesini kız açmış. İçinden bir saz çıkarmış. Aşık Ömer'e uzatmış. **“Al bunu”** deyince Ömer **“bacı ben ölmeye geldim diyorum sen ise bana saz veriyorsun. Ben neyerim dünyayı, neyerim sazı”** deyince kız çok tatlı latif bir lisanla Ömer'e rica eder ve sazı almayı ikna eder. Ömer sazı alıp iki kolu arasına bastırmış. Kız güzel sözlere devam etmiş. **“Ömer benim söylediklerimi yapacağına erkeklik sözü ver misin?”** Ömer **“evet erkeklik sözü veriyorum. Ne dersen yapacağım.”** Kız **“birazdan sabah olacak. Sabah olur olmaz, yola düşüp bir medrese bulacaksın. Derhal kayıt olacaksın. Şimdi erkek sözü veriyor musun?”** deyince, Ömer kızın yüzündeki tatlı ifadeye, dilindeki bal ravangı gibi akıcı tatlı sözlere dayanamayarak **“erkeklik sözü veriyorum. Dediklerini aynen yapacağım. Bu sazı da gece gündüz yanımdan ayırmayacağım.”** Demiş. Kesin sözü duyan kız bir anda uçup kaybolmuş. Onun gitmesi ile ortalık zifiri karanlığa bölünmüş. Ömer zifiri karanlık içinde sazın üzerine düşüp kırmayayım diye sazı göğsüne bastırmış sendeleye sendeleye mezarlıktan çıkmış. Sabahın olmasını mezarlığın kenarında beklemiş. Sabahın ilk ışıkları ile kıza verdiği sözü yerine getirmek üzere yola düşmüş.

Günlerce yolculuktan sonra bir medrese bulup kaydolmuş. Gece gündüz sazı hiç yanından bırakmamış. Medresede de sazla okumaya başlamış. İki sene gibi bir zaman medresede okuduktan sonra, medresedeki öğrenciler ve öğretmenler sazla derse gelmesini engellemişler. Günahdır diye Ömer'i dövüp tartaklamışlar. Ömer geçimsizlik ve huysuzluk olunca okula devam edememiş. Medreseden ayrılmaya mecbur olmuş.

Yine eskisi gibi saz omzunda avare avare dolaşmaya başlamış. Bu arada belli başlı kültürel merkezlere uğramış. ŞERİFİ adlı bir şairden ders almış. Kültürel ve saz şairliği yönlerini geliştirmiş. Zamanın şairleri ve kültürlü insanlarla düşüp kalkmaya başlamış. Arapça ve Farsçayı öğrenmiş. Başta Fuzuli olmak üzere zamanın klasiklerinden **Hafizin Divani ile Şadinin gülistanı**nı okumuş. Daha, buna benzeyen Farsça ve Arapça kitaplar okumuş. Saz şairliğini de epeyce geliştirmiş.

Bu sırada orduya asker topladıklarını duymuş. Hemen kaydolarak orduya katılmış. Birçok savaşa katılmış. Sınır cephelerinde bulunmuş. CEHRİN kalenin fethi münasebetiyle bir destan yazmış. Ayrıca Rus, Venedik ve Avusturya seferleri ile ilgili manzum eserler yazmış. Devlet ricali tarafından da tanınmış.

Aşık Ömer'in bazı şiirlerinden, İstanbul, Bursa, Bağdat, Varna, Sakız, Sinop gibi yerlerin adı geçmektedir. Anlaşıyor ki halk arasında dolaşmaktan zevk alan ve halkın dertleri ile ilgilenen Aşık Ömer yokluk içinde bu illeri de gezmiş ve şiirlerinde belirtmiştir.

Aşık başlangıçta (Adi) mahlası ile şiirler yazmış. Bundan başka kahramanlık destanları ve halk şiiri, taşlamalar yanında mizahi ve iğneli şiirlerde yazmıştır. Halkın dertlerini dile getiren şiirleri ile idari makamları hareketlendirmiştir.

Fani Dünya ve Aşk Destanı isimli kitapları vardır. Aşık Ömer hakkında birçok eser yazılmıştır. Aşık Ömer küçümsenmeyecek derecede Halk Edebiyatına hizmette bulunmuş. İki bine yakın şiiri ile Türk edebiyatına hizmet vermiştir. Değerli şairimizin birçok şiirleri halk dilinde kimin olduğu bilinmeden dilden dile nakledilerek halkın malı olmuştur. Sazı ve sözü ile bulunduğu çağdan gelecek nesillere ışık tutmuştur.

Rivayete göre 1707 yılında daha genç denecek çağda (56) yaşında İstanbul'un Yemişçi İskelesi yakınlarında basit bir evde hastalanmış. Kimsesi olmadığından bakımı yapılamamış. Hastalığı iyice artmış. Bir sonbaharda birkaç saz arkadaşı ve yakın komşuları ziyarete gelmiş. Onlarla çok zor sohbet etmiş. En son kelamı şu olmuş:

Gudreti haktan yazılmış ferman.

Fermanı yazana bulunmaz derman.

Yalvarın Guffara eylesin iman.

Cenneti cemali gören eylesin.

Dedikten sonra hafifçe gülümsemiş. Gözlerini açmamak üzere hayata veda etmiş.

Aşık Ömer Yemişçi iskelesinin büyüleyici dalgalarının şıkırtılarını, uzaktan da olsa dinleyerek sonsuz uykusuna dalmıştır. Yemişçi iskelesi yakınlarında bir türbesi olduğu rivayet edilmektedir. Tanrıdan gani gani rahmetler dileriz.

AÇIKLAMA

Aşık Ömer gibi büyük ve değerli bir insana birçok yerler sahip çıkmışlardır. Bunların başında, Aydınlılar ve Kırımlılar, bizim memleketimizde doğdu demektirler. Hatta Kırım'ın Gazlevi köylüleri halada Aşık

Ömer bizindir iddiasında bulunmaktadırlar. Aslında nerede doğduğu da önemli değildir. İnsanların gönlünde yer etmiştir.

Gezlevi'li hemşerilerim sahip çıkmalıdır. Ben, bir **Dolhanlar'lı** olarak hatırlamak görevimdir.

Sevgilerimle.

KÜLTÜR EROZYONU

İnsanoğlu, tarla açmak, yakacak temin etmek, ağaç keserek ticaret yapmak, ev yapmak ve benzer menfaatler için, canlıların akciğerleri olan yeşil kuşağı yok etmektedirler. Yeşil kuşağı giden topraklar, tabii olaylarla aşınarak yerinde kayalıklar oluşur; aşınan topraklarda denizlerin derinliklerine gömülürler.

Diğer yandan ata yadigarı deniz sahillerine fabrikalar kurarak, yazlık köşk ve villalar yaparak, Allah'ın bahsettiği güzellikleri ve tabii dengeyi bozarak güzel sahillerimizi yok etmektedirler. İpek gibi kumların yerinde, beton yığınları, billur gibi suyun yerinde, kokuşmuş mikrop yüklü sular, pamuk yığınlarına benzeyen köpüklerin süslediği dalgaların yerinde, lağım kokan dalgalar, ipek gibi sahiller kokuşmuş bataklıklar haline getirilmiştir. Neşeden takla atan balıklar ölmüş, kalan az balık türlerinin de idam fermanları hazırlanmıştır.

Dünyanın bir ucundan kalkarak, nesillerini idame ettirmek için sahillerimize misafir olan deniz kaplumbağalarının nesilleri azalmış, sahillerimize uğramaz olmuşlardır. Böylece dünyanın en güzel sahilleri olan denizlerimiz kokuşup zehirlendiği için, canlı üretmez bataklıklara dönüşen kıyılarımız canlılara değil çöplere mesken olmuştur.

Buraya kadar hatırlatmış olduğum tablo, bir benzetmedir. Şimdi esas konumuz olan kültür erozyonuna gelelim.

Asırlar ötesinden zamanımıza kadar, nesilden nesile, dededen toruna uzanıp gelen halk kültürümüz, tıpkı topraklarımızın uğradığı akıbeta uğramıştır. Adet ve geleneklerimiz, kültürel faaliyetlerimiz, emeklerimiz, giysilerimiz, hayvan ve tabii ilişkilerimiz, saygı, sevgi, inanç, düğün dernek gibi tüm ata yadigarı güzelliklerimiz çağımızın gelişimi karşısında dayanamayarak büyük kayıplara uğramıştır. Geçim şartlarının zorlaşması, iletişimin ve neşriyatın gelişmesi, politikacılarımızın kırsal kesim dediği köy hayatını yok etmiştir. Köyde üretken olan insanımız şartlara dayanamayarak şehirlere ve kasabalara göç etmiş; köylerimizin yerinde ören yerleri teşekkül etmiştir. Ata yadigarı Halk Kültürümüz ise. Tıpkı erozyonla denizlerin derinliklerine giden top-

raklarımız gibi, bir daha gelmemek üzere tarihin derinliklerine gömülmektedir.

Bir bölgenin yeşil kuşağı menfaatler sebebi ile acımasızca tahrip edilerek yok edilirse, topraklarımızın erozyonla yok olacağı şüphesizdir. O halde topraklarımız çölleşmeden, yeşil kaybolmadan, renk renk açan çiçekler solmadan, ağaç dallarında ötüşen kuşlar susmadan, şırl şırl akan çeşmeler kurumadan, gelinciklerle süslü vadilerden arı vızıltıları kaybolmadan, sümbül ve çiğdem kokan kırlar kurumadan, taştan taşa sıçrayan ceylanlar yurdu muzu terk etmeden, bulutlarla yarışan çam ağaçlarımız yok olmadan, ağaç dallarında hoplaşan sincaplar tükenmeden tabiata sahip çıkıp gözümüz gibi koruyalım. Aksi halde bu güzellikler kaybolup, akciğerlerimiz bir nefeslik oksijene muhtaç kalacaktır.

Geçmişte Anadolu topraklarımız yemyeşil otlaklar, halı gibi gelincikli kırlar, şırl şırl kaynak suları, şirin köyleri, hayat dolu yaylaları, dağlarla yarışan ormanları, bereket dolu tarlaları, üzüm yüklü bağları, çeşit çeşit meyve ağaçları, renk renk açan gülleri, çeşit çeşit yerli ve göçmen kuşları ile dünyanın en güzel ülkelerinden biri imiş.

Güzelliklerle dolu ülkemizin kıymetini bilememişiz. Tabii varlıkları hunharca yok etmekteyiz. Dağlarımızın çoğundan orman gitmiş, kayalıklar kalmış. Yağmurlar yağmaz olmuş. Topraklarda eski verimlilik kalmamış. Kuşlar ötmeyi, çiçekler bitmeyi bırakmış. Sular azalmış, kar az yağmaya başlamış. Bu güzel ülke çölleşme sinyalleri vermeye başlamış. Bu tehlikeyi gören insanımız tabiatı canlandırmak için bir sürü çok masraflı çalışmalara başlamışlar. Masraflar hakkından gelinemeyecek seviyelere varmış, böylece tabiatın yeşil kuşağını yerine getirme çalışmaları sürüp gitmiş.

Kaybettiğimiz güzel varlıklarımızı, pahalıya da mal olmasına rağmen belki bir kısmını geri getirebiliriz. Ama kaybolan Halk Kültürümüzün hiçbirini yerine koymamız mümkün değildir. Zira, erozyona uğrayan topraklarımız geri gelmediği gibi kaybolan kültür değerlerimizin de geriye gelmesi mümkün değildir.

Türk Halk kültürümüz zenginliklerle doludur. Ne kadar derlenirse derlensin, kaynağı tükenmek bilmeyen bir hazinedir. Bir derlemeyi kaleme alırken, çorap söküğü gibi diğer biri gelir. Güzel adet ve geleneklerimiz, dededen toruna, babadan oğula, anadan kızına, kaynanadan gelince, çobandan çobana ip yumağı gibi uzanıp gelmektedir. Bu dilden dile, sözden saza, şekilden şekile naklolup gelen kültür dizisi, yıllar öncesindeki güzellik ve özelliğini hiç kaybetmeden zamanımıza ulanmıştır. Ama gel gör ki çağımızın getirdikleri geçim şartlarını değiştirmiş, köylerimizi, obalarımızı, yayla ve mahallelerimizi kırsal kesimden şehirlere göç ettirmiştir. Bir lokma ekmek

için yurtlarını yuvalarını terk ederek, büyük kentlere yerleşmeye mecbur bırakılmıştır. Böylece büyük göçler başlayınca, zamanımıza kadar gelen halk kültürümüz göçlerle kaybolmuş. Güzel geleneklerimiz, bir daha geri gelmek üzere erozyon selinin önünde yok olup, gitmiştir. Durum böyle giderse geride kalan çok az miktardaki güzellikler de gidecektir.

Atalarımızın güzel hayat hikayelerini, düğünlerimizi, yemeklerimizi, giy-silerimizi müzik, halay ve oyunlarımızı, yunak adetlerimizi, yardımlaşma geleneklerimizi, imecelerimizi, hastalık ve ölümlerdeki yardımlaşmalarımızı, asker uğurlama şekillerimizi, teke katma, fergaba çıkma, bayram gezme, yay-laya göç, bağ bozumu, mahalli adet ve geleneklerimizin binlercesini geride bırakarak kentleşmeye başlamışızdır. Geçim şartlarının ağırlaşması, neşriyatın gelişmesi, iletişim ve televizyon kültürünün yaygın hale gelmesi, insanların konfora biraz daha yaklaşması, üretimin azalması, talebin daha çok artması insanlarımızı yurtlarından yuvalarından ettiği gibi, ata yadigarı değerlerin eriyip tükenmesini neticelendirdi. İşte toprak erozyonundan daha büyük ve ezici bir tahribat başlamıştır. Güzelliklerle dolu Halk Kültürümüz bir daha gelmemek üzere tarihin derinliklerine gömülmeye yönelmiş; elimizde arşivlenebilen yazılı veya görüntülü tespitlerimiz kalmıştır.

Çağımız yeni yeni buluş ve icatlar saltanatına dönüştüğünden, genç nesil ata yadigarı kültürümüze pek itibar etmemektedir. Bu güzel kültürümüzü yok edici akımdan kurtaramadığımıza göre, arşivleyip gelecek nesillere nakledebilirsek kazancımız bu olacaktır.

Bu konuda, derlemecilerimize, araştırmacılarımıza, müzikle meşgul olan-larımıza, folklorcülerimize, radyo ve televizyon programcılarımıza, kitap ya-zarlarımıza, gazete ve dergilerimize çok büyük görevler düşmektedir. Öyle ise zaman geçirmeden, her ne olursa olsun bunları tespit edip arşivlemeliyiz. Bu hususta devletimizin ilgili makamlarına da çok büyük görevler düşmekte, bu işlerle uğraşanlara, neşriyatımıza teşvik ve yardımlarda bulunulması ge-irmektedir. Selin önünden ne alabilirsek elimizde o kalacaktır.

Yok olmaya yüz tutan halk kültürümüzün bir parçasını da olsa, kurtarma-ya çalışan dergilerimizi, geleneklerimizi derleyip toplayan, gelecek ve şimdiki neslin bilgisine sunan çalışmaları maddeten ve manen desteklemeliyiz. Bizi millet yapan bu değerlerimizi dedelerimizin bizlere, eksiksiz olarak nakle-derek getirdikleri gibi, bizlerin de aynı görevi yerine getirmemiz milli ve vicdani bir borçtur.

Ne acı bir gerçektir ki Türkiye Cumhuriyeti'nde kültürümüzü arşivlere taşıyacak basılı vesika ve bu işle uğraşan pek az organımız vardır. Bu işe baş koyanlarda mali sıkıntı içinde ve pazarlama zorlukları karşısında hayatlarını idame ettirmede zorluk çekmektedirler. Ata yadigarı geleneklerimizi, derle-

yip toplayıp yazılı hale getirmeye çalışan dergilerimizden biri de Erciyes'tir. Anadolu'muzun ortasında, bulutlarla dostluk kurmuş Erciyes dağının adı ile hizmet vermektedir. Halk kültürümüzün yok olma tehlikesi görerek, bu uğurda canla başla çalışmaktadır.

Kültür erozyonunu daha iyi anlayabilmemiz için şu örnekten yararlanalım. Akdeniz'i bir ucundan öbür ucuna kadar takip eden Toros dağları iç Anadolu ve Akdeniz arasında bir set gibidir. İç Anadolu'nun güneyinde yaşayan insanlarla Akdeniz insanı, dağ yamaçlarını çepre çevre sarmışlardır. Bu dağ silsilesinin üzerinde yüzlerce kasaba ve köy ile, binlerce oba ve yayla kurulmuştur. Son yıllarda geçim şartlarının ağırlaşması yayla ve köy hayatını son derece etkilemiştir. Yayla geleneği terk edilmiş, mezra ve oba kalmamış, köyler büyük kitleler halinde göçe uğramıştır.

Binlerce yıldır yüce dağ yamaçlarının karlı tepelerinde hayvan otlatıp çiçekli vadilerinde yurt kuran göçerler, bir daha dönmek üzere kentlere göçerek bin yıllık yurtlarını terk etmişlerdir. Ören yerlerinde şırl şırl akan su sesleriyle baykuş seslerinden başka bir ses kalmamıştır. İşte sessiz sedasız sonsuzu bekleyen ören yerlerinden bir kaç: **Güney oluk, Söbüce, Katran çukuru, Örtülü, Yazı yayla, Yazırca yaylası, Kaynarca, Çarşamba, Söbü çimen, Sarıot, Sülek, Köpüklü, Bayazıtlı, Keşşefli, Barcın, Akpınar, Ali efendiler, Bahşeyiş, Hacılar harmanı, Çatdere, Küblüce, Ballica, Kaya dibi, İnögü, Kargedigi, Erenler, Guzugun kayası, Akça oba, Karamıklı seki, Aşağı oba, Gedik oğlu, Gerez yurdu, Gökbel, Kovanlık, Keklik pınarı, Mıhlı oluk, Eğri göl, Katır sokağı, Tuzla, Cevizli koyak, Gerez yaylası, Ak pınar, Koca pınar, Ekinlik, Ballica, Çarşamba, Bolat yaylası, Dikenli seki, Çoka yaylası, Afşarlı yaylası, Çayır özü** gibi, daha binlercesi bu oba ve köyleri gezerken binlerce yıl ötesinden nesilden nesile naklolup gelen gelenek ve göreneklerimizi, güzel değerlerimizi, baykuş öten bu mekanlarda nasıl icra edildiğini, çekilen halayları, kırık havaları, oyunları, uzun havaları, hasret ve aşk türkülerini şevk ve iştahla söylediğini, silah seslerinin kayalıklarda akislerini, yemek ziyafetlerini, düğünlerini hatırlayınca, ağlamaktan başka insanı teselli edecek bir şey kalmamaktadır. Erozyona uğrayan halk kültürümüze ağlarken, yerine yabancı kültürün geçmesi insanı divaneye çeviriyor. İşte bu hal damarlarında Türk kanı dolaşan bir insanın hazmedeceği bir iş değildir.

İşte tehlikedeki geminin içinden, Allah rızası için güzel değerleri kurtarmaya çalışan Erciyes gibi birkaç dergimizdir! Bunlarda içinde bulunduğumuz şartların verdiği sıkıntı ve külfete göğüs gererek, ulusumuzun büyük ve kıymetli değerlerini gelecek nesillere armağan etmenin gayreti ve mutluluğu içindedirler. Ata yadigarı değerleri geleceğe taşımaya çalışanlara gayret ve sabır dilerken, bütün insanımızın bu değerler üzerinde duyarlı olma mec-

huriyetini hatırlatmak isterim. Bu yurt toprakları hepimizindir, üzerindeki kültürümüzde, ortak bağlarımız ve değerlerimizdir.

Gönül ister ki: Bu ulu milletin değerlerini zedelemeyen, başka kültürlerle karıştırmadan, kültür emperyalizminin mandasına sokmadan tedbirler alınmalı. Erciyes ve benzeri bu işlerle uğraşan dergilerimize maddi ve manevi desteklerimizi yağmur gibi yağdıralım.

Devletimizin de özellikle Kültür Bakanlığımızın, bu zahmetli çalışmalara maddi ve manevi destek olacağına yürekten inanmaktayım.

SERĞİ VE BAĞ BOZUMU

Ağustos ayının son günlerindeki yakıcı ve bunaltıcı sıcaklar üzümleri olgunlaştırdığı zaman, bağıcılıkla uğraşan insanlarda, bağ işlerine hazırlık faaliyetleri başlar. Üzümlerin, olgunluğuna, tadına, rengine, cinslerine bakılarak, sergi zamanı, tecrübeli ve yaşlı insanlar tarafından bildirilir. Köy muhtarı korucuyu çağırarak sergi gününün köylüye duyurulmasını emreder. Köyün alt başında, ortasında ve üst başında olmak üzere üç yerde tellal çağırır: “Ey ahali!... Duyduk duymadık demeyin; perşembe günü sergiye girilecektir. Herkes hazırlığını ona göre yapsın. Her kim daha önce sergiye girerse, yirmi beş kuruş nakdi para cezasına çarptırılacaktır. Aynı zamanda sergi bayırındaki yeri de iptal edilecektir. Duyduk duymadık demeyin. Yanlış yola gitmeyin. Perşembe günü sergi bayırında toplanılacaktır.” Bu tellalı duyan herkes sergi bayırındaki yerini hazırlar. Aynı zamanda, evdeki sergi araç ve gereçleri de hazırlanır.

SERĞİ : Bağda bulunan üzümlerden kurutmaya elverişli olanların kurutulup, kuru üzüm haline getirilmesine sergi denir.

SERĞİ YERİ : Atadan dedeye sergilikler vardır. Buraların güneşi bol, kumlu ve bayırlı, otsuz ve nemsiz yerlerdir.

Bütün köy halkı kurutacağı kadar üzümü bağından toplayarak, sergi yerine getirir. Hazırlanmış sergi yerlerine nizam ve intizam içinde serilir. Salkınların biri birine değmemesine dikkat edilir. Daha erken kurumasını istiyorsak bandırma yapılır.

BANDIRMA : Meşe külü, potasyumun suya karışması için, bol su ile kaynatılır. Kaynayan suyun içine üzümler batırılıp çıkarılır. Küllü su ile ıslanan üzümler sergilere yerleştirilir. Bu olayın adına bandırma denir. Kabuğu kalın ve suyu bol sert üzümler, bandırmaya daha uygundur.

Herkes sergi yerine ihtiyacı kadar üzümü serdikten sonra, komşulara yardımda bulunurlar. İşi bitenler eşyalarını alarak, etraftakilere “Allah ısmarladı, bereketi bol olsun. Allah gelecek yıla da erdirmek nasip etsin” diyerek, sergilikten ayrılırlar.

Kuru üzümün toplanmasına kadar sergisinin başına varmazlar. Çünkü bağları koruyan deşdüven sergiliği de korumakla görevlidir.

Sergi işi bittikten 15-20 gün sonra yaşlı kişilerden tecrübeli birkaç kişi gidip, segileri birer, birer kontrol ederler, seginin kuruyup kurumadığına bakarlar ve neticeyi muhtar heyetine bildirirler. Segilerin olgunlaştığını haber alan muhtar heyeti tellal çağırarak köye duyurur. Tellalı duyan herkes çulunu çuvalını, eleğini köfesini alarak sergi yerine giderler. Sergi toplanmasına başlamadan önce yere büyükçe bir kilim serilir. Yaşlılardan biri sergiye girer, nasıl toplanacağını gösterir. Yere dökmeden, kum ve çakıl taşlarına yarışanları alarak, küçük kuş üzümünü toplayarak, aynı zamanda bereketinin bu dökülenlerde olduğunu vurgulayarak işe başlanır. Birkaç kişi toplarken birkaç kişi de toplananı ovalayıp elemekle görevlidirler. Sapları ayrılır. Alta geçenler de kalbur denen bir elekten elenir. Buda daha ince bir elekten, kuş üzümü dediğimiz üzümü alta geçirerek elenir. Çöplerinden, kişnişinden ayrılan üzümler, cinslerine göre çuvalara doldurulur, sonra evin yolu tutulur. Böylece o yılın kuru üzüm hasadı eve konmuş olur. Kuru üzümün hasat işleri bitince bağ bozumu yakın demektir. Bundan sonraki bütün hazırlıklar bağ bozumu için yapılır; muhtar heyetinin kararı olmadan önce bütün bağ bozumu araçlarını tamamlarlar. Şirahna (şirahane) veya çarış denilen havuzları temizlerler. Üzüm taşınacak küfeleri yıkayıp tamir ederler. Muhtarı bağ bozumu tellalı çağırınca hazır eşyalar yükletilip, yemekler hazırlanır ve yola çıkılır. Demirbaş yemek ekseriye etli pilavdır. Sabahın erken saatlerinde, gençler ve gelinlik kızlar en güzel elbiselerini giyerek büyük bir neşe içerisinde yola koyulurlar. Genç kızlar ve erkekler ekseriye yavuklu seçimini böyle zamanlarda yaparlar. Böyle günlerde, giyim-kuşam, beceriklilik ve çalışkanlıklarına bakarak kızlar beğenilir.

Köyün çıkışında köy halkı toplanıp dua ederler. Duadan sonra bağ yollarının, patikaların her tarafı, allım yeşillim giyimli ve kuşamlı insanlarla dolup taşar. Gençler, kadınlı erkekli hem yürürler, hem de türkü tuttururlar. Bu türkülerden birkaç örnek sunalım:

Erkekler :

Bağım var yalı yalı

Ermıştır üzüm dalı

Yüzün görem sevgilim

Benim adım Duralı.

Tatlı üzüm bağında

Senin gençlik çağında

Görüşelim sevgilim

Musaların bağında

*Üzüm dolmuş bağına
Bakmazmısın haluma
Dolaş hatıp bağına*

Diyerek büyük bir neşe içinde yolculuk devam eder. Bazı zamanda kızlar erkeklere hiç cevap vermeden ağırlıklarını gösterirler. Ama bu hal her zaman olmaz. Ekseri, kızlar da gülerken, neşe içinde cevap verirler.

*Asmayı taşlayalım
Dibinde kışlayalım
Hoca ezan okurken
Cümbüşe başlayalım.*

*Üzüm kessem yer misin
Sen beni bilir misin
Çetin ceviz gibiyim
Kurşmaya var mısın*

*Pilavım var çok pişmiş,
Yolumuz ayrı düşmüş
Bizim bağa buyur gel
Bağımıza kurt düşmüş.*

Yol üzerinde, bağlarına yollarını ayıranlar, kafileden “uğurlar olsun” diyerek ayrılıp; sonbaharın bereketli ve serin günlerinde büyük istek ve neşe içinde, üzüm dolu çibıkların arasında kaybolup giderler. Üzümler toplanırken değişik konuşmalar ve türkü sesleri yer yer duyulur durur. Bu hummalı çalışmalar arasında söylenen türkülere, başka işlerde müsaade olunmaz. Sergi ve bağ bozumu, bu kuralı biraz değiştirir. Hatta türküleri ve şakalı konuşmaları bazan duymazdan gelirler, bazan da uzaklaşıp giderler. Üzümleri dallarından kesip köfelere doldururken, mırıltı halinde veya yüksek sesle söylenen türkülerden örnekler verelim.

*Üzüm dalda sallanır, nenni...
Güneş vuru ballanır, nenni...
Erken evlenen gençler, nenni...
Asma gibi dallanır, nenni...*

*Bağda börek açılmaz, nenni...
Üzüm yere saçılmaz, nenni...
Bana dünür gelirse, nenni...
Aman ondan kaçılmaz, nenni...*

Gençlerin türkülü ve neşeli çalışmaları devam ederken; yaşlı kadınlar da, yemek işlerini organize ederler. Kömbe adını verdiğimiz, 50-60 santimlik mayasız hamurdan pişirilmiş uzun ekmekler yapılır; yanı sıra tulum peynirleri kıyılır. Bunlar yayla zamanı, bağ bozumu için, özel hazırlanır. Etlı pilavlar tepsilere yığılır. Tereyağı ve kaymakta eksik olmaz. Hemen yanı başında, mahalli adı ile ekmek aşıda buğulana buğulana yemek takımının içine katılır. (Ekmek aşısı :Kavurma, soğan ve maydanoz ateşte ısıtılıp, içine bir miktar su dökülerek yapılır; tepsilere kıyılan yufkaların üzerine dökülür.) bu ekmek aşısına doyum olmaz.

Yemekler neşe içine, kahkahalarla yenir. Yemeklerin bitiminde herkes hummalı çalışmaya devam eder. Küçük çocuklar ihtiyaçların bakımına verilir. Bu çalışma temposu üç beş gün, işlerin bitimine kadar devam eder. Gençlerin yorgunlukları arttıkça, mırıltılar ve türküler de azalır. Yine de uzaktan yakından türkü sesleri eksik olmaz.

*Kundurası yamalı
Gömlek giymiş damalı
Ana beni evlendir
Eli beli kamalı
Su gelir kütüğünden
İçilmez köpüğünden
İbrişim olsam sarılsa
O yârin topuğundan.*

Bağı çok olanlar bağ bozumuna bir hafta veya daha fazla devam ederler. Bağın son çıbığının üzümünü bozarken dua edilir ve gelecek yılın daha bereketli olması dileğinde bulunulur. “Allah bu aylara bu günlere yine erdirsin” diyerek işi bitirirler.

Bağ işlerinden dönen insanların işleri, çarış yani şırahna denilen üzüm doldurulan havuzların etrafında yoğunlaşır. Şırahna doldurulan üzümler erbap kişiler tarafından ezilir. Bu işleme üzüm çıgneme denir. Üst üste yığılan üzümlerin ısınıp bozulmaması için, üzüm çıgneme işinin çok acele olması gerekmektedir. Havuzların oluklarından akan şıralar, tecrübeli kişiler tarafından alınarak, ağızları ve gövdeleri çok geniş büyük küplere doldurulur. Fermente olması için topraklama yapılır. Bu atılacak topraklar özel olarak beyaz topraklardan elenir ve ateşte kavrulur. Ondan sonra yavaş yavaş dağarların içine atılır, şıranın iyice topraklanması sağlanır. Üzeri ince tülbentlerle kapatılarak dinlenmeye terkedilir. Beş altı saat sonra şıranın içindeki yabancı maddeler toprakla beraber dağarların dibine çöker. Berrak ve damıtılmış

bir sıra elde edilir. Topraklama ve damıtma işinden maksat, şırayı yabancı maddelerden ayırmak ve şıranın tatlanmasını sağlamaktır. Sekiz on saat dinlenen sıralar büyük leğenlere konarak kaynatılır. Belirlenir süre kaynayıp koyulaştıktan sonra, tecrübeli kişiler pekmezin olup olmadığını kontrol ederler, pekmez olmuş derlerse, kaynayan kazandan alınarak başka kaplara aktarılır ve soğutulur.

Pekmezin kaynatılması anında ocakta oluşan şiddetli ateşte etler pişirilir. Bu küllü ateşte pişen ete külleme denir. Ekseri bu etlere büyükler dilmeç derler. “Küllü pekmez ateşinde dimeç yediniz mi? şöyle yağı aka aka, kokusu tüte tüte denir.” Dilmeçleri yaşlılardan biri hazırlar. Gençlerde ince uzun sırtlara et dizerek şiddetli ateşte pişirirler. Büyükçe tahtadan bir senit üzerine konan küllemeli dilmeçleri hoflaya hoflaya ala küllü yerler. Bu dilmeç etinin yemesine doyum olmaz. Tahta senidin etrafına, büyük küçük, kadın kız çevrilip et yerler. Ağzılarında da şaka eksik olmaz. Şenlik ve şamata içinde hem pekmez göbek atarak kaynar hem de etlerin kokuları uzaklara kadar gider. Bu arada çokça patates küllün içine gömülür. Çok geçmeden pişen patatesleri külden çıkaran kimse, sininin yani senidin üzerine ala küllü döker, “sakın tuzlamayı unutmayın, yoga deste deste çocuklarınız sağır olur” diye bir de şaka yapar.

Patates ve et faslı bitince, yuka ekmekler getirilip senedin etrafına döşenir. Etrafta görünen komşu, yolcu, misafir, kim varsa çağırılır; “pekmeze şifa niyeti diyeceğiz” diyerek, buyur edilir. Tabaklara pekmezler doldurulur. Yuka ekmeği kürek yaparak yerler. Bazıları da şaka olsun diye bıyığına sakalına bulaştırır, “pekmeziniz cıvık olmuş, oraya buraya bulaşıyor” diyerek, milleti güldürürler.

En son kaynayan kazandaki pekmez başka bir kaba alınır. Süzüklerle, yüksekte havalandırarak süzülür. Yüksekte süzülen pekmez taneçikleri, köpüklerden bir kapak oluşturur. Bu pamuk yığını gibi oluşan kepeçlerle tabaklara doldurulur, meyve veya bağ yapraklarından birer kürek yapılarak yenir. Bilhassa çocuklar küme küme köpük yemeye gelirler. Çoluk çocuk herkes çağırılır. İş icabı gelemeyenlere de tabak tabak gönderilir.

Köpük faslı da bitince, sıra pekmezleri yerleştirmeye geçilir. Satılacak pekmez tenekelere, evin kışlık pekmezi de küplere konur; evin en seri yerine yerleştirilmek üzere götürülür. Bir kısım pekmez de muhtelif büyüklükteki kaplara konur. Bunlar birer ikişer veya beşer kiloluktur. Bunlar kaynatmayan komşulara dağıtılır.

Bütün işler bitmiştir. Şimdi sıra sergide, bağ bozumunda, üzüm çiğnemede, pekmez kaynatmada kullanılan araçların temizlik ve yerleştirilmelerine gelmiştir. Bu işlere gençler karışmaz. Yaşlılar hem temizlik yaparlar hem de gelecek yıla kadar muhafaza edilecek tenha bir yere kaldırılır. Böylece bu yılki bağ bozumu, sergi serimi, pekmez kaynatması bitmiş olur.

Anadol'umuzun kırsal kesiminde yaşayan insanlarımız, bir eli kanda olsa dahi, atasından gördüğü gelenek ve göreneklerini devam ettirir, ata yadigarı güzellikleri nesillere aktarırlar.

Diklerim Allahtan, buram buram şıra kokan, türüm türüm pekmez kokan, büngül büngül pekmez kaynayan ocaklardan, renk renk elbiseleriyle üzüm bağlarımızı süsleyen gençlerimizden, bereketli topraklarımızdan mahrum etmesin. Yüce tanrım bu cennet vatanın üzerinde çocuk seslerini, kuş cıvıltılarını, türlü nağmelerini, tüten ocaklarımızı, ekmek kokan tandırlarımızı, pekmez kokan ocaklarımızı, semayı inleyen ezan seslerimizi, yüksekleri süsleyen ay yıldızlı bayrağımızı, atalarımızın güzel gelenek ve göreneklerini sonsuza kadar eksik etmesin. Amin ...

KAYNAK KİŞİLER:

- 1- Konya ilinin Hadim ilçesi Dolhanlar köyünden hiç okula gitmemiş Kadir Kuleli, 1919 doğumlu.
- 2- Konya ilinin Taşkent ilçesi Bolay köyünden Abdurrahman Yılmaz medrese tahsilli, 1908 doğumlu.

KELİMELER:

SERĞİ BAYIRI: Serginin serildiği sıcak ve kurak bayır.

BAYIR: Kumdan yumuşak olan toprağa yakın.

SERĞİ: Üzümlerin sıcak toprak üzerinde kurutulma olayı.

BANDIRMA: Üzümün erken kuruması için küllü veya potaslı suya batırmak.

GÖZET: Etrafı gözlemek için biraz yüksek yer.

KİŞNİŞ: Kuruyan üzümlerin saçma gibi küçük olanları. Kuş üzümü.

ÇARAŞ veya ŞİRAHNA: Üzümlerin ezme işleminde kullanılan havuz.

KÖMBE: Mayasız hamurdan pişirilmiş kalın ve uzun veya yuvarlak ekmek.

KEŞLİ EKMEK: Açılan yufkanın içine keş koyularak yapılan bir nevi ekmek.

KEŞ: Peynirin yağsız ve mayasız olanı.

DİLMEÇ: Etin uzunca dilinip pişirilmesi.

KÜLLEME: Hazırlanan uzun dilmeçlerin külde pişirilmesi.

KÜTLE: Bir çok yufka ekmeğin üst üste konması.

DEŞDÜVEN: Bağları ve sergileri bekleyen bekçi.

DAĞAR: Ağzı geniş yalnızca şırada kullanılan 100 ila 200 kiloluk küpler.

ANAMUR

Asırlar evvel Gedikoğulları isimli bir aşiret Toros dağlarında yaşarmış. Kış aylarında Anamur sahillerine, yaz aylarında da Toros dağlarının yüksek yaylalarına çadır kurarlarmış. Torosların serin havası ılgıt ılgıt esen serin rüzgarları ile çimenli yaylaların kekik kokan yamaçlarından, şırl şırl akan derelerin sesleri bu insanları büyüler kendine bağlarmış. Her yıl sonbahar aylarında sahile iner inmez yaylaların özlemine çekmeye başlarlarmış.

Gedikoğullarının Kara Murat isminde bir oğlu varmış. Öyle güçlü kuvvetli imiş ki tuttuğunu tuzla buz edermiş. Gedikoğullarının Kara Murat'ı komşu aşiretlerden Keşkefoğullarının kızı Anakız'la evlendirmişler. Baba ocağından ayrılarak yeni manar kurmaya yeni yurt yuva edinmeye çabalar-mış. Her gün yeni yeni çalışmalar yapar, sürüsünün biraz daha artması için Anakız'la ikisi çok çalışlarmış. Kısa zamanda babası gibi bir aşiret beyi olmayı kafasına koymuş. Günler haftaları, haftalar ayları, aylar yılları kovalar gibi geçiyormuş.

Anakız'la Kara Murat'ın kendi kendilerine bizim çocuğumuz olmayacak mı? Biz çoğalmayacak mıyız? diye hayıflanırlarmış. Bir gün, Kara Murat “aslan gibi avratsın ama bir çocuk doğuramadın” demiş. Anakız da “Sen hele beni bir gebe koda, nasıl doğurulmuş bir gör bakalım. Anayın seni doğurduğundan daha güzel doğururum” demiş. Kara Murat “Aman kendine dert etme, her şeyin bir vakti saati vardır” diyerek lafını yumuşatmış.

Bu konuşmanın üzerinden epeyce bir zaman geçmiş. Anakız durumundan şüphe etmeye başlamış. Hemen koşup yaşlı bir kadın olan Kerimoğullarının ebeleri Gümüş kadına varmış. Durumu anlatınca, Gümüş nene “aman kızım sen iki aylık gebesin kendine iyi bak. Güzel ye, güzel iç, derelerde tepelerde güzel yürü, çirkinlere bakma,” demiş.

Anakız koşa koşa gelip Gedik oğlu Kara Murat'a anlatmış. Murat sevincinden yerinde duramaz olmuş. “Demedim mi ben sana her şeyin bir vakti saati vardır demiştin ya” demiş.

Az zaman çok zaman derken vakit gelmiş Anakız doğurmuş. Bulut gibi beyaz, yumak gibi şıman, ipek saçlı, kalem kaşlı ela gözlü bir kız doğmuş. İlkbahar ayları yaylaya kışın sahile göçerlerken zaman geçmiş kız büyümüş. Güneyde boy alan fidanlar gibi serpilivermiş. Sarı saçları alınına ipek yumakları gibi dökülür. Kiraz misali dudaklarının arasından da kar gibi dişleri görünürmüş. Fidan boylu melek huylu olmuş. Bir bakan bir daha bakarmış. Herkes ona hayranmış.

Yine bir yıl ilkbahar neşeli ve görkemli geçmiş. Otlar alabildiğine çokmuş. Bütün keçi sürüleri doğurmuş. Koyunlar kuzulamış. Develer bortlamış. Bahar çok güzel gelmiş. Bütün yamaçlar bin bir türlü çiçeklerle süslenmiş. Ağaç dalları ipek kozaları gibi çiçekle dolmuş. Çayırlar döşek gibi olmuş. Kekik kokuları çevreyi türüm türüm tütütmüş. Her taraf cennet gibi donanmış. Derin vadilerin tabanında akan küçük dereler şırl şırl sesleri ile insanları büyülemiş. Kuş sesleri insanları ninilemiş. Yüksek dağlar pamuk gibi karla süslü imiş. Eriyen kar suları derin vadilerde toplanarak büyük dereleri ve çayları oluşturmuş. Gedik Oğlu Kara Murad'ın göç yolu üzerindeki büyük çayda bu çaylardan biri imiş. Her yıl, göçü bu çayın kenarındaki çayırılı çimenli yerde konaklamış. Burada birkaç gün sürüsünü otlatır. Kendileri de develeri de dinlenirmiş. Dinlenme sonunda göç yükletilir ve yola devam edilirmiş. Buna benzeyen birkaç dinlenme yerleri varmış. Dinlene dinlene sürüleri otlata otlata Torosların yüksek kesimindeki Barcın yaylalarına ve yakın obalarına giderlermiş.

Her yıl bu güzergah üzerinde devam ederlermiş. Bu yılda Gedik Oğlu Kara Murat, göçü ile büyük çayın başında durak vermiş. Çevre yine giden yıllardan daha çimenli ve çiçekli imiş. Büyük çayın sesi, kuşların neşe içinde ötüşmeleri, çayırılı düzlüklerin çiçekle donanması, ormanın neşeli hişlitsi büyük çayın vadisini harikulade bir yer haline getirmişti.

İşte böyle neşeli ve görkemli bir yerde göç istirahatete çekilmişti. Doğuracak hayvanlar, yük taşıyan develer, sütlü sürülerin burada geceleyip dinlenmesi örf ve anane gereği (mecburi) idi. Yükler yıkılmış, sürüler otlağa sürülmüş, geceyi geçirecekleri bir siper ayarlanmıştı. Anakız yemek ve yatak işleri ile uğraşırken, sarı saçlı, kalem kaşlı kızı Sultan da büyük çayın başına gidip bazı eşyaları yıkamakta idi. Bu sırada nasıl oldu ise Sultan birden coşkun akan suya düşüvermiş. Etraftan görenler koşuşmuşlar. Fakat coşkun su bir anda kıvrımlı dalgaları arasına alarak melek yüzlü Sultanı yutuvermiş. Hısım akraba ve konu komşu günlerce Sultanın ölü veya sağ olmasından bir haber için denizle büyük çayın arasında aramışlar. Hiçbir iz bulamamışlar. Sultan aniden aralarından ayrıлып Ak denizin mavi sularında balıklara yem olmuş.

Gedikoğlu Kara Murat ve karısı Anakız deli divane olmuşlar. Günlerce ve aylarca bu büyük acıyı azaltamamışlar. Gedikoğlu Kara Murat'la Keşkefoğullarının kızı Anakız mallarını mülklerini bırakarak dağların büyük çaya

bakan yamacında yemeden içmeden yaşamaya başlamışlar. Büyük çayın kıvrımlı dalgalarına her bakışta Sultanın hayalini görürlermiş. Böylece yaşamlarına devam etmişler. Etraftan her kim ne demişse fayda vermemiş.

Böylece aradan günler geçmiş. Birgün sultanın giysilerinden birini deniz sahilinde bulmuşlar. Hemen gelip Gedikoğlu Kara Murada haber vermişler. Anakızla Murat Sultanın giysilerinin denizin dalgası ile sahile vurduğu yere gelmişler. Büyük acılar içinde denizden gelen giysiyi kalplerine basmışlar. Göz yaşları içinde kumsala çökuvermişler. Kumların üzerinde günler geçmiş ama kimse onları yerlerinden bir santim bile kaldıramamışlar. Kalplerinin üzerinde Sultanın giysileri ile oracıkta can vermişler.

Cevrede yaşayanlar hemen toplanıp kumsala derince ve genişçe bir mezar kazmışlar. Bu mezara Gedikoğlu Kara muradı ve karısı Anakızı kucak kucağa koymuşlar. Sultanın giysilerini de ikisinin yüz yüze geldiği şekilde koyunca aralarında kalplerinin üzerinde kalmış, giysiyi de ayırmamışlar. Bu mezarın bulunduğu yeri uzun yıllar insanlar Anamurat diye adlandırmışlar. Zamanla asırlar geçmiş. İnsanların dilinde değışçe değışçe Anamur olmuş.

Şimdi eski Anamur'un batısındaki büyük çayın adına da olaydan sonra Sultan suyu adını vermişler. Böylece Melek huylu fidan boylu Sultan'ı Ak denizin mavi sularında balıklara yem eden büyük çay her yıl bahar aylarında Torosların yükseklerinden almış olduğu sularını çoşkun dalgaların arasına ulaştırmak için sonsuza kadar akacaktır.

Torosların yükseklerinden başlayarak denize kadar uzanan dağ silsilesine de Gedikoğlu Murat'ın adını vererek Kara Gedik dağları demişler. Ak denizin mavi, dalgalı sularını seyreden Kara Gedik dağları da sonsuza kadar Kara Muradın adını taşıyacaktır.

Şimdi Gedikoğlu Kara Murat ile Anakız Ak denizin ipek gibi kumları altında denizin dalgalarını dinleyerek sonsuza kadar uyuyacaklar.

Hatipoğlu Hayri Yıldız 17 Ağustos 1989

Not: Hititlerin ve diğer geniş kapsamlı medeniyetleri üzerine yeni bir medeniyet ve kültür geliştiren Romalılar Anadolu'muzun bütün köy kasaba ve şehirlerine kendi kültürel adlarını vermişlerdir. Esas soylarımızdan gelen isimleri kaldırmışlardır.

Bu efsaneyi araştırıp bulmak için Toroslarda aylarca oba oba köy köy dolaşarak dağ, ırmak, yöre adlarının bu efsane ile çakışmasından yola çıkarak Anamur'un isminin bu efsaneye dayandığı kanısına vardım.

Atalarımızdan gelen bu güzel adların ancak bu sihirli efsaneler, masallar ve öyküler gibi halkımızın asırlar ötesinden zamanımıza taşınmasından gelen miraslarla gün ışığına çıkabileceğini vurgulamak isterim.

KANLI MAĞARA

Vakti ile Toros dağları eteklerinde yaşayan bir aşiret beyi vardı. Bu bey yoksullara yardım eder, fakirlerin karnını doyurur. Çok iyilik severliği ile tanınan, sevilen ve sayılan bir beydi. Bir işi yapacağı zaman aşiret büyüklerini toplar, onların fikirlerini alı, soracağı bir şey olursa sorardı.

Bey bir gün aşiret yaşlılarını topladı. “Hey ağalarım, büyüklerim, akıldanelerim, bilirsiniz benim oğlum akıllı ve düzenli işlerde bulunmaz. Ne edeyim ki yerimi tutacak, töremi götürecektir, ışığı yakacak, uslu bir evlat olsun.” Deyince aşiret büyükleri “İyi dersin beyim oğlunun, senin yerini tutabilmesi için, onu çekip çevirecek bir kadına ihtiyaç vardır. En iyi çare onu evlendirmektir.” Deyince bey yerinden kalkıp düşünerek çadırına gider. Oğlunu yanına çağırarak:

“Hey oğul, büyüdün delikanlı oldun, Güneş karşısında boy atan fidan gibi boy attın. Ama aklın hiç büyümedi. Dağda taşa ah ile vah ile günün geçirmekte. Ne edeyim ki, benim çıramı ısıtıp, töremi götür, yokluğumu bildirme, bana dilediğini de ki merhem olam. Evlenmekse muradın töreme uygun, gözü gözüme, yüzü yüzüme, aşı aşım benzeyen birini bulup isteyeyim. Altın isterse takayım. Adak isterse göndereyim. Gölük isterse sürdüreyim. Sayvant isterse döşeteyim. Bütün obalarım davul çaldırıp, kaşık vurdurayım. Kırk gün yemek dökerek, herkesi konuk edeyim. Sürü kesip beyleri ağırlayayım.” Deyince oğlan iki dizinin üzerine gelerek “Babamsın” deyip elini öper. “Çok iyi edersin, atamsın, büyüğümsün, ulusun, zenginsin, her şeye gücün yeter. Sana saygım pektir. De ki öl ölem. Benim de sana bir diyeceğim vardır. Ben Konya beyinin kızı Ak sultana vurgunum. Alırsan bana onu al. Gayri dünyayı versen de istemem.”

Bey bu sözleri duyunca çadırından çıkıp biraz düşünür. Hemen etrafındakilere “Hey çobanlarım, kızanlarım, kadınlarım, hizmetçilerim, tez elden kırk atlımı hazır edin. On tane buğur deveye hediye yükleyin. Kırk atlı önde develer arkada yola çıksın.” Deyince beyin etrafındakiler kaynaşmaya başlarlar. Kısa bir zaman sonra “yola hazırız” diyerek haber gelir.

Böylece büyük kabile hazırlanıp Konya'nın yolunu tutarlar. Toros dağlarının derin vadilerinden, ormanlı yamaçlarından aşarak Konya'ya varırlar. Zaman geçirmeden Konya beyinin sarayına misafir olurlar. Yerler içerler konarlar göçerler sözü esas meseleye bağlarlar.

“Allah'ın emri ile kızınız Ak sultanı oğluma istemeye geldim. Karar ve söz senindir.” Deyince Konya beyi düşünür taşınır, “senden iyisine verecek değilim ya verdim gitti. Allah bir iken bin etsin, oğulları uşak, kızları hizmetçi kullansın, sürüleri ekiz doğursun, dördü sekiz doğursun.” Deyip sözü keser.

Söz kesilir ama ak sultana hiç danışan olmaz. Ak sultan bu söz kesmeden de hiç memnun olmaz. Ne yapsın baba sözüdür, ölüm bile olsa uymak törenin gereğidir.

Konuklar oturup, yiyip, içip, konuştuktan sonra müsaade alıp vedalaşarak Konya'dan ayrılırlar. Geldikleri yollardan obalarına dönerler.

Günler haftaları haftalar ayları kovalayarak düğün günü gelip çatar. Bütün obalara haber salınır. Yemeklerin, ayranların, etlerin hazırlanması için gerekli bütün hazırlıklar yapıldıktan sonra, bey kırk yiğidini alarak gelin almak üzere Konya'ya hareket eder. Düğün alayı birkaç gün yolculuktan sonra Konya'ya gelirler. Hoş beşten sonra yemekler yenip hazırlıklar tamamlanıp büyük bir törenle gelin uğurlaması yaparlar.

Görkemli düğün alayı günlerce yolculuktan sonra Toros dağları arasında Eğri göl isimli bir gölün kenarındaki geniş çayırılığa konak verirler. Bu çayırılıkta konaklamayı uygun bularak her tarafı çiğdem, sümbül, akçırağan çiçekleri ile süslü bir vadiye gelin çadırını kurarlar. Gelin çadırına yerleşip biraz istirahatten sonra, gelinlik elbiselerinin üzerindeki kırmızı örtüyü açıp etrafı seyreder.

Gelin hanım çadırından çıkar, gölün kenarındaki yamaca doğru geçer. Etrafı iyice seyrettikten sonra güneşin kırmızılıkları kaybolup da akşamın alaca karanlığı basmaya başlayınca çadırına dönmek isterken ayağı tökezleyip düşer, bayılır. Kocaman düğün alayı yolun yorgunluğu ve dağ havasının temiz ve hafif rüzgârı ile ninniler içinde uykuya dalar.

Gelin hanım sabaha kadar baygın olarak yatar. Sabahın ilk ışıkları ile gözlerini açtığı zaman baş ucunda görkemli boynuzları ile pervasız vücudu yere doğru yaslanmış bir geyik keçisi ktır ktır geniş getirerek beklediğini görür. Gelin yerinden doğrularak dikkatlice geyik keçisine bakar. Keçinin iki boynuzu arasında bağlı bir kutu görür. Yanaşıp kutuyu çıkarır. İçini açar. Kutunun içinde yazılı bir kağıdı görünce alıp okur. “Hey bu dağların çiçekleri kadar güzel, havası kadar temiz, gölü kadar temiz ve berrak, toprağı kadar bereketli, güneşi kadar schavetli, esen rüzgarı kadar alçak gönüllü dilber. Söyle muradını ne istersen merhem olayım. İstersen bin üstüme seni mutluluk diyarına götürüyüm.” Yazıyı okuyunca düşünüp taşınır, dağa sorar, güneşe sorar, ötüşen kuşlara, ılgıt ılgıt esen yele sorar, hepsi de “Bin geyiğin üstüne, o seni mutluluk ve huzur diyarına, güzellikler ülkesine götürecektir.” Cevabını alır. Bu cevabı alan Aksultan yerinden kalkıp geyiğin üzerine oturur. Geyik yerinden sıçrayıp, enginlerden seller gibi, yükseklerden yel gibi giderek çok uzaklardaki pamuk yığınları gibi bulutların içinde kırmızı duvağı ile kaybolup gider.

Arkada kalan gelini, çadırında sanarak çadırın açılmasını beklerler. Bir ses gelmeyince çadıra bakarlar. Bir de ne görsünler Aksultan gitmiş. Hemen durumunu beye haber verirler. Bey büyük bir gazap içinde etrafındakileri haşlar. Haşlar ama kaç para eder, gelin yok. Etrafı didik didik ararlar fakat bir ize tesadüf edemezler.

Etraftaki aşiretlerden yardım isterler. Yaşlı ve tecrübeli bir çoban aramak üzere gelir. Dağ yamaçlarında ararken bir geyik izine tesadüf eder. Bu izi takip ederek Torosların en yüksek tepelerine kadar çıkar. İz büyükçe bir mağaranın ağzında son bulur. Çoban, arkasından gelenlere dönerek “Aradığınız gelin bu geyiğe takılarak bu dibi olmayan mağaraya gitmiştir. İz burada bitti. Gelinin kırmızı duvağından bir iplik burada. Bunların hepsinden başka bir de yıllardır bu mağarayı tanırım. Mağaranın taşları kırmızı değildi. Şimdi ise gelinin kırmızı duvağının rengi mağaranın taşlarını boyamış. Varın söylen beyinize, Aksultan muradına ermiş. O artık dağların olmuş.” Deyince hepsi

de birden ağlayarak geriye dönüp giderler. Hepsi bir olup bir dua yaparlar. Göz yaşları ile yollarına devam ederler.

O gündür bu gündür mağaranın taşları kıpkırmızıdır. Bütün aşiretler toplanıp bu mağaranın adı kanlı mağara olsun, kimisi de kırmızı mağara olsun, bazıları da gelin mağarası olsun derler.

Bundan sonra bu mağaraya kanlı mağara adını verirler. Torosların en yüksek tepesindeki dağa da geyiğin adına, Geyik dağı, Geyik dağının bitişiğindeki dağa da Aksultanın adı olan Ak dağ adı verirler. Bu adlarda baki kalır. Her yıl aşiretlerin bazıları bu mağaraya giderek bu anıları tekrarlarlar.

Kanlı Mağara Efsanesi Hayri YILDIZ tarafından Toros Dağları'nın Geyik Dağı yöresindeki köylerden derlenmiş ve GÖL rumuzu ile yarışmaya katılarak birincilik ödülü kazanmıştır.

Kanlı Mağara Efsanesi Hayri YILDIZ tarafından Toros Dağları'nın Geyik Dağı yöresinde köylerden derlenmiş ve GÖL rumuzu ile yarışmaya katılarak birincilik ödülü kazanmıştır.

Hazırlanıp Yayınlanamayan Bazı Yazıları ve Folklorik Çalışmaları

(Doğa Sevgisi) Ak Denizin Kaplumbağaları

Kaplumbağaları konu olarak aldığım bu yazımda bilimsel olarak kaplumbağaları inceleyip yazmaktan ziyade, kendi yaşadığım ve gözlemleyebildiğim Anamur bölgesindeki bu canlıların karşılaştıkları zorlukları, yaşamlarını devam ettirmedeki azimlerini yansıtarak bu canlı dostlarımızın dilleri olmaya çalışacağım. İşin bilimsel tarafını, alanında uzman doğa ve deniz bilimcilere bırakalım. Kısaca, evleri sırtlarında olan bu dostlarımızı tanıyalım.

Kaplumbağalar denizde ve karada yaşayanlar olarak iki cistir. Karada yaşayanlar üç dört türlü olup renk, yaşantı, üreme ve beslenme şekillerine göre farklılık gösterirler.

Deniz Kaplumbağalarının da karada yaşayan akrabaları gibi birçok türü vardır. En yaygın olanları kara kaplumbağa, havai ve zırlı kaplumbağa vs. gibi birçok akrabası vardır. (Tatlı su kaplumbağaları gibi.)

Bizim burada incelediğimiz deniz kaplumbağaları, yurdumuz denizlerinin gezgin ve gizli bekçileridir. Deniz ve kara kaplumbağaları insan neslinin pek yakın dostlarıdır. İnsanlara fiziki bakımdan en ufak bir zararları olmadığı gibi çok büyük yararları vardır. Onun için bunun özel ticareti ve avcılığı yapılmaktadır. Eti ve süslü yapısı bakımından ticari bir değeri de vardır. Bunun içindir ki bütün dünyada nesli kesilmek üzere olduğundan yer yer kaplumbağaları koruma ve yaşatma cemiyetleri kurulmuştur. Ben burada başka bir ülkedeki kaplumbağaları koruma, üretme ve çoğaltma çalışmalarını anlatırsam ciltlerle kitap yazmam gerekir. Aynı zamanda bu ülkelerin kaplumbağalara verdikleri önemi anlatmaya kalkarsam bizim yurdumuzdaki durum utanç verici ve doğaya karşı bir ceza veya katliamdan başka bir şey değildir. Benim bu notlarıma aldığım hususlar özel doğa sevgisi ve merakımın göstergesinden ibarettir. Ben ne bir doğa bilimcisiyim ne de bir hayvanlar alemi uzmanıyım. Ne de deniz ürün ve canlılarını inceleyen uzmanım. Yalnızca doğayı seven, doğal dengeyi bozmamak için yapılması gerekli bazı önerileri, aynı zamanda

doğa üzerindeki canlıların bazı hususlarını gözlemleyen, inceleyen, doğa sevgisini insan denilen akıllı canlıya vermeye çalışan bir öğretmenim.

Deniz Kaplumbağaları denizlerimizin zararsız ve faydalı dost canlılarından biridir. Birçok türleri vardır. İnsanlar gibi bunlarda yaşadıkları iklim koşullarına göre cinslere ayrılırlar. Bunların kabuk kalınlıkları, büyüklük ve ağırlıkları, yaşlanmaları, üremeleri, çeşitlilik göstermektedir. Kaplumbağalar her denizde yaşarlar ama her yerde üremezler. Bunların yaşam koşulları ne olursa olsun üreme ve çoğalmaları çok bariz koşullara bağlıdır.

Denizlerde yaşayan bu dostlar rast gele deniz sahillerine çıkıp yumurtlamazlar. Dünyanın ender güzelliklerine sahip olan, yaşam döngülerini devam ettirebilecekleri hayat dolu cennet gibi ılıman kumsallarına yumurtalarını bırakırlar.

Örneğin Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrili olmasına rağmen ancak sayılı yerlerini değişik kaplumbağa cinsleri tarafından yumurtlama alanı seçmişlerdir. Onları en güzel besinlerle besleyip davet etseniz, kumsalınızı ele-yip ipek gibi yumuşakta yapsanız yine de gelip yumurta yapmazlar.

Tarihin en eski çağlarından beri, kaplumbağa neslinin dünya denizlerinde oluşumundan beri belirli yerlere gelip yumurta bırakmışlardır. Hülasa her denize, kıyı ve sahili olan yere yumurtlamamışlardır.

Bizim güzel yurdumuz her hususta bizlere şans ve cennet kapılarını açmıştır. Tarihi zenginlikler, ılıman ve güzel iklimi, doğa güzelliği, deniz, kum, deniz bitkileri ve deniz ürünleri bunlara bağlı olarak turistik kaynaklar vs. gibi. Doğa zenginlik ve varlıklarını bahşetmiştir.

Kaplumbağalar bakımından da yurdumuz denizleri ve sahilleri bu güzel canlıya yaşam alanı sunmuştur. Ama bizler bu güzel doğa armağanını iyi değerlendirmemişiz. Korkarım ki pek yakında bu güzel doğa varlığını denizimizden, sahilimizden yani elimizden kaçıracağız.

Yurdumuz denizlerinden başlıca iki yerde deniz kaplumbağaları senenin belirli zamanlarında misafir gelerek Ak denizin temiz ve berrak kıyılarının kumsallarına yumurta bırakırlar. Bu olay Dalyan da ve Anamur da oluyor. Teknolojik gelişmelerin ve inşaat sektörünün doğayı düşünmeden gelişmiş olması bu güzel doğa varlığını etkilemiştir. Bundan otuz yıl önce dalyana yumurta bırakan kaplumbağa sayısı yüz ise şimdi azalarak üçte birine inmiştir. Şimdi ben bu incelememi Anamur sahillerine odaklayarak buranın durumunu sayın doğa ve çevrecilere, aynı zamanda kaplumbağaları koruma cemiyetlerine hitaben inceleme ve gözlemlerim üzerindeki noktaları yazıyorum. Anamur sahil ve kumsalları, bölgede yaşayan insanların dediğine göre, 1965 yılında Mamure kalesi ile Anamuryum arasına misafir olan (yumurtlamaya gelen) kaplumbağa sayısı sayılamayacak şekilde çoktu. Şimdi yirmi dört sene

sonraki durumu ise (seneler arasında değişiklik olsa da) kumsala yumurtlamaya çıkan kaplumbağa sayısı elli ila yüz arasında olmaktadır. Çünkü zavallı hayvanların yumurta bırakacakları kumsal kalmamıştır.

Ne var ki Türkiyenin bütün denizlerini bitiren doğayla barışık olmayan bilinçsiz insanlar Anamur ilçesinde de kilometrelerce kumsalı zavallı hayvanlara yer bırakmayıp beton yığınları ile doldurmuşlardır.

Şimdi bu dramı bir kaplumbağanın ağzından dinleyelim.

“Bizler, sizin deyiminizle deniz kaplumbağaları her ülkeye ve her denize uğramayız. Dünyanın sayılı güzellikleri olan kumsallarına uğrayıp yumurta yaparız. Atalarımız buraları dünyanın sayılı kumsallarından biri olarak bulmuşlar ve her sene yumurtlamak için yüzlerce kilometre yol alarak gelmişler. Bu altın sahillere yumurtlayıp dönmüşler. İşte atalarımızdan miras kalan bu durumu biz devam ettiremiyoruz ne yazık ki. Yüzbinlerce metre uzaklardan gelerek yumurta bırakacağımız sahilleri insan oğlu bozmuş, dağıtmış bizlere yumurta bırakmak için yer bırakmamışlar. Geliyoruz, çıkıyoruz kumsala bakıyoruz her yer sizin kullanmanız için ayarlanmış. Ne yapacağımızı nereye yumurta bırakacağımızı şaşırıyoruz. Başka bir yere de yumurta bırakmamız olmaz. Çünkü böyle bir şey bize nakledilmedi. Mecburen bizde sizin bıraktığınız güneşliklerin ve gezinip yatmak için yaptığınız beton ya da tahtaların, plastiklerin aralarında bulabildiğimiz yerleri aklımızın erdiği kadar kazıp, yaşam alanlarınıza yumurtalarımızı bırakmak zorunda kalıyoruz.

Kaplumbağalar olarak insan oğluna bir mesajımız var. Sahilde ya da kumsalda gezinirken bizim izimizi kumun üzerinde görürsen, bil ki güzel kumda, berrak denizde, sıcak güneşte keyfine keyif katarsın. Çünkü denizi temizleyen biz kaplumbağalarız. Bizler deniz anaları ile de besleniriz. Karnımızı doyurmak için yüzlerce metre yol kat eder sahil boylarındaki deniz analarını hatta insanlara zarar veren bazı zehirli hayvanları da toplar defederiz. Siz ise denizden ve kumdan daha fazla yararlanmak için kat kat beton yığınları yaparak bizim gelmemizi önleyen ve bizlerin yön bilgisini karıştıracak şekilde ışıklı sahiller kurmaktasınız. Biz ışıklı sahili ve kumsalı sevmeyiz. Birgün gelir sahillerinize yumurtlamaya gelmezsek, bilin ki sizler gönlünüzce denizde yüzüp oynayamayacaksınız. Nazik tenli küçücük çocuklar, bronz bir renk kazanmak isteyen kadınların ve erkeklerin denizde, kumsalda dolaşması çok ızdıraplı ve neşesiz olacaktır. Bizlerin temizlediği deniz anaları ve benzeri ısıracı, sokucu zehirli böcekler, sizleri bu güzel denizden mahrum edecektir.”

Şimdi burada kaplumbağaların mesajını da dinledikten sonra Anamur sahiline yumurtlamak için çıkan kaplumbağa sayısı gittikçe azaldığına göre, kumsallarımızda yumurtlayabilecek yer bulabilirlerse, Anamur özelinde yetkililerden şunu isteyelim. Mamure kalesi ile devlet su işleri kanalı olan 19

Mayıs caddesini denize ulayan asfalt yol tarafı tamamen ölmüş diyebiliriz. Artık bu kısma deniz kaplumbağalarının uğraması söz konusu değil. Bari 19 Mayıs caddesi ile eski Anamuryum sit alanına kadar olan birkaç kilometrelik kumsalı bozmayalım. İnşaatları hiç olmazsa bir kilometre geriye öteleyip çok katlı binalar diktirmeyin. Bu sahilden kum aldırmanın ki bu zavallı hayvanlar sahilimize uğrasın.

Dünya ve canlıların varoluşundan beri sahile gelen bu güzel ve faydalı hayvanlar yine gelmelerine devam etsinler. Bu doğa güzelliklerine yardımcı olan hayvanlar adına bir rica, arzımız olacaktır. Bugünden itibaren söz konusu bu alanı lütfen koruyun. Bu işi yaparsanız çok ve büyük bir hizmeti deruhte etmiş olacaksınız. Hatta siz yetkililerden sonra gelecek yetkililerinde değiştiremeyeceği bir sağlamlıkta olmalıdır ki bu güzel doğa dengesi dört hatırlının ve üç kooperatifin acımasız doğa düşmanlığına bırakılmasın.

Şimdi size acıklı bir olayın gözlemini anlatmaya çalışacağım. Belediye sahilden kum almayı yasaklamış. Ama denetim eksikliğinden mi neden bilemedim? Büyük bir iş makinasının insafsız dişleri arasında dolaşan kaplumbağa yumurtalarını gördüm. Ayrıca güneş karşısında yuvasından çıkarılmış, tersi güneşe gelmiş, nazarlık boncuğu olarak takmaktan başka bir işe yaramayan kaplumbağa yavruları gördüm. Denize yakın yapılmış bir apartmanın floresan ışıklarını deniz yıldızı yansıması sanarak ışığa yönelmiş onlarca kaplumbağa yavrusunun denizin ters istikametinde otların içinde can vermiş olanlarını gördüm. Sahile yakın yapılmış evlerin ve caddelerin ışıklarını gören ana kaplumbağaların doğal dengeyi bulamadığı için sahilden geri döndüklerini anlatan kişileri dinledim.

En azından kumsalın bitimine doğru birkaç metrelik yapay kum tepeleri oluşturularak basit bir önlem alınabilir. Bunun yanı sıra, doğanın dengesini bozmadan, doğa bilimcilerinden alınabilecek önerilerle yapılacak bir ayarlama ile bu denge biraz olsun devam ettirilebilecektir düşüncesindeyim.

Öğretmen Hayri Yıldız 1989

(Bu yazı, iki sayfa dört yaprak olan Anamur Ekspres mahalli gazetesinde yayınlanması amacı ile yazılmıştır.)

HAYRİ YILDIZ (Masal YÖRÜK KIZI)

Evvel zaman içinde çok zengin bir adam varmış. Bu adamın dünya yüzünde hiçbir eksigi yokmuş. Her şeyi tastamammış. Her istediğini de yaparmış. Ulaşamadığı bir tek şey varmış. O da bir türlü oğlunu evlendirememişmiş. Bütün çevredeki aşiret ve obalarda aramadıkları yer ve bakmadıkları kız kalmamış. Hiçbir tanesini de beğendirememişler.

Aşiretlerin en yaşlısını rüyaya yatırmışlar. Adet ve geleneklere göre o günkü rüya esasa alınır. Eğer yaşlı rüyasında; deve, yağmur, çiçek, koyun, orman, berrak su gibi şeyler görürse o rüya iyiye yorumlanırmış.

Akşam olunca, ihtiyar okuyup üfleyip rüyaya yatmış. O gece en güzel rüyaları görmüş. Sabah olunca bütün oba halkına görülen rüyayı anlatmış. Oba halkı bu güzel müjdeye sevinmişler. Rüyanın yorumuna göre, yüz tane kız aynı elbiseleri ve ayakkabıları giydirilerek davullarla zurnalarla, delikanlıların önünden geçirilecekmiş. Rüyada görülen ve yorumlanan her şey aynen yapılmış. Ama yine de bu kızlardan birini beğenememiş. Aramalara devam edilmiş. Oba oba, yayla yayla, çadır çadır dolaşmışlar. Daha uzaklara giderek dağ başlarındaki çoban kızlarına dahi bakmışlar. Bu kızları da beğendirememişler. Halı, kilim dokuyan, koyun sağan, yayık yayan, gergef işleyen, kilim ören, çadır dokuyan kim varsa göstermişler yine de bir kız beğendirememişler. Böylece herkes bu oğlanın evlenmesinden ümidi kesmiş. “Bu oğlan kimseyi beğenmez ve kimseyle evlenemez demişler.”

Günler böylece geçip giderken oğlan bir gün rüyasında bir kız görmüş. Bu kızın elbiseleri eski, bakımsız, perişan, saçları dağılmış, sırtında eski abası, ayağındaki yırtık postalı, eli değnekli, koyun güden bir kız görmüş. Rüyada gördüğü çoban kıza aşık olmuş. Sabahleyin yataktan kalkar kalmaz hemen yakınlarına koşarak “Benim alacağım kız belli oldu” diye bağırır. Baba ve annesi çok sevinip göklere çıkmışlar. “Söyle yavrum söyle, hangi beyin kızı, kimlere dünür gideceğiz, hangi beyin keçesine oturacağız” demişler. Oğlan durumu anlatınca yine ümitsizliğe düşmüşler. Oğlan; “Rüyada gördüğüm bu kız bulunacaktır. Şartım budur.” Deyince anne ve babasının bir dakikalık mutlulukları sönmüş. Böylece, rüyadaki kız bulunur mu diye ümitsizlik içine girmişler.

Ağa ve adamları her tarafa haberler göndermişler. Bütün obalardaki beylere, ağalara, hatta ünlü çobanlara haberler gitmiş. Tarif üzerine bir kız görürseniz haber verin demişler. Hatta obanın beyi böyle bir haber getirene on tane (dişi) koyun, bir (erkek) koç verilecektir diye ilanlar göndermiş.

Her taraftan harıl harıl haberler gelmeye başlamış. Bütün obalardan yakın köylerden, çobanlardan gelen haberlere yer verip bakmışlar bir türlü aranan kızı bulamamışlar. Böylece bütün ümitlerini kesip çadırlarına kapanmışlar.

Oğlan yine de ümidini kesmemiş bu rüyadaki kızı bir gün olup bulacağına inanıyormuş. Her gün yeni bir ümitle kalkar, yeni bir hayalle yatarmış. Bir gün bir kervan obalarından geçerken, avanesi ile birlikte kervanın arkasına takılarak gurbetlere, rüyadaki sevgiliyi aramaya gitmiş. Aylarca diyar diyar dolaşmışlar ama bir türlü bulamamışlar. Gurbetten de ümidini kesen oğlan dönüp dolaşıp baba ocağına dönmüş.

Ümidini yitiren oğlan atına binip yüksek dağların engin vadilerinde, geniş yaylaların otlaklarında, karlı tepelerin eteklerinde, şırl şırl akan küçük derelerin başlarında deliler gibi dolaşmaya başlamış. Aşkına bir çare bulamayınca deli divane olmuş. Çiçeklerin arsına oturup türüm türüm kokan kır çiçekleri ile çiçeklerin üzerinde vızır vızır dolaşıp bal toplayan arılar ile konuşmaya başlamış. “Ey yüce dağların, derelerin, çiçekli kırların, geniş ormanların, çiçekli dalların, temiz ve güzel yaylaların çalışkan ve tatlı arıları, tatlı balınızla insanlara şifa dağıtırsınız da, gezip dolaştığımız yerlerde benim derdime çare olacak olan, rüyalarımın sevgilisi çoban güzelinden bir haber verip te benim derdime deva olamazmısınız” demiş. Bu sırada çiçekler üzerinde bal toplayan arılardan birisi oğlanın burnunun ucuna konmuş. Kalk ayağa der gibi ayağı ile oğlanın burnunu kaşımaya başlamış. “Bunda bir hikmet var” diyerek oğlan yerinden kalkmış. Arı burnundan uçarak ileriye doğru gitmiş. Oğlan onu takip etmiş. Durmadan dere tepe demeden arı uçmuş, oğlan koşmuş, dere tepe aşarak çok yüksek bir tepenin zirvesine doğru gitmişler. Orada arı bir çiçeğe konup durmuş. Oğlan da durmuş. Arı oradan uçup gitmiş. Oğlan etrafa iyice baktıktan sonra uzaklarda bir aşiret çadırı görmüş. Arı tekrar gelerek oğlanın etrafında birkaç defa dolaşmış, sanki ona otur, der gibi. Daha sonra yükseklerle doğru uçarak kaybolmuş. Arının vızıltısı kesilmiş. Dağın doruğundan hafif hafif esen rüzgarın uğultusundan başka ses kalmamış. Dalgın dalgın tepelere bakan oğlan bir anda tepelerin arasındaki kıl çadırları düşünürmüş. Hemen ayağa kalkıp çadırlara doğru yürümeye başlamış. İyice çadırlara yaklaşmış. Bir de ne görsün rüyadaki melek yüzlü, eski elbiseli kız karşısına çıkıvermiş. Elinde yayık bişegi, sırtında eski elbiseleri, melek mi melek, gül mü gül... Şaşkına dönen oğlan koşup yanına varıp yaklaşmak istemiş. Ama kız hemen geriye çekilmeye başlamış. Kız geri çekilip kıl çadıra dayanmış. Çadırın kapısı önünde üç bacaklı ağaca

bağlanmış teke derisinden yapma bir yayık tuluğu varmış. Kız kalın önlüğünü takarak bişegini tuluğa atmış. Başlamış tuluğu yaymaya. Tuluk yayılırken, oğlan olduğu yerde durup güzel kızın, ay mehtabını andıran saçlarına ve buğday renkli yüzüne dalmış. Kızda hiç ses çıkarmadan oğlana bakmış. Bu ciddi bakışların sonunda kız “Ey tanrı misafiri yiğit oğlan, misafirimsin, baş tacımsın, gönlün hoş, karnın tok olsun. Emme kimsin, nesin? ben vereyim sen al, tanrı misafirimi ulu kılsın, dağ kadar sevap, nehir kadar bereket versin,” deyip tuluktan doldurduğu çömlekten üzlüğü ayranla doldurarak “buyur” diye uzatmış. Oğlan hemen alıp üzlüğü başına dikmiş. Bolca içtikten sonra bıyıklarını sile sile, “Tanrı seni ve obanı daha da ulu etsin. Elin dert görmesin, sürüleriniz çiftler çoğalsın. Memelerinden bol süt aksın. Ben eksilttim Tanrı çoğaltsın. Damarları göl olsun” deyip üzlüğü uzatmış. Kız elindeki ayran dolu çömleği yerine koyarken oğlan derin bakışlarla tekrar kızın endamını seyre dalmış. “Ey yiğit, ersin, yiğitsin, yakışır mı? sana, yayık yayan iş gören bir kıza bakmak. Hem de çok bakmak. Yok mu başka bakacak yer? Karşı dağların, serin ormanların, geniş otlakların, zümrüt yamaçların tatlı duruşlarına baksana. Bende ne var ki de bakıyorsun? Bir çoban parçasıyım.” Deyince, oğlan utanmış başını yere eğerek, “bağışla beni, senin endamını ve güzelliğini yıllar oldu ki rüyamda gördüm. Diyar diyar aradım. Bulamayınca ümidi keserek düşüncelere daldım. Arayacak mecalim kalmadı. Tanrım küçük bir arıyı bana kılavuz vererek seni buldurdu. Aylarca yemesem, içmesem, uyumasam da sana baksam yine de doyamam “ demiş. Kız hiç söz söylemeden gülümsemiş. Oğlanı bir anda içinden deli gibi sevivermiş. Ama oğlan kızın içinin geçiverdiğini hiç bilememiş.

Baygın bakışların arasında oğlan ellerini havaya kaldırarak “Ey ulu dağların perisi, obaların sultanı, çiçekli dağların süsü, gönüllerin şenliği, çadırların prensesi, seni bana bulduran arının balı kadar tatlısın. Mavi göklerin altında yıllardır seni aradım. Şükür Allah’ıma ki seni gösterdi. Seninle gülüp, seninle ağlamak isterim. Benimle evlenir misin? Seninle aşılmaz dağları aşarım. Süt vermeyen sürüleri çiçekli tepelerde güder sütlendiririm. Seninle ölür, seninle kalırım. Öl de ölürüm. Yoluna kara koç kurban kırarım, kısarak koşturur deve keserim. Dizimde uyutur, dizinde uyurum. Yurt kurarım örk oluruz. Scherde esen rüzgarı birlikte karşılarız. Keçi sagar, at oynatırız. Yıllardır kafamın üzerinde dolaşan kara bulutları ancak sen atarsın. Hayır dersin buracıkta mezarıma hazırlık yap...” demiş ve başını eğmiş. Kız elindeki bişegi tuluğa indirip, oğlanın yüzüne bakarak “Ey yiğit kişi seni sevdim doğru ve mert konuştun. Doğru sözün, ince bir özün var. Er kişiye karıların yanında baş eğmek olmaz, kaldır başını. Senin sözlerini sonuna kadar dinledim. Sende benim sözlerimi dinle” demiş. Oğlan başını kaldırarak tatlı ve gülümseyen yüze bakmaya başlamış” Konuş tatlı rüyaların perisi, ne dersin konuş, seni

dinlemek kadar güzel bir şey olur mu?” deyince kız sözlerine devam ederek, “Ey yiğidim konuşmalarınla gönlüme ferahlık verdin. Kalbime arı sokar gibi acı, bal gibi de tatlı bir hal yarattın. Seni çok sevdim. Civansın, biçimlisin, evet der evlenirim. Ama kimsin, necisin, ismin nedir? Töreme uyarımsın? yoksa çoban der yerer misin? fakir der döver misin? Yoksa hoşlanıp sever misin?” deyince oğlan sevinip hemen “Ay gibi doğan güzelim, çekinme benden, sırtımda aba gibi, elim de yayım gibi, altımda atım gibi, başımda tacım, vücudumda canım, kanım gibi severim. Anam gibi hoş tutarım. Anam sana ana olur. Babam gibi herif olurum. Oda bana baba olur. Av etiyle doyururum. Postumda uyuturum. Doğurduğun çocukları büyütürüm. Durma tez konuş, evet de ...” deyince, kız biraz daha yaklaşarak, “Töremizin üç büyük şartı vardır. Atalarımızın geleneği ve göreneğidir. Bunları tam yaparsan anına gelir, sana avrat, çocuklarına ana, çadırına kadın, yatağına eş, sürüne de can yoldaşı olurum. “Oğlan; “söyle şartlarını ceylanım, keklük bakışlı, çiçek kokulum. Güller dikensiz koklanmaz, seni koklamak için ne derlerse yaparım. Hatta ölüm olsa bile.

Kız hemen oradan ayrılıp, obanın ulularına baba ve annesine durumu anlatmış. Oba büyükleri de “Geleneklerimizi, göreneklerimiz kabul ederse, hemen baba ve annesine, yakınlarına haber salsın” deyince hemen kız koşarak gelir. “Yiğidim ulularına haber sal, gelsinler.” Deyince, oğlan oradan kaybolup, haberci bulmaya gider.

Aradan çok geçmeden oğlanın yakınları gelir ve kız istenir. Kız tarafı şu şartları koşar:

- 1- Sana yol gösteren arının yuvasına başını sokacaksın. Bunula senin cesaretini bilelim.
- 2- Annenin başının ortasına bir yumurta koy ve okunla onu parçala. Bununla da nişancılığını ve vuruculuğunu bilelim.
- 3- Atına bin, süratle giderken atından in ve bin. Bununla da biniciliğini görelim.
- 4- Bir (erkek) teke getir. Benim sürüye koy. O sürüyü döllesin, senin nesliyin çoğalacağını görelim. Demişler.

Oğlan zaman geçirmeden bütün şartları yerine getirmiş. Durum her iki obanın uluları tarafından takdirle izlenmiş. Obaların ikisi de selamlaşarak meclis kurmuşlar. Karşılıklı olarak konuşup anlaşmışlar. Son sözü kız tarafının büyükleri; “yiğidinizi gördük. Korkusuz, atıcı, binici, erkek nesli çok olacak. Tam bizim töremize uygun bir yiğit olduğunu anladık. Atalarımızın bizlere bıraktığı en büyük emanet olan, bir at, bir ok, bir yay, bir (dişi) koyun, bir kaval, bir kese tuz ve bir de kız veriyoruz. Bundan sonra kız sizindir.” Demişler. Her iki oba halkıda el kaldırıp dua etmişler. “Tanrı bunların birini

bin yapsın, nesli çok, nasipleri bol olsun. Gözleri pek, oğulları çok olsun. Oğulları soylarına, kızları da ana huylarına çeksın. Uzun saçlı, sırma kaşlı, melek huylu, ceylan boylu olsun. Çadırlarından ışık eksik olmasın. Sebebi biz olduk, ömürlerini Allah versin, “ diyerek duayı bitirip sözü kesmişler.

Bu dua töreninin ardından zaman geçirmeden düğün hazırlıklarına başlamışlar. Yedi gün yedi gece düğün yapmışlar. Davul döğüp alav yakmışlar. Atlılar at oynatmış, biniciler süngü parlatmışlar. Herkes yemiş içmiş, konup göçmüş. Düğünün sonunda herkes obasına dönmüş.

Gelin ve damat çok yaşamışlar, çok görüp geçirmişler. İhtiyarlayıp yaşlanmışlar. Kadın çok doğurmuş, yüz yaşına gitmiş. Kırışık buruşuk nene olmuş. Erkek çok yaşamış. Çok çalışmış. Yüz yaşına gitmiş. Ak sakallı dede olmuş. Nesilleri o kadar çoğalmış ki dağılıp başka başka yerlere yurt kurmuşlar. Obaları büyümüş, bir ucundan bir ucuna ses yetişmez olmuş. Yüce dağlarda at oynatıp, sürü otlatmışlar. Çadır kurup, çadır göçürmüşler. Tanrı onları hiç daraltmamış. Nesilleri dünyanın bir ucundan öbür ucuna yayılmış gitmiş. Çadırları büyümüş, saray olmuş. Kırkları yeşermiş, bahçe olmuş. Dikenleri güle dönmüş. Dostları gülmüşler düşmanları ağlamışlar. Böylece sonsuza kadar yaşayıp gitmişler. Masalı da burada bitirmişler.

RUMUZ : BAL

AÇIKLAMA:

Bu masal Toros dağları aşiretlerinden derlenip toparlanmıştır. Hemen hemen bütün yaşlı kişiler bunu bilirler. Gençler de bunu ihtiyarlardan duya duya yüzyılların ötesinden günümüze taşımışlardır. Zamanımıza kadar gelen bu masalın Orta Asya kökenli olduğu sanılmaktadır.

Bu masal; Torosların orta bölümünde yaşayan Payalar, Söbüceliler, Güneyoluklular, Donrullular ve Tosmur aşiretlerinde yaygındır. Dünür gidilen evlerde veya çadırlarda kız tarafı “olmaz” derse bu masalı anlatarak “senin olmaz demen para etmez, bu masalı dinle ve düşün” diyerek kız babasını uyarırlar.

ÇUL: Kıldan örülmüş taban sergisi.

TULUK: Koyun, keçi, sığır derisinin çam kabuğunun tozu ile eğlenerek (işlenerek), tulum haline getirilmiş seklidir.

ÇÖMLEK: Topraktan yapılmış, sürahi şeklinde su kabı.

BİŞEK: Tuluğun içinde yoğurdu yaymak için ağaçtan yapılmış, delikli ve daire şeklinde yayma aracı.

BU MASAL:

Konya ilinin Hadim ilçesi **Dolhanlar** köyünde 1902 **Güney Oluk** doğumlu (hiç okula gitmemiş.) **İbrahim Halat (Candırma İbram lakaplı)** oba büyüklerinden dinlemiş ve atadan dedeye intikal etmiş, (1986 yılında 84 yaşında **Candırma İbram** tarafından anlatılmıştır.)

Yörük obalarında geziler sırasında Hayri Yıldız Tarafından 1950 yıllarda objektife giren bir kare.]

HAYRİ YILDIZ (Masal ELİF ANA)

Evvel zaman içinde çok zengin bir aşiret beyi varmış. O kadar zenginmiş ki, sürülerinin, develerinin, atlarının sayısını bilmezmiş. Bu kadar at sürülerinin içinde gözünden ayırmadığı ala bir atı varmış. Bu atın özel bakıcısı, özel yemcisi varmış. Her gün onu çiçekli vadilerde, çayırli düzlüklerde, otlu yamaçlarda otlatırlarmış. Sulama zamanı geldiğinde her sudan içirtmez, ya kayalardan çağlayan sudan, ya da kar eteklerinden damlayan sudan içirtirmiş. Aşiret beyi her gün sabah ve akşam bu ata biner kırbacını şaklatarak aşiret çadırlarının arasında koşturur “hey var mı bir ihtiyacı olan” diyerek bütün çadırları birer birer dolaşmış. Hastası olan, ekmeği aşı olmayan, sırtı açık olan, var mı yok mu, bakar ve em olurmuş. Bu güzel atı da yalnız oba halkının bakımı için kullanırmış.

Bu beyin yediği önünde yemediği arkasında imiş. Kendi yemez (milletine) obasına yedirirmiş. Bu kadar zenginliğine ve iyi yürekliliğine rağmen, Allah ona bir evlat vermemiş. Karısı Elif'i de çok severmiş. Arada sırada sinirlenerek “Bana bir oğlan çocuğu doğuramadın, doğursaydın da kızın olurdu.” Dermiş. “Eğer bir çocuk doğursaydın seni altından bir çadırda oturturdum.” Demiş. Ama Elif ne yapsın ki Allah ona bir çocuk vermemiş.

Günler böylece acısıyla tatlısıyla geçip giderken; Elif'in kapısına nur yüzü, tatlı sözlü, hüma gözlü bir ihtiyar gelmiş. Elifin halini hatırını sorduktan sonra, Elifin ikram ettiği yemekleri yemiş. Duasını yapmış geri çekilmiş. Elifin yanına sokularak “Elif kızım yarın sen **guzgun** kayasının başına çık. Oradaki otlardan **deve kulağının çiçeğini**, **garipler urganının** yaprağını, Emine otunun kökünü, **inek otunun** sütünü toplayıp hepsini bir kaptan döv. Kış görmemiş arı balı ile karıştır. Sabah akşam birer kaşık ye” demiş ve kayıp olmuş.

Elif sabah olur olmaz **Guzgun** kayasının tepesine varmış. Dün eve gelen ihtiyarın dediklerini yapmış. (Gölge **Omarhanayı** taşına gelmiş.) Vakit geçirmeden evine dönmüş. Topladıklarını karıştırıp dövmüş. O günden itibaren ihtiyarın tarifine göre yemeye başlamış.

Aradan epeyce bir zaman geçmiş. Elif karışımı yemeye devam etmiş. Bir gün gebe kaldığının farkına varmış. Böylece ilacın fayda ettiğini anlamış. En yakınlarına durumu anlatmış. Bunlarda durumu beye haber vermişler. Bey, sevincinden yerinde duramaz hale gelmiş. Etrafındakilere “Hey toplanın bakalım. Ateşler yansın, meydanlar ışısın. Kazanlar çatılsın, koçlar kırılıp açlar doyurulacak, bütün yakın obalara haber salın. Herkes toplansın. Yakın, komşu obalara daha iyi bakılsın. En mutlu günümüzdür bugün.” demiş ve obada bir canlanma başlamış. Bütün komşu obalar bölük bölük gelmişler, yemişler, içmişler, konuşup anlaşmışlar. Akşam olunca Allahısarmarladık diyerek konuklar ayrılmışlar.

Aradan epeyce bir zaman geçmiş. Elif kadın hastalanmış. Her tarafları süslemişler püslemişler. Altın döşemeli çadıra yatırmışlar. Doğum için, en iyi doğum yaptıran ünlü kadınları bulup getirmişler. Bütün hazırlıklar tamamlanmış. Elif kadın doğum sancıları arasında kıvranmaya başlamış. Ağa ise her an hayırlı haberi almak için elindeki kırbacı çizmesine şaklata şaklata bir ileri bir geri dolaşmış ...

Çadırın kapı aralığından yaşlı bir kadın; “Hey obaların ağası, açların babası, tokların beyi, müjdeler olsun sana, nur topu gibi bir oğlun oldu.” diyerek seslenmiş. Bey sevincinden nara atmış. “Hey yedi gün yedi gece davul vurulacak. Çobanlar sürüleri oba kenarında kavalları ile güdecek. Herkes doyurulacak. Bütün fakirlere para dağıtılacak.” demiş. (Her şey dediği gibi olmuş.) Çok geçmeden kundağa sarılmış çocuğu yaşlı bir kadı ağaya uzatmış. “Buyur ağam, göbeğini altın makasla kestim. Kudret ipliği ile bağladım. Sağlam olsun diye. Başına ebe gümece sürdüm, altın gibi sarı olsun. Kar suyu ile yıkadım, kar gibi ak olsun. Beyaz taşa yatırdım, taş gibi sağlam olsun. Güneş ışığında kuruladım, bahtı güneş gibi olsun. Bey çadırında doğdu, gök çadırında büyüsün. Ömrü uzun, bahtı açık olsun. Yiğit olsun değer bilsin. Kaval çalıp at oynatsın. Ata izinden ayrılmasın. Güneş gibi alçak gönüllü, toprak gibi bereketli olsun. Altın beşikte büyüsün. Altın eşikte yürüsün. Adını sen koy, ömrünü Allah versin.” demiş ve bebeği ağaya uzatmış. Ağa bebeği alıp, töre gereği önce öpmüş, sonra da başına koymuş. Atalarından kalma altından yapma at yuları ile zinciri, gümüş saplı kılıcı getirip yere koyduktan sonra bebeği üzerine yatırmışlar. Biraz sonra kaldırıp ak saçlı ihtiyar kadına vermiş. Bebek çadırında büyürken bütün oba şenlik ve şamata içinde günlerini geçiriyormuş.

Bir gün Elif ana bebeğini güneşletmek için salıncağıyla birlikte çadırından çıkarmış. Güneşe karşı kurmuş. Kendisi de yanı başına oturmuş. Ninniler türküler söyleyerek bebeği uyutmuş. Bebekte derin uykuda iken Elif ana da uyuyuvermiş. Uykusu türlü çiçek kokuları ve değişik kuş sesleri arasında derinleştikçe derinleşmiş. Hazin hazin akan Gürlevik deresinin su sesleri

bile onları rahatsız etmemiş. Her taraf o kadar sessiz ve sakinmiş ki, sanki her taraf büyülenmiş gibi sessiz ve sakinmiş. Oba halkıda günlük işleri ile meşgulmüş. Hizmetçiler ise anneyi ve bebeği rahatsız etmemek için daha uzaklarda duruyorlarmış. Avcılar avında, ağa dağında, sürüler kırında, çobanlar kavalında, anneler ninniler söyler, neneler kirman döndürür, çocuklar çayırlar üzerinde oynar, akşamın aşıda çadırların yanı başlarındaki ocaklarda bakır tencerelerde kaynarmış.

Bu sırada hava bozulmaya başlamış. Bir anda her şey değişmiş. Hafif esen rüzgar fırtınaya dönüşmüş. Göz açıp kapamaya kalmadan her taraf kıyamet koparcasına bir tahribat başlamış. Fırtına kasırgaya çevrilerek bir anda hortum haline dönüşmüş. Çadırlar uçmuş. Eşyalar sağa sola fırlamış. Hortum çadırı ve eşyaları bebek salıncağıyla birlikte kopararak bir anda gök yüzüne çıkarmış. Çok yükseklerle götürerek kısa zamanda gözden kaybolup gitmiş. Elif uyku sersemliğiyle neye uğradığını bilememiş. Etrafında bebek, salıncak, çadır gibi şeyleri göremeyince bağırıp didinmeye başlamış. Ama elden ne gelir, olan olmuş, uçan uçmuş gitmiş. Oba halkı kendi dertleri ile yanıp tutuşmuş.

Salıncakla bebek gök yüzünde bir zaman dolaşmış, çok uzaklara gitmiş. Rüzgarın hızı kesilince içinde bebeği ile birlikte kuzgun kayasının engebeli taşları arasına düşmüş. Salıncakın düştüğü yerde bir ceylan yuvası varmış. Salıncakın içinde yuvarlanan bebek bir anda ceylan yavrularının arasına karışmış. İki üç tane ceylan yavrusu bir de bebek olmuş. Bebek hiç durmadan parmağını emiyormuş. Akşam olunca anne ceylan kırlarda otlayarak memeleri süt taşar gibi sütlü olarak yuvasına dönmüş. Acıkan yavrularının üzerine girilip emzirmeye başlamış. Küçük bebeği de burnu ile kakalamak istediysede yapamamış. Böylece yavruların arasında bebekte emmeye başlamış. Aradan uzun zaman geçince, alışıp ceylan yavruları gibi emmeye başlamış. Ama her gün bir dağ perisi gelip, bebeği kontrol edermiş. Bebek böylece gelişip büyümeye başlamış. Elif ana ise bebeğin derdi ile deli divane olmuş. Bebeğin hayali ile yaşamaya devam ediyormuş. Ağlaya ağlaya gözleri kan çanağına dönmüş. Ama bebeğin ölüsünden dirisinden bir haber gelmemiş. Artık herkes ümidini kesmiş ve obayı bir kara duman bürümüş. Herkes matem içinde yaşamaya başlamış. Ağa ise bebeğe iyi bakamadı diye Elif anaya kan kusturuyormuş. Obaların adet ve geleneklerinde yavrusuna iyi bakamayan, onu ölüme terk eden veya kaybeden annenin cezası da ölüm olmuş. Ağa Elif'e kıyamamış. Ne yapsın ki, adetler yerine getirilecekmiş. Obanın töresine uyarak, (oba gelenekleri) büyük suç işleyen kadın ise, obanın büyük kadınları toplanır cezasını verirlermiş. Erkek ise de obanın büyük erkekleri toplanıp cezasını verirlermiş. Bu kurallara uyarak, Elif anne çocuğuna bakmadığı için obanın büyük kadınları toplanarak Elif anaya ölüm cezası vermişler. Elif ana-

nın üzerine siyah elbiseler giydirerek obanın meydanına getirmişler. Ağa kıyamadığı Elif'ini siyahlar içinde görünce kendini tutamayarak feryat etmeye başlamış. Ağanın bir tek oğlunun kayboluşu, Elif'in ölüme gidişi, artık oba halkının bir daha yerine gelemeyeceğini gösteriyormuş. Oba delikanlıları Elif'i alıp kuzgun kayasının başına götürmüşler. Kayalıkların en yükseklerinden aşağı atmışlar. "Kuzgunlara yem oldu." Diyerek, ağlaya ağlaya obalarına dönmüşler. Oba günlerce yas tutmuş. Çadırlarda duman tütmemiş. Kimse konuşmamış. Yememişler, içmemişler. Herkes kara yazma bağlamış. Anneler beşiklerini boşa sallamışlar. Babalar ağıtlar söylemişler. Çobanlar sürülere bir hafta su içirtmemişler. Yanık kavallarını gece karanlığına öttürmüşler. Çocuklar oynamamış. Kuşlar bile ötmemiş. Obanın çevresinde kuzular melemmez, danalar böğürmez olmuş. Oba ölmüş ölmüş dirilmiş. Obanın çevresinde baykuşlar ötmüş. Kara kartallar dolaşmış....

Günler böyle geçip giderken, komşu obaların ileri gelenleri obaya gelip, "ne yapalım, ölenle ölünmez." demişler. Bunların demesi de fayda etmemiş. Yas devam etmiş. Günlerden bir gün yine komşu obalardan gelip tekrar, "elimizden gelen bir şey olsa da geriye getirsek. Baksanıza kuzular süt ister. Bebelere anne ister. Sürüler güdülmek, ihtiyarlar oturmak, yiğitler çalışmak ister. Yağız atları koşturalım. Sürüleri güdelim. Böyle devam edemez, kendimize gelelim." demişler. Yavaş yavaş halk gönülsüzde olsa işine aşına sarılmaya başlamış.

Elif ana ise kayalıklardan kuzgunlara yem olması için atılınca kayalıklar arasındaki büyükçe bir ardıç ağacının pürleri arasına takılmış. Oradan da ağaç dalları arasından yuvarlanarak yere düşmüş. Kayalıkların sarp yamaçlarındaki hafif bir düzlüğe inivermiş. Bazı yerleri hafifçe yaralanmış. Gecenin altında iki tane peri kızı gelip Elif anayı kaldırmışlar. Yanı başında yatan ceylanlardan süt sağarak Elif ananın yaralarına sürmüşler. Çok geçmeden yaralar iyileşmiş. Peri kızları da oradan ayrılp gitmişler. Elif ananın yaraları iyi olmuş ama açlığa ve susuzluğa dayanamamış. Yerinden de kalkacak hali yokmuş. Kayanın sarp yamacında kartallar ve kuşlardan başka kimse ulaşamazmış. El kaldırıp Allaha yalvarmış." Ey ulu Tanrım, kendimi alsaydın da bebeğim kalaydı. Bana yardım kapılarını aç." Diyerek yalvarışta bulunmuş. Gece karanlıkları arasından yavaş yavaş gök yüzünden bir hayalet belirmiş. Bir anda yanı başına inivermiş. Nur yüzlü ihtiyar yine yardımına koşmuş. Biraz daha yaklaşarak Elif ananın yaralarını eli ile sıvazlamış. Gözlerini silmiş. Yerden bir ot kökü kopararak, "al kızım bu otun kökünde kudret sütü vardır. Acıktığın zaman bu kökü emersin." Bir ot kökü daha kopararak "bunda da kudret suyu vardır. Susadığın zaman emersin." demiş. İhtiyar kaybolmuş. Elif ana "cyvah ben niye yavrumu soramadım." Diyerek yanıp tutuşmuş. Elif ana her acıktığı zaman kudret ekmeği kökünü emer, her susadığı zaman

da kudret suyu kökünü emermiş. Günler böyle geçerken Elif düzeliş aklı başına gelince etrafa tırmanmaya başlamış. Ne acıkmış, ne susamış. Fakat devamlı el kaldırıp ihtiyarın gelmesine dua ediyormuş. Fakat ihtiyar bir daha gelmemiş.

Gece karanlığının bütün dünyayı sardığı ve bulutların pamuk yığınları gibi bölük bölük yıldızların üzerine perde çektiği, kuşların kurtların uyuduğu, cinlilerin yer yüzünü terk ettiği, iyilik melekleri olan peri kızlarının tan yerinin ağarmasını bekledikleri, hafif rüzgarın serin yele dönerek çam ve ardıç ağaçlarının uyanın der gibi, esintileri arasında el kaldırıp “Allah’ım sen her şeyi bilirsin ve her şeylere kadir ve kayyumsun. Bebeğim ne oldu.” Diye yalvarmış. Seher vakti aynı ihtiyar adam karanlıklar arasından gelivermiş. İhtiyar adam Elif’e yaklaşarak “kalk kızım. Bebeğin sağdır ve rahatı yerindedir.” Deyince Elif sevincinden yerlere kapanarak ihtiyarın ayaklarına yüzünü sürmeye başlar. “Ne olur beni bebeğime götür.” Deyince, göz açıp kapamadan al öyleyse deyip çok yakın olan bebeğinin yanına Elif’i indiriverir. Elif bakar ki birkaç tane ceylan yavrusu ile bebeği bir arada mışıl mışıl uyuyorlar. İki tane de peri kızı bebeğe himmet ediyorlarmış. Bebek biraz daha büyümüş ve tombul tombul olmuş. Elif büyük bir heyecanla alıp bebeği göğsüne bastırmış. Bu arada kendi sevinci içinde Elif ana ihtiyar adamı unutup kendi alemine dalmış. İhtiyar da biraz bekledikten sonra kaybolmuş. Elif’in şaşkınlığı gidip de ihtiyara bizi buradan çıkariver diye söylemek için aradığı zaman, bir de ne görsün ihtiyarın yerinde yeller eser. “Eyvah şimdi yeni bir kötülük başladı, buradan nasıl çıkacağız,” düşünmeye başlamış. Ceylan yuvasının etrafındaki dönerek “Ne olur siz yardım edin.” Deyince peri kızları “bebeği ve seni buradan çıkarma gücümüz yoktur. Kaybolan ihtiyarın gelmesi lazım. Ama biz yine de obanıza bir haber bırakalım.” Demişler. Hemen bebeğin altın sırmalı takkesini alarak. Elifinde dastarını alarak gözden kaybolmuşlar.

Aradan günler geçmiş bir haber gelmemiş. Elif ana yine ümitsizlikler içinde ihtiyarın gelmesini dualarla beklemeye başlamış. Bir taraftan da peri kızları haber verirlerse, hemen gelirler ümidini yitirmemiş. Bebeğine de kudret otunu ve kudret suyunu emmesini öğretmiş. Ceylanlarla birlikte yaşamaya başlamışlar. Günler geçince ceylan yavruları büyümüş. Yuvaya gelmez olmuşlar. Anne ile bebekte yalnız yaşamaya alışmışlar.

Peri kızları annenin dastarı ile bebeğin takkesini götürerek o gece ağanın altın tuğlu çadırının başına takmışlar. Ama ağa bu çadırı karısının gittiği ve çocuğunun kaybolduğunda terk etmiş. Hiç uğramamış bu çadır iyilik getirmedi diyerek girmemiş. Obadan da kimse uğursuz çadır diye kimse uğramamış. Herkes çadırı uğursuz tanımış. Kimseler yanından bile geçmezmiş.

Günün birinde obaya çok fakir bir adam gelmiş. Obada misafir kalmak istemiş. Oba halkıda bu fakiri birkaç gün konuk etmek için munasip bir yer

aramışlar. “En iyisi, uğursuz bey çadırına yerleştirelim.” demişler. Beye de durumu söylemişler. Beyde “gidin ne haliniz varsa görün benim çadırılık falan işim kalmadı.” demiş. Misafiri götürüp bey çadırına yerleştirmişler. Misafir, çadırı görünce gözlerine inanmamış. Çadır çok görkemli ve şatafatlı imiş. Eşikleri ve tuğu altındanmış. Çok şatafatlı bir çadır olunca dayanamamış oba halkına sormuş. “Bu kadar güzel bir çadırı bana verip de konuk ol istediğin kadar kal dediniz.” Yanındakilerde durumu anlatmışlar. Misafirde durumu anlayınca hiç ses çıkarmamış. Çadırda kalan misafir, birkaç gün geçince çadırın başındaki tuğun dibinde bir şeyler görmüş. Hemen indirip bakmış. Bir çocuk takkesi ile bir kadın dastarı. Misafir kendi kendine “bunları verip de bir daha dertlerini tazelemeyeyim” deyip içeri götürmüştü.

Çok geçmeden bir baksa ki takkenin üzeri altın... “Adamların eşyaları değerliyim.” Diyerek götürüp obadan birine vermiş. Alan adam hemen ağanın yanına koşmuş. Büyük bir telaşla “Ağam bu eşyalar Elif ana ile bebeğe ait, uğursuz çadırın tuğunda bulmuşlar.” deyip ağanın önüne atmış. Ağa bu durumu inceleyince hemen Elif’i atanları çağırılmış. “Elif’i Kuzgun kayasından attığınız zaman başında bu dastar mı vardı.” Delikanlılardan biri “evet ağam bu dastar vardı.” deyince “tez gidin. Elif ölmemiş, onu bulup getirin.” demiş. Bu sözü duyan oba halkından kim varsa soluğu kuzgun kayasında almışlar. Arayıp tarayıp Elif’le bebeğin yerini tespit etmişler. Hemen organlar sarkıtarak Elif’i ve bebeği çıkarmışlar. Ağaya haberi muştulamışlar.

Ağa sevincinden perişan olmuş. Göklere çıkmış. Elif’i ve bebeği getirip ağanın kucağına koymuşlar. Sarılıp sarmaşmışlar, dolup dolup taşmışlar, öpüşüp okşamışlar....

Ağa fakir adamı yanına çağırarak, “bu misafir çadırını sana verdim. Şu koyun sürüsünü de sana verdim. Şu ata binip git obana, karını ve çocuklarını al gel, bize komşu ol. Burada kal. Bütün ihtiyacını temin edeceğim.” demiş. Elif anaya büyükçe yeni bir çadır yaptırmış. Bebekle beraber içine yerleşip mutluluklar içinde yaşayıp gitmişler.

Öldükleri zaman vasiyetleri üzerine, Elif anayı, ağayı, bebeği bir arada mezar yaparak, **Gürlevik** deresinin şırıltuları yanına koymuşlar. Şimdi onlar mutlu yaşamlarının sonunda uykuya dalmışlar.

(Aşağıdaki ninnilerde geçen isimler ve olaylar bu masalla ilişkilendirilmiştir.)

*Obamızın yalın yalın taşları,
Altın olmuş Elifimin saçları,
Sarı saçlum ninni. Gözü yaşlum ninni.*

*Çiğdem ile çiyirdiğin arası,
Yakar beni gözlerinin alası,
Emdirilmişler ceylanların anası,
Çiğdem gözlüm ninni. Baldan özlüm ninni.*

*Erenlerin türbesini taşladım,
Bilmem günah, bilmem sevap işledim,
Kaderimmiş gam çekmeye başladım,
Uçan yavrum ninni, kaçan yavrum ninni.*

RUMUZ: CEYLAN

Bu Masal:

Konya ilinin Hadim ilçesi **Bolay** köyü 1901 doğumlu, hiç okula gitmemiş, masalı büyük dedesinden dinlemiş, **Abdurrahman Yılmaz**'dan dinlenip derlenmiştir.

(AŞIK ELMAS) ÇÖKELEK

Bu derlememiz Toros aşiretlerinde ve köylerinde oldukça yaygın bir şekilde anlatılır. Rivayete göre bir aşk hikayesinin sonuçlanması şeklinde. Diğer bir rivayete göre nam almış bir aşiret kızının şiirler ve maniler söyleyerek ün kazanması. Diğer bir rivayete göre de bir aşirette ün salmış bir ağanın çocuğu kaza sonucu kaynar çökelek kazanına düşmüştür. Allah onu korumuş ve ona ilahi bir aşk şerbeti içirmiş. Böylece diline gelenleri söylemiş hayran bırakmış çevresindekileri. Nam almış bütün obalarda. Ünüyle söylenir olmuş köşede bucakta. Ninniler olmuş söylenmiş, türküler olmuş dinlenmiş.

Çok eski zamanlarda Toros göçerleri arasında çok zengin bir bey varmış. O kadar zenginmiş ki, sürülerinin, öğreklerinin, işçilerinin sayısını bile bilemezmiş. Zenginliği ile ün salmış. Torosların batı ucundan doğu ucuna kadar Hurşit ağa derlermiş de başka bir şey demezlermiş.

Bütün göçerler gibi Hurşit ağa da ilkbahar geldiği zaman Toros dağlarının yemyeşil serin yaylalarına göçer, şırıl şırıl akan çeşmelerin, çiçek kokan vadilerin, kuş sesleri ile çınlayan ormanların en güzel yerine çadır kurarmış. Yazın Akdeniz'in kavurucu sıcaklarını, kışında Torosların tipili dondurucu soğuklarından haberi bile olmazmış. Sıcaklarda serin yerlere, soğuklarda ılık yerlere göçerek keyfe keyf katarmış.

Anlı şanlı ün almış. Nam salmış Hurşit ağanın Dünya yüzünde eksik olan bir şeyi yokmuş. Üç karısı ile iki kızı varmış. Büyük kızı Güllü on beş, on altı yaşlarında çok güzel kırmızı yanaklı, uzun pelikli, badem gözlü bir kızmış. Küçük kızı Elmas ise beş, altı yaşlarında tombul tokalak bir kızmış. Hurşit ağa yıllarca ah çekmiş, adaklar koymuş, üç kez evlenmiş, amanlar, ahlar çekmiş. Kurbanlar kesip adaklarda bulunmuş. Eller havada diller duada Allaha yalvarmış bir oğlan evladı için baş vurmadiği çare kalmamış. Ama hiçbirinden em bulamayıp oğlu olmamış.

Hurşit ağanın manarının önünde büyükçe bir çam ağacı varmış. Hurşit ağa keyfine düşkün, oturmaya alışkın bir beymiş. Her sabah çam ağacının gölgesine keçeleri serdirir, yanı başına bir ateş veya mangal parlatır, çam ağacının görkemli dalları arasından vuran güneş ışınları çiçekli keçenin üzerine

ok gibi inerken, görkemli ağacın yükseklerindeki hafif hisiltilerini dinlermiş. Bir taraftan da sabah kahvesini içer, kehribar çubuğunu tüttürerek etrafındakilere emirler dağıtırmış.

Hani bir atasözü vardır. (*Ya körük kahvesi ya da yörük kahvezi* derler ya) işte o çamın gölgesinde parlatılan ateşte pişirilen, kahve yörük kahvesidir. Aşiretlerde kahve üzerine söylenmiş bazı sözler vardır; “Yörük kahvesinin köpüğü o kadar kalın olurmuş ki deve üzerine bassa iz bırakmazmış.” “Küllü ateşte bir kahve içtim, kırk yıl geçti ama tadı damağımda duruyor.” “Bir kahve ikram ettiler, üzerine boduk bassa iz yapmaz.” “Öyle bir kahve idi ki köpüğü dudağımdan önce burnuma değdi.” “Yörük kahvesi mi istersin, yoksa körük kahvesi mi.” “Ehli keyfe keyif katar cezvenin kaynaması, eşeği yoldan çıkarır sıpanın oynaması.” “Kahve karadır ama yüz ağartır. Ağalara paşalara ikram edilir. Aslı bir kara sudur.”

İşte Elmasın babası da o lezzetine doyumayan yörük kahvesini her sabah çam ağacının altında üfleye üfleye bir kahve hörpürdedip bir kehribar çubuğunu çekerek keyfe kefy katarmış. Arada bir de bacak bacak üstüne atarak nargile fokurdattırılmış. Her nargileyi çekişinde sırtını çam ağacına dayayıp saçlarını sıvazlayarak etrafa seslenirmiş. Kadınlara, kızlara, çobanlara, kahyalara sorular sorar emirler verir, haberler gönderirmiş.

Böyle keyifli ve neşeli bir günmüş. Çobanlar sürülerini çan sesleri arasında otlu vadilere sürmüşler. Obada kalanlarda yoğurtları doldurup, üç bacaklı yayıklarda bişekleri olanca güçleri ile vura vura yayıkları indirmeye çalışıyorlarmış. Elmas'ın babası Hurşit ağada yemeğini bitirmiş. Kalın bıyıklarını sıvazlaya sıvazlaya çadır kapısının önüne oturmuş. Ağacın büyük kızı Güllü de kenarları süslü mangalı alarak çökelek kaynayan kazanın altından aldığı ateşle doldurduğu mangalı çam ağacının dibine koymuş. Hurşit ağacın özel kahve takımlarını da yanı başına hazırlamış. “Baba bir emrin var mı?” diyerek ayrılmış. Doğruca yayık yayanların yanına varmış. Hurşit ağada tıslaya tıslaya mangalı kendine doğru çekmiş. Yemek üzerine, kahveyi mangala sürmüş. Bir ileri bir geri derken kahve de kül ateşinin güzelliğinden fıkır fıkır kaynamaya başlamış. Kallavi fincana doldurduktan sonra, koca çamın uygun bir yerine koymuş. Yanı başında duran pafin tabakayı alıp eliyle vurarak, açmış kapağını kalınca bir sigara sarmış. Kehribardan ağızlıklık dakımına takarak dumanıtmaya başlamış. Kendi kendine söylenerek “ister fakir ol ister fukara, her kahvenin üstüne ister cigara” diyerek homurdanmış. Sigara ve kahve sefası bitince koca çamın dibine sırtını yerleştirmiş. Uzanarak kasketi gözünün üzerine indirmiş. Şekerlemeye başlamış. Hafiften horlar gibi olmuş. Bu güzel ve tatlı uyku çok devam etmemiş.

Ağa üç evli olduğundan evde yardım çokmuş. Herkes harıl harıl çalışma içindeymiş. Yayıklar bitirilmiş. Yağlar kocaman leğenlere çıkarılmış. Bütün

lar kepeneklerine bürünüp yaslanmışlar. Koyunlar ayakları ile düzeltip temizledikleri yerlere yatarak ön ayaklarının üzerine koydukları başlarını arada bir kaldırarak hırt hırt geviş sesleri çıkarıyorlarmış. Çobanların arada bir sürü çevresini dolaşmaları sırasındaki küçük ayak sesleri ile koyunların öksürüklerinden başka ses duymak mümkün değilmiş. Sinek, arı ve çekirgelerde gündüzi çıkardıkları sesleri sanki unutmuşlar. Rüzgar bile hiç hissedilmeyecek şekilde kuru ot yapraklarını hafif hafif çığışlatıyormuş. Çok uzaklardaki gece kuşunun sesi uyanık insanlarda gariplik ve hüznü biraz daha artırıyormuş. İşte ölü gibi bir sessizliğin hakim olduğu bir anda, bir at nalının şakırtıları duyulmuş. Nal sesleri gittikçe Hurşit ağanın manarlarına yaklaşmaya başlamış. Elmas'ın annesi hiç uyumadığı için bu sesleri duyuyormuş. Çadırın kapı penceresini aralayarak bakmış. Çok geçmeden çadırın kapısında, attı binili beyaz sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar belirmiş. Nur Hanım geriye dönüp bağıracağı sırada; "Korkma kızım. Benim sana bir zararım dokunmaz. Ben hemen döneceğim." Deyince Nur Hanım ihtiyara yaklaşmış. İhtiyar atından inmiş. Nur'un yanına gelerek sağ elini Nur'un omuzuna dayamış. Yüzü nurlu, sevgi ve merhamet dolu sözleriyle Nur Hanım'ı büyülemiş. Gecenin karanlığında yüzünün nuru ve sakalının beyazlığı sanki etrafı ışıtyormuş. İhtiyar, sevgi ve merhamet yüklü sesi ile Nur Hanım'a seslenmiş. "Bak kızım, hiç üzülme, ferah ol, merak etme, kızın çok çabuk iyileşecek. Ünlü bir kız olacak. Ün ve tevatürü Torosların batı ucundan doğu ucuna kadar uzanacak. Kimse onda, yandığandan emare göremeyecek. Herkesin dilinde destan olup, gönüllere taht kuracak." Dedikten sonra koca kuşağının arasından çıkardığı bir yudum suyu Elmas'a uzatarak içirmiş. (Bu kudret şerbetiymiş.) Kudret şerbetini içirdikten sonra Elmas'ın saçlarını okşamış. Bir anda gözden kaybolmuş. Yine at nalının sesleri gittikçe gecenin sessizliğinde kaybolup gitmiş.

Aradan çok zaman geçmeden ihtiyar adamın dediği olmuş. Elmas kısa zamanda iyi olup normal durumuna gelmiş. İhtiyarın nurlu, güzel yüzünden, tatlı sözünden, sihirli dudaklarından dökülen sözcüklerden bir anlam çıkaramamışlar. Oysaki, içirilen kudret şerbeti ile güçlülüğü, okşamaları ile güzelliği, nam salacak, dikkatli bakması ile de yaraları iz kalmayacak şekilde iyi olacak. Demek istemiş ama Nur Hanım bir şey anlamamış. Ancak bu sihirli olay yıllar sonra kendini göstermiş.

Aradan zaman geçmiş. Elmas büyümüş. Güneş karşısında boy alan seviye dönmüş. Güzelleşmiş ceylana dönmüş. Kaşlar yay gibi olmuş. Pelikler omuzlara dolmuş. Çabuklaşmış keklik gibi seker olmuş. Uzun pelikli, uzun boylu, el gözülü, güvercin topuklu, tombul yanaklı, fincan göbekli, gözler kudretten sürmeli, yanaklar kudretten kınalı sülün gibi bir kız olmuş. Herkes ona, demişler ki; "işte güzelliği ile nam salacak sözcüğünün esrarı çözüldü. Bundan güzel kız olamaz." demişler. Ayrıca Elmas güzelliği ve kibarlığı ile

nam salmakla kalmamış, içtiği kudret şerbeti nedeniyle güzel sözlü tatlı huy-
lu olmuş.

Elmas'a ikinci bir ad daha eklemişler. Çok küçük yaşlarda çökelek kazana düştüğü için Çökelek lakabını vermişler. Bütün obalarda adı söylenmez olmuş. Herkes ona Çökelek dermiş. Genç yaşlarda beyitler söyleyerek aşıklık adıyla ün almış. Söylediği aşk şiirleri kısa zamanda çabucak yayılmış. Obadan obaya ulanıp gitmiş. Bu şiirler zamanla çobanların dilinde türkü, aşıkların dilinde yanık yanık deyişler. Emzikli anaların dilinde ninniler, ayrılık ve ölümlerde ağıtlar olarak söylenmiş. Çevreye o kadar yayılmış ki, çevre insanının parçası haline gelmiş. Çocukların dilinde masala dönüşmüş. Gençlerin dilinde aşk hikayelerine dönüşmüş. İhtiyarların dilinde tatlı ve sihirli anılar olmuş.

Aradan asırlar geçmiş çökeleğin zamana gelip geçmiş, ama Çökeleğin hayatı hakkındaki hikayeler hiç değişmeden tazeliğini devam ettirmiş.

Güzelliği ile aşıkların mest etmiş, söylediği şiirleri ile köylerin ve obaların sesi olmuş. Beyitleri günlük hayatın gelenek ve görenekleri içine girmiş. Efsaneleşip dilden dile, kuşaktan kuşağa, nesilden nesile aktararak efsane olup anlatılmış. Hikaye olup dinletilmiş. Destan olmuş söylenilmiş. Ninnileri sözle, türküleri sazla söylenip gelmiş. Ağıt olarak ağlanmış. Baba ocağından gelin olup gidenlere Gelin Okşaması olarak çalmış çağrılmış.

Çökelek çobanların kavalında, nenelerin anılarında, gelinlerin ninnilerinde, genç kızların dilinde, aşıkların sözünde büyümüş, sazlarla söylenmiş, dertlilerde destan, dillerde efsaneleşerek gönüllere taht kurmuş.

Nur hanımın yanına gelen, saçları ipek gibi sakalı beyaz nur yüzlü kişinin dediği gibi, sonunda her tarafa nam salmış ninni olup söylenmiş, nağme olup dillenmiş.

*Çökelek suya gider
Gözlerim onu güder.
Postalımın şıkırtısı,
Ciğerlerimi dider.
Karşıda sınır taşı,
Ekilir yanı başı.
Çökeleğin çadırı,
Kurulmuş aya karşı.*

Bazen de yeni bıyıkları terlemiş gençler sazı ile sözü ile çökeleğe sitem edip ilanı aşk yaparlarmış.

*Yeşil çember başında,
Hayali çeşme başında.
Çökelek seni alırdım,
Askerlik var başında.*

Çökeleğin sözlerini kendilerine sanıp inanan delikanlılarda onu severler ve yumuşaklık beklerlermiş. İstedikleri karşılığı alamayınca da çılgına döner şöyle seslenirlermiş.

*Çökelek melekler gibi,
Bana gönlü var gibi.
Seni alır kaçarım,
Baban var gavur gibi.
Çökelek aya benze,
Kaşları yaya benzer.
Çökeleğin bakışı,
Gençleri ipe dizer.
Kapı kapıya bakar,
Çökelek beni yakar.
Yaktığı bir şey değil,
Bir de gerdanlık takar.*

Çökelek kimseye ödün vermemiş. Bazanda sazla sözle söylemedikleri kalmamış. Ona sitem edip taşlamalar söylemişler. Sazlarla sözlerle kızmışlar ve yermişler.

*Kara meşe odunu,
Yakan bilir tadını.
Kel çökelek ne bilir,
Sevişmenin tadını.
Yumurtanın sarısı,
Yere düştü yarısı,
Çökeleği sorarsan,
Horozların karısı.
Çadırı kara boyalı,*

*Ardı taşa dayalı,
Yedi seneye vardı,
Çökelek bana dert koyalı.
Çadırım komşu komşu,
Derdim çoktur doğrusu,
İnşallah çökelek ölüp,
Ötmez olur borusu.
Gelin komşular gelin,
Haber almadım niçin?
Çökeleği görürseniz,
Al kadife don biçin.*

Bazanda ağa oğulları çökeleğe dünürler göndermiş. İlanı aşklar yapılmış ama çökelek hiç kimseye dünyalık bir yaklaşım yumuşaklığı vermemiş.

*Karşıda yeni yapı,
İçinde eski kapı.
Çökeleği sorarsan,
Giyememiş gelin takı (tacı)*

*Gidin çobanlar gidin,
Çökeleğe selam edin.
Çökelek selam alırsa,
Ceylanları kurban edin.*

*Dertlinin halinden ne bilir sağlar.
Ah ile vah ile geçiyor çağlar.
Acı katran gibi bozuldu bağlar.
Söktün ciğerimi, çökelek benim.*

*Gök kubbeyi ne muntazam yapmışlar.
Direğini aşk mihim ile çakmışlar.
Kerem'i de Aslı için yakmışlar.
Yaktın ateşimi, çökelek benim.*

*Yayık çalkar, çökelek var başında.
Hani, talih tuttuk erenlerin taşında.
Cevap gelmez, baharında kışında.
Söndürdün aşkımı, çökelek benim.*

Çökeleğinden güzelliğinden etkilenip aşkıyla yanan, ağalar, ağa çocukları, gençler, efeler, eli kırbaçlı omuzu tüfekliler, bıyığı yeni terlemiş delikanlılar onun hayranlığına beyitler söylemiş, sazlar çalıp türküler demişler. Onun şu şiirini türkü olarak çalıp söylemişlerdir.

*Armudu taşlayalım,
Dibinde kışlayalım.
Hoca ezan okurken,
Cümbüşe başlayalım.*

*Söğüdü'n dibine ekelim avar,
Çobanın güttüğü yüz elli davar,
Allah obasına vermesin zeval.
Sek turnam turnam, ben burda durmam.
Yansam ayrılmam, ben burda durmam.*

*Gidin bulutlar gidin,
Yârime selam edin.
Eger selamun almazsa,
Göz yaşım haram edin.
Sek turnam turnam, ben burda durmam.
Yansam ayrılmam, yanına varmam.*

*Çiğdem ile çiyirdiğin arası, vay vay
Yaktı beni kaşlarıym karası
Bende yürek, sende gönül yarası
Sek turnam turnam, ben burda durmam.
Yansam ayrılmam, yanına varmam.*

*Erenlerin türbesini taşladım, vay vay
Bilmem sevap bilmem günah işledim.
Hey erenler ben yârime nişledim.
Sek turnam turnam, ben burda durmam.
Yansam ayrılmam, yanına varmam.*

*Giği'nin karşısı bizim yaylamız, vay vay
Yaylayı yaylayan bilmem hangimiz.
Gurbet ele gitmiş bizim haylumuz.
Sek turnam turnam, ben burda durmam,
Yansam ayrılmam yanına varmam.*

*Yağmur yağar yassı taşlar ıslanır, vay vay
Benim yârim yaylalara yaslanır.
Bir gün olur sarı saçlım uslanır.
Sek turnam turnam ben burda durmam
Yansam ayrılmam yanına varmam.*

*Yaylamızın yalım yalım taşları
Bir omuzdan bir omuza saçları
Gel gel diyor o güzelim kaşları
Sek turnam turnam ben burda durmam
Yansam ayrılmam yanına varmam.*

*Giğiden alılar kar ile buzu
İndi içerime dert ile sızı
Ellerim belimde ağlarım bazı
Sek turnam turnam ben burda durmam
Yansam ayrılmam yanına varmam*

*Küllicinden bir taş atmış vurdu mu
Varıp durmuş sarı kızın yurduna
Güvenilmez şu dağların kurduna
Sek turnam turnam ben burda durmam
Yansam ayrılmam yanına varmam.*

Çökeleğin şu beyitlerinde de ilahi bir duygu olduğunu hissediyoruz.

*Kudret kazanında kaynayıp piştik.
Şükür Mevla'mıza şerbetin içtik.
Yardıma ola ki sıratı geçtik.
Sırat köprüsünü geçenlerden et.*

İşte yukarıda anlatmış olduğum Çökelek efsanesinin çalınıp çağrılan, sazdan sözden düşmeyen derleyebildiğimiz kadarını anlatmaya çalıştık. Bu dizeler el tefiyle, neşeli günlerde ve yayla göçlerinde, asbap bozmalarda, muhabbet yerlerinde kendine mahsus makamı ile çalınır, söylenir ve oynanır.

Bölgedeki rivayetlerin birine göre de: (Elmas sekiz on yaşlarında obada peynir ve yağ yapmak için kurulan kazanların içinde koşturup oynarken, büyükçe bir kazanın içine düşmüş. Düştüğü kazan soğuması için ayrılmış olan kaynamış ayran kazanlarından biriymiş. Orada çalışanlar Elmasın kazana dü-

şüp te kazanın içinde doğrulduğunu ve ağlamak yerine yalandığını görünce, “ulan bu çocuk çökeleği çok sevdi, bak her yanı çökelek olmuş. Halına çuluna bakmadan nahlil güler” demişler. O gündür bu gündür adı çökelek kaldı.

KELİMELER:

Çökelek: Yağı alınan ayranın pişirilip süzülmesinden sonra, elde edilen peynir.

Manar: Büyük yayla evi.

İndirme: Tuluklara konan yoğurdun, yayılarak ayran ve yağ durumuna ayrılması.

Giyada: Kapının çok az açık olma hali.

Yatak: Koyun ve keçilerin büyük kaya kovuklarında, topluca yattıkları yer.

Çelki: Manar ve çadırların önüne, taş, ağaç veya çalıdan çevrilen siper barı.

Yosma: Atak ve güzel kadın.

Kel: İyi olamayn.

Keş: Çökeleğin deriye girmiş hali.

Gargı: Ağaçtan oyulmuş, içine barut, saçma konan kap.

Fasla: Çıra kütüğünden koparılmış parça.

Kaynak Kişiler:

Osman Şengel: Hadim ilçesi Bolay köyünden 1921 doğumlu, ilkokula gitmemiş. Okuma yazmayı, halk mektepleri kurslarından öğrenmiş.

Ali Özbek: Hadim ilçesi Bolay köyünden 1922 doğumlu ilkokulu yarım okumuş cahil sayılır. Ali Özbeğin annesi Anamur’un Bahşeyiş aşiretlerinden olduğun için, bu derlemenin çoğu annesinden ve kendisinden derlenmiştir. Bilhassa beyitler annesinden derlenmiştir.

Ali Kara: Hikaye de geçen beyitlerin bazı eksik kalan yerlerini düzeltmiştir.

Ahmet Duru: Küçük Elmas’ın çökelek olama olayını anlattı.

Değerli Hocam :

23.4.1989

Karatay-Konya

20.4.1989 Tarihli (Türkiye Ninnileri Derleme yarışmasına)ait bildiri yazını aldım.

25.1989 Salı günü yapılacak törene resmi görevim dolayısıyla katılamıyacağım.Ödül belgemi ve ödül tutarını aşağıya yazacağım adrese lütfederseniz memnun kalırım,Saygılarımla.

Hayri Yıldız

Adresim:

Hayri Yıldız
Karatay ilçesi İmettebey ilkokulu
Müdür yardımcısı

Karatay/Konya

Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Halk Bilimi(Folklor) Ana Bilim
Dalı Başkanlığı
Sıhhiye - ANKARA

20.4.1989

A.P.S.

Sayın

Hayri YILDIZ
Büyük Kumköprü cad. Karakulak mah, No:261
KARATAY-KONYA

Fakültemizin Halk Bilimi Ana Bilim Dalı Başkanlığının düzenlemiş olduğu "TÜRKİYE NİNNİLERİNİ DERLEME YARIŞMASI" için derleyip gönderdiğiniz ninni metinleri Değerlendirme Kurulumuz tarafından **MANSİYON** ödülüne layık görülmüştür. Bundan dolayı tebriklerimizi sunarız.

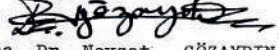
Daha önceden belirlenen şartname hükümlerine göre ödülünüzün tutarı **25.000.- (YIRMI BEŞ BİN) TL'dir.**

Ödül belgesinin ve ödül tutarının takdim edileceği tören, 2 Mayıs 1989 Salı günü saat 14.00'de Fakültemizde yapılacaktır.

Ödül törenine katılıp katılamayacağınızı, katılamayacak iseniz ödül belgesi ile ödül tutarının hangi adrese gönderilmesi gerektiğini en kısa zamanda (27 Nisan 1989 Perşembe akşamına kadar) yukarıdaki adresimize bildirir misiniz?

NOT: Ödül törenine katılmak için yapacağınız masrafın hiç birini karşılayamayacağımızı bu arada üzülerek bildirmek zorundayız.

Derin saygılarımla

Doç. Dr. Nevzat GÖZAYDIN

Halk Bilimi (Folklor) Ana Bilim Dalı Başkanı

NİNNİLER

Bu ninni Toros dağlarının Dolhanlar köyü Güney Oluk yaylasında İbrahim Halat'ın karısı namı diyar (Tokalı Fatma) dan, makamıyla dinlenmiştir.

*Beşşüğimin sapı ala,
Safa geldin sultan bala,
Ninni küçük huma bala,
Ninni söyler büyütürüm,
Dua okur uyuturum.
Salıncağın tasması var,
Çelkisinde asbabı var,
Şu obanın yosması var,
Ekmek verir büyütürüm.
Ninni ile uyuturum.*

Bu ninni Toros dağlarının Dolhanlar köyü Güney Oluk (yaylasından) obasında Ayşe Yıldız'dan alınmıştır.

(Henüz yeni yürümeye başlayan bebeklere söylenir.)

*Dandini dandini dastane,
Danalar girdi bostane,
Sür bostancı danayı,
Kestane gözlük ninni, petek özlüm ninni.
Dandini dandini destan ister,
Boyun sıra fistan ister,
Bahçesinde bostan ister.
Destan bebek ninni,
Aslan bebek ninni.*

*Ağlama bebeğim ağlama,
Ciğerimi dağlama,
Üç gün kaldı bayrama,
Ela gözlüm ninni,
Tatlı sözlüm ninni.*

*Ayşe börek pişirsin,
Mustafa göbek şişirsin,
Nazlı yavrum uşürsün,
Selvi boynum ninni,
İyi huylum ninni.*

*Bostan yolu otludur,
Bebek baldan tatlıdır,
İpek bağırtlan katlıdır,
İbik yüzlüm ninni,
Hüma gözlüm ninni.*

*Mememden süt emdirdiğim,
Türkü ile dindirdiğim,
Sormuk ile kandırdığım,
Süt bebeğim ninni,
Ak bebeğim ninni.*

Bu ninni Konya Hadim Kazasının Dolhınalar köyüne 1955 yılında 17 yaşında evlenerek gelin giden, Annelerin meleği diye adlandırılan Beyhan Yıldız'dan derlenmiştir.

*Oğlan değil göz boncuğu,
Alı gider el gancığı,
Baka kalır anacığı,
Melek yüzlüm sana ninini,
Boncuk gözlüm sana ninni.*

*Ninnisine ninnisine,
Selam söyle emmisine,
Mektup yazdım dayısına,
Fidan boylum ninni,
Temiz soylum ninni.*

*Ninni söyler melediğim,
Al bağırtlak doladığım,
Bir Mevlamdan dilediğim,
Dilek kuzum ninni,
Melek kuzum ninni.*

*Ninni desem ne hal olur,
Gül açılır bahar olur,
Dilsiz kuşlar dildar olur,
Dilli kuşum ninni,*

*Benli kuşum ninni.
Ninni desem uyur mu ki?
Yüzünü güller büürürmü ki,
Şeker yese büyürmü ki,
Melek yüzlüm sana ninni,
Ceylan gözlüm sana ninni.*

*Kuzgun kaya kuzgun kaya,
Yavrum benzer doğan aya,
Öperim ben doya doya,
Sarı saçlum ninni,
Nakış kaşlum ninni.
(Bu ninni 1978 yılında derlenmiştir.)*

Bu ninni, Toros aşiretleri arasında çok söylenen ve mizahi olarak, neşeli, sağlıklı ve gürbüz çocuklara söylenir. Keşşefli, Beyazitli, Köpüklü ve Varsaklı obalarından derlenmiştir.

*Karnı da küp küp hay dayısı,
Gel bunu bir öp hay dayısı,
Ekmeğımız kuru diye,
Dişlice doğmuş hay dayısı.*

*Ayağı tıp tıp hay dayısı,
Tarlası hep ot hay dayısı,
Tarlamız taşlı diye,
Postallıca doğmuş hay dayısı.*

*Gözleri kara kara hay dayısı,
Yanağı ala ala hay dayısı,
Çadırımız siyah diye,
Beyazca doğmuş hay dayısı.*

*Öveler dayısı öveler,
Sıra sıra develer.
Dayısı yolun şaşırması,
Ekmeğini öveler.*

*Devemizin tüyü ala hay dayısı,
Gözleri ela ela hay dayısı,
Habamız eski diye,
Habalıca doymuş hay dayısı.*

(Bu ninni 1982 yılında derlenmiştir.)

Bu ninni Toros yaylalarında gece çadırında çocuğunu uyutmaya çalışan annenin ağzından alınmıştır. (Yan çadırda misafir olarak kalınmıştır.)

*Bebeğim girdi yaşına,
Şapka ister başına,
Kalem sürmüş kaşına,
Kalem kaşım ninni,
Sarı saçlum ninni.*

*Havada kuşlar uçar,
Yavrum kuşlardan kaçar,
Kuzum anberler saçar,
Hoş kokulum ninni,
Mis kokulum ninni.*

*Beşiğimin sapı bakır,
Nenesi aba dokur,
Sallanıyor tıkr mıkır,
Altın beşiklim ninni,
Gümüş kaşıklım ninni.
Ninni desem dağlar uyur,
Dağlarda laleler büyür,
Benim yavrum şimdi uyur,
Uyuyanım ninni,
Büyüyenim ninni.*

*Horoz öter uzun uzun,
Sürünürsün dizin dizin,
Yavrum benim iki gözüm,
Göz bebeğim ninni,
Gül bebeğim ninni.*

(Bu ninni 1980 yılında derlenmiştir.)

Bu ninniler Konya ilinin Hadim kazası Dolhanlar, Güvlet köylerinden 1326 doğumlu, tahsil görmemiş, Ana Kadın Çetin'den derlenmiştir.

*Erenlerin türbesine
Hayran oldum urbasına
Haber veren babasına
Ninni yavrum ninni sana*

*Ninni söyler uyuturum
Sormuk verir büyüürüm
Ninni yavrum ninni sana
Bir öpücük versen bana*

*Yağmur yağar yassı taşta
Yazılanlar gelir başta
Benim yavrum Hasan Paşa
Ninni yavrun ninni sana*

*Torosların bayırına
At bağladım çayırına
Ninni yavrun ninni sana
Bir gülücük göster bana*

*Nenesi hamur yoğurur
Anası çocuk doğurur
Halası dertten bağırır
Ninni yavrum ninni sana*

*Yağmur yağar taş üstüne
Kalem oynar kaş üstüne
Ninni yavrum sana ninni
Gülüm çiçeğim sana ninni*

*Yağmur ile çiyirdikler ıslanır
Benim yavrum sormuk ile beslenir
Ninni yavrum ninni sana
Bir öpücük gönder bana.*

Sormuk: Bezden kese, içine tatlı bir madde konur çocuğa emdirilir.

Çiyirdik: Küçük dikenleri ve bir dalda yüzlerce çiçek açan, Toros yaylalarına özgü bir dikenli bitki. (Çöl akasyası)

Bir annenin bebeğini, beşiğiyle birlikte obanın üzerinde dolaşan kartalın alıp kaçmasının ninnileşmiş dizeleri.

*Tüfek atsam o kartalın başına,
Bakmaya kıyamam gözün yaşına,
Kartal havalandı, kuzgun taşına,
Talibsizim ninni, günahsızım ninni.*

*Kartallara yem oldum,
Dertler ile gam doldum,
Hem yaşadım hem öldüm,
Kadersizim ninni, talibsizim ninni.*

*Kartallardan anan mı var?
Bana oldu dünyalar dar.
Dağlar başı dumanlı yar.
Uçan kuşum ninni, kadersizim ninni.*

Kocası Askerde Olan Bir Annenin Çocuğuna Ninnisi.

*Şu dağların obasına,
Haber saldım babasına,
Sedef diktim abasına,
Al beşiklim ninni,
Çam beşiklim ninni.*

*Obalar obalar yüksek obalar,
Ablası mendil oyalar,
Babası düşman kovalar,
Al beşiklim ninni,
Bal kaşıklım ninni.*

*Ninni desem beşiğine,
Beyler konsun eşiğine,
Bal versinler kaşığına,
Al kaşıklım ninni,
Bal kaşıklım ninni.*

Derleyici: Hayri Yıldız

Kaynak Kişinin: Konya ili Hadim ilçesi Dolhanlar köyünde ev kadını, cahil, dört çocuklu, Ayşe Çiçek'den 1971 yılının haziran ayında Söbüce obasında makamlı olarak dinlenip derlenmiştir.

Toroslarda Halk Arasında Anlatılan Bir Hikaye

Derlenen yer: Konya ilinin Hadim Kazası Dolhanlar köyü ve Toros dağlarındaki aşiretler.

Kaynak kişi: Obaların düğünlerinden derlenmiştir. Türkünün hikayesi de 84 yaşındaki Ayşe Halat dan dinlenmiştir. Cahildir.

Kimden öğrendiği: Atadan dededen intikal eden bir efsanedir.

Derleyici: Hayri Yıldız Merkez İzzetbey İlkokulu öğretmeni.

İkbahar ayları Torosların her vadisi bir cenneti andırır. Ak denizin ve iç Anadolu'nun bazı insanları aşiret olarak Torosların yemyeşil vadilerine çıkarlar. Her oba bir vadiye çadırını veya manarını kurarak yurt edinirler. Binlerce insan taptaze bir hayatın içinde yaşayıp giderler. Her manar sanki bir düğün evi gibi şenlik ve neşe içindedir. O sakin tepelerden kulak verip vadileri dinlerseniz nice türküler, nice ağıtlar, nice ninniler duyacaksınız. Yıllardır bu göçebe insanların hayat geçirdiği bu yaylalar sanki bir folklor yuvasıdır.

Genç kızların aşk hikayeleri, muradına ermemiş delikanlıların cesaret ve mertlik öyküleri, dedelerinden kalma miras olup gelen efsaneler, yağız atlar üstünde, çelik yapılı efelerin anıları, dağ başında yavrusunu kartallara kaptıran annelerin ağıtlı ninnileri, nam almış, meşhur olmuş çoban hikayeleri, alay alay düğünlere katılan obaların gelenekleri ve gelinlik kızların, yavuklu delikanlıların oyunlu türküleri binlerce senedir sürüp gitmiş. Halada sürüp gitmektedir. Burada dillerde destanlaşan bir türküyü ve hikayesini anlatacağım.

Sallama Türküsü

Gelme gelin gelme, dağlar serindir. Aman serindir.

Annesi ölünce kızı benimdir. Aman benimdir.

Bir öpüp koklasam yeri değildir. Aman değildir.

Sallanışın bir hoş, bir hoş. Dünkü değildir.

*Eğri büğrü şu dağların yolları. Aman yolları
Kardan beyaz o gelinin kolları. Aman kolları.
Nemiz aldı bizim gurbet elleri. Aman elleri.
Sallanışın bir hoş bir hoş. Dünkü değilsin.*

*Ardıç arasında kuru budaklar. Aman budaklar.
Aşır kirazına döndü yanaklar. Aman yanaklar.
O yar benim olsa versem adaklar. Aman adaklar.
Sallanışın bir hoş bir hoş. Dünkü değilsin.*

*Kar mı yağmış şu obanın dağına. Aman dağına.
Çığır mı düşmüş bostanına bağına. Aman bağına.
Yeni gelmiş sevişmenin çağına. Aman çağına.
Sallanışın bir hoş bir hoş. Dünkü değilsin.*

Çok eski ve hareketli bir türkü olduğun için, halk arasında şöyle bir efsaneye bağlanmıştır. Aşiret delikanlılarından cesurluğu ve mertliği ile nam almış bir delikanlı, komşu obalardan birinde dolaşırken Kiraz isimli bir geline aşık olmuş. Günlerce yemekten içmekten kesilerek sararıp solmuş. Herkesin merakı artmış ve genç delikanlının haline acımışlar. Aracılar koyarak durumu sormuşlar. A da başında esen kavak yelini anlatmış. Bu acıklı durumu herkesi üzmüş ve aşiret sakinlerini yürekten vurmuş. Herkes ona beğendiğin kızı sana alalım. Bu sevdadan vazgeç demişler. Ama gönlü düşmüş Kiraz geline istememiş başkasını. Zavallı delikanlının bu acıklı duruma acıyan aşiret beyleri, bu işin bir çıkar tarafını bulmak gerektir demişler. Düşünmüşler taşınmışlar en iyi çare “gidip o obadan bu gelinin kim olduğunu anlayalım. İcap ederse kaçıralım, yoksa delikanlının kanına mı girelim?” demişler. Alay alay binit olup Kiraz gelinin obasına gelmişler. Sormuşlar soruşturmuşlar ki Kiraz gelinin bir kocasından ve babasından başka kimsesi yokmuş. Düşünmüşler taşınmışlar, “kocalı gelin alınır mı? Allah reva görmez” deyip geriye dönmüşler.

Kiraz gelinin kocası geyik peşinde gezip av yapmaya çok meraklı biriymiş. Yine o günlerde bir geyik tekesinin sesi ardına dağlara çıkmış. Tekeyi uygun bir yerde kıştırıyım da avlayayım derken bir uçurumdan düşüp can vermiş. Birkaç gün sonra kara haberi Kiraz geline ulaşmış. Babasıyla bir başına kalan Kiraz gelin, kendisinden çok geyiklerle günlerini geçiren kocasının öldüğüne de kısa sürede alışmış.

Kiraz gelinin başına gelenlerden habersiz obalarına dönüş yolunda olan ahali, yeşil otlaklardan ormanlı vadilerden geçerek yüce bir dağın eteğinde konak vermişler. Soğuk bir suyun başına oturup yemeklerini yerlerken

ormanlar arasından acı acı bir ses gelmiş. Dönüp bakmışlar ki bir kadın yazmasını başına sarmış, eteklerini beline dolamış, bağırarak bunlara doğru geliyor. Bir sevinmişler. Bir korkmuşlar. Gele gele Kiraz gelin gelmiş. İçlerinden birisi “hayır ola Kiraz gelin” demiş. “Hayır’ın karşı gele ağam. Bugün rüyamda sizleri gördüm. Beni almaya geldiğinizi gösterdiler. Beni almadan geriye döndüğünüzü görünce koşarak burada arkanızdan yetiştim” demiş. Hepsini sevinmişler. Hemen ata bindirip obanın yolunu tutmuşlar. Oba sakinleri onları yarı yolda silahlarla karşılamışlar.

Aradan çok geçmeden hazırlıklar başlamış. Delikanlıyı Kiraz gelinle baş göz etmeyi herkes sabırsızlıkla beklemiş. Nihayet bir gün davullar vurulup koyunlar kesilmiş. Bütün obalar toplanarak mert delikanlının düğününü bitirmişler. Kırmızı başlıklı bir çadıra güveyi koymuşlar.

Herkes çadırlarına dönüp uykuya dalmış. Sabahın alaca karanlığında uyanan oba halkı işlerini bir an önce bitirip, gelinin yüz görünümüne gitmeyi tasarlarlarken, kırmızı başlıklı çadırın önünde bir kızılca kıyamet kopmuş. Herkes toplanıp gelmiş. Bir de ne görsünler gelinle güveyi çadırın içinde biri birlerine yaklaşmadan ölüp kalmışlar. Herkes göz yaşları ile cenazeleri kaldırıp obadaki işlerinin başına dönmüşler.

İşte, mert delikanlının ihtiyar annesi mezarları başında yukarıdaki yazılı beyitleri söylemiş. Söylemiş ama söylediği gibi kalmamış. Halk dilinde derin yankılar uyandırarak masal olup destan olup gitmiş. O gündür bu gündür kimisi ağıt gibi, kimisi türkü gibi, kimisinde de oyun havası gibi söylenip gelmiştir.

Hadim ilçesi Dolhanlar Köyü Girişi

Düğün Sonu: (Gelenek)

Düğün günlerce telaşe ve yorgunluk bitkinlikle gelinin damat evinin kapısına gelinceye kadar devam etmiş, acı ve tatlı yönleriyle işin son noktasına gelinmiştir. Gelin alayı oğlan evinin kapısı önünde toplanıp düğünün en son perdesini icra ederler. Gelin, bazı köylerde alkışlayarak, bazı köylerde de sessiz sedasız indirirler. Gelin daha önceleri ata bindirilir, yanlarında oğlan evinden giden, (düğüşcü) düğüncüler eşliğinde getirilip indirilirdi. Şimdi ekseri köy ve kasabalarımızda taksilerle ve ciplerle getirilip yine oğlan evinden giden hanımlar eşliğinde damat evinin önünde indirilir. Bundan sonra herkes hayırlı olsun diyerek, oğlan babasının, amcasının ve varsa ağabeylerinin ellerine vararak “hayırlı olsun” diyerek “Allahaismarladık” dedikten sonra herkes ayrılıp gider. Esas bizim anlatacağımız kısım düğün alayı değildir. Şimdi düğün bitiminden sonraki gelenek ve göreneklerimizi anlatmaya çalışacağım.

İçinde bulunduğumuz zamanda büyük dedelerimizin, babalarımızın güzel, faydalı, ileriye dönük güzel geleneklerinden bahsedelim. Zaman içinde bu anlatacağım adetler başka usullerle değişikliğe uğramıştır. Bu geleneklerimizin unutulup sahnedan silinmemesi için dede yadigarı adetlerimizi anlatalım.

Düğün sonu demek: düğünden dernek telaşesinden sonra yapılması ve dikkat edilmesi gerekli hususlardır. Bunları sıra ile anlatalım; gelin kapıya gelince binitinden inmez. Gelin sakın bir halde inmeyeceğini bildirir bir tavır takınır. Gelinin indirebilmek için kayınpederi çağırırlar. Kayınpeder gelini yanına yaklaşıp, (takside, cipte, atta hangi binitte olursa olsun) “buyurun hoş geldiniz.” Der ama gelin hiç yerinden kurdanmaz. Etraftan sesler gelir, “Haydi bir yeğle bakalım,” derler. Kayınpeder “Bir aylık bir dişi buzağı vereyim, in” der. Gelinin buzağıda gönlü yok ise “ı...ıh” der. Kayınpeder “ne istersen vereyim” deyince gelinin yanında oturanlar (refakatçileri); önceden geline tembih edilmiştir. Kayınpederin nelere muktedir olduğunu bilirler ve söylerler. Bu, keçi, inek, dişi dana, arı, tarla, ev, vb. bir mal olur. Bu işte anlaşınca gelin iner. Şimdi artık gelinin kapıdan girmesi ile sınavlar başlar. Birinci olarak içi boş bir testi kapıya konulur. Gelin testiye ayağını vurur

ve kırarak içeriye girer. Bu testi içinde, bir vuruşta paralayabilirse çok iyi, olumlu, dirayetli bir gelin olacağı söylenir. Şayet birincide paralayamazsa ikinci ve üçüncü hakkı da vardır. Nihayet testi kırılır ve gelin içeriye alınır. En yakınları tarafından gerdek odasının önüne götürülür. Orada oğlan tarafının kadınları ve yalnızca erkek olarak kaynata tarafından takı veya vaatlerde bulunulur. Bu da hoş geldin evimize demektir.

Bu işte bittikten sonra, gelinin duvağına hiç el sürmeden gelin odasına girdirip dip köşede bir yere sandalye, yoksa sandalye boyunda bir oturak konularak gelin oturtulur ve kapı kapatılır. Gelinin yanına yalnızca gelin evinden gelenlerden birkaç kadın dışında kimse girmez. Onlarda akşam gelin odasına damat gelene kadar gelinin ihtiyaçlarını (yemek, su gibi) gidermeye yardımcı olmak amacıyla dururlar.

Akşam olunca damat yatsı namazından sonra komşuları ve akrabaları tarafından dua edilir. Damadın akraları tarafından sırtı tapışlanarak (yumruklar vurularak) gelin odasına konulur ve kapı kapatılır. Herkes dağılır. Damadın evinden bir kadın, münasip bir yerde yatıp gelinin kız olup olmadığını bekler.

Şimdi biz gelelim gelinle damada. Damat geline el sürmez. Konuşuncaya kadar biri birlerine yaklaşmazlar. Bu arada damadın arkadaşları tarafından bacadan bir ip salınır. İpin ucunda bir bohça veya kese takılıdır. Damat geline sorar, “bu ipe ne bağlayacağız? Ne getirdin?” diye sorar. Gelin eğer inat etmezse ana evinden ağız tadı olarak getirdiği çetneviri (ak helva, un helvası, incir, kuru üzüm) söyleyiverir. Böylece iki iş birden tamamlanır. Hem ipin ucuna yiyecek bir ağız tadı bağlanır, hem de gelin konuşmuş olur. Şayet gelin inat ederse, eliyle yiyecekleri göstererek ipin ucuna bağlarlar. Konuşmadan ağız tadını göndererek bu işi bitirmişlerdir. Geriye yalnızca gelinin konuşması kalmıştır. Artık bundan ötesi gelinin can tezliğine ve damadın yaratıcılığına bağlıdır. Bunlardan birkaç örnek verelim.

Eğer damat biraz ağmaksa ve kızı konuşturamamışsa, sabahta olmuşsa kız tarafına haber gider. “Merak etmeyin damat gelini konuşturamadı.”

Konuşturma yöntemleri şöyledir: Bazı damat hazırlıklı gelir tokalar tatar, hediyeler verir. Bu esnada gelini şaşırtır ve konuşturur. Bazı damatlar ise kalenderdir hediyeler veremez. El ve dil yöntemleri ile konuşturur. Örneğin: Sobaya kalın odunlar doldurup çıra olduğu halde, görmezden gelip kalın odunları kibritle yakmaya çalışır. Gelin dayanamayıp “şu çirayla yaksana” der ve konuşmuş olur. Diğer bir damatta, gelinin yanında biraz durduktan sonra “olmaz bu iş gelinin ağzı kokuyor” diyerek kendi kendine söylenir. Buna itiraz etmesini umarak konuşturmak ister. Diğer bir damatta gelinin yanına oturmadan, odanın içinde biraz dönüp “Anam... karnımdan bir sancı tuttu.

Amanın kurtaran yok mu?” deyince, gelin dayanamayıp yanına gelip derman olmaya çalışıp konuşur. Diğer bir damatta, “Bu gelinin iki azı diş yok dediler aç bakayım diyerek söyletmeye çalışır. Diğer bir damatta: “Seni bana verdiklerinde başı kel dediler. Doğrumu? Yanlış mı, de bakayım.” Bazıları da gelin sevdiği, anne ve babasını kötülererek, daha akla gelmedik bir sürü yöntemle konuşturulduktan sonra kız tarafından getirilen ağız tadı yiyecekler yenir. Ondan sonra yatak olunur. Damat kalkıp, evvelce hazırlanmış olan tüfeği alır. Şayet kız çıkmışsa, pencereden atar. Kız tarafına müjde gider. “Tüfek atıldı” her şeyin yolunda olduğu inancı ile rahatlanır. Şayet tüfek atılmazsa “gelin kız değilmiş” demektir. Hemen gelin elbiseleri giydirilip bohçası eline verilir. Oğlan evinden bir kadın tarafından, sabah namazından önce babası evine teslim edilir. Bu teslim etme işi de ailelere göre değişir. Bazı katı tutumlu aileler tarafından gelin ayağı çıplak, başı açık, basit bir şey giydirilerek gönderilir. Daha evvelerde kız evine gelinin yanında bir de boynuz (geyik, keçi, sığır) gönderilirdi. Diğer kötü bir adette kız çıkmayan gelin bir çeşge ters bindirilip baba evine gönderilirdi. (Bu onur kırıcı ve yıkıcı adetler zaman içinde uygulanmaz hale gelmiştir.)

Biz şimdi bu olumsuz tarafları bırakarak olumlu hususlardan bahsedelim. Gelin güvey giriminden sonra, söyletildi, kız çıktı, damat tüfeği patlattı. Herkes duydu ki gelin kız imiş, tüfek atıldı, artık kimsede bir düğün sonu endişesi ve telaşı kalmamıştır.

Sabah namazı ile sağdıç kapıya gelip “tüfeği duyduk haydi çık” diyerek damadı alır götürür. Dere kenarında kimsenin olmadığı bir yer ayarlayarak damadın yıkanmasını (Abdest almasını) temin eder. Bu gelenek şimdi ev hamamlarında yapılmaktadır.

Damadın evden ayrıldığını duyurmak için gelin odasının kapısı açılır ve sadığın karısı eline bir tef alarak tumbırdadır. Bunu duyan kadınlar elleri kanda olsa bile hemen koşarlar gelin evine toplanıp tef çalıp oynarlar. Bu arada gelini de oynatırlar. Gelinin oynamasından onun geceki durumunu anlarlar.

Yaşlı bir kadın tefi eline alıp beyitlerle gelini okşar, gelinde oynar.

*Kutnudan kesilmiş abası,
Yollamış bize anası babası.*

*Kız gelinliğin mutlu olsun,
Girdiğin ev kutlu olsun.*

*Boyu var selvi gibi...
Kız gelin gelinliğin mutlu olsun.*

Yeni yurdun mutlu olsun.

Yeni yurdun mutlu olsun.

Gözleri ela ela... (Gelinin göz rengine göre değişebilir.)

Kız gelinliğin mutlu olsun.

Yeni ailen mutlu olsun.

Daha bunlara benzeyen birçok beyitlerle gelini oynatılıp okşarlar. Herkes oyun sonunda evlerine giderken gelini kayınvalidesine teslim (emanet) ederek güzel temennilerle ayrılıp giderler. Böylece düğün sonundaki en son merhalede böylece bitmiş olur.

Kutnu: Anadolu ya has bir kumaş türü.

Hasan Dağı ve Erciyes Çobanları Efsane/ Hikaye

Vaktin birinde Anadolu da iki çoban varmış. Bu çobanlar o kadar güzel çobanlarmış ki güttükleri sürülerin eti, sütü, yünü bol olurmuş. Bu çobanın biri Erciyes eteklerinde sürülerini otlatır. Diğeri de Hasan dağı eteklerinde sürülerini otlatırmış. Bu çobanlar biri birlerini ile de iddialıarmış. Sene de bir kez sürüleri bir araya getiriler biri birleri ile yarışlarmış. Eti, sütü, yünlerini ve çoğalması sayılırmış. Sonra koçları tokuştururlar kiminki galip gelirse o birinciliği almış.

Her yarışmada Hasandağı çobanı birinci gelirmiş. Yine bir yıl bir yarışmada sürülerin sütü, etleri, yünleri tartılmış, çoğalması çok olmuş. Erciyes çobanı bir yıl birinci gelmek için sürüsünü öyle güzel gütmüş ki, artık bundan daha iyi yetiştirilemez demiş, ama yine de kazanamamış. En son koç tokuşturulmasında da yıkılmış. Erciyes çobanı temiz kalpli, hilesiz, bir kişi imiş. Çobanlığı bir yıllığına bırakıp Hasandağı çobanına hizmet edeyim, şunun sırrını iyice öğreneyim deyip, yola çıkmış. Varmış kapısına kul olmuş. “Sen ne dersen yapacağım, hizmet edip, çırak olacağım. Bana bu sürünün birinci olmasının sırrını öğretirsen başka bir şey istemem” demiş. Başlamış hizmet etmeye. Aradan bir yıl geçmiş. Süresi dolan çoban Hasandağı çobanın “Ağam benim günüm doldu. Şu sırrı söyle de varıp yoluma gideyim. Deyip, önüne diz çökmüş. “Pekiyi” demiş ama yine de bir hile düşünerek esas sırrını söylememiş. Ama Erciyes çobanı bunun söylediğini esas sanmış. Hasandağı çobanı gayet ciddi bir tavırla “Bak toy çoban her yıl Ekim ve Kasım aylarında yüce dağlarının yüksek yerlerinde otlatacaksın. Ekim Kasım aylarında bu yüce dağın yüksek yerlerinde koyun dölü çiçeği biter. Bunu takip edip sürüye yedireceksin. Ondan sonra bak sürünün sütüne, baharına çeşme gibi süt olur. Dişiler hep doğurur. Tüyleri uzun, boyunları parlak olur. Koçlarına hiç derman yetmez. Boğa ile tokuştur. Onu da yıkar.” Der. Bu tavsiyeyi olan Erciyes çobanı müsaade alıp, memleketine dönmüş.

Hemen emanet verdiği sürüsünü alıp yine Erciyes’in eteklerinde gütmeye başlamış. Nihayet Ekim, Kasım ayları gelince Hasandağı çobanının verdiği

sırta uyarak en yükseklere giderek sürüsünü otlatmaya başlamış. Bir gece aniden fırtınayla beraber kış bastırmış. Erciyes'in belinden yukarısı karla buzla kaplanmış. Gün geçtikçe kar aşağıları da kaplamış. Çobandan ve koyunlarından bir haber alınamamış. Böylece bütün sürü çobanla birlikte fırtınalı tipili kar yığınlarının altında kalıp gitmişler.

Bunu haber alan Hasandağı çobanı yaptığı hile ve yalanından utanmış. Yaptığından pişman olarak değerli arkadaşının ölümüne sebep oldum diye yas tutmuş. Sürüsünü terk ederek Hasandağı eteklerinde deli divane olup göz yaşı dökmüş. En sonunda bu durumu erkeklığe yakıştıramayıp "Arkadaşımın Erciyes'te ölümüne sebep oldum. Bende Hasandağın da öleyim" deyip, Hasandağının tepesine çıkmaya karar vermiş. Etraftakiler, "yapma, etme, bu mevsimde dağlara mı çıkılır" dedilerse de fayda vermemiş. Dağın doruğuna yürümüş. Dağın doruğuna çıkamadan tipili kar yığınlarının arasında kaybolup gitmiş. Bahar gelince "ölüsünü bari bulalım" diye aramaya çıkmışlar. Çobanın değneğini, birkaç parça kemiğini ve üzeri deriyle kaplı kavalını bulmuşlar. Kavalının içinde dürülmüş bir kağıtta şöyle yazıyormuş; "Erciyes çobanı çok doğru mert ve doğru er kişiydi. Ona yalan söyleyerek ölümüne sebep oldum."

Çobanın kemiklerini, değneğini ve kavalını oracıkta bir çukur eşip gömmüşler. Bu mezar "Hasandağı Çobanı Türbesi" olsun demişler.

İç Anadolu'nun ortasında biri birine kucak açar gibi yükselen bu iki dağımızda yatan her iki çobanda yer yüzünden çok yükseklerde pamuk yığınları gibi bulutlarla arkadaş olup kucaklaşmışlar. Gökyüzü onlara şemsiye olmuş. Dağlar döşek, karlar yorgan olarak uğul uğul esen dağ rüzgarlarının ninnileri içinde mışıl mışıl huzur içinde uyumaktadırlar.

Hayri Yıldız

Halk kültürü ve derleme yazarı

Hacı Bayram Seyit (Seyit Bayram) Efsane/ Hikaye

Halk dilinde Bayram Seydi olarak söylenir. Seyit Bayram hazretleri, Konya İli Hadim İlçesinin batısındaki Dedemli kasabasında meftundur.

Bayram Seyit hazretlerinin Dedemli ye gelişi ve yaşamı hakkında çeşitli rivayetler anlatılmaktadır.

Rivayete göre, şimdilerde Özbekistan sınırları içerisinde kalan, Taşkent ve Buhara şehirlerinde tahsil görmüştür.

Büyük Selçuklu Devletinin İslami değerlerin yanında başka ilim ve kültür değerlerine büyük çapta önem verdiğini anlayan eğitim almış insanlar, akın akın Selçuklu Devletinin şavkının aydınlattığı her merkez ve beldeye göç etmişler. Daha ileri kültürel gelişimi sağlamak amaç ve kararı ile Anadolu ya gelmişler.

Bu kültür ve din aşığı büyük insanların bir kısmı, almış olduğu yüklü eğitimi Anadolu topraklarına taşımak, bir kısmı da Anadolu'daki köklü ilim ve irfan güneşinden faydalanabilmek için türlü meşakkat ve yorgunluklara katlanmak pahasına da olsa Anadolu topraklarına yayılmışlardır.

Tarihi ve dini kayıtlarımıza geçen büyük insanlar arasında hiç ismi zikredilmemiş. Arşivlere geçmemiş, yüzlerce ilim ve irfan sahibi vardır.

Bu isimsiz büyük insanlardan birisi de Seyit Bayram Veli hazretleridir. Bu büyük insan hakkında çok az bilgimiz vardır.

Dillerde dolaşan bilgilerden, halkımızın adet ve geleneklerine karışan, kuşaktan kuşağa, deden toruna nakledilerek zamanımıza ulaşan, halk öyküleri, efsane ve deyimlerden derleyebildiğimiz bilgileri birleştirerek, bu büyük insanın hayatından birkaç hikayeyi derleyip toplamaya çalıştım.

Seyit Bayram Veli hazretleri hakkında değişik rivayetler anlatılır.

Rivayet odur ki; Anadolu'nun 1071 yılından itibaren Türk boylarına açılmasıyla, dalga dalga yayılan Türk boyları ilim ve İslam'ın verdiği ışıkla kısa zamanda büyük ilim merkezleri teşekkül etmiş. Bu ilim ve irfan ocaklarına

gerek İslami yönden mekân değiştirmek, gerekse de ilim formasyonunu ilerletmek amacı ile insanlar akın akın gelmişler. Takriben 1100 yılı ila 1280 yılları arasında Anadolu'ya gelen insanlardan olduğu tahmin edilmektedir. (Bu bilgiler halk dilinden zamanımıza ulaşmıştır. Kaynak kişilerden alınan bilgilere göre Dedemli Köyü 700 ila 850 yıllık bir kurulumuna sahiptir.)

Seyit Bayram hazretleri Göksu vadisini takiben birkaç adamı ile şimdiki köyün yerinde çadır kurup dinlenmişler. Çevrenin ormanlığı, suyu, otlu dağları Göksu'yun (Gökdere) vadiye verdiği hayat. Çadır kurup mola verdikleri yerdeki kaynak suyu hoşuna gitmiş. Burada yerleşik düzene geçmeye karar vermişler. Rivayete göre şimdiki Dedemli kasabasının olduğu yere esasını vurmuş ve vurduğu yerden buz gibi bir su fişkırmış. (Bu su içme ve kullanma suyu olarak kasabaya hayat vermiş.)

Diğer bir rivayet göre; İki kardeş Ak denizden su (Göksu) boyunca ilerlemişler şimdiki Dedemli kasabasının olduğu yerde kardeşin biri kalmış. Diğer kardeş yola devam etmiş suyun köküne varmış, dahada devam etmiş, (Şimdiki Avsallar yaylalarının olduğu yerler.) sahil taraflarına yürümüş.

Aradan yıllar geçip her iki kardeşinde çevresi büyüyünce Toros dağlarında bir hudut tespit edebilmek için iki kardeş haberleşmişler Seyit Bayram hazretleri kardeşine şöyle yazmış. “Kardeşim evinde sabah namazını kıldıktan sonra yola çık. Bende evimde sabah namazını kılıp yola çıkayım. Nerede karşılaşsaks ikimizin binit atlarının kafa kafaya geldiği yere sınır dikelim. Senin adamların hayvanlarını sınırın kendi tarafında, benim adamlarımda kendi tarafımızda otlatsın. Bu düzen çevremizdeki köylere de adet olsun. Sınır kavgaları olmasın.” Alanya civarlarındaki kardeş bu teklife “evet” der. Belirledikleri gün yola çıkarlar. Seyit Bayram Veli hazretleri sabah namazını kılıp birkaç adamı ile yola çıkarlar. Sahil bölgesinden gelecek olan kardeşi ise, namazı kılmadan önce yola çıkıp bir hayli yol katettikten sonra sabah namazı vakti gelince yolda kılar. Kardeşinin ahde uymayıp sabah namazından çok zaman önce yola çıktığını Seyit Bayram hazretleri rüyasında görmüş. Kardeşinin hile yaptığı yola çıkmadan önce malum olmuş. Her ikisi de at sırtında saatlerce yol yapıp akşam güneşinin batma zamanlarında Torosların çiğdem, çiçek kokan Mıhlı Oluk vadisinde karşı karşıya gelmişler. Atlarından inip sarılıp öpüşmüşler. Buldukları vadiye şırl şırl akan suyun başına çadır kurup geceyi geçirmişler. Sabah güneşinin pırıltıları arasında uzaktan görünen aşiretlerin kıl çadırları, oralarda öten horoz seslerinin, çobanların kaval seslerinin Toros dağlarının canlılığını müjdelediği bir sabahmış.

Şırl şırl akan suyun, yarpuz ve çayırın birleştiği, toprağın çamur olmayı beceremediği keçi ve sığır ayak izlerinde biriken suları imbikleyen arıların vızıltıları arasında oturup azık karışıp karınlarını doyurmuşlar. Yemek sonunda dua etmişler. Bereket dilemişler. Sofradaki ekme kırıntılarını (Seyit

Bayram) bilerek kendi tarafına silkelemiş. (Onun içindir ki Konya tarafında kalan topraklar daha bereketli olmuş.)

Akan suyun kaynağına bir çeşme yapmışlar. İki kardeş el ele tutuşarak, “Sınırımız bu çeşmedir. Sözümüz demir kertiği gibidir. Caymak olmaz. Sınıra tecavüz edilmeyecektir. İki bölge arasında kavga olmayacaktır. Bu anlaşma nesilden nesile devam edecektir. Bunu hatırlamak ve unutmamak için bu çeşmeye bir mıh çakılsın.” diyerek yaptıkları çeşmeyi mıhlamışlar. Bu çeşmenin adı Mıhlı çeşme veya Mıhlı Oluk adı ile söylenmiş ve şimdide söylenmektedir.

Böylece Torosların tepesinde Dedemli (dolayısıyla Konya) toprağı ile Alanya (dolayısıyla Antalya) toprağı arasındaki sınırı tespit etmişlerdir.

Bütün işler bitip, ayrılma zamanı gelmiş, helalleşip yola hazırlanmışlar bu sırada Alanya’dan gelen kardeş atından inip Seyit Bayram hazretlerinin ayağına kapanmış. “Ağabey ben biraz fazla arazinin benden yana geçmesi için hile yaptım. Namazdan çok önce çıktım epeyce yol katettim beni affet” deyince Seyit Bayram gayet mütevazî bir şekilde, “Af Allaha mahsustur. Dünya malına tamah etme.” deyip tatlılıkla ayrılmışlar. O gündür bu gündür iki bölge arasındaki sınır hiç bozulmadan zamanımızda da devam etmektedir.

Seyit Bayram Veli hazretleri, duası, ilmi, irfanı ile çevresine ışık saçmış, dilden dile nam ve ün salmış.

Bir ilkbahar sabahı kasabanın camisinde verilen bir sela ile Seyit Bayram hazretlerinin ölüm haberi çevre insanlarını yasa bürümüş. Büyük bir kalabalıkla sedir ormanlığının içine defnedilmiştir. Zaman içinde burası mezarlık haline gelmiş, Seyit Bayram Veli hazretlerinin mezarı türbe haline dönüşmüştür. Katran ağaçlarının çıkardığı uğultuları ve türbenin hemen yanında akan çeşmenin şırıltıları arasında sonsuz uykusunu uyumaktadır. Tanrı cümlemizi şefaatine nail eylesin.

Hayri Yıldız

Halk kültürü ve derleme yazarı

Dolhanlar Köyü Aşağı Cami Bugarı (Çeşmesi)

Kentçiler Keçiler Keşçiler Kenkciler Ketciler

Hazarın güneydoğusundan Bağdat ve Basra'ya indikleri rivayet edilir. Uzun süre burada kaldıktan sonra batıya göçüp Ak deniz sahillerini takip etmişler. Yaz ayları Toros dağı yaylalarına hayvanlarını yaylatmak için yaylalara çıkarlar ve Torosların üzerindeki ormanlık bölgede kışlamaya karar verirler. Kışlak yurtluk kurup kalırlar. Ketcioğlunun 4 oğlu 1 kızı olduğu rivayet edilir. Bunlardan bir tancesinin Sarı Yusuf olduğu söylenir. Fakat bunun kaç çocuğu olduğu bilinmiyor. Yalnız bilinen dilden dile nakledilen Dağdelen Mehmet bunlardan birinin oğludur.

Dağdelen Mehmet bildiğimiz kadarıyla da Dolhanlar köyündeki aşağı caminin altında akan suyu köyün üzerindeki agak kayalıklarından getirdiği rivayet edilir. Köylüye derki, “Şu yukarıdaki kayalıklarda (Agak'da) da ki suyu köyün içine getirelim” der. Bu işin olamayacağını söyleyen köylüler Mehmet'e muhalif olurlar. Mehmet bu suyu getirmeyi kafaya koymuştur. Her gün sabah kalkar azığını, baltasını, kazmasını, küreğini alır agak kayalıklarına gider, gün inene kadar çalışır çabalarmış. Bu iş aylarca sürmüştü. Köydekiler “ulan bu adam herhalde bu suyu getirecek. Eğer bu suyu aşağıya getirecek olursa bize bu sudan hak vermez, kendi evlerinin önüne indirir” derler. Çalışma yaptığı yerleri gözetlerler bu işin olabileceğine kanaat getirirler. Aylar sonra Mehmet'e yardım etmeye karar verirler ve yardım etmeye başlarlar. Yardımlaşınca iş daha hızlı gitmeye başlar. Ama argın en zor yerini Mehmet yapmıştır. Nihayetinde yapılan argın ucunu köye kadar indirirler ve şu anda Dolhanlar köyünün aşağı camini altındaki bugarı (pınar) faaliyete geçirirler. O günden sonra kayaları delerek suyu getiren Mehmet'in adının başına Dağdelen lakabı ekleniyor.

Zamanın getirdikleri yeniliklerle duvak taşlardan yapılan ark zamanla künkle yenileniyor. Daha sonra demir boru ve nihayetinde plastik boruya

çevriliyor. Şu zamanda da Dolhanlar Köyü (Aşaköy) cami bugarı (pınar) Dağdelen Mehmet'in getirdiği sudur.

Hızır İle İlyas (Toroslarda, Hıdırellez, Hızır Günü)

Halk dilinde Hıdırellez veya Hızır ile İlyas, hızır günü, birleşme ve mutluluk gün vb. adlarla söylenen bir geleneğimizin adıdır.

Büyük ilim adamı, incelemeci ve araştırmacı dinimizin ince detaylarına inen yedi dil ve dört mezhepten aşına olan ömrünü dini ve inceleme yazılarına vakfetmiş Hacı Maksut Efendi Hızır günü hakkında bir cönk hazırlamış mali imkansızlıklar nedeni ile matbuata verememiştir. El yazması cöngün baş kısmında Hıdırellez'i şöyle tanımlar: (Eyyamı Baharın hitamına doğru ve yazın başlangıcı sayabileceğimiz Hızır günü, Kürreyi arzın nıfsı üzerinde değerli, mutlu, neşe ve Şaduman ifade eden alüyyül ala bir gündür. Zuhuru ilahisi: Rumi yılın 3 Nisan'a, miladi yılın 6 Mayısına tekabül eder. Yer yüzünü devri alem eyleyen Hızır Aleyhisselam'ın, bahr ve ummanları devri alem eden İlyas Aleyhisselam'ın soğuk ve sıcak olmayan ılıman bir iklimde denizin karayı öptüğü bir yerde buluşma günüdür. Allahüalem bahsi geçen buluşma yerinin Ak deniz sahillerinde olduğu şüphe götürmeyen bir hakikattir.) demektedir.

Ayrıca binlerce yıllar ötesinden, dilden dile, nesilden nesile, kuşaktan kuşağa nakledilerek zamanımıza kadar süre gelmiş kültürümüz arasında yer etmiş önemli bir geleneğimiz ve göreneğimizdir.

Hıdırellez mutluluğun, güzelliğin, ferahlığın, neşe ve bolluğun, sağlığın, yuva kurmanın, ümit ışıklarının beklendiği bir gündür. Bu 6 Mayıs günü bu kadar ümit ve mutlulukların ötesinde, ılık ve bereketli güzel günlerin başlangıcıdır. Baharın müjdesi, kuşların civıltısının başlangıcıdır. 6 Mayıs Hıdırellez deyince kırları, kuşları, çiçekleri, gelinciklerle donanmış yamaçları, yeşili, kuşu, sığağı, neşeyi ve ümidi düşleriz.

Rivayete göre Hızır Aleyhisselam kuru bir toprak parçasının üzerine oturup istirahat etmiş. Oradan kalkıp gittiği zaman oturduğu yerde yeşil çimenler bitmiş, kıpkırmızı gelincikler açmış.

Yüce peygamberimiz bir hadisi şeriflerinde buyurmuştur ki "Hızır Aleyhisselam'ın oturup dolaştığı yerde yeşil çimen ve kırmızı çiçekler açar." (Bu sözün sahih bir hadis olduğunu tespit edemedik.)

5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece (365 gün) dünyadaki kara parçalarını adım adım gezip dolaşan Hızır Aleyhisselam'ın, Bütün denizleri adım adım (365 gün) dolaşan İlyas Aleyhisselam'la buluşma günüdür. Bu buluşma İlyas Aleyhisselam'ın denizin beyaz köpüklü dalgaları arasından karaya ayak basması, Hızır Aleyhisselam'ında dağ dere demeden, denizin karayla birleştiği yere basması ile olur. Bu buluşma şöyle olur:

İlyas kıvrım kıvrım gelen dalgaların yükselerek beyaz köpüklerle sahildeki kum ve kayalıkları şakır şakır öpmesi anında karaya ayak basarak başını kaldırıp etrafta kardeşi Hızır'ı aramaya başlar. Hızır Aleyhisselam ise rüzgarlarla uğuldayan ormanların yemyeşil vadilerin laleli ve gelincikli tarlaların guguk ve ibibik sesleri ile çınlayan kırların, çoban kavalları ile inleyen otlakların, şırl şırl akan suların, bulutlarla kaplı karlı tepelerden geçerek sahilde bekleyen kardeşi İlyas'a koşar. 365 günlük hasret denizle karanın birleştiği yerde kucaklaşıp kokaşma ile biter. Şubat ayınının 29 çektiği bir yıl olursa bu buluşma 366.günde gerçekleşir.

Bu buluşma olayı halk arasında biri birinin özüne benzeyen türlü çeşitli deyimler, rivayetler, hikaye ve efsaneler, sözler, ata sözleri söylenmiştir. Binlerce yıldır söylene gelmiş, bundan böyle de söylenip gidecektir. Kültür ve inançların yazılı vesikası olmasa bile halk onu kuşaktan kuşağa yaşatır ve nakleder.

Bir kimsenin evine, bağına, bahçesine, dükkanına velhasıl her nereye olursa olsun Hızır Aleyhisselam'ın gelmesi, görmesi, yemesi, içmesi, konuşması, hatta geçmesi veya geçtiğini hissettirmesi o kimse için mutluluk, güzellik, sağlık, afiyet, güzel hayat, kazanç, bolluk, bereket, zenginlik, kısmet açılışı, maddi ve manevi mutluluk demektir. Bu gelenek, görenek, inançlarımız, halkımızın kültürü ve yaşamı arasında yer edip iz bırakmıştır.

İnsan oğlu Hızır gününe o kadar inanmış ki bütün dilek, temenni ve isteklerini b güne bekletmiştir. Büyük heyecan ve ümitle bugünü bekletmektedir. Halkımızın inanç ve geleneklerine göre, her yörenin kendine mahsus dilek ve adetleri vardır.

Hıdırellez günü gül dalına bir bez bağlayarak çocuğa kavuşmaya, o gün cepte bol para bulundurmamak 365 gün bol para bulunmasına. Hıdırellez günü çok iyi temiz giyinmek, yıl boyu temiz ve bol giyinmeye delalet eder. Hıdırellez günü eve alınan her şey bir yıl boyunca tükenmez ve bereketli olur. Her kim ki hızır günü akşamı bir gül ağacı altına bir ev çizse, o yıl eve (alır veya yaptırır) kavuşur. Şayet bir insan 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece bir yüzüğü gül dalına takarsa o yıl içinde nişan veya evlilik zuhur eder. Bir kimsenin 5 Mayıs gecesi saat 12'den sonra çocuğu olsa o çocuk büyüdüğü zaman ilim adamı olur. 5 Mayıs gecesi doğuran inek, koyun veya keçiler

cins olur. Bu gece görülen rüyalar rahmani olur. Sakın 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece evinizin ocağını ısıtmayı ihmal etmeyin, 366 gün hanenizden ışık kesilmez.

Acaba Hızır'ın geldiğini ve bize eve veya eşyalarımızdan birine, Hızır'ın dokunduğunu nasıl anlarız? Evimize ağaç saplı iki bıçak, ağaçtan 12 kaşık alırız. Bu ağaç saplı iki bıçağı ve kaşıkları kullanırız. Sene sonunda Hıdırellez geçince evimize hızırın gelip gelmediğini anlamak için. Bu kullandığımız bıçak ve kaşıkları ateşe atarız. Şayet bunların hepsi yanmışsa Hızır bizim evimize uğramamıştır. Bir tanesi bile yanmamışsa Hızır eve uğramıştır.

Kudret Ateşi:

Büyük bilgin, seyyah Batuta şöyle tarif eder: “Ak denizin Toros dağı kesimlerine Türkler veya yörükler yerleşmiş. Buralar, temiz, bereketli, verimli, çeşit çeşit nebatın, çeşit çeşit canlıların ve her şeyin mevcut olduğu cennete benzeyen dünyanın en güzel yerleridir.”

Musa dağı üzerinde bir de kudret ateşi yanar. Bu ateş kıyamete kadarda yanacaktır. Bu ateşin yandığı dağa Çıralı Yanartaş Dağı denir. Rivayete göre bu ateş şöyle oluşmuş.

Helenistik devirde M.Ö. 2.yüzyılda bu kayalıkta “kieka” isimli bir ejderha türemiş, herkes korkmuş, bıkmış usanmış. Bir türlü kimse hakkından gelememiş. Bu ejderham o kadar korkunç gülermiş ki ağzından çok ilerlere alev fişkırtmış. Hiç kimseyi yakınına ve civarına sokmazmış. Çevre halkı bu ejderha yüzünden korkulu günler geçirir ve ürkütücü rüyalar görürmüş. Bir gün halkı için Bellerophontes isimli bir silahşör çıkmış, ya ölüdürüm ya öldürürüm demiş ve Pegasos adlı atına binerek kayalıklara doğru olanca haşmeti ile koşturur. Ejderha alevler fişkırtarak Bellerophontes'i yakmaya çalışmış ama muvaffak olamamış. Bellerophontes olanca gücü ile Pegasos'u üzerine sürmüş. Sihirli silahı ile ejderhayı yere sermiş. Ejderha ölmüş ama ağzından çıkan alevler kayalıklar arasından fişkırtmasına devam etmiş. O gündür bu gündür bu ateş yanmakta devam etmiş.

Çıralı Yanartaş adlandırılan bu ateş Hıdırellez efsanesindeki Temiz yüzü ve sahaveti ile tanınan misafir perver ihtiyarın rüyasında gördüğü peri kızının karşıdaki kayalıkta şimşek çakacak ve bu şimşek kayalığa düşecek ve orada bir ateş yanacak o ateş senin ocağın olacak dediği. (Kudret Ateşi)

Efsaneye göre Ak deniz sahillerinin Toros dağı eteklerinde çok yaşlı ve inançlı bir piri fani ihtiyar varmış. Bu ihtiyarın dünya yüzünde keçi kılından yapma bir çadırı ile kendine uygun bir karısı ve bir de ineği varmış. Yazın sıcak zamanlarda Toros dağlarının serin ve dik yamaçlarına çadır kurar. Kışında Ak denizin sığ sahillerinde iskan edermiş.

Çok yaşlıymış ve uzun sakalları döşünü örtermiş. Fakat çok dinç ve enerji dolu bir hali varmış. Çakır gözlerinin üzerini süsleyen kaşları gözlerine perde olacak şekilde uzun ve gösterişli imiş. Karısı ve kendisi o kadar alçak gönüllü ve o kadar gözü gönül tok insanlarmış ki aç kalsalar da tok olsalar da, hallerinden şikayet etmezlermiş. Bulduklarına şükredip mesut ve müreffeh yaşayıp giderlermiş.

Karı koca misafiri o kadar severlermiş ki bir iki gün çadırlarına ve yanlarına misafir gelmese gözleri yollarda kalırmış. Misafir geldiği zaman dünya onların olurcasına sevinirler, sevinç göz yaşları ile mutluluk narası atarlarmış. Şayet misafir gelmeyiverirse de el kaldırıp Allaha dua ederler ve çadır ağzında yollara bakarlar.

Bu ihtiyarların başka bir işleri olmadığından gelen ile, giden ile, etraftaki hayvanlar ile, kuşlarla, kurtlarla günlerini geçirirlermiş. Ama öyle bir zaman olmuş ki bir ilk bahar ayı olmasına rağmen misafir uğramaz olmuş. Karı koca telaşa düşmüşler. Günlerce bekleyip el kaldırıp duada bulunmuşlar. Yakarmışlar yalvarmışlar ama bir türlü misafire kavuşamamışlar.

Alışkın can durur mu? Bir türlü huzur bulamamış duamda kabul olmadı diye başlamış göz yaşı dökmeye. Yıllarca yolcu karşılamış misafir uğurlamış bereket dolu sofrasını tanrı misafirine açmış bir insan olarak o kadar huzursuz olmuş ki gözlerinden akan yaşlar ak sakalının üzerinden yağmur taneleri gibi boncuk boncuk düşüyormuş. Eski Türk gelenek ve göreneklerine göre misafire açılmayan sofraya bereketsiz, verimsiz ve uğursuz bir sofradır der ve kendi kendine üzüntü içinde kalırmış. Kendi yaşamlarını muhasebe edip misafir gelmemesinin sebeplerini ararmış. Ama bir türlü sebep bulamamış. Ulu Tanrıya el kaldırıp yalvarmış. “Ey ulu Allah’ım bu ne haldir ki koca dünyada yalnız kaldım. Ekmeğim yenmez, sütüm içilmez, sofram açılmaz oldu. Ak ekmeğim kara oldu. Gönülüm karardı. Kırmızı testimdeki su bile içilmez oldu.” Diyerek göz yaşı dökmeye başlamış. Böylece aradan günler, haftalar ve aylar geçmiş. Uzun kirpiklerinden siyem siyem akan yaşlar sakalını ıslatmış.

Nihayet ihtiyar bir gün bir rüya görmüş. Rüyada uzun boylu, sarı saçlı, ak yüzlü, melek huylu, fidan boylu, Hüma gözlü bir peri kızı gelip, ak sakalını okşayarak “Ey benim ak saçlı, ak sakallı, gönül denizler kadar geniş, güneş kadar sahayetli, toprak kadar bereketli ihtiyar dedem ve ninem, kendinizi harap etmeyin, bütün dilekleriniz olacak. Ama bekle ki, şu karşığı dağa bir yıldırım düşecek. Orada bir ateş yanacak. O ateşe kudret ateşi denecek. O ateş senin ocağın olacak, misafirinize yemek pişireceksiniz. O ateş kıyamete kadar sönmeyecektir. Taş aralarındaki ateşe atıp yenecek şeyleri topla, kudret ateşinde pişir sofrana koy. Çoban döşüğünü hazırla. Mart yemişini soy, gece elmasını koy. Çadırındaki diğer yiyeceklerin hepsini çıkar, çadırının önünde

sofra kur. Oturduğun yerin etrafını temizle, çiçekleri sula, ağaçları ve otları okşa. Eyleştiğin yerin etrafını düzenle, kuşlara yem ver. Onlar sabahın seherinde ötsünler. Çiçeklerde tütsünler. Üç gün üç gece bin bir türlü çiçek tütsün. Bin bir türlü kuş ötsün. Ağaç dalında, kuşların ses verişini, gelinciklerin üzerinde renk renk kelebeklerin döndüğünü, türlü çiçeklerden arıların bal topladığını, gördüğünüz zaman size misafir gelecektir. Tepeler üzerinde dolaşan geyik keçileri ile dost ol. Onları incitme, ağaç dallarında ve otların arasında ötüşen böceklerin nağmelerini dinle, yüksek tepelerden gelen keklik seslerini duy. Yeşillikler arasında hoplayıp zıplayan ceylan yavrularına bak. Kekik ve yavşan otunu sofraya koy. Sahile bak. Beyaz köpükler saçan dalgaların yerine, küçük dalgacıkların geldiğini gözetle. Yüksek tepelerdeki pamuk yığınları gibi bulutların göçüp gittiğine bak. Pınarların neşeli ve berrak aktığını, yüce dağların eriyen karların dereciklerinin ilim ilim akarak denize ulaştığını, ibibik ve guguk kuşlarının ötüşlerini, rüzgarın uğultularla, okşar gibi estiğini, çam ağaçlarının uğuldaştığını, çobanların yüce dağ yamaçlarından Ak denizin mavi sularına kaval nağmelerini duyurduklarını, çiçekli vadilerde keçilerin oğlaklarıyla, koyunların kuzularıyla koklaştığını, aşiretlerin hurçlarını toplayarak Torosların serin yaylalarına yürüdüğünü, cefakar develerin yanlarında bodukları ile göçer çadırlar yanında otladığını, pelikleri belininden aşağı kadınların sürülerini sağdıklarını, atların kişneyip develerin böğürdüğünü, inek, keçi ve koyunların sağım zamanındaki çığlıklarını, çobanların yanık yanık kaval nağmelerini, çoban köpeklerinin vadileri dolduran seslerini, genç kızların yayık başındaki türkülerini, göçer ihtiyarlarının oba önlerindeki buz gibi suyun başındaki ayran çömlüklerinden ak sakallarından damlaya damlaya ayran içtiklerini, oba gençlerinin at sırtında yarıştıklarını gördüğün zaman sana misafir gelecektir. İşte o zaman kudret ateşinin önündeki kayaları aç. Ateşin alevlerini yer yüzüne ve gök yüzüne göster. 40 okka süt pişir. 40 kaşık hazırla. 40 sofralık çorba pişir. 40 sofralık pilavı kudret ateşinde kaynat. 40 sofralık et kaynat. Bu etler ceylan eti olsun. 40 sofraya ekmek koy bu ekmekler kudret ateşinde pişsin. 40 kızıl testiye nisan yağmurlarından su doldur. 40 testiye kaynak suyu koyduktan sonra, bekle. Gün ala şafakken kalk seher yeli döşüne deşsin. Gökle yerin birleştiği yer gittikçe ışıyacak. İşte o zaman senin de dileklerin öyle ışıyacak. Bekle ki, bütün dilediğin olacak.”

Böylece ihtiyarla karısı rüyalarında gördükleri peri güzelinin bütün söylediklerini bir olup yapmışlar. Karı koca 40 okka süt koyup 40 sofralık sütü kudret ateşinde pişirmişler. 40 sofranın pilavını da kudret ateşinde kaynatmışlar. 40 kaşığı kaynak suyunda yıkayıp koymuşlar. 40 kızıl testiye nisan yağmuru suyu koymuşlar. 40 testiye de kaynak suyu koymuşlar. Her şeyi tamamlamışlar ama bir tek 40 sofralık ceylan etini tamamlayamamışlar.

Çünkü ihtiyar ve karısı doğaya kıyamazmış. Değil ceylan avlayıp da etini pişirmek, yerde çiçeklere bile basmaya kıyamazlarmış. Ceylan eti dışında her şeyi hazırlamışlar ve başlamışlar beklemeye. Günlerce beklemişler, fakat ne gelen olmuş ne de giden. Anlaşılmış ki et sofraya konmadan bu iş olmayacak. Düşünüp taşınıp ineği kesip misafir sofrasına koymaya karar vermiş. Fakat kadın bunu uyarmış. “Hey Bey, doğru dersin, ineği kesip misafir sofrasını donatalım ama 40 sofralık sütü nereden bulalım” deyince, ihtiyarın aklı başına gelmiş. Şaşkınlıkla bir başını kaşımış, bir de sakalını sıvazlamış. “Doğru dersin kadını, et bulalım derken süttten olacağız.” Deyip, ceylan avlamak için silahını alarak dağlara tırmanmaya başlamış.

Torosların yemyeşil ormanlarla kaplı tepeleri arasından kar eteklerinde açan çiğdem çiçekleri arasında kıpkırmızı gelincik tarlalarını, arıların bal topladığı yabani yonca sekilerden geçerek dağların zirvesine doğru yükselmiş. Ceylanların yaşadığı yalçın kayalıklar arasındaki düzlüklere ulaşmış. Biraz beklemiş. Masmavi göğün güzelliği altında serin ve tatlı esen rüzgarlarla eş olmuş, tüyleri güneş karşısında pırıl pırıl parlayan ceylan sürüleri görmüş. Ceylanların otlarken kuyruk sallamalarını, başlarını kaldırıp etrafa bakarak kulak kırpmalarını, derin derin seyrettikten sonra, yayını gerip okunu yerleştirerek bir ceylanın tam gerdanına nişan almış. Tam oku bırakacağı zaman bir arı gelip kocanın yüzünde gözünde dolaşmaya başlar. İhtiyar korunmaya çalıştı ise de kurtulamaz ve kocanın gözünün önünden sokar ve acıyı hisseden ihtiyar silahını atıp arının soktuğu yeri ovuşturmaya başlar. Düşünüp, bunda bir hayır vardır deyip çadırının yolunu tutar.

“Allah’ım bu ne haldir ki tam avımı vuracağım zaman bir arı musallat olup avlatmadı.” Diye söylenerek çadıra girer. Okunu yayını koyduktan sonra çadırın kapısına çıkıp oturur. Bir de ne görsün karşıdaki ağacın kovuğundaki delikten arılar girip çıkmakta. Aynı zamanda görür ki vuran güneş ışığından kovuğun yarıklarından sızan bal ışıldamakta. Hemen karısını bulup başından geçenleri anlatır. Karısı başından geçenleri dinledikten sonra, “hey erim bunlarda bir hayır vardır. Düşünki ceylanı sana öldürtmeyen, burada da seni sokan arının, şimdiyedek sana görünmeyip de şimdi yuvasının gösterilmesi ve balının, buradan bal al der gibi aşağıya akması, bütün bunlar bir hikmete bağlı olup, bizlere kolaylık için olsa gerek” deyip kocayı teselli eder.

Sabah olup al kımızı güneş tepelerin başını ışığıyla ısıtıp ısıtıp ısıtıp ile ısıtınca ihtiyar, seher vaktinin dingin havasını ve güneşin ilk ışınlarını almak için kıllanmış döşünü güneşe açıp cıvı cıvı ötüşen kuş seslerini dinlemeye başlar. Karşı vadideki renk renk çiçeklerin rüzgar karşısında dalgalanmalarını, çiçekten çiçeğe dans edercesine dolaşan renk renk kelebeklerin koşuşmalarına dalıp gider. Sabah güneşi yeryüzünün güzelliğine bir güzellik daha eklerken doğada bir canlılık ve kaynaşma başlar. Bu sırada ağaç kovuğundaki arıların

dahada sık kaynaştıklarını görünce yaklaşip iyice bakar. Görür ki 40 sofraya yetecek kadar bol miktarda bal var. Hemen karısına haber eder ve birlikte sabahı bekleyip kovandan yeterince balı alırlar. 40 sofraya et yerine bal koyarlar.

Beklemeye başlarlar kısa süre sonra akın akın misafirler gelip konaklarlar ve kimisi süt içer kimisi pilav yer, kimisi de bal yer. Herkes doymuş olarak memnuniyetle ihtiyarın çadırından ayrılırlar.

Böylece ihtiyarın ve hanımının neşesi yerine gelip memnun ve mutlu olarak yaşamaya devam edip daha çok yiyecekleri sofralara koymaya gayret ederler. Günlerden bir gün, ihtiyarın aklına ne gelirse sofraya koyup sofrayı zenginleştirir. Sütü, pilavı, balı koyduktan sonra meyve ve diğer yemişlerden de koyup kızıl testileri yağmur suyu ile doldurarak sofrayı zenginleştirmiş. Misafirleri beklemeye başlamış.

İhtiyar sabahın alacakaranlığında etrafı seyrederken uzaktan denize gözü takılır. Denizin maviliklerinin köpüklü dalgalarının arasından sahilin ipek gibi görünen kumlarının üzerine bir kişi çıkarır. Hemen silkinip kumlar üzerinden yürümeye başlar. Kıydan uzaklaşarak çiçekli kırların ve orman ağaçlarının arasındaki ihtiyarın kulübesine gelip sofraya başına dikilmiş.

Diğer bir misafirde ormanların içinden yüce dağların doruğundan gelinçik tarlalarının içinden gelerek ihtiyarın kulübesine gelip sofraya başına dikilmiş.

Elindeki çiçek demetini denizden gelenin eline vermiş. İki misafir biri birlerine uzun uzun bakıştıktan sonra sarılıp hasret gidermişler. Sofrada bulunan yemiş ve yemeklerden karınları doyuncaya kadar yemişler. Denizden gelen karadan gelen yolcunun boynuna bir inci dizisi takmış. Karadan gelen ise elindeki türlü çiçeklerden örülü halkayı denizden gelenin boynuna takmış. Çok geçmeden ayağa kalkıp yağmur suyundan doldurulan toprak testiye başlarına dikip kana kana içmişler. Biri birleri ile tekrar sarılıp öpüşükten sonra ayrılmışlar. Denizden gelen misafir denize doğru yürümüş, kumsala inmiş. Karada kalan arkadaşını selamlayarak beyaz köpüklü kıvrımlı dalgaların arasında gözden kaybolmuş. Karada kalan ise yemyeşil tarlalardan geçerek, mis gibi koku saçan çiçekli kırlardan ormanlı tepelere doğru yükselerek yüce dağların tepelerinde dolaşan pamuk yığını bulutlara karışarak gözden kaybolmuş.

İhtiyar bu misafirlerin kayboluş, ayrılış ve hareketlerinden bir şey anlayamamış. Anladığı bir mesele varsa. Bu misafirlerin diğer misafirlere hiç benzememesi ihtiyarı şaşırtmış. Sakalını ovalayarak “bunda da bir hayır vardır” deyip, kulübenin temizlik, tertip ve düzeniyle uğraşmaya başlamış. Bir de ne görsün karadan gelen misafirin oturduğu yerde çiçekler bitmiş. Yediği

yemekler ve yemişler ise, yendiği halde fazlalaşmış. Denizden gelen misafirin oturduğu yere de inciler dökülmüş. Yediği yemişler ve yemeklerde fazlalaşmış. İhtiyar şaşkınlık içinde el kaldırıp “hey ulu Tanrım bu haldir ki bu misafirler beni merak ve endişeye düşürdü” diyerek mırıldanmaya başlamış. İhtiyar bu türlü düşünceler içinde iken, bir yolcu kafilesi kulübeye doğru yaklaşır. Gelenleri ayağa kalkıp karşılayarak “buyurun tanrı misafirleri...” “Selamünaleyküm, gönüller dostu, yoksulların kapısı, açların sofrası, kimsesizlerin babası, bizleri kabul edermisin?” derler. “Allah sizden razı olsun. Başımın üstünde yeriniz var. Kabul edermisin ne demek? Ben bu kulübeyi sizler için açmışım” deyince, yolcular hemen kulübeye yerleşip rahatlarlar. İçlerinden yaşlıca biri ihtiyara dönerek “hey baba seni biraz şaşkın ve düşünceli gördüm. Halli müşkül bir işin mi var?” der. İhtiyar “hayır, hayır, şükür Allaha müşkülâtım yoktur. Yalnız, bugün iki misafirim geldi. Gelişleri garip oldu. Gidişleri de ani oldu.” Diyerek, uğrak veren misafirlerin geliş, yiyiş, içiş ve gidişlerini teferruatlı olarak anlatır. İhtiyar adam anlatırken misafir yolculardan biri. “Al baba, şurada yol çatında bir adam yolumuzu sordu. Buraya misafir olacağımızı söyleyince şu nağmeyi kulübe sahibi ihtiyara veri verin” diyerek cebinden çıkardığı kağıdı ihtiyara uzatır. İhtiyar kağıdı açıp okumaya başlar.

“Ak sakallı gönüller dostu, yolcular hanesi, yoksullar babası ihtiyar. Sen sormadın bizde söylemedik. Biz iki kardeşiz. Birimiz denizlerde dolaşır. Birimizde karalarda dolaşırız. Senece bir gün buluşuruz. Benim adım Hızır. Denizdeki kardeşimin adı da İlyas’tır. Ekmeğini yedik, bereketli bol olsun. Sütünü içtik, kabına sığmasın. Pilavını yedik, biri bin olsun. Balını yedik, dünya bal gibi olsun. Yemişini yedik, bire yüz bitsin. Her şeyin ardı kesilmesin, bir ekilsin bin biçilsin. Muradın açık, kalbin pak olsun. Mezarın cennet bahçelerinden biri olsun. Mekanın cennet, suyun Kevser olsun. Senden sonra gelenlere bu sözler belgizar kalsın. Dilerim Allahtan bütün insanlar, balını yediğimiz arılar gibi çalışıp bir arada ahenk içinde yaşarlar. Dilerim bütün insanlar aynı sofrada yemek yesin, aynı testiden su içsin. Herkes kardeş olsun. Bu ateş kıyamete kadar yanacaktır. Denizdeki kardeşim İlyas’ın ve onun gibi denizlerde yaşayanlara ışık olsun. Güneş nasıl sahavetli ise, insanlar güneş gibi olsun. Yağmur nasıl çiçeklerin dostu ise, su ile çiçek gibi dost olsun. Kulübenden ve sofrandan misafir eksik olmasın. Senin üstüne Allah’ın selamı bol olsun.”

Mektubu okuyunca ihtiyarın yüzü güler. İhtiyar kulübesinde ikinci kez 6 Mayıs gününü ve diğer misafirleri beklemek üzere hazırlık yapmaya başlar.

Hızır ile İlyas iki kardeşdir. Bunlardan İlyas dünya üzerindeki deniz, ırmağ ve göllerden sorumludur. 365 gün deniz göl ve nehirlerde dolaşıp, insanlara mutluluk, sevgi ve hoşgörü dağıtır.

Hızır ise dünya toprakları üzerinde dolaşarak kardeşi gibi mutluluk, sevgi ve hoşgörü dağıtır.

Senede bir gün 6 Mayıs sabahı seher vakti İlyas denizden çıkıp hızır ise karadan inerek, iki kardeş 365 günlük hasretle kucaklaşır, (Bu buluşma efsaneye göre Ak deniz sahillerinin Musa dağı eteklerinde olur.) sarılıp öpüşürler. Tıpkı dalgaların kumsalları öptüğü gibi. El ele tutuşarak deniz seviyesinden 300 metre yükseklikteki Kudret ateşinin yandığı yere çıkarlar. Buradaki ihtiyarın kulübesinde yer içerler. Kudret ateşinin başına oturup sabaha kadar dertleşirler.

Burada İlyas bir yıllık başından geçen olayları, ırmaklarda, denizlerde ve göllerde neler oldu. Canlıların ve gemicilerin hal ve ahvalinden kaç can kaybı, kaç gemi kaybolduğundan, geride kalan insanlara barış, mutluluk, güzellik, tatlı dil, güler yüz ve hoşgörü götürmeye çalıştığından anlatır. Hızır ise dünyadaki topraklarda yaşayan çiçek kokan tarlaları, kuş sesleri ile dolu ormanları, bağları ve bahçeleri korumalarını, çalışmalarını tembih ettiğini, nasıl bol nasıpleneceklerini, insanların barış, hoşgörülü bir yaşam içinde nasıl yaşayacaklarını, sevmeyi ve sevgiyi nasıl götürdüğünü anlatır. İki birlikte kudret ateşinin başında geçirdikleri gecenin ardından birbirlerine çiçekler vererek. “Dileriz Allah’tan bütün insanlar bolluk içinde yaşarlar. Her dilediklerini yaparlar. Severler sevilirler, biri birlerine çiçekler vererek samimi davranırlar. Bizim gibi el ele tutuşup, yüz yüze kucaklaşırlar. Bizim gibi barış, sevgi ve mutluluğu dünyaya yayarlar. Güneş gibi sahavetli, toprak gibi verimli olurlar” diyerek ayrılırlarmış.

Ne mutlu bize ki Hızır ile İlyas bizim sahillerimizde buluşmuşlar. Bizim ateşimizde ısınıp sohbet etmişler. Bizim kulübemizde yemiş içmişler, bereketi bolluğu bize bırakmışlar. Öyle ise gülümüzü, çiçeğimizi, yaylamızı, otağımızı, ormanımızı, çiçek yüklü dağımızı, kuşumuzu, arımızı, balımızı, peteğimizi, ırmağımızı, gölümüzü, denizimizi, suyumuzu iyi koruyup iyi kullanalım.

Hızır ile İlyas temizliğin, denizin, kumun, çiçeğin, bağın, ormanın, dağın, mutluluğun ve sevginin olduğu yere geleceği için 6 Mayıs Hıdırellez gününe layık olalım. Dilerim Allah’tan 6 Mayıs’ı müjdeleyen Hızır İlyas günü yurdumuzdan eksik olmasın.

Faydalanılan eserler:

- 1- İbni Batuta inceleme ve gözlemleri.
- 2- Milliyet Ansiklopedisi ve sözlüğü.
- 3- Hacı Maksut Efendini el yazması Cönk’ünden.

4- Mehmet Tekin (Edebiyatçı, Folklor araştırma ve yazarı) (Dinar'da Hıdırellez ve tebliğler.)

Maksut Efendi:

Hadim, tarihi boyunca çok büyük insanlar yetiştirmiştir. Bu insanlar yaşadığı zaman içinde devlet ricaline ulaşabildi ise o zat hakkında yazılıp çizilmiş ve kayıtlara geçerek ismi duyulmuş. Veya maddi imkanları elverip de ilmini irfanını gelecek nesillere aktarma imkanı buldu ise bu kişi hakkında da gelecek nesillere bilgi sunulmuştur.

Bilhassa kazamızın köylerinde yetişmiş büyük insanların çoğu sesini duyuramamış ancak çevresine ışık saçacak ilmini hünerini mahdut bir çevreye duyurarak ömrünü tamamlayıp tarihin derin karanlıklarında iz bırakarak kalıp gitmişlerdir. Bazı büyük insanlarımızın yazılı eserlerini basın hayatına geçerek ebedileşmiştir. Bazıları da devlet imkanlarına ulaşabildiklerinden ve bazı makamlarda görev alabildikleri süre içerisinde hem vazifelerini yapmışlar hem de bazı eserler bırakarak tarihin sayfalarında yer alabilmişlerdir. Bazı büyüklerimizde bulunduğu çevrede etkili olmuş, sesini daha uzaklara duyuramadan çevre insanının gönüllerinde yer etmiştir.

Her ne şekilde olursa olsun ilçemizin varoluşundan bu yana bazı insanlarımız tarihe mal olmuşlardır. Yaşadığı dönemde yüzlerce insanın feyzinden yararlandığı ve bulunduğu yere ışık tutan büyük insan Maksut efendiden bahsedelim.

Maksut efendi Hadim kazasının Gerez köyünde 1840 (?) yıllarında doğmuştur. (Bu tarihte çelişkiler vardır.) İlk tahsilini çevredeki mektebi ipdailerde yapmıştır. Daha sonraları doğduğu köydeki iki büyük Hoca Efendiden uzun süre ders alarak bilgi dağarcığını genişletmiştir. Daha ileri yaşlara gelince bin bir meşakkatle Konya'ya kadar gitmiş ve Konya medreselerinde tahsil almıştır. Bilhassa Mevlevi çelebilerinden yararlanarak Farsçayı ana dili gibi öğrenmiştir. Ayrıca kendi gayretleri ile Arapça ve Osmanlıca'nın inceliklerine vakıf olmuştur. Bilim yağmurundan damlaları yuta yuta kendini bilim denizine atmıştır. Kısa zamanda çevresine ilim dağıtan, ilim kaynağı olmaya başlamıştır. Bir rivayete göre yedi diden aşına olduğu söylenir.

Tahsilinin bitiminden sonra da kendini yeterli görmeyerek okuma sevdasına devam etmiştir. Bir rivayete göre köye tahsil bitimi dönerken iki eşek yükü kitapla gelmiştir. Köye gelir gelmez pasif haldeki medreseyi canlandırmıştır. Kendisi de müderrisliğini ve bütün mesuliyetini uhdesinde toplamıştır. Aynı medresede büyük devlet adamı Musay Kazım Efendilerinde ilim verdiği söylenir.

Kısa zamanda köyünden ve çevreden birçok talebe ilim ve irfan almak üzere bu feyz dolu yuvaya akın etmiştir. Mesut Efendi takvadan ve fetvadan

taviz sızdırmayan disiplin kurallarını iyi bilen bir ilim adamı olarak tanındıkça keyiflenmiş, talebe sayısı artması onu son derece mutlu etmiştir. Ama üzüldüğü bir konu varmış, ardı arkası kesilmeyen savaşlar medresenin dengesini bozmuştur.

Daha sonraları memleketin işgali yıllarında medreseyi tatil ederek Anadolu hareketinin yanında yer almıştır. İstiklal savaşı başlangıç yıllarında büyük çabalar sarf ederek milli şuur katkıda bulunmuştur. Fakat daha sonraları Devleti Cumhuriyenin görev esaslarında vazife istemeden suskun kalmış ve pasif davranmıştır.

Mesut Efendi kara yoluyla çok meşakkatli bir hac seferi organize etmiş. Bulunduğu kafilenin mihmandarlığını yaparak bilinçli bir ibadete vesile olarak hac farizasını yerine getirmiştir. Hac esnasında Ravzai mudahharada ve Medinci Münevvere de çok takdire şayan vaizler ve dersler vererek dikkatleri çekmiştir. Dini ve içtimai konularda çok esaslı fikirler dağıtmıştır. Bu güzel bilgileri hayata geçirmiş ama ne yazık ki yazılı ve basılı bir eserle gelecek nesillere armağan edememiştir. Bilgi ve becerilerini matbuata geçirmekte çok pasif kalmıştır.

El yazması olarak birkaç müsvedde birçok cönkünün olduğu rivayet edilir. Ama ne yazık ki nerede ve kimlerde olduğunu bir tanesi dışında bulamadık. Hızır ile İlyas hakkında bir müsvedde el yazısını bulabildim.

1920 yılının sonlarına doğru münzevi bir hayata çekilmiştir. Çoğu zamanlar hiç evinden çıkmadan kendi iç dünyasında yaşamıştır.

Hacı Maksut Efendi hakkında bazı anıları hala daha yaşlı insanlar anlatırlar. Bu anılardan birkaçını o devri yaşamış insanların ağzından anlatalım.

1900 ila 1920 yılları arasında köyleri kasıp kavuran eşkıya hafta geçmez hoca efendinin köyünü basarmış. Herkes bıkmış usanmış. Köyleri, yaylaları yolları, belleri, dağları ve otlakları yakmış yıkılmış, kasıp kavurmuş. Köylerde erkeklerin hepsi harpte olduğundan kadın ve çocukları müdafaa edecek kimse kalmamış. Fakru zaruretler almış yürümüş. Eşkıya aralıklarla köyü basıp yiyecek ve içecek, canlı mal ne varsa alıp götürürmüş. Bu olaylardan son derece etkilenen Mesut Efendi bir çare bulmak için didiniyormuş. Bir gün Hoca Efendinin küçük çelimsiz ineğini de götürüp dağda kesmişler. Hoca Efendi son derece üzülmüş ve neler yapmalı ki köyü bu eşkıyadan kurtarmalı derken bir çare bulmuş. Hemen bir tüfek biraz mermi, bir tabanca, yanına bir yardımcı, sırtına bir eşkıya kıyafeti, başına bir poşu sararak yanına yardımcısını da alıp eşkıyanın karargah kurduğu yere varmış. Bağırarak eşkıyanın nöbetçilerini uyarmış. Nöbetçiler hemen çetenin başına durumu bildirmiş. Çetenin başı telaşla kibirli bir tavır takınarak “Ne var ulen” demiş nöbetçiye. “Efem bir efe geldi yanında çömezi de var. Seninle görüşmek dileğini söy-

ledi.” Deyince oradan iki adamı görevlendirerek “gidin getirin şu kimseleri demiş.” Adamlar Hoca ile yardımcısının yanına gelerek “silah soyunun” demişler. Hoca Efendi ile yardımcısı silahları baş aşağı omuzlayıp ellerini kaldırarak doğruca çşkiya başının huzuruna gitmişler. Selamlaşp oturmuşlar. Efe başp “söyle efem nedir benimle görüşeceğiniz. Hoca “efem dileğim şudur ki benim yirmi kadar kızanım var. Bu diyarın dağlarında dolaşmaktayım. Ama kan dökmek istemem. Gerez köyünü bastığınızda gerçekten karşılık vermeyi düşündüm ama bir defa olsun konuşmayı faydalı buldum. Sana bir teklifim far. Ya bu benim bölgeyi terk ederek başka bölgeye git. Dostça ayrılalım. Ya da iki efe gurubunu birbirine kırıştırıp birlik olalım. Yalnız efe başp benim olmam şartı ile.” Deyince, eline bir çöp alıp düşünmüş. “Ben seninle birleşmem. En iyisi mademki bu muhitte sen varsın, ben birkaç gün sonra başka bölgeye kayarım” deyince “pekiyi efem benim başkaca bir diyeceğim yoktur. Bana müsaade” demiş. “yo olmaz” diyerek pafın tabakayı uzatmış. Sigaradan sonra el sıkışıp ayrılmışlar. Bir dahada çşkiya derdi olmamış.

Diğer bir hikayede hoca münzevi yaşantıya geçtikten sonra olmuş. Dolhanlar köyünden Jandarma karı isimli bir kadın hasta olan çocuğunu okutmaya getirmiş. Hoca kadına sormuş. “Bu çocuğun nesi olursun?” “Ebesiyim” (Anne annesiyim) “pekiyi adı nedir çocuğun?” “Hocam çocuk yeni doğdu bir isim koydular ama daha öğrenemedim. Hani şu abdestte namazda okuduğunuz dualardan birinde geçer. Sen oku da hatırlayayım” demiş. Hoca başlamış okumaya... bütün namaz sürelerini bitirince “bunlarda yok bir de diğer dualardan oku” derken Amentüiyü okumuş ve Hayrihi ve şerrihi deyince, “aman hocam buldun çocuğun adı Hayri” deyince hoca gülmüş ve “ulan kadın neredeyse bana Kuranı hatim indirecektin.” Dedikten sonra okuyup üflemiş. Çocukta iyi olmuş. Bu araştırmayı yazan Hayri Yıldız da o okunan çocuktur.

Hoca efendi insanlara karşı çok mütevazı ve güler yüzlü imiş. Bir gören tekrar görmek istermiş. Alçak gönüllülüğü ve samimiyeti, insanları fark gözetmeksizin değerli görmesi halkın yanında onun değerini bir kat daha artırmış.

Münzevi hayata devam ederken gerek çok okumaktan gerekse de yetersiz beslenmekten olsa gerek ilk önce gözleri görmez olmuş. Daha sonra da dizlerinden kalkamaz olmuş. Hastalık ağırlaşmaya başladıkça etrafındakiler biraz kara hekimle şifa bulmaya çalışmışlar ama fayda vermemiş. 1930 yılının sonbahar ayında yağmurlu bir gün yaşama veda ederek arkasında gözü yaşlı öğrenciler bırakmış. Şimdi Gerez köyü mezarlığında büyükçe bir meşe ağacının altında At alanı deresinin su cığırtılarını dinleyerek sonsuz uykusunu uyumaktadır. Tanrı gani gani rahmet eylesin.

Ekim 1994

Emekli öğreitmen Hayri Yıldız (Anamur)

Abdül Gaffar (Hikaye)

Kültür hazinesi obalar, çobanlar, konup göçenler, çökelekler, ökçeşler, han ağaları, bayaz dedeler, akbaşlar, efeler, pelikleri kalçasına inen göçer kızları, pilavı ekmeğine sarıp katık yapan nineler, yeşil ve derin vadilerin içinden insanı büyüleyen kaval sesleri, yüksek tepelerdeki külah gibi duran kar eteklerinden şırl şırl akan kar suları eteklerinde biten çiğdem, sümbül ve akçırağan çiçekleri, yayığının başında bişegini vuran hamarat göçer kadınları, azığına tavşan ekmeği, deve kulağı, kekik, yemlik, teke sakalı otlarını katık yapan çalışkan anaları ve babaları, kıl çadırların içinden süzülen çocuk seslerine karşılık verilen ninnileri, saz elinde oba oba dolaşan aşıkta, su başlarına, çadır önlerine kurulan sohbet köşeleri. Altlarında postları üzerine oturan yörük ağaları, omuzlarında avladıkları hayvan, tüfek ellerinde dolaşan avcıları, omzunu yanlayıp ceket atan yaşlı bir koca, kehribar teşbihini şaklatan babacan insanları, sevgilisi ölmüş veya askere gitmiş veya askerden dönmemiş taze gelinleri, hasretlik deyişleri. Yollardan veya vadiler arasından örs ve kaval seslerine karışan türküler... daha bu saydıklarımıza binlercesi eklenebilir. Öyküler, efsaneler, ninnilerle dopdolu bir kültür içinde, bir tanesini sizlere aktarmaya çalışacağım.

Yıllar önce (takriben bin dokuz yüzlü yılların başında) 1913? de İstanbul'a oradan 1914? Yemen'e asker olarak birkaç günlük evli iken giden Hadim kazası Dolhanlar köyünden bir gencin ve geride bıraktığı karısının başlarından geçen bazı olaylardan kesitleri aktarmaya çalışacağım.

1.Bölüm

Bir sonbahar günüydü, nemli yapraklar arasından pırıl pırıl bir güneş doğmuştu. Abdul Gaffar 18 yaşında bıyıkları yeni görülen bir gençti. Babası ona bin ümitle bakıyor, ailenin tek erkeği olduğu için bağda, dağda, harmanda, odunda, otta her şey onun eliyle oluyor ve olacaktı. Gelecekte de tek yöneticisi olacaktı. Yıllardır bu beklenti içinde günleri aylara, ayları yıllara ekleyerek bugüne gelmişti.

Bir akşam güneş Torosların derin vadilerinden kaybolup gitmiş, Göksu vadisini sessizlik ve karanlık kaplamıştı. Derin sessizliğin içinde Göksu nehri-

nin serin şırıltıları duyuluyordu. Herkes evine çekilip odun ateşi ışığının karşısında aile sohbetleri yaparlar, yarınki yapılacak işler planlanırdı. İşte böyle bir zamanda Abdul Gaffarın evinde de annesi İsmahan abla, kocasına ve oğluna dönerek “yarından tezi yok manavın kızı Elmas’a dünür gidip isteyelim” deyince evde bulunanlar münasip görürler. Öyle ya, köy yeri, “Yalnız taş duvar olmaz.” Karınca kararınca Abdul Gaffara ... yardımcı getirelim inancı ile hemen seferber olup, kısa zamanda dünür gidip nişan işlerini tamamlarlar. Nişandan bir süre sonra da “Sombahar günüdür, her şeyin bolluğunda düğünü bitirelim.” Diyerek düğün işine başlarlar. Oyunlar oynanır, nişanlar atılır, defler vurup silahlar patlatılır. Bütün köy halkı büyük bir coşku içinde Abdul Gaffarın ve Elmasın düğününü bitirip gerdeğe koyarlar.

Yine sombaharın serin ve nemli havasıyla sabah olur. Köy geleneğine uyarak Elmas gelin giyinip kuşanır. Kayınpederinin ve kayın validesinin ellerini öper. Artık evde yeni mutlu bir hayat başlar. Fakat bu mutluluk köy camisinin kapısına asılan bir kağıtla sona eriyor.

Köy muhtarlığına asker çağrısı ile ilgili bir tamim gelir. Asker çağrısı yapılır. Bu çağrılanlar arasında Abdül Gaffarın ismi yoktur. Çünkü yaşı müsait değildir. 1886 doğumludur. Çağrısı yapılan ve askere gideceklerin arasında (Hoccalı Baki oğlu Abdullah) köy muhtarının oğlu da vardır. Fakat muhtar oğlunu geri bırakmak için İsmahan ablanın oğlu Abdul Gaffarı gizlice kendi oğlunun yerine yazar ve köy camisinin kapısına asar. Köy bekçisi tarafından tellal ile de bütün köye duyurulur. Tabi ki bu dönen hile dolaplarından kimse haberi yoktur.

Elmas gelinle Abdul Gaffar evliliklerini üçüncü gecesin üzüntü ve ayrılık ağrıları ile geçirirler. Böylece Abdul Gaffarın birinci talihsizliği burada başlar. Ama ne yapsınlar ki “emir demiri keser” derler ya “emir devletten geldi ne yapalım? Allah sağ selamet gidildiği gibi, sağ ve esen olarak dönmeyi nasip eylesin” demekten başka çare yoktur.

Bütün köy halkı geleneksel kurallara uyarak askere gidecek gençler köy meydanında toplanıp dualar edilir. Gidecek olan delikanlılar meydanda bulunan herkesle ayrı ayrı helallaşır, öpüşürler, eller öpülür, gözler öpülür, gençlerin ellerine ve alınlarına kınalar yakılır. Tekbir ve dualarla uğurlarlar. Köyden giden yetmiş delikanlıdan biri de üç günlük evli olan Abdul Gaffardır.

Bu uğurlama töreninin sonunda göz yaşları ile geri dönerler ve azık çantaları ile orduya katılanları koyunun kuzudan ayrıldığı gibi ayrılıp askerlik yoluna koyulurlar.

2. Bölüm

Elmas gelin bu üç günlük evliliğin sarhoşluğu içinde dönüp deli divane olur. Gözleri iki çeşme iki pınar, yüreği alev almış yanar. Elmas gelinin kıyameti kopmuştur. O zamanın askerliği yüz kişi gider beş kişi döner. O da ya nasip. Ama Allaha ümit kesilmez derler ya, Elmas gelin yanan yüreğine taşları basarak söndürmeye çalışır. Ama bu mümkün değildir. Gittikçe alev alan bir yanar dağ gibi patlamaktadır. Elmas gelin bu yangının içinde dolaşırken günler geçer, aylar geçer. Bir haber alamaz gidiş o gidiştir. Abdul Gaffarın ayrılışından bir yıl sonra bir mektup gelir. Abdul Gaffar okuma yazma bilmediği için başkasına yazdırılmış çok kısa bir mektup gelmiştir. Mektup şöyledir:

Sevgili babacığım ve anacığım baki selam eder her iki mübarek ellerinizden öperim. Ben vatan ve milletimi korumak için göğsümü gere gere vatan müdafasına devam ediyorum. Beni soranlara selam eder ayrıca hane halkıma da selam ederim. Allah nasip ederse sağ selamet dönebilirsek bol bol konuşuruz. Beni komutanlarım yemen kıtasına ayırdılar. Yemene gideceğim. Sizlere öbür mektubu yemenden yazarım. Baki selam tabidir. Büyükleğin ellerinden küçüklerin gözlerinden öperim. Oğlunuz Abdul Gaffar.

Bu mektubun gelmesi sevinç uyandırır, fakat yemenin nerede olduğu bilinmediği için Elmas gelini bir telaş alır.

Elmas gelin ayrılığının acı ve ızdırabı içinde günleri ay, mevsimleri yıl gibi uzun geçmektedir. Elmas gelinin evliliğinin üç gecenin mahsulü gelir. Dokuz aylık iken bir oğlan çocuğu doğurur. Çocuk onun yaşama bağlanmasına bir meder olmuştur. Belki de bu çocuk olmasa kendini Göksuyun zaman zaman azgın yada hırçın akan sularına veya yalçın kayaların acımasız yarlarından birinden atıp kaybolabilirdi. Fakat her dalgalandığı zaman bir tek yavrusu onu hayata bağlamıştı. Çocuğunu dağda bayırda güzel ninniler ile büyütmeyle devam eder. Her gittiği tarlada, bağda, bahçede, yaylada, odunda, otta, harmanda ağzı durmaz olur. Aşıklar gibi yakımlar yakar. Türküler söyler. Bazen bulutlarla arkadaş olur göz yaşlarını döker. Bazen asileşir dişi bir kurt gibi hırçınlaşır. Bazen de yumuşak alımlı çalılımlı bir köylü gelini olur. Bütün köy Elmas gelini aşık olarak tanır. Arkası gelmeyen deyişleri ile insanları dinlettirirdi. Eğer olsaydı bir sazı, sazı ile sözü ile çalar ve çağırırdı. Ama bulunduğu ortam, bilhassa kadın olması, bunu engellemişti. Her gittiği yerde beyitler, ninniler, türküler söylerdi. Daha çok insanların az olduğu yerlerde türkülerle kendini avuturdu. Elmas gelin arada bir cununnayıp “Ne sağsın ne ölüsün. Ne haber var ne mektup var. Kara bağrım her şeye dayandı kara haberini alaydım da ona da dayansaydım.” Diyerek şiirler okur türküler söyler.

*Erenlerin türbesini taşladım,
Bilmem sevap bilmem günah işledim.
Yüce Tanrım hep iyilik düşledim,
Ne haber var ne mektup var yemenden.*

*Bir haber geldi de asker yürüdü,
Dumanlı gözleri yaşlar büürüdü,
Elmas gelin gam içinde çürüdü.
Ne haber var ne mektup var yemenden.*

*Bulutlara sordum cevap gelmedi,
Yalnızım dünyada yüzüm gülmedi,
Göz yaşını rüzgarlarda silmedi.
Ne mektup var ne haber var yemenden.*

*Bülbüle yol verdim ıslak gözümle,
Beklerim yürekte seni özümle, (Özüm diye oğlunu kastediyor.)
Yastığa varamam ıslak yüzümle,
Ne haber var ne mektup var yemenden.*

*Seber rüzgarına sordum yolunu,
Kaybetmişim kanadımı kolumu,
Mesken mi edindin yemen yurdunu,
Ne haber var ne mektup var yemenden.*

*Yıllar oldu hep yolunu bekledim,
Ayları yıllara bir bir ekledim,
Hasretliğe bir de ölüm ekledim,
Ölü diri bir haber yok yemenden.*

*Uzakmışın yakınmışın bilemem,
Hasta isen göz yaşını silemem,
Gel desende o diyarlara gelemem,
Ne haber var ne mektup var yemenden.*

*Elmas gelin çilesini doldurmuş,
Gözlerini ağıt ile soldurmuş,
Kara haber saçlarını yoldurmuş,
Köylün kara haberin almış yemenden.*

Elmas gelin artık uzun ayrılığın verdiği acıya bağışıklık sağlamıştı. Kocası gideli on altı yıl olmuştu. Oğlu büyümüş delikanlı olmuştu. Askerliğin bu kadar uzun olmayacağını bilmeye başladı. Bazan oturup oğluna bütün olayları anlattıktan sonra, “işte oğlum ananın yazgısı bu. Seni bana bağışladı ya binlerce şükür olsun Tanrıma.”

Elmas gelinin deyişleri, şiirleri artık herkesin ağzına geçmiş türküleşmiş destanlaşmış.

Şimdi Elmas gelini türküleri, dertleri ve kederleri ile, bağında, dağında, yaylasında, ovasında, keçilerle dost, çiçeklerle arkadaş, bulutlarla sırdaş, kurtlarla kardeş olarak kendi haline, tarımsal işleri, kaynata, kaynananın hizmetleri ve yavrusu ile baş başa bırakalım. Bakalım Abdul gaffarın hayatı nelere sahne oldu.

Bütün askerler gibi kışlasına vasıl olduktan sonra Trakya bölgesinde mekare bölüğünde bir yıl kadar görev yapar. Birliğindeki diğer askerlerin geneli gibi Abdül Gaffarında okuma yazması yoktur. Birliğinde verilen eğitimler sırasında saflığı, dürüstlüğü ve çalışkanlığı ile komutanlarının dikkatini çeker. İlk askerlik eğitimlerini aldıktan sonra birliğindeki arkadaşlarının sevkleri yapılır ancak Abdül Gaffar Miralay Ferit beyin emrine mahiyet askeri olarak ayrılır. Komutanının yanında kendine verilen hizmetleri harfiyen yerine getirir. Komutanının özel hizmetlerine bakmaktadır. Bu subay Yemen kıta birliklerine sevk edilir. Emrinde bulunduğu Miralay Ferit’le birlikte uzun bir deniz yolculuğundan sonra yemene vasıl olur.

Abdül Gaffar Yemen toprakların halada Türk (Osmanlı) birliklerinin kontrolünde olduğunu zannediyordu. Abdul Gaffarın Anadolu’dan sevk edildiği birlik yıllar evvel İngilizlerle çatışmada imha olmuş yerinde yurdunda kimseler kalmamıştı. Oraya vardıklarında ne yapıp nerede kalacaklarını bilmez bir haldelerdi. Osmanlı askerleri İmam Yahya’nın askerleriyle birlikte görev yapıyorlardı. Abdül Gaffarın Osmanlı devleti ile Yemen emirinin arasındaki yapılan anlaşmalardan ve bölgedeki İngilizlerin sebep olduğu gelişmelerden haberi yoktu.

Askerlerden birkaç tanesi (Yemen Emiri) İmam Yahya’nın emri için ayrılır. Birkaç gün gider gelirler. Sonra bir gün hizmete giden askerlerden birinin önerisi ile Abdul Gaffarı da emirin askerleri götürürler. (Zaten askerlerin tamamı emirin askerlerinin gözetimi altındadır.) Abdul Gaffarın durumu yapılan müşahedeler sonunda beğenilerek İmam Yahya’nın emrinde kalması uygun bulununca on arkadaşları ile konakta (sarayda) çalışmaya başlar.

Abdul Gaffar başına gelen olaylar sonucu Yemen Emirinin yanında askerlik görevini yaptığını sanmaktadır. Miralayın yanında yaptığı hizmetleri nasıl askerlik olarak görüyorsa aynısını şimdide emirin yanında yapıyordu. O

sanıyordu ki imamın sarayına görevli gelmiştir. Görev mukaddesti imamın emrinden çıkmak olmazdı. Zaten imam sarayın kölesi olarak birçok insanı sarayında çalıştırıyordu. Erkeğiyle kadınıyla sarayın mahiyeti oldukça kalabalıktı. Bir bayram arifesinde sarayda çalışanlara ve dolayısıyla Gaffarında içinde bulunduğu Osmanlı askerlerine de Yemen yöresel kıyafetleri giydirilmişti.

İmam Yahya'nın konağında (Yemen Emirinin sarayında) kızları ve cariyelerinin hizmetçileri arasında çalışmaya başlar. Konağın dışarıdan yapılan bazı alışverişlerinde taşıma işlerinin ve getir götür işlerinin yanında esas işi sakalıktır. Çok çalışkan ve dürüstlüğü ile konakta bir iki sene içerisinde tanınır.

Kızların, cariyelerin ve hizmetçilerin arasında dolaşan Gaffar ve diğer erkekleri devamlı gözetlemektense çalışanların cinsel arzularının köreltilmesi (emirin hoş olmayan aksiliklerle karşılaşmaması) için kısırlaştırmaları emir tarafından istenmiştir. Konağın bir odasında Gaffar ve arkadaşlarının iki İngiliz doktor tarafından hayalarının alınması için gerekli hazırlıklar yapılır. Sıra Gaffara gelince hayasını alacak Doktor Gaffarın Türkçe konuştuğunu anlayınca “nerelisin” diye sorar Gaffarda Anadolu, Karaman, Konya ve Hadim hakkında bahseder. Doktor uzun yıllar İstanbul da bulunduğunu ve Türkleri sevdiğini diğer kişilere duyurmadan bir köşeye çekerek Gaffara söyler. Yapacağı işlem için gaffarı yatırır ve kimseye kısırlaştırma işleminin yapılmadığını belli etmemesini ve numara yapmasını yoksa hem kendinin hem de Gaffarın çok ağır ceza alacağını onun için çok dikkatli olup kimseye kısırlaştırılmadığını hissettirmemesini tembih eder. İşlem yapılmış gibi sargı vesaire yapılır. Diğerleriyle birlikte istirahat çekilir ve zamanla iyileşip işlerinin başına geçerler.

Gaffar verdiği sözü yerine getirir, ilk günlerde ve aylarda Doktora daha sonraki zamanlarda da ve kendine bir zarar vermemek için sürekli iğdiş rolü yapar hayatına erkeklığı olmayan biri gibi davranarak devam eder. Abdül Gaffarın buraya intizabından bugüne kadar hiç kimse ayrılmamıştı. Bir zaman Haydar isimli bir hizmetli cariyelerden biri ile zina yapmıştı. Hemen ikisini birden uzakta bir yere götürüp ateşler içinde yanan kum içine gömerek taşlanmıştı. Saray nizamı dışına çıkanların cezası verilmişti. Yine bir bedevi kaçmıştı hemen yakalanıp idam edilmişti. İmamın mahiyetinden ayrılmak çok tehlikeli ve hayat memat meselesi idi.

Aradan on altı yıl gibi bir zaman geçer Abdul Gaffar mektup yazmak istediye de göndermek imkanı bulamaz. Gönderdiyse de mektubun memlekette varmasına imkan yoktur. Memleketin üzerinde dolaşan kara bulutlar her şeyi paramparça etmiştir. Paramparça olan hayatlardan bir tanesi de Abdul Gaffardır.

Aradan geçen bu on altı yıl içerisinde Abdul Gaffara çok iyi hizmetlerinden ve cariyelere karşı tutumundan dolayı Yemen imamı tarafından çavuşluk rütbesi verilir. Çavuşluk rütbesini aldıktan sonra saray içerisinde ve saray dışında daha rahat hareket edebilme imkanı bulur.

Köyden seferberliğe giden yetmiş kişiden Abdül Gaffar, Sallah Mevlüt, Yusuf Mevlüt (Cüllen Çavuş) un ve Beğ Dayının ölüsünden ve dirisinden bir haber gelmemiştir. Esir mübadelesi sonunda Küt'ül Amare'den Beğ Dayı, Hindistan'a esir düşen Cüllen Çavuş ile Mısır'a esir giden Yusuf Mevlüt (Sallah Mevlüt) sağ olarak köye dönmüşlerdir.

Elmas gelinin oğlu 15-16 yaşına gelmiştir. Oğlunun da bu işlere aklı ermeye başlamıştı. Muhtara gelen şehit listeleri inceliyor, isimlere bakıyor bir türlü babasını bulamıyordu. Ölmeyip sağ olan askerlerden bazıları sekiz bazıları on yılda dönmüşlerdi. Diğer dönmeyenlerinde ölüm haberleri alınmıştı. Elmas gelin 17 yaşında üç günlük dul kalmış kayın anasının ve kaynatasının himayesinde asker kocasının ümit sabır ve metanetle beklemiştir. Türk anasına yakışan ciddiyeti mert ve bağlılığı, kadınlık şiar ve haysiyetini Elmas gelinin siyah gözlerinde, buğday renkli yanaklarında hak ve adaletten ayrılmayan yapısında hissedilirdi. Elmas gelin hiçbir zaman Abdül Gaffarın öldüğüne inanmamıştır. Günün birinde ona kavuşacağı ümidi içinde kendini avutarak hem çocuğunu büyütüyor ve hem de tarla, bağ, bahçe işlerini takip ediyordu.

Elmas gelin ve oğlunun yaşamı bir tarafta duradursun. Bakalım Gaffarın hayatında neler oluyor?

3.Bölüm

Çavuşluk rütbesini de alan Abdül Gaffar sakalık görevinin yanında artık saray dışında da güvenilirliği sayesinde çarşıda ve Aden limanında da zaman zaman gezebilmektedir. Bir gün limana yaklaşan bir gemide imama ait sandıklar vardır ve bunlar getirilecektir. Bu iş içinde Gaffar görevlendirilmiştir. Gaffar İngiliz gemisinden sandıkları almak için iskeleye gider. Gemi hamulesinin boşaltılması sırasında Türkçe konuşan bir adamla karşılaşır.

Gaffar: “Sen Türkçe konuşuyorsun Türk müsün nerelisin hemşerim burada ne iş yaparsın?”

Gemi görevlisi: “Ben İstanbulluyum bu İngiliz gemisinde görevliyim. Peki iyi sen nerelisin?”

Gaffar: “Bende Konyalıyım.”

Gemi görevlisi: “Burada ne işin var, neden buradasın?”

Gaffar: “Askerim.”

Gemi görevlisi: “Ne askeri? Burada askerlik mi kaldı. Bizimi uyutuyorsun? Ne zamandır buradasın?”

Gaffar: “Hayır vallahül azim askerim. Sevkim buraya yapıldı. Sonra buradaki yapılan çatışmalar mı dersin yoksa anlaşmalar mı dersin ne dersende. Komutanımla birlikte esir olduk. Esir tutulduğum yerden beni Emire hizmet etmem için ayırdılar. Böylece hizmete devam ediyorum. 15-16 yıldır buradayım. Askerliğimi yapıyorum.”

Gemi görevlisi: “Git adam... sen ya delirmişsin ya da bizle eğleniyorsun. Peki terhis olmadın mı? Neler oldu neler. Hiçbir şeyden haberin yok mu?”

Gaffar: “Billahi yalan söylemiyorum. Askerlik yapıyorum, başka bir şeyden haberim yok. Hayır ola?”

Gemi görevlisi: “Hey hemşerim sen çok geç kalmışsın. Osmanlı diye bir şey kalmadı. Bütün düşmanlar, şehir kanları ile yoğrulan topraklarımızı paramparça bölüştüler. Üzerimizde uçuşan leş kargalarını dağıtmak için Gazi Mustafa Kemal adında Allah bir önder verdi derlenip toplanıp yurdumuzu kurtardık. Savaş biteli yıllar oldu. Yurdumuzda terki silah oldu. Bütün askerler evlerine döndü. Anadolu da Türkiye Cumhuriyeti devleti var. Şimdi hürüz artık. Müstakil bir yurdumuz ve üzerinde dalgalanan al bayrağımız var... Hey hemşerim sen uyuyorsun. Elin gurbet ellerinde yarı aç, yarı tok evsiz barksız durulur mu? (Gaffar şaşkın şaşkın adamın ağzına bakmakta ve hayretle dinlemektedir.) Benim bu gemide anlaşmam var.”

Gaffar büyük bir şok içinde İstanbullu gemi görevlisinin yanına sokulup “Hemşerim gemi ne zaman gider? Nerelere uğrar” diye sorunca ismini sonradan öğrendiği tanzifatçı Yusuf “yarın öğleye doğru demir alacak sana en yakın yer basraya gider. Başka yere gitmez” deyince Gaffar boynunu bükerek “beni azat etmez ki” deyince Yusuf “yarın sen öğleye doğru gemiye gelebilirsen ben seni Yemen sınırlarını çıkıncaya kadar gemide saklarım” der. Yusuf’un yanından şüphe çekmeden ayrılır gelen sandıkları gemiden alır ve rıhtımda uygun bir yere yerleştirirler. Gelen sandıklar beklenenden fazladır. Bunun için, yanında getirdiği düşük rütbeli görevliyi bir araba getirmesi için konağa (saraya) gönderir. (Gaffar’ın nereli olduğunu bilmediği bu görevli konuşmalar sırasında geminin bağlı olduğu rıhtımda bekleyen Arap bir köledir.) Gaffar arabanın gelmesini beklerken yalnız kalıp düşünmeye başlamıştır.

Yusuf’un anlattıklarını düşünürken Gaffarın gözlerinde ışıltılar ve hasretlik közleri 16 yıl sonra tekrar alevlendi. Vatan hasretini yüreğinin derinliklerinde tekrar nüksederek, mavi denizle göklerin birleştiği ufuklara baktı. Yemen diyarından Anadolu topraklarına kavuşacağını hayal etti. Fakat buradan gitmenin imkansız olduğunu bir defa daha dertli kalbine gömdü. Aden körfezinde okyanusun kıyılarına çarpan dalgalarına baktı... Anadolu’ya buradan nasıl gidilir? Geriye dönüp yemen dağlarının yanık kayalarına ve

kızgın çöllerine baktı. Ayrılmanın imkansız olduğunu anlayınca rıhtımın duvarlarına yaslanarak derinlere daldı. Esmer şakaklarından hasretlik ve ayrılık ateşi alevlendi. Sanki göz pınarlarından kendiliğinden yaş akıyordu. Geçen zaman içinde çölden Mekke ve Medine'ye kadar imamla (Emirle) birkaç kez gitmişti. Develerle bütün bu çölleri yaya gidip Mekke'den ötesini de ötesini de sora sora gitmeyi tasarladı. Bununda imkansız olduğunu biliyordu.

Gaffar tekrar Yusuf'la konuşmak istedi. Ona bir şeyler sormalı idi. En azından nasıl gideceğini bir danışmalı idi. Yusuf'u tekrar bulup, "buradan vatana kavuşmak çok zor... zor... boşa dolduruyorum dolmuyor, doluya koyuyorum almıyor. Denizden gidilmez, çölden aşılmaz. Bari Allah kuş kadar küçültse de uçsam diyorum. Ya da ölsem de bu acıyı çekmesem diyorum şaşırdım. Allah elimden tutsun. Beni İstanbul'a götürceğini bilsem de üç beş ay gemide yolculuk yapıp memleketime varsam."

Yusuf tekrardan Gaffarı sakinleştirmeye çalışarak. "Bak hemşerim bu gemi İstanbul'u görmüyor ama ben sana bir iyilik yapayım. Sen bir yolunu bul konaktan (saraydan) ayrıl gemiye gel. Ben seni burada hıfzedeğim. Gemi Basra'ya varınca orada bir yerde seni indiririm. Basra'dan Bağdat'a gidersin, ötesi trenle bir adım yol. Buradan Konya'ya ne var öksürsen duyulur." Deyince, Gaffarın beyninde şimşekler çaktı. Yeni umutlar belirdi. Gözleri büyüdü, gülümseyince yanakları şişti. Bu güzel haber onun için cennete gitme müjdesi kadar güzeldi. Hayal bile edemeyeceği yolculuk gerçek olacaktı. "Öyleyse ben seni yarın kuşluk vakti güneş bir mızrak boyu kalkmadan nerede bulabilirim?" "İşte ben burada görevliyim. Tansifatçı Yusuf dedin mi herkes gösteriverir. Tabi ki Türkçe bilenler deyince" Gaffar müsaadeyi alıp geri döndü.

Gemiden ayrılıp tekrar sandıkların başına vardı. Biraz sonra görevli bir arabayla geldi ve sandıkları yüklediler konağa (saraya) geldiler. Yarın konaktan tekrar rıhtıma gidebilmek için sandıklardan bir tanesinin diğer yüklerden dolayı gemide kaldığını ve yarın sabah onu almaya gideceğini söyleyerek yarın sabah ayrılma işini de garantiye almıştı. Bu aklı da Yusuf vermişti.

Hiç kimseye durumu sezdirmeden hemen yattığı köle yatakhane sine gitti. Her günkü giyindiği urbarlarını giyindi. Küçük el kadar bir Kuranı keriminden başka hiçbir şeyi yoktu. Sabahın olmasını bekledi. Sabah olunca cebindeki parasını gizleyip, yemeğini yedi Kuranı Kerimini koynuna sakladı. Kuş kadar hafif bülbül kadar neşeli bir o kadarda ürkekti. Alınan eşyaların tesellüm makbuzunu saray yetkilisine teslim etmedi. Hiç sezdirmeden kalan bir sandığı ve tesellüm makbuzunu almak için saraydan görev emrini alıp rıhtıma vardı. İçinde alev yanmaya başlamıştı. Gemi gitmese bile Yemenden yaya gitmeyi bile göze alıyordu. Acele gemideki tenzifatçı Yusuf'u buldu.

Yusuf Gaffarı alıp geminin en ücra bir yerine soktu. “Ben gelinceye kadar çıkmak yok. Kimseye görünmekte yok.” Dedi.

Abdul Gaffar bulunduğu karanlık depoda sandıkların arasında saatlerce sessiz olarak bekledi. Vakit ne zamandı bilmeden bekledi. Gaffar için bunlar basit şeylerdi. On altı senenin beklemesi yanında bu bekleme hiçti.

Gemi önce yavaş fakat biraz sonra her yeri titreterek hareket etmeye başladı sallanmasından hareket ettiği ve hızlandığı belli oluyordu.

Nihayet kapı açıldı. İstanbullu hemşeri “Haydi geçmiş olsun. Şimden geri tehlike geçti. Yalnız yine de dikkatli olalım. Basra’ya varana kadar dikkat gerek” deyip işlerin iyi gittiğini söyledi. Gaffar İstanbullu gemici Yusuf’a “Allah senden razı olsun seni de hasretine kavuştursun” dedi. “Yok be hemşerim benim hasret çekecek kimsem yok, anam öldü. Babam harpte kaldı. Bende üç kuruş kazanayım diye bu gavur gemisinde birinin aracılığı ile işe başladım.” Yusuf gelirken ne olur ne olmaz diye kendi tenzifatçı elbisesinden Gaffara da giydirdi. Birinin görmesi durumunda önlem olacaktı.

Gece demeden gündüz demeden coşkun dalgaların arasından sanki güneşin doğduğu yere gider gibi umut dolu bir yolculuk devam ediyordu. Geminin her limana uğraması ve düdük çalması, durup yavaşlaması ikmal yapması Gaffarın yüreğinde yağların biraz daha erimesine sebep oluyordu. Ama Emirin adamlarının hala gelip onu bulacaklarından korkuyor ve yakalanıp geriye götürüleceği endişesiyle günleri biri birine ekliyordu. Bu korku ve kabuslar günlerce sürdü. Gemiden bazen dışarıyı seyredebilecek bir yere geçerek artık yabancı olmadığı denize bakardı. Birkaç gündür denizin önü arkası var sağı solu küçüldü diye” düşünür. Nihayet günün birinde kulağına bir ses geldi. “Basra limanına yaklaşıyoruz.” Bu sesi duyan Gaffar artık dünyanın en mutlu insanıydı. Gemi bir süre sonra düdük çalarak limana girdi. Nihayet gemi rıhtıma yanaşarak halatlar bağlandı.

Yusuf’un giydirdiği tenzifatçı elbisesi sayesinde gemideki insanlara kendini belli etmeden günlerini geçirmişti. Geminin uygun bir yerinde Yusuf’la birleşip vedalaşıp helallaşırılar. Bu esnada Gaffar elbisesini değişmiş ve Altında ince denecek bir şalvar şeklinde bir pantolon üzerinde mintanı andırır gri renkli belini ve kalçalarını kapatacak şekilde uzun bir gömlek ve belinde renkli bir çarşaftan gemideki boş zamanlarında yaptığı bir kuşağı vardı.

Abdul Gaffar Eğilip İstanbullu Tenzifatçı Yusuf’un eline sarılıp öpmek ister. “Sana uğurlar olsun. Navlun parası da benden olsun” diyerek kuşağının arasına küçük bir kese sokar bunun üzerine Gaffar Yusuf’a sıkı sıkı sarılıp “Hakkımı helal et kardeşim, seni bana Allah gönderdi sen benim kurtarıcım oldun. Senin hakkını nasıl ödeyeceğim” derken, her ikisi de ağlamaklı bir haldedirler. Yusuf “bundan sonrasına da benim aklım ermez Allah yardım-

cın, yolun açık olsun” der ve Gaffarda geminin o kargaşalı halinde inen yolcuların kalabalığına karışarak rıhtımda kaybolur.

Yıllarca Emir’in sakalığını yaparken Arapçayı da rahatlıkla konuşabilen Gaffar birkaç kişiye sorarak istasyonun yerini buldu. Tren istasyonunda soru sorduğu kesin bir şey öğrenemedi ama ilk kalkacak olan trenin Bağdat’a gideceğini anlamıştı. Kafasında Halep’e gidip oradan Anadolu’ya geçmeyi düşünüyordu. Her şey değişmişti artık başka başka ülkeler olmuştu. Olsun varsın, yola çıkmıştı. Artık tren nereye giderse oraya kadar gitmeye karar verdi. Yol ne kadar azalırsa kardır deyip, yanındaki torbaya oradaki bir fırından birkaç kuruşa aldığı iki ekmeği itina ile yerleştirip tren biletini almak için gişeye yanaşır. (Ama içinde hala bir korku vardır, ürkek hareketlerle sürekli arkasını, sağını solunu kollamaktadır. Ya Emir’in adamları yakalayıp geri götürürlerse, her şey boşa giderdi.) Bağdat’a gideceğini ve en ucuz yerden bilet vermesini ister. Dört beş kuruş daha ödeyip biletini alıp trene biner.

Günlerce süren yolculukta, Yemende Emir’in konağında geçirdiği günler aklına geliyor, boş ver artık günler geride kaldı diyerek kendini rahatlatmaya çalışıyor. Gemideki günleri düşünüyor, kendi kendine kafasını sallıyor. Düşünceler içinde uyuyor uyanıyor. Günler vagonun içindeki insanların konuşmalarını dinliyor. Tren bir istasyona yanaşıyor bazen o istasyonda saatlerce bekliyordu. O sırada aşağıya iniyor trenden çok uzaklaşmamak kaydıyla etrafı geziniyor. Köyü Dolhanlarla oraları kıyaslıyordu. Acaba köyünde Elmas’ı ne haldeydi, ölmüş müydü yoksa, “tövbece o nasıl düşünce” diye kendine kıızıyordu. Yolculuğu sırasında en çok köyünü ve Elmas’ını hayal etmeye çalışıyordu. Babasının ve annesinin ölebileceklerini düşünüyordu. Askere birlikte gittiği arkadaşlarının hangileri döndü hangileri şehit oldu diye düşünüyordu. Ben bu kadar değiştim de Elmas’ım nasıl olmuştur diye kafasından Elmas’a değişik değişik ama hepsi de çok güzel yaşlılık çizgileri ekliyordu. Tren yolculuğu sırasında o kadar çok şeyi düşünecek zamanı oluyordu ki şimdiye kadar hiç bu kadar boş zamanı olmamıştı. Yolculuk sırasında inen binen insanlar onu çok ilgilendirmiyordu. Yalnızca tren gidiyor mu diye ona bakıyor gerisiyle ilgilenmiyordu. Bazı zamanlarda trenin başka bir vagonuna bindiği de oluyordu. Her vagonunda pencere yoktu. Bazı vagonlar büyük bir sandık gibiydi, insanlar birbiri üzerine oturur gibiydiler kalabalıktan hiç de rahatsızlık hissetmeden yolculuklarını yapıyorlardı. Nihayet tren Bağdat’a varmıştı.

Kalabalığın içinde kaybolarak ve insanlara sorarak Halep yolunu öğrenmeye çalışır. Artık kendini daha rahat hissetmektedir. Yusuf bir harita üzerinde Gaffara göstermişti. O harita kafasında canlandı artık Emir’in adamlarından çok uzaklaşmıştı. Sorup sorduğuktan sonra yine tren yolculuğu yapacaktı. Çok da parası kalmamıştı ama Anadolu’ya bir yaklaşıp gerisi kolaydı.

Halep'e bir bilet alarak tekrar tren yolculuğuna başladı. Trene binmeden yine birkaç ekmek ve biraz hurma aldı. Günlerdir az bir şey yiyerek hep aç duruyordu. Yusuf'un verdiği matara, su ihtiyacını gideriyordu ama açlık başkaydı. Günlerce sürecek bir tren yolculuğu yine başlamıştı. Günler hep aynı geçiyordu. Bazı insanlar bir şeyler yerken ona da ikram ettikleri oluyordu. Bu ikramda genellikle hurma oluyordu. İnsanların içine çok karışmadan günleri geçiriyordu. İkinci bindiği bu trenin vagonları öncekine göre daha temiz ve yeniydi. Ama onu hiçbir şey ilgilendirmiyordu.

Trenin Halep'e varmadan önce yolun bozulduğu ve artık bundan öteye gidemeyeceğini yolda çalışmanın olduğunu öğrenince hemen çıkınını kontrol ederek yola koyuldu. Teren yolu artık kılavuzu idi onu takip ederek İstanbul'a bile gidebilirdi. Soyguncu (harami), çete, yabani hayvan denk gelmedikçe yollar tehlikesizdi. Ama yolun her yerinde her şey olabilirdi. Günlerdir yürüyor tehlikeli olabileceğini düşündüğü yerlerde raylardan uzaklaşıyor sonra yeniden demiryolunu takibe geçiyordu.

Günler sonra, sora sora, yolunu da biraz değiştirerek Tarsus'a gelir. (Buraya kadar geçen yolculuğun aşamaları meçhuldür.) Artık rahatlamıştır, vatan topraklarındadır. Tarsus da bir tarlada on gün kadar çalışır. Kazandığı birkaç kuruşla bir dolma tüfek aldı. Dağ yollarından Toroslara vardı. Talihinden mevsim yazdı. Her vardığı yerde aşiretlere ve çadırlara (obalara) tesadüf ediyordu. Artık her yer gençliğinde zamanını geçirdiği yerler gibiydi yalnızca Dolhanlara uzaktı o kadar. Ama her gün biraz daha yaklaşıyordu.

Bir akşam geç saatlerde Dolhanlar köyüne vardı. 1930? Herkes yatmıştı. Evinin duvarına varıp öptü. Yere yatıp toprağı öptü. Sevinçle evin kapısına varmadan önce gerdek girdiği odanın küçük (zavrağının) penceresinin kenarından içeriye baktı. Oda ışık değildi. Ocakta ateş karanlığa göz kırparak yanıyordu. Ateşin yanında üzeri kararmış bir ibrik ile bir tencere vardı. Ateşin sönük ışıkları arasında bir kadın vardı. İyiye baktı Elmas gelin değildi. Çünkü ne kadar da zaman geçse Elmas daha genç olmalıydı. 17 sene oldu 18 yaşında evlendi 35-36 yaşında olurdu. Bu kadın Elmas gelindi. Tekrar baktı bu defa elması iyi tanıdı. Ama bir de Elmasın yanı başında yatan biri vardı. Elmas gelin hem ateşi karıştırıp ortamı ısıtıyor hem de dizi dibinde yatan erkeğin saçlarını ovalıyordu. Abdül Gaffar o kadar bozuldu ki nerede ise geri dönüp köye gelmemeyi düşündü. Elmas gelinin evlendiğini hayal ederek bütün ümitleri soldu. Derin derin içini çekiyordu. Hiç aklına hayaline getirmemişti ki Elmas ilk gelin olduğu gece gebe kalmış dokuz ay sonra da bir oğlu olmuştu. Şimdi Elmas gelinin yanında yatan 16 yaşındaki oğlu idi. Gaffar, Elmas gelin evlendi beni beklemedi elin herifini benim yurduma getirdi diye tüfeğini çekip pencereden oğlanla anasına nişan aldı. İçinden bir ses, "senin namusun bas tetiğe" diyordu. Diğer bir ses "sen Yemen ellerin-

den katil olmak için mi geldin. Hayır dile ezanı bekle diyordu. “Sabaha kadar bekle sabahleyin ata yurdundan kov çıkar. Kadın mı yok, başka bir kadınla yuva kur. Nasıl olsa İngiliz doktor hadım etmedi ya.” Diyordu. Bu mülahaza içinde tüfek elde saatlerce bekledi.

Bağdat da camiye gitmişti. Caminin önünde konuşan ihtiyarların konuşma arasında “sabreden derviş muradına ermiş.” Dediği aklına geldi. Tüfeği geri çekti. Biraz sonra “insan namusu için yaşmalı” deyip tekrar nişan almayı düşündü. O arada yorgunluktan dalarak uyuyakaldı.

Daha gün ışımadan Elmas gelin ve oğlu Güney dağda ot (biçmeye) işlemeye gidecekleri için yola koyulmuşlar ve evde yalnızca Gaffarın anası kalmıştı. Hocanın ezan sesi sessizliği yırtarak Gaffarı uyandırdı. Gaffar kendine gelince pencereden tekrar içeriye bir göz attı ki içeride bir koca karıdan başka bir şey yok. Oda ateş söndüğü için iyice kararmış yalnızca bir karaltı görünüyordu. Anasının olabileceğini düşünen Gaffar anasına seslenmek ister. Elmas ve zannınca kocasına belli etmeden anasına (zavraktan) pencereden seslenir. “Ana... Ana... ben oğlun Abdül Gaffar bana bak” diye seslenir. İsmahan ananın gözleri pencereyi tam görememektedir, ama sesi duymuştur. “Kimsin? Kim? Ne... “ Diyerek hem şaşırır hem de inanmaz ve köyden birilerinin kendinle zevlendiğini (maytap geçtiğini) düşünerek. Hem heyecanlanır hem de kızar. Gaffar tekrardan “Ana... Ana... benim oğlun” der. İsmihan kadın kapıyı açmaya korkar ve “gecenin bu vakti sen necisin inanmıyorum” der. İsmihan kadının aklına yıllar önce oğlunun, ekin işlerken orakla sol elinin serçe parmağının, tırnağının da yarısını kesip ucunun koptuğu aklına gelir ve “eğer sen benim oğlumsan sol elinden tanırım. Elini tepe delikten sok serçe parmağına bakayım” deyince ve bağırınca da evde anasından başka kimsenin olmadığını artık fark eden Abdül Gaffar hemen dama çıkarak tepe deliğinin ağzındaki duvak taşı kaldırır ve sol elini evin içine uzatır. Bu anda da İsmahan kadın hemen delikten uzanan eli görüp de tanıyınca “yavrum.... kuzum... aslanım... yiğidim... “ bağırlarıyla sarıldığı kolu koparıncasına aşağıya asılır ve baygınlıkla elini kitler. Gaffar omzunu oynatamaz halde anası aşağıda kendisi damda ağlar haldelerdir. Konu komşu duydukları sesle İsmahan’ın damına ve evine ağaran havayla birlikte doluşur.

Gaffara o yokken köyde neler olup bittiğini babasının yol gözlerken ölüp gittiğini ve o gittikten dokuz ay sonra oğlunun olduğunu, Elmasın o yavrunun yüzü suyu hürmetine sabrederek ve asla kocasının öldüğüne inanmayarak günlerini geçirdiğini, günün birinde mutlaka hasretinin biteceğine olan inancını asla yitirmediğini anlatırlar.

Kısa süre sonra Elmas gelin ve oğlu da Abdül Gaffarın geldiğini duyarlar ve taşlı engebeli patikaları düz edip evlerine gelirler. Abdül Gaffarına kavu-

şan Elmas gelin ve babasına kavuşan oğlu Mehmet hasretlerini giderirler. Gaffar çektiği sıkıntıların, çilelerin sonunda Elmasına ve ummadığı oğluna kavuşarak, hayatına yeniden 35 yaşında başlamıştır.

BİTTİ

ÖĞRENCİLERİN SINIF İÇERİSİNDE OYNAYABİLECEĞİ OYUN VE MONOLOGLAR:

Toplantı tarihini hatırlamıyorum ama, zannedirim çıkmaz ayın son perşembesine rastlayan (20.30) sularındaydı. Postacı elime bir mektup uzattı. Açıp okudum. Ama öyle dehşet bir heyecan verdi ki, burada anlatmaya imkan yok. Mektup aynen şöyle başlıyor.

“Üsdadım, yarın saat (17.30) da büyük kıraathanede bütün şairlerin katılımı ile bir toplantı tertiplenecektir. Teşrifinizi arz ve istirham ederim.”
Şairler Birliği Başkanı İstanbul

Bu iş durmaya gelmez, öyle ya acele bir iş olmasaydı beni çağırmaslardı ya. Hemen ayaklanıp yola koyuldum. Az mı gittim çok mu bilmiyorum. Bir de baktık ki şairler bir araya gelmişiz. Çok uzatmayayım, ben söz alarak; afedersiniz, bendeniz buraya kadar geldim ama toplantının ne mahiyette olduğunu bilmiyorum. Kurul başkanı usule göre beni aydınlattı. Memnuniyetimi şöyle bildirdim.

Bu hususta teşekkür ederim size,
Toplantıda biraz iltimas edin bize.
Diyerek mevzuyu kapadık.

Oturum nizamı şöyle idi: Sol dipte Fuzuli, yanında Yahya Kemal, Baki ve Orhan veli vardı. Sağ tarafta ise Nesimi, Nedimi, Yunus Emre, Şeyhi’ler vardı. Karşı cephede ise Şinasi, Namık Kemal, Şairi azam Aşık Paşa gibi daha tanıyamadığım birçok şair arkadaşlar oturuyorlardı.

İlk sözü Yahya Kemal aldı: “Pek muhterem arkadaşlar, buraya kadar teşrif ettiğiniz için hepimize kurul namına teşekkür ederim.” (Bilhassa ayrıca) (Burada okuyan kimse kendi ismini söyleyebilir.) “Arkadaşımıza teşekkürlerimi bir borç bilirim.”

“Toplanmamızın sebep ve gayeleri şudur: Hepimiz şair olmak münasebiyle, mevzuları bölüştelim ki, kimsenin yazdığı şiir kimseninkine benzeme-

sin. Biz arkadaşların bazılarıyla şu şekilde bir program hazırladık ve huzuru-
nuza sunuyorum.”

a- “Fuzuli arkadaşımız aşkı konuları işlesin.”

b- “Yunus Emre, Aşık Paşa, Nesimi arkadaşlarımızda tanrı ve dine ait
konuları işlesin.”

c- “Şinasi ve Namık Kemal de vatani ve kahramanlık konularını işlesin.”

(Çabucak ben işe karışarak) “Afedersiniz ama kendinizle beni unuttu-
nuz.” Dedim.

“Evet arkadaşımız çok güzel hatırlattı. Ben deniz vatan ve kahramanlık
konularını işlerim. Siz ise kendinize layık bir konu seçin.” Dedi.

Bende yemek üzerinde yazmış olduğum bazı şiirleri sizlere okuyacağım
dedim.

İstanbul’a oradan 1914’te Yemen’e asker olarak birkaç günlük evli iken
giden Hadim kazası Dolhanlar köyünden bir gencin ve geride bıraktığı

YEMEKLERİN DİLİNDEN

Evvela bir söz ile başlayalım ekmeğe,
Çiftçiler iplik takar çuvaları dikmeye.

Bilmem tanırmısınız boz renkli ekmeği,
Değirmenci çok bilir yırtık çuval dikmeyi.

Bu derslerin hepsi bilirsiniz epey zordur,
Okuduğumuz dersler yatmaya da muzurdur.

Uykuyla yemeği bu işe katsak iyi olacak,
Yemeklere tel ettim saat üçte gelecek.

Yemek bahsi geçince sulanacak ağzınız,
Şu anda mutfağı hatırlayacak bazınız.

Yemek yeme işinde vazifemiz lezizdir,
Ekmeği unutmayın muhterem bir azizdir.

Muhterem dinleyiciler, burada konuşmama son verirken şunu teccsür-
le söyleyeyim ki: İspanak pırasa ile dövüşerek biri birlerini yaralamışlardır.
Yaralama vakasından tam altı saat yirmi dakika sonra pırasa yarasının ağır

olması sebebi ile, ruhu teslim etmiştir. Fakat ölün vakasını haber alan amcasının oğlu soğan kamasını çekerek ispanağın üzerine hücum etmiş polis ve jandarma kuvvetleri ne kadar çalışmış olsalar da vakayı aralamaya muvafak olamamışlar nihayet pırasada sol kaburga kemiği kırılmış olarak mutfağa kaldırılmıştır. Yaralama suçu ile soğan dahi derhal tevkif edilmişlerdir. Yarın saat dokuzda aleni mahkemesi vardır. İstekliler dinleyebilirler.

Ayrıca ölen pırasanın akrabalarından sarımsak tarafından ölümüne ithafen bir mevlit tertip edilmiştir. Arzu edenlerin teşrif buyurması aşçı yamağı tarafından; buyurun edilmiştir.

Öğrencinin Dilinden

Pek mührem seyredenlerim, bundan bir ay kadar önce idi. Bütün dersleri toplayıp Türkçeyi sınıf başkanı Matematikçi de yardımcı başkan seçtim.

Bir mesai saatiydi, okulun kapısından girerken karşıma sınıf başkanı çıktı. Derslerin durumunu sordum.

“Derslerden hangileri var? Hangileri yoktur?”

“Beş ders yoktur efendim,” dedi.

“Peki, nerede?”

“Efendim resim revirde, matematik ile felsefenin kulağı ağrır. Coğrafya kabakulak oldu. Tabiat bilgisi prevantoryumda, diğerleri tamamdır.

Tam bu sırada kapıdan iri yarı iki molla (medrese talebesi) girdi. Önce giren molla sakalını sıvazlayarak,

“Var mıdır, derslerden şikâyetiniz?

Soğan ile patatesi soymadan yeriz.”

Bendeniz mollalara şu cevaplarda bulundum:

“En fazla sevdiğim ders matematikle Türkçe, Kitapları görünce, çekerim çok işkence.

Tarihi çok severim, geçmiş zaman olmasa, Timur’u Atilla’yı sayarım ezberden birkaç defa.

Asya’yı unutup Avrupa’ya geçerim,
Fizikle kimyayı su gibi içerim.

Coğrafyaya gelince bilmesi biraz da güç,
Bilsem de bilmesem de alırım bir üç.

Ak denizi Kara denizi içerim,
Atlas okyanusuna köprü kurup geçerim.

Matematik kalmasın onu da söyleyeyim,
Hepinizin yaşını 'x' cinsinden diyeyim.

Thales'i açılara çoban tayin ettim,
Öklid'i üçgenin tepesine diktim.

Pisagor'u karenin ortasında geberttim,
Galilei'yi yemek yemesi için mutfağa defettim.

Paskala beş kuruş vererek tellal çağırttım,
Arşimet'in dairesini bozarak bar bar bağırttım.

Daire yuvarlakmış oda benim neyime,
Cebir biraz zorcadır hiç girmiyor beynime.

Fiziği unutmadan onu da söyleyeyim,
Anlamıyorum hocam sana neler diyeyim.

Formülden anlamam ki problemi diyeyim,
Bir dakika sabreyle sonunu söyleyeyim.

Kimyayı çok bilirim ah isimler olmasa,
Kükürdü severim şeker gibi tatlı olsa.

Benzinler çok iyi şeydir motorları işletir,
Kimyanın denklemleri işleri çok güçleştirir.

Bu arada unutma ev idaresini,
İyi yemekler yap alırım ben besini.

Daire şeklinde yamalar iyi yakışır dizime,
Tuvalet yapmak için katran sürdür yüzüme.

Gözlerim bozuk ise biraz sürme çekerim,
Son derste matematik var ben bu dersten çıkarım.

Çok zaman geçmeden gelsin hazreti tabiat,
Bu dersi iyi bilirim tanıdığım iki eşek üç-beş at.

Bütün dersler içinde ben müziği seçerim,
Elbet günün birinde Mozart'ı da geçerim.

Müziği davet ettim bizim eve gelecek,
Do Re Mi Fa Sol La Si'yi öğretecek.

İş dersinde yaparım dakikada bir afiş,
Öğretmenden alırım aşağı yukarı bir beş,

Mantığı anlatayım iyi dinle,
Tüme vardım, tümünden geldim,
Öğle yemeğinde öğretmenimle.
Felsefeyi okudum işler gitti derine,
Kafamda saç kalmadı felsefe bitti saç yerine,

Yabancı dil sorarsan, on iki dil bilirim,
Lüzum ederse haber ver durumu bildiririm.

Geride kalan dersler size ömürler oldu,
Kitapları okunmadan sepete doldu.

Bu derslerin hepsi de bilirsin biraz da zordur,
Okula gitmek iyi değil uykuya mazurdur.

Uyku ile yemeği işe katsak iyi olacak,
Yemeklere tel çektim, saat 3'te gelecek.

Yemek bahsi geçince sulanacak ağzınız,
Şu anda mutfağı hatırlayacak bazınız.

Pek muhterem seyredenlerim, burada konulmama son verirken şunu da teessürle söyleyeyim ki ıspanak pırasa ile dövüşerek biri birlerini yaralamışlardır. Yaralanma hadisesinden altı saat yirmi dakika sonra yaranın ağır olmasından vefat etmiştir. Fakat ölüm haberini alan amcasının olan soğan kamasını çekerek ıspanağın üzerine hücum etmiş. Polis ve jandarma kuvvetleri işe müdahale etmişlerse de ayıramamışlar, ıspanağın sol kaburgasının kırılması ile koma halinde mutfağa kaldırılmıştır. Yaralama suçu ile soğan tevkif edilmiştir. Yarın saat 9:30'da aşçı başı tarafından mahkeme edilecektir.

Ayrıca ölen pırasanın akrabası sarımsak tarafından ölüme ithafen Mevlid'i Şerif tertip edilmiştir. Arzu edenlerin aşçı yamağının dairesine buyurmaları rica olunur.

[1950 li yıllarda Hadim İlçesi (Bolay ya da Gerez) Köy meydanında, müsamere sırasında Öğretmen Hayri Yıldız'ın objektifinden.]

Gelin İle Kaynana

(Bu oyun öğrencilerden ziyade köy halkının da seyredebilmesi için okul bahçesinde basit bir sahne yapılarak oynanır. Sahneleyen köyün durumuna göre sahnede geçen konuşmaları ayarlar.)

Sevgili dinleyicilerimiz, şimdi gelin ile kaynana sizlere biri birlerinden acızlanacaklar. Şimdi siz hakim olun hangisi haklı ise diğerinin cezasını verelim.

(Sahneye kaynana girer)

Ta dışarıdan başlayayım ben söze,
A komşular dinleyin dert yanayım size.

Falan yerin falanından gelmiş sakat,
Bana çalım satar, akşam sabah kat kat.

Övünür bana, olurmuş bahçelerinde karpuzla kelek,
A komşular bana neler etti, gelin denen dümbelek.

İşim çok olmasa acızlanırım biraz,
Oturdu mu vallahi yer beş kilo kiraz.

Evde çok işim var gene gelirim,
Oğlum denen kılıbık elime geçerse neler derim.

(Sahnedeki kaynana çıkar)

(Sahneye gelin girer)

A komşular bilseniz bana neler etti neler etti,
O kaynanam denen cadı nereye gitti.

Evin hanımıyım diye, vermez kaşıkla tabak,
Kim diye sormayın, kayınam denen çürük kabak.

Tahammülüm kalmadı vuracağım beynine,
Karını boşa diye fit veriyor beyime.

Müsaade edin komşular yemeğim ocakta taşar,
O cadı burada görürse beni burada, başıma iş açar.

Durmaz ki köşe bucak eksigim arar,
Genç kız gibi durmadan saçını tarar.

(Sahmeden gelin çıkar)

(Sahmeye kaynana girer)

Evereceğim oğlumu herif dünür gitti,
(Göğsüne vurarak) Şu gelin denen zilli bana neler etti.

Receplerin evinde kocam beni bulamaz demiş,
Bu lafin üstüne bir tepsi börek yemiş.

Sebzeleri yıkamaz kiriyle vurur,
Kendi burada ama aklı gezmede durur.

Kapım açık durur komşular eve bir bakayım,
Hem de yemeğin altını bir daha yakayım.

(Sahmeden kaynana çıkar)

(Sahmeye gelin girer)

A komşular sizde söyleyin şu lafları bıraksın,
Alsın bir gelinde kulağına küpe taksın.

Ağarmış saçlarıyla uyuz gibi kaşınır,
Kaynanayım diye domuz gibi çşinir.

Allah bir çene vermiş, makine gibi çalışır,
Konuşmasını bilmez, mahalleden alışır.

İnşallah düğünü ederde, gerdeği görmez,
Bu kadının pişirdiğini köpekler yemez.

Bana müsaade komşular yine gelirim,
Bundan sonra bende yapacağımı bilirim.

(Sahmeden gelin çıkar)

(Sahmeye kaynana girer)

Yemeği pişirir de tuzun çilemez,
Kendini unuttur, vaktini bilmez.

Yemek yapmak bunun iliğini söker,
Bir gün sinemaya gitmedi mi göz yaşı döker.

Evde oğluma kavga zağarlığı yapar,
Dolapta bir şey buldu mu hop kapar.

Allem eder kalem eder aldatır oğlum Hasan'ı,
Hacı Bekir'in dükkanında harcayıvermiş sekiz yüz doksanı.

Komşular ağzımı açtırmaları benim,
Bu gelini boşatacağıma vallahi ederim yemin.

Gelinim gibileri kötüdür kötü,
Sepette kokuttu üç okka eti.

Kız bana laf atma, ben ne cevherdim bilir misin?
Utan hey arlanmaz utan, sen delirmişsin,

Yataktan kalkarken sanırsın kırık araba,
O kılıbık oğluma bıyık burar arada.

Kısaca bir şey giyer gerdan görünür,
Bu ne ahlsızlık komşular, pudra sürünür.

(Bu sırada gelin sahneye girer ve seyircilere karşı)

Gelin:

İnsan insan konuşmaktan hoşlanmaz,
Sende o çene varken, benimki de boş durmaz.
Kaynana defol şuradan.
Defol şuradan laf tezgahı dokuma,
Şu zavallı komşularıma birçok yalan okuma.

(Elini kaldırarak kaynananın üzerine hücum eder. Kaynana önde gelin arkada perdenin arkasına koşarak girerler. Perde kapanır.)

[Babamın o yıllardaki bazı Öğrencileri; bu monologların bazılarını okur ve değişik masallar anlatırdı. Öğrencileri derse motive etmek ya da dersin sıkılan bir zamanında sınıfta okuduğu hatta birçok zaman teneffüse bile çıkmak istemediklerini anlatırlar.]

MONOLOGLAR

Hava Raporu:

Aziz dinleyenlerim şu son günlerde havalar biraz bozulmuş bulunmaktadır. Sizlerce de malum olduğuna göre, gerek hava şartlarının değişmesi ve gerekse de hayat pahalılığının artması üzerine hava durumu gider yıllara nazaran çok değişmiştir. Şöyle ki büyükten küçüğe doğru inerse 60 ve 70 yaşlarındaki dinleyenlerde hava çok bozuk olup güneş uzaklaşmıştır. Görüş nispeti alafıcılık boz duman olup birkaç sene sonra görüş mesafesi üç beş metreye kadar inecektir. Sühnet derecesi erkeklerde sıfıra düşmüş, kadınlarda da çok azalarak sıfırın üstünde bir iki olmaktadır. Şu duruma göre 60-70 yaşlarındaki çiftlerin ortalama ısısı 1-1.5 arasında, ortalama görüş 3-5 metre arasındadır. Dalga durumları tamamen sakindir.

40-50 yaşlarındaki çiftlerde hava bulutludur. Görüş mesafesi 30-40 metredir. Isı ortalamaları sıfır üstü 8 ila 10 derece arasındadır.

30-40 yaş arasındaki çiftlerde karı koca görüş mesafesi sonsuz olup hava açık durumdadır. Bazen kavga, dövüşlü gök gürültülü olup, kadınlarda göz yaşlı erkeklerde esinti ve fırtınalı geçecektir. Isı dereceleri zaman zaman değişik durum gösterecek, kadınlarda göz yaşlı olmadığı aralarda ısı 40 derecenin üzerine yükselecek, mal ve can emniyetine zarar verecek şekilde sıcak olacaktır. Bu arada eşinden uzakta bulunan erkeklerin ve ikamet ettiği mahallede geçmişi az olan kadınların müteyakkız bulunmaları rica olunur. Ayrıca hava zaman zaman esintili ve dalgalı olacaktır. Eşleri ile iyi geçinen çiftlerin ise ısıları normal, görüş mesafesinin ufku açık ve mutedil dalgalı günler geçireceklerdir.

20-30 yaşlarındaki çiftlerin ise sık sık değişken bir durumu olacak günün akşam ve gece saatlerinde fırtınalı ve göz yaşlı olacak, bu durum ev direkleri ve evlilik bağlarının kopmasına sebep olabilecek daha ileri giderek kaynana ve kayın pederlere kadar giderek onların da havasının bozulmalarına yol açabilecektir. Durum çok dalgalı olduğundan dalga yorgandan dışarıya hatta evden dışarıya çıkarak komşuların rahatsız olmalarına yol açabilecektir. Kayın valide ve kayın pederlerle 20-30 yaşlarındaki çiftlere komşu olan sakinlerin müteyakkız olmaları tavsiye olunur. Ayrıca 20-30 yaşlarındaki çiftlerin sühnet dereceleri öğlen sonu çok artabilecek, iyi giyindikleri takdirde etraftaki yaşayanları yakmak suretiyle zarar verebilecek bir durum arz edebilecektir. Hava gecenin on ikisine kadar gayri muntazam devam edecek saat 12 den sonra zaman zaman dalgalansada ısı düşecek hava sakin bir durum arz edecektir.

20 yaşından aşağıdaki gençlerde hava yarı açık olup muayyen zamanlarda esintili ve göz yaşlı olacak çok dalgalı geçecek ısı derecesi 20-30 yaşlarındaki

çiftlere nazaran biraz düşük olacak zaman zaman anne ve babalara fırtınalı geçecektir. Çok değişik bir hava yaşayabilecekler ve hatta gök gürültülü ve fırtınalı olabilecektir. Bu esinti ve dalgalar evi terk etmelere kadar varabileceği gibi hafif esinti ile sinema ve maça gitmelerle neticelenebilecektir. Baba ve annelerin çok dikkatli olmaları bu dikkatlerinin de şu yönde olması tavsiye olunur. Yeterince (bol) para vererek, evleme saatleri yaparak, bol sabreder, sık sık (yeterince) yeni şeyler almak suretiyle bu durumu atlatabileceklerdir. Yoksa bu hava şartları altında ezilmeye mahkumdurlar. 15 yaşından aşağıdakilerde hava çok normaldir. Güneşli, hafif esintili yer yer parçalı bulutlar vardır ısı her zaman ne üşütür ne terletir bir derecededir. Bundan sonraki hava raporlarımızda da tavsiye ve açıklamalarda bulunacağız. Hürmetlerimle.

Öğretmen Hayri Yıldız 1968

Bopla Copun Güreşi

Aziz dinleyiciler şimdi sizlere bop ile copun güreş müsabakasını nakletmeye çalışacağım.

Güreş sayhası hazırlandı, minderler hazır. Sol taraftan bop çıktı minderin kenarına geldi ve seyircileri selamlıyor. Sağ taraftan cop geldi oda minderin kenarına geldi ve durdu şimdi oda seyircileri selamlıyor. İkisi de 83 kiloda sempatik ve yakışıklı çocuklar. Yanaştılar ellerini uzatıp selamlaştılar. El sıkmadan sonra ayrıldılar. Minder etrafında dolaşıyorlar. Dolaşıyorlar, şöyle ellerini dizlerine vurarak peşrev çekip meydan okuyorlar birbirlerine.

Aziz dinleyicilerim tam karşılıklı durdular. Yanaşıyorlar. Yanaştılar cop atiklik yaparak bir anda dalış yaptı fakat bop birazcık kaçaklık vererek ayağını kaptırmadı. Tekrar hazırlandılar. Tekrar ikisi de bir anda dalış yaptılar. Öyle bir tutuştular ki tamamen kenetlendiler... evet ... şimdi biri birlerini yokluyorlar galiba. Sıkı sıkı duruyorlar. Uğraşıyorlar, uğraşıyorlar ama minderin kenarına doğru bir iteleşme oldu. Pek orayı takip edemiyorum. Edemiyorum ama yine de görünüyor. Görebildiğim kadarıyla... tam bu sırada cop öyle bir kavrayışı değiştirdi ki göz dahi buradan fark edemiyor. Evet edemiyor. Cop Bop'u elenseye getirmeye çalışıyor galiba. Ama Bop da çyle çabucak yenilecek cinste değil haniya şöyle tam bir birbirlerine direnme hissediliyor. İteleşiyorlar, alamadı alamadı. Tam bu sırada hakem minder dışı diye düdüğü çaldı. Ayrıldılar.

Hemen yine tutuştular. Cop Bop'u arkadan kavramaya çalışıyor fakat olmadı, olmadı. Zorlatıyor. Tam arkaya geçmek üzere geçti. Geçti... geçti ama... of... aziz dinleyenler Bop Cop'u öyle bir savurdu ki of... tam yüzü koyun yattı... adeta cop yere serildi... Bop atik hareketlerle Cop daha davranmadan üzerine çullandı... hani öyle bir tutuş tuttu ki sanki kerpeten gibi. Cop altta Bop üstte direniyorlar... uğraşıyorlar evet uğraşıyorlar... Mücadele devam ediyor. Fakat Cop'un durumu biraz değişik gibi oldu. Bop onu yan

üstü getirmeye çalışıyor. Kaldırmaya çalışıyor, kaldırdı... kaldırdı aziz dinleyiciler tam sırtını yere getirmeye uğraşiyor, uğraşiyor. Oldu... oldu... Cop direniyor... olmadı... olmadı... Cop biraz daha direnmeyi artırdı. Cop... cop... ha bakalım cop. Bop da yeniden bir sıklaşma oldu galiba, bop... bop... cop altta Bop üstte devam ediyor. Ha bakalım Bop, Bop, Bop, Bop, Cop... of... tamam aziz dinleyenlerim yıktı yıktı. Hem de çok başarı ile yıktı.

Böylece günün müsabakasında 83 kilonun pehlivanı belli oldu. Cop mağlup Bop gali oldu. İkinci müsabakamız yarın saat akşam sekizde.

İyi geceler aziz dinleyicilerim.

Öğretmen Hayri Yıldız 1968

Aziz Kardeşlerimmmmmmmmm....

Aziz ve leziz mülezziz kardeşlerim. Evvela deruni dilden ve canı gönülden pek kıymetli doksan batman izzetli seksen batman sıkletli canlar paresi, yüzler karesi tavuk yumurtası kardeşim.

Evvela kalbimin en derin köşelerinden, gül yağı şişelerinden selam tabidir. Gülden nazik kalıbına yazık. Göndermiş olduğun mektup kazık mı kazık. Uzun boylu çam kalası, hükela ahlaklı, halası yapılı kardeşim. İçin dışın temiz şişe gibisin, ama kendine baksan meşe gibisin.

Sevgi ve selamlarımı sunarım. Kalbimde yıldızlar gibi parlamaktasın. Pamuk gibi beyaz, kış günü gibi ayaz, esas yapılı, menekşe kokulu, sol kolunda saat takılı, beyaz güller gibi, sümüklü mendiller gibi, kedideki eller gibi incitmeden sıkırım.

Nasılsın, iyi misin, hoş musun yoksa kırılmış küp gibi boş musun? Sana bir ricam var. Aşağıya yazmış olduğum emanetleri al ve gönder. 5 kilo lahan turşusu, 10 kilo kayısı kurusu, 3 kilo tavuk hoşafı, 5 kilo saç arası birazda yüz karası gönder.

Mektubu hep siparişlerle mi bitirelim, birazda halden hatırdan, eşekten katırdan soralım. Bu taraftan sorup sual edersen, her şeyler yerli yerinde olup köyde 8 ölü 3 yaralı ile bir kavga oldu. Hiç ehemmiyeti yok. Baban öldü, halanız kocaya vardı. Memiş askere gitti bir hafta sonrada babası nalları havaya dikti. Yaramaz bir şey yoktur.

Bendeki akılı, sendeki akılı, gemideki dümeni, uçaktaki yelkeni evdeki kediyi, sokaktaki gidiyi yaratan Allaha şükür ki iyiyiz. Bir yaramazlık yoktur.

Adresim şudur: Uzun cadde, langırtı sokağı, hop hop durağı karşısındaki kapının iki kapı daha ilerideki 3,5 nolu evde. Arada bul. Sarı çizmeli Mehmet ağa diye yaz. Gelmezse benim babalim senden sorulsun.

Öğretmen Hayri Yıldız 1957

Mutfağımıza Hoş Geldiniz

Kıymetli seyredenlerim. Bu günkü yemeklerimizi sunmakla şeref duyuyorum. Efendim... yemeklerimiz bugün pek hazır değil... Kusura bakmayın. Bazılarını sayayım da, arzu ederseniz bir porsiyonda siz isteyiniz.

Telli güllü şehriye çorbaları, mercimek çorbası, midye çorbası, tavuk çorbası. Patlıcan müsakka, karniyarik, alt kebabı, üst kebabı, döner kebab, yağlı kebab, talaş kebabı, çoban kavurma, kuzu dolması, çömlek kebabı, balık kızartma ve tavası, kadın budu köfte pirinç, bulgur ve makarna pilavları. Amsa tatlısı, bamsa tatlısı, vezirparmağı, kadın göbeği, Giresun tatlısı...

Daha neler anlatayım beyefendi, pırasalar biberler... İşte bu yemeklerin akibeti, mide denilen bodrum kat kılıklı yere giderler.

Aziz ve lezzetli mülezziz seyredenlerim, diğer huzurunuzla gelemeyen yemeklerden biraz malumat versek yerinde olur...

Kadayıf öldü. Akraba ve dostlarına baş sağlığı dileriz. Muhallebi hasta, çarşı böreği ameliyat oldu. Karnında on iki dikiş var. Su böreği geçenlerde yağın yağmurlarla çoğalan Meram çayına düşerek boğulmuştur. Pasta Avrupa ya turist gitti. Soğanın beli kırıldı. İmam bayıldı, hac yolunda hazin bir trafik kazasına kurban gitmiştir. Güveç kuyuya düştü. Aşçı başı tarafından tahkikat devam etmektedir. Taze ve kuru fasulye, barbunya ile aralarında çıkan üçlü bir anlaşamamazlık neticesinde aşçı başı tarafından yetkilendirilen aşçı yamağı tarafından cezalandırılmıştır. Diğer huzurunuzla gelmeyen tarhana çorbası aşçı başı tarafından takavidiyeye sevk edilmiştir. Şunu da üzümlere söylemek lazımsa ekmek kadayıfı ile Bursa tatlısı Türkiye turuna çıkmışlardır.

Burada konuşmama son verirken ağızınız tatlı, vücudunuz sıhhatli, keseniz bereketli olsun. Mideniz etli ekmekle dolsun. Şimdi Allahaismarladık hoşça kalınız, şayet zahmet olmazsa bir kilo pastada bana alınız.

Öğretmen Hayri Yıldız 1965

Yemeklerin Maçı

Genişçe bir sahadayız. Aşçı başı hakemlik yapıyor. Düdük çaldı, yemekler yerlerini aldılar. Takımlar şöyle yerleştirildi. Etliler sahanın sağ tarafında, tatlılarda sol tarafında durdular. Birbirlerine yanaşarak el sıkıştılar.

Hoşaf ta tatlılar arsında yer alırken tam bu sırada komposto ile hafif bir iteleşme yaptılar ve hoşaf yere döküldü. Hakemin işareti ile yerine başka oyuncu alındı. El sıkma bitti. Hepsi fıkır fıkır kaynarak kazanlarına girdiler.

Şimdi maç başlıyor. Hakem düdüğü çaldı. Top ortada pırasa topa yanaşarak bir hamleyle topu nohuda yuvarladı. Nohut pilava, pilav kabağa, kabak uzun bir şutla tas kebabına verdi. Kebap etrafına dahi bakmadan gitti. Gidiyor...gittiği kale direkleri hizasında topu almak isteyen kompostoya bir çelme taktı, komposto yere yuvarlandı ve topu tekrar önüne alan kebab topu kuvvetle kaleye vurdu. Kalenin ortasında kaleci olan baklava tarafından kurtarıldı. Baklava topu aldıktan sonra şöyle sağa sola bir poz yaptı ve topu ileriye fırlattı. Makarna koşarak topu havada karşıladı. Topa hakim olduktan sonra çevirdi, çevirdi, kuvvetle vurup topu kaleye göndermek istedi. Fakat patlıcan müdahale ederek bir kafa vuruşu ile karşı kaleye gönderdi. Top saha dışına çıktığından mercimek koşup yakaladı. Aşçı başı düdüğü çaldı. Mercimek taç atışını yaptı. Top pilava geçti, pilav bir çalım yaparak fasulyeye verdi, fasulye topu biraz cylemek istedi. Fakat muhallebi kaparak uzun bir vuruşla topu sahanın ortasına kadar gönderdi. Amsa tatlısı topu yakaladı. Amsa tatlısı bamsa tatlısına bamsa tatlısı da Giresun tatlısına paslaşmalardan sonra top böreğe geçti. Börek, çöreğe, çörek pilava, pilav çorbaya, çorba makarnaya verdi. Makarna kuvvetli bir vuruşla fileleri yırtarcasına goll... goll... aziz dinleyenlerim goll... kaleci baklava kalede ne yapacağını şaşırılmış bir halde topa bakıyor. Etliler bir tatlılar sıfır. Oyunun yirminci dakikasındayız. Top pırasada pırasa lahanaya verdi lahanaya ıspanağa, ıspanak turşuya, turşu soğana, soğan öyle bir vurduki top saha dışına çıktı taç... taç...

Hakem düdüğü çaldı top atıldı. Amsa tatlısı kadayıfa pasladı. Tam bu sırada araya girerek etli ekmeğe bir kafa vuruşuyla kebaba gönderdi fakat kebab çalım yapayım derken güllaç topu aldı. Tekrardan vurayım derken hoşmerime isabet etti. Hoşmerimin önünden bir bacak arası vuruşla topu mercimek alıp topu nohuda verdi. Nohut soğana, soğan kuvvetli bir vuruşla topu kaleye yolladı. Goll... gol... aziz dinleyiciler böylece maçın son dakikası geldi. Hakem düdüğü çalarak maçı bitirdi. Bu maçın neticesini bildiriyorum. Tatlılar 0 Etliler 2 dir.

Gelecek maç akşam yemeğindedir. Bu maç daha güzel olacağı benziyor. Etlilerle otlular arasında müsabaka olacaktır. Aşçı yamağı da hakemlik yapacaktır. Şimdiden davetlisiniz, buyurunuz...

Öğretmen Hayri Yıldız

Yemeklerin Dilinden

Sabah saat 10.30 gelmişti. Postacı elime bir mektup verdi. Acele acele açtım ve okudum. Aynen şöyle yazılı idi.

Üstadım yarın saat 10.00 da büyük sinemada şairler birliğinin toplantısı var. Onur vermenizi rica ederim.

Bu haberi alır almaz ayaklarım yerden kesildi. Sevincimden dört köşe oldum. Nereye bastığımı bilmiyordum. O geceyi nasıl geçirdim bilmiyorum. Sabah saat 10'a gelmişti. Kalemimi kağıdımı aldım yola düştüm. Niha yet şairler birliğinin toplandığı Büyük sinemaya vardım. Oturduk konuşuk dertleştik. Herkes sevdiği konulardan konuştu ve anlattı. Bendenizde şu mısralarla toplantıya şeref verdim.

Yemeklerin Dilinden

Evvela bir söz ile başlayalım ekmeğe,
Çiftçiler çuvaldıza iplik takar çuvalları dikmeye.

Bilmem tanırmısınız boz renkli ekmeği,
Değirmenci çok bilir yırtık çuval dikmeyi.

Hepinize müjdeler, ekmek düştü fırına,
Şimdi telefon çektim belki gelir yarına.

Fasulye bağırıyor, varamadım oradan,
Nasıl olsa kavuşturur beni size yaradan.

Bilmem severmişiniz benim tadım nasıldır,
Soyumu sorarsanız mercimekle fasıldır.

Mercimek salınarak geliyoru mutfağa,
Hoşafı sorarsanız aktı gitti gırtlığa.
Helvayı da unutma oda gelir birazdan,
Belki de usanırız hazıranda kirazdan.

Nohudu sorarsanız, attı gurbete felek,
Onu iyi süzmemiş aşçı denen dümbelek.

Köfte yuvarlanarak gelince, sorarız ne diye?
Etrafa bakmadan yuvarlarımız mideye.

Her zaman tatlı olsa, pek tabi iştahlıyız deriz,
Bulgur pilavını görünce bir lokma anca yeriz.

Kapıdan giriverdi şeker ile ihlamur,
Lokma tatlısım için sen hamur yağura dur.

Gelsin piring pilavı, ne canım yemek,
Çorbası fenamı birader? Olmaz kötüdür demek.

Hatır olma ıspanak sana da gelir sıra,
Seni yüksek tahsil için göndereceğim Mısıra.

Bulgur şikayetçi, dinleyin mahkemeyi,
Aşçı unutuvermiş pişerken karıştır demeyi.

Patates ortaya çıktı, ben yemekler beyiyim,
Pilav, yalan söyledi, ben onlardan iyiyim.

Bamya şikayetçi hepimizden,
Şayet sevmiyorsanız, ayıracağım sizden.

Önümüze sundular bir tencere çorbayı,
Onu doldurmak için aştık mide denilen torbayı.

Müsakka küserek mutfaktan kaçtı,
Karnıyarık ağzını havaya açtı.

Yemekler ne canım şey, ayrılması biraz güç,
Aliverin oradan büyüğünden bir havuç.

Kadayıfı unutma tepside titrer,
Arı balı duymasın şimdi meclise girer.

Makarna beli kırık yuvarlanır ortada,
Bahsetme o sülaleden, lezzet var yumurtada,

Muhallebiyi sorma, hastalığa tutuldu,
Pasta çok iyiymiş birden yutuldu.

Kuş başı uçtu gitti, havalandı inmiyor,
Sütlacın midesi bozuldu, derdi bilinmiyor.

Börekle fırın kebabı güreşe gitti,
Süt çok güzelmiş hüpürdettim bitti.

Baklava bağıyor tepside kaldım,
Yemeyeceksen çekil, derine daldım.

Çoban kavurması ağlayarak mahalleye çıkmış,
Derdin nedir a dostum? Meğerse tuzu çokmuş.

İmam bayıldıya sordum “hocam yolun nereye?”
Salladı elini, gösterdi mideyi “arkadaşların gittiği yere.”

İşkembe çorbası geldi kahvaltı için,
Haydi haydi ye, yemezsen almaz biçim.

Şiş kebabı ağlar bağırır,
Haydi haydi diye ağalara çağırır.

Hak taala çün yarattı baklayı,
Üç defa ye, atar isen taklayı.

Dizi dizi yemekler,
Durmayın sizi bekler.

Muhterem dinleyenlerim, burada anlatamadığımız bazı yemekler maalesef sizlere çok hatır olmuşlar.

Çorbalardan: Pirinç çorbası, telli güllü şehriye çorbası, midye çorbası, tavuk çorbası, sebze çorbası...

Etlilerden: Tas kebabı, tencere kebabı, yoğurtlu kebab, orman kebabı, çömlük kebabı, yufkalı kebab, döner kebab, rende kebabı, şiş kebabı...

Böreklerden: Su böreği, puf böreği, sigara böreği, tepsi böreği, alt üst böreği, fincan böreği, nemse böreği, midye böreği, daha sayayım mı? Kıymalı kıymasız vs...

Şunlarda aklınızdan çıkmasın: Amsa tatlısı, bamsa tatlısı, tulumba tatlısı, vezir parmağı, has lokma, saray lokma, bal lokma, bohça tatlısı, hoşmerim, gelin önü, Giresun tatlısı, revani, tel kadayıf, ekmecek kadayıfı, güllaç. Aç dostum mideyi aç...

Öğretmen Hayri Yıldız

Şürler

Bizim Eller

Lale sümbül yavşan ile karışan,
Karlı dağı bulutlarla yarışan,
Göçeri var tatlı dille konuşan,
Mayısta gidelim bizim ellere.

Bölük bölük çadırları kurulur,
Çağlayan kar suları vadilerde durulur,
Scherde tuluk ile yayıkları kurulur,
Nisanda gidelim bizim ellere.

Sürü gelir, ılık için koşulur,
Elde cingil çömlek koşulur,
Düğün olur, def çalınır coşulur,
Baharda gidelim bizim ellere.

Hayri Yıldız

Bizim Eller

*Bahar gelip çiğdem çiçek açınca,
Hazırlan gidelim bizim ellere.
Toros dağı neşesini saçınca,
Türkü söyletelim bizim diller ile.*

*Akşam güneş tepelerden inerken,
Uykuya dalalım bizim ellerde.
Kış gelip de gelinliğin giyerken,
Dertleri dökelim ince teller ile.*

*Aralukta dağlar çehresini asınca,
Köylüler dam küriür tabta kürekle.
Kar tipi fırtına yolları basınca,
Kar topu oynayalım bizim ellerde.*

*Ocak ayı ak urbasın giyince,
Çobanlar sürüyü çağıra dizer,
Avcılar birbirine rast gele deyince,
Tavşan avlayalım bizim ellerde*

Bizim Ellerde

Bizim elde çiğdem çiçek açılmış.
İstersen gidelim bizim ellere.
Mor koyunlar otlaklara saçılmış.
Yiyelim kaymağı bizim ellerde.

Gökkız azığını sarmış beline.
Eğri çomağını almış eline.
Bir de türkü tutturmuş tatlı diline.
Çatlak dudakları yalayıp gider.

Çengel boynuz dişi dana doğurmuş.
Sütünü sağdırıp, danasını doyurmuş.
Kıra ayrılırken, bir de böğürüvermiş.
Uzun kuyruğunu sallayıp gider.

Erenler

Çiğdem mesken kurmuş erenlerin başına.
Kurban olam toprağına taşına.
Kekik konmuş çobanların aşına.
Ciyirdik yeşerir, zambaklar açar.
Seher yeli ile kokusun saçar.

“Erenlerin türbesini taşladım.
Bilmem günah, bilmem sevap işledim.”
Aşkın ile yüreğimi haşladım.
Hasretinle beni yaktın Erenler.

Çadırımız kara kara oturur.
Seher yeli tez haberin getirir.
Kuş sesleri gönülleri bitirir.
İlkbaharda seni görsem Erenler.

Derki Hayri Erenlerim böyledir.
Aşkı beni, deli deli söyletir.
Kaval sesi her tarafı inletir.
Çobanların meskenisin Erenler.

Hayri Yıldız Emekli Öğretmen

Hasretim Ben Köyüme

Toprak kokan yollarına,
Sevgi dolu kollarına,
Bülbül öten dallarına,
Hasretim ben köyüme.

Çiçek kokan dağlarına,
Üzüm kokan bağlarına,
Mis kokulu yağlarına,
Hasretim ben köyümün.

Sevgi dolu kucaklara,
Duman tüten ocaklara,
Basma donlu bacaklara,
Hasretim ben köyümün.

Hayri Yıldız Emekli Öğretmen

Göksu'yum

*Benim gibi gönül telin ötmez mi?
Yazda güzde bulanğın gitmez mi?
Kenarında çayır çimen bitmez mi?
Neden bulanğın gitmiyor Göksu'yum?*

*Bahar gelir zarı zarı ağlarsın.
Gündüz demez gece demez çağlarsın.
Akışınla dertli gönülü dağlarsın.
Neden gamlı gamlı akarsın Göksu'yum?*

*Yılan gibi kıvrık kıvrık akarsın.
Gündüz bulutlara, gece yıldızlara bakarsın.
Kabarınca, şimşek gibi çakarsın.
Neden? boz bulanık akarsın Göksu'yum.*

*Yükseklerden, kar suların akarken,
Coşkun dalgan, köprüler yıkarken,
Baharın coşup birçok canlar yakarken,
Neden Ağustos'ta sakin akarsın Göksu'yum.*

Göksu'yum

Şırl şırl akışına,
Yıldızlara bakışına,
Yürekleri yakışına,
Aşığım sana, Göksu'yum.

Torosların yücesinden,
Gündüzünden gecesinden.
Şırıldayan hecesinden,
Aşığım ben, Göksu'yum.

Deli deli coşmasına,
Dağ, tepe aşmasına,
Vadilerde koşmasına,
Aşığım ben, Göksu'yum.

Yaylamız

Karşı karşı kurulunca yaylamız.
Yaylayı yaylarız bilmem hangimiz.
Güzünde yazında bitmez kaygımız.
Yayla bizim. Orman bizim. Dağ bizim.

Hep Onun

Yaylasına kıl çadırı kurunca,
Çayır onun, çimen onun, ot onun.
Bahar ile çiçek top top açınca,
Arı onun, petek onun, bal onun.

Ormanında çırlavuklar ötünce,
Ağaç onun, orman onun, dal onun.
Yamaçlarda türlü çiçek tütünce,
Bülbül onun, nağme onun, ses onun.

Dağ eteği oba ile dolunca,
Keçi onun, oğlak onun, dağ onun.
Göçer kızı yayığını kurunca,
Beşik onun, ninni onun, saz onun.

Bebeğini beşiğine sarınca,
Beşik onun, ninni onun, ses onun.

Güneş gidip, karanlıklar basınca,
Rüzgar onun, gece onun, gök onun.

Sürüleri çardaklara girince,
Çoban onun, kuzu onun, ney onun.
Uzun kulak karanlığı görünce,
Nara onun, bağrık onun, ses onun.

Hayri Yıldız

Ak Dağım

Anadolunun yaylasında
Yaylasında obasında
Bulutların arasında
Yükselmişsin Ak dağım

Beyaz bulutların arasında
Çobanımın kavalında
Torosların kenarında
Yücelmişsin Ak dağım

Geyik dağımı eş seçmişsin
Nice asırlar görüp geçmişsin
Semaya bayrak açmışsın
Hadimimi kucaklayan Ak dağım.

Türkülerimin dilinde
Gönül bağımın telinde
Serin yaylalar ilinde
Nam almışsın Ak dağım.

Çiğdeminle çiçeğinle
Çobanıyla köçeğinle
Yiğidinle koçağınla
Bulutlarla dostsun Ak dağım.

Derki Hayri sözüm bitmez
Ayrılığa gücüm yetmez
Seher yeli senden gitmez
Selam sana Ak dağım.

Halk kültürü ve araştırma Yazarı Hayri Yıldız

Benim Ak dağım

Baharda yeşerir renkli koyu.
Kış gelir değişir soğuktan huyu.
Seker gibi çağlar, yaz olur suyu.
Çiğdem sende, çiçek sende Ak dağım.

Seher yeli ılgıt ılgıt vurunca.
Yörük kızı çadırını kurunca.
Turnam, bir gün misafir durunca.
Aşık sende, turna sende Ak dağım.

Halk kültürü ve araştırma Yazarı Hayri Yıldız

Dağlar

Kekik yavşan taşınızda kokarken
Kara tazı tavşanını kovarken
Yaz güneşi tepelerden doğarken
Sizde murada eriniz dağlar.

Fatma'ma söyleyin çok ağlamazsın
Al yanağa göz yaşları çok damlamasın
Siyah tüllerini çok bağlamasın
Bizde muradımıza erelim dağlar.

Güz gelip de dumanınız çökmeden
Çiçeğiniz yaprağını dökmeden
Garip baykuş başınızda ötmeden
Sizde çiçeğinizi seviniz dağlar.

Yarın duman çöker kış olur
O zaman gözleriniz kanlı yaş olur
Sizin üstünüzde buzla taş olur
Şimdi çobanları seviniz dağlar.

Sevgi Pınarına Güle Güle

Gök yüzünde turna gördüm,
Dedim turnam, yolun nere?
Salladı kanadını, gösterdi ufku,
Sevgi pınarındaki göle.
Dedim, güle güle.

Dalda öten bülbül gördüm,
Dedim bülbül, nağmelerin nere?
Çınlattı sesini. Gösterdi ufku,
Sevgi ve dostluğun olduğu yere.
Dedim güle güle.

Çiçek öpen arı gördüm,
Dedim arı, balın nere?
Vızlattı kanadın, gösterdi ufku,
Sevgi pınarındaki güle,
Dedim, güle güle.

Yolda giden çocuk gördüm.
Dedim yavrum yolun nere?
Kaldırdı elini, gösterdi okulu.
Sevgi ve hoşgörünün aktığı yere.
Dedim, güle güle.

Okulda öğretmen gördüm.
Dedim öğretmenim, yolun nere?
Aldı kalemin, gösterdi Anıttepe'yi.
Sonsuza dek izinde yürümeye.
Dedim güle güle.

Talim yapan asker gördüm.
Dedim Mehmed'im hazırlık nere?
Selam durup gösterdi bayrağı,
Sonsuza kadar götürmeye.
Dedim güle güle.

Defne dallı güzel gördüm.
Dedim güzelim, yolun nere?
Gösterdi Anadolu'umu,
Barış ve sevginin olduğu yere.
Dedim güle güle.

Hayri Yıldız 20.02.1990

Memleket Türküsü

Guguk öter tarlasında dağında,
Çiçek açmış bostanında bağında,
Kuşlar figan eder mayıs ayında,
İbibik eşine bağırıp gider.

Gök kız sürüsünü iyi otlatır,
Derin koyak ulu yazı atlatır,
Çomak elde bir de türkü patlatır,
Haziranda dudaklar çatlayıp gider.

Ulu yazıda çiğdem çiçek karışmış,
Hep çobanlar doğa ile barışmış,
Lale sümbül birbiriyle yarışmış,
Temmuzda çiçekler sararıp gider.

Ala koyun ak kuzuya bağırır,
Ala karga dişisini çağırır,
Yaz böceği son sesiyle çığırır,
Ağustosta bülbül vadileri çınlatıp gider.

Kara keçim doya doya güderim,
Murat alıp yaylalara giderim,
Meleme koyunum artar kederim,
Eylül ayı kışa çağırıp gider.

Biri Var

Gök yüzünde bölük bölük turna
Dedim,
Uça, uça nere gidersin?
Yol üstünde beni soran olursa,
Hasretinle yanan biri var dersin.

Gün olup da crenlere uğrarsan,
Kış gelince beyaz libas bağlarsan,
Yağmur gibi göz yaşların ağlarsan,
Hasretinle yanan biri var dersin.

Gök yüzünde al yeşilli turnalar,
Nedir bilmem, ahvaliniz, haliniz,
Bizim köye uğrar ise yolunuz,
Yanık yanık ağlar biri var dersin.

Burcun burcu esen yeli görürsen,
Sıla kokusunu yolla de.

Burcu burcu eser seher yelleri,
Nedir efkarınız? nedir derdiniz?
Gün gelince, çiğdem çiçek denginiz,
Size hasret çeken biri var deyin.

Bahar olup oğlak, keçi meleşse,
Nedir figanınız? Nedir derdiniz?
Sizi çok özledi Hayri dersiniz,
Günleri neşesiz biri var deyin.

Hasretim Ben Köyüme

Toprak kokan yollarına,
Sevgi dolu kollarına,
Bülbül öten dallarına,
Hasretim ben köyümün.

Çiçek kokan dağlarına,
Üzüm yüklü bağlarına,
Mis kokulu yağlarına,
Hasretim ben köyümün.

Sevgi dolu kucaklara,
Duman tüten ocaklara,
Basma donlu bacaklara,
Hasretim ben köyümün.

Horoz öten sokaklara,
Ters kokulu goyaklara,
Esmerleşmiş şakaklara,
Hasretim ben köyümün.

Billur akan pınarlara,
Asırlaşan çınarlara,
Yarpuz kokan akarlara,
Hasretim ben köyümün.

Su birikmiş batmalara,
Tandır yapan Fatmalara,
İstiflenmiş yapraklara,
Hasretim ben köyümün.

Mavi gözlü güzellere,
Yere düşen hazenlere,
Düğün dernek gezenlere,
Hasretim ben köyümün.

Nenesine, dedesine,
Tüm ceddine, ebesine,
Kalın kumaş abasına,
Hasretim ben köyümün.

Hatıp oğlu gelmez elden,
Yazdım çizdim kalpten dilden,
Kemlikten esirgesin ulu yaradan,
Hasretim ben köyüme.

Türap olsam toprağına taşına,
Otursaydım yer sofranın başına,
Hasret kaldım abılamın aşına,
Yıllar oldu hasretim ben köyüme.

Yolun Uğrarsa

Turnam yolun bizim köye uğrarsa,
Geç kalmadan selamı unutma,
Su boyunda garip garip ötersen,
Çayır çimen tarlaları unutma.

Dağda kırdı, beni soran olursa,
Gönlü kırık, hasretinle yanar de.
Gözü yaşlı sevgilimi görürsen,
Hiç unutmaz, her gün seni anar de.

Cıgıl cıgıl akan sudan içersen,
Kenarında, menekşeyi incitme.
Çoşkun akan derelerden geçersen,
Yosun kokan taşlarına basta git.

Sevgi Pınarına Güle Güle şiirimin Hadim'e uyarlanmış bir kısmı.

Sevgi Ve Dostluk Pınarına Güle Güle

Gök yüzünde turna gördüm
Dedim turnan yolun nere?
Salladı kanadını, gösterdi Hadim'i
Sevgi ve dostluk pınarındaki göle
Dedim güle güle

Dalda öten bülbül gördüm
Dedim bülbül nağmelerin nere?
Çınlattı sesini gösterdi Hadim'i
Sevgi ve dostluğun olduğu yer
Dedim güle güle

Çiçek öpen arı gördüm,
Dedim arı balın nere?
Vızlattı kanadını gösterdi Hadim'i
Sevgi ve dostluk pınarındaki güle
Dedim güle güle

Yolda yürüyen yolcu gördüm
Dedim kardeş yolun nere?
Kaldırdı elini gösterdi Hadimi

Sevgi ve dostluk pınarının aktığı yere
Dedim güle güle

Sepet elde dede gördüm
Dedim dedem yolun nere?
Doğrulttu belini, gösterdi bağları
Bereket dolu üzümlerden yöne
Dedim güle güle

Yolda giden kaymakam gördüm
Dedim kaymakamım yolun nere?
Dikti parmağını gösterdi köyleri
Atanın efendi dediği yere
Dedim güle güle

Elinde kürek belediye başkanı gördüm
Dedim başkanım hazırlık nere?
Dikti küreği gösterdi Hadim'i
Sevgi ve dostluk parkı yapmaya
Dedim Allah nazardan saklaya

Derki Hayri güzel gördüm
Dedim güzelim yolun nere?
Kaldırdı elindeki gülü, gösterdi Hadim'i
Sevgi ve dostluk parkında gül dikmeye
Dedim ki acele et gitmeye.

Not: Buradaki Pınar kelimesiyle Hazreti Hadiminin mezarının yanındaki çeşmesi kastedilmiştir.

Sevgi Pınarı (şüürinin uyarlaması)

Yolda oynayan çocuk gördüm,
Dedim yavrum yolun nere.
Kaldırdı elini gösterdi okulu,
Sevgi ve dostluğun aktığı yere.
Dedim güle güle.

Derse giden öğretmen gördüm,
Dedim öğretmenim yolun nere
Kaldırdı kolunu, gösterdi bayrağı,
Sonsuza kadar götürmeye.
Dedim güle güle.

Kışlasında asker gördüm,
Bir elinde silah, bir elinde bayrak.
Dedim Mehmet yolun nere.
Gösterdi Anıt tepesi,
Atanın dediğı yere.
Dedin güle güle.

Hadime Selam

Üzüm dolu bağlarına
İlim yayan çağlarına
Hürriyet kokan dağlarına
Teker teker selam olsun

Sevgi dolu kollarına
Çiçek dolu dallarına
Kekik kokan yollarına
Kalpten gelen selam olsun

Ak dağını görenlere
Seyit Bayram Erenlere,
İlim irfan verenlere
Hadimiye rahmet olsun

Derki Hayri sözüm olsun
Kimselere sitem yoktur
Hadimlinin gözü tokdur
Hadimliye selamolsun.

Ne Gerek

Yağız atlar yarış ister,
Yarışacak meydan gerek.
Koç yiğitler kırış ister,
Kırışacak meydan gerek.

Kıl çadırlar oba ister,
Anayurda kurmak gerek.
Küflü kılıç kesmek ister,
Kabzesinden çıkmak gerek.

Tarih baba yazmak ister,
Altayları aşmak gerek.
Bayrağımız gezmek ister,
Hamaylıyı açmak gerek.

Dede, nine, ana, bacı,
At sırtında yatmak gerek.
Tan yerleri ağarmadan,
Ufukları aşmak gerek.

Ayla yıldız ışık tutar,
Gölgesinde yatmak gerek.
Baş üstünde gezdirmek,
Kalclere dikmek gerek.

Aşık Hayri yazmak ister,
At sırtında gezmek gerek.
Atamıza bakıp bakıp,
Korkaklara kızmak gerek.

*(Hamaylı: Omuzdan koltuk altına asılan kılıç bağlama kayışı)
Hayri Yıldız Emekli Öğretmen*

Selam Olsun

Yaylamıza gelenlere,
Soyun sopun bilenlere,
Dedem korkut enrenlere,
Erenlere selam olsun.

Çadır kurduk oymak oymak,
Olur mu ki size doymak.
Uzaklara oba kurmak.
Kuranlara selam olsun.

Bize gelen obalara,
Yaylalara ovalara,
Yiğitlere babalara,
Hepinize selam olsun.

Anadolu aşkıyla çoşanlara,
Bu uğurda koşanlara,
Dolup dolup taşanlara,
Taşanlara selam olsun.

Ulu ağacın dallarına,
Kucaklaşan kollarına,
Ana yurdun güllerine,
Ana yurda selam olsun.

Bir ağaçtık dal dal olduk,
Arayıp soyumuz bulduk,
Alp enrenler sana uyduk.
Uyanlara selam olsun.

Coşku ile kös çalana,
Savaşta yerin alana,
Allah Allah diye dalana,
Şhitlere rahmet olsun.

Kekik kokan dağlarına,
Üzüm dolu bağlarına,
Yurdun eski çağlarına,
Toroslarım, Anadolu'm, selam olsun.

Zafer Olur

Tellal olup hep yiğitler toplanır.
Ana yüreğine hançer saplanır.
Gün gelince at sırtında hoplanır,
Nara olur, bulut olur, toz olur.

Bulutlar yoldaşın, rüyalar eşin,
Korkmamış düşmandan bacın, kardeşin,
Mazide yücelen atanı düşün,
Çadırlarda şenlik olur, köz olur.

Beşikte uyuyan bebeğine bak,
Eğilmeyen alnın bulut kadar ak,
Gönlüne eyleme gam ile firak
Bebek büyür, yay alınır ok atar.

Baba vasiyeti ana öğüdü,
Haram olur sana ananın sütü,
Laf bile edemez düşmanın iti,
Savaş biter, bahar olur, yaz olur.

Koç yiğitler atlarını salacak,
Cengaverler ok atarak dalacak,
Ayşe kıza tez haberler gelecek,
Zafer günü düğün olur, saz olur.

Koç yiğitler çadırlara çekilir,
Genç kızların kıl yumağı bükülür.
Güz gelince yaprakları dökülür,
Suman olur, soğuk olur, kar olur.

Hoca oğlu yiğit meydanda gerek,
Allah sesi, süngü sesi, gülerek,
Bir vuruşta topraklara sererek,
Savaş biter, bayrak elde, çığlık olur, zafer olur.

Hoca oğlu Hayri Yıldız 1989

Erciyes'im

Anadolu ovasında,
Yaylasında obasında,
Kayserinin kucagında,
Yükselmişsin Erciyes'im.

Çiğdemle çiçeğinle,
Çobanıyla, köçeğinle,
Yiğit ile koçağınla,
Yükselmişsin Erciyes'im.

Hasan dağıcı eş seçmişsin,
Ataları görüp geçmişsin,
Yücelik nişanın seçmişsin,
Sen yücesin Erciyes'im.

Beyaz bulutlar yanında,
Çobanların kavalında,
Yaşlı dünyamın dalında,
Yaslanmışsin Erciyes'im.

Gönül bağımın telinde,
Genç ihtiyar dilinde,
Şirin Kayseri ilinde,
Yükselmişsin Erciyes'im.

Erciyes'im

Bulutlarla dost olmuşsun,
Türlü çiçekle dolmuşsun,
Vatanın böğrüne konmuşsun,
Sen yücesin Erciyes'im.

Yağmur senin göz yaşındır,
Bulut senin yoldaşıdır,
Yücelik senin içindir,
Sen büyüğün Erciyes'im.

Yüceliği Türk'ten aldın,
Anadol'uma ün saldın,
Kışın sessizliğe daldın,
Yiğit sende Erciyes'im.

Erciyes

Bulutlar mekan tutmuş,
Oynaşır başında başında.
Sen ki sema seni yutmuş,
İner göz yaşında yaşında.

Hayri Yıldız (Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi Haziran 1997)

Merhaba Erciyes'im

Anadolu ovasında
Yaylasında obasında,
Bulutların arasında
Yükselmişsin Erciyes'im.

Beyaz bulutlar yanına
Çobanımın kavalına,
Yaşlı dünyamın dalına
Yerleşmişsin Erciyes'im.

Tanrı dağın eş seçmişsin
Oğuzu görüp geçmişsin
Yücelik nişanın seçmişsin
Sen yücesin Erciyes'im.

Çiğdeminle çiçeğinle
Çobanıyla köpeğinle
Yiğidinle kaçağınla
Selam sana Erciyes'im.

Gönül bağının telinde
Genç ihtiyarın dilinde,
Güzel Kayseri ilinde
Taht kurmuşsun Erciyes'im.

Gel

Baharımız kaybolup çiçek solmadan,
Seher yeli ile koklamaya gel.
Gençliğimiz bitip, süre dolmadan,
Dağılmış saçları toplamaya gel.

Göz yaşlarım tomurcuk tomurcuk oldu,
İpek mendilini alıvarde gel.
Kızılık dalları çiçekle doldu,
Açılmış çiçeği koklamaya gel.

Ateşinle yanıp yanıp kül oldum,
Yağmurlu bulut ol, söndürmeye gel.
Saksıda gül gibi sararıp soldum,
Güneş ol meyveleri oldurmaya gel.

Gönül kuşu kafesinden uçmadan,
Uzak yakın deme, koşuver de gel.
Ecel gelip aramızı açmadan,
İpek saçlarımı okşamaya gel.

İlkbaharım bitip yaza dönersem,
Olgun meyveleri toplamaya gel.
Yanan mum misali, bir gün sönersem,
Kibrit olup beni ısıtmaya gel.

Yeşil yaprak iken hazen olursam,
Rüzgar gibi esip toplamaya gel.
Yüzüm kibleye karşı, mezar olursam,
Kerem et unutma, yoklamaya gel.

Hayri Yıldız 26.6.1995
Halk kültürü araştırma ve derleme yazarı.

(Askerin Rüyası)

Seni Gördüm Düşümde

Boncuk gözlüm seni gördüm düşümde,
Peliklerin burma burma dökülmüş.
Ayrı var (Askerlik var) başımda,
Açılmış gerdanın, boynun dökülmüş.

Kendime eş ettim uçan kuşları,
Gök yüzünde bulutlarla ağladım.
İnip okşar iken ipek saçları,
Uyanınca düş olduğun anladım.

Hayri Yıldız Emekli Öğretmen

Sitem

*Yaylamızda koyun kuzu,
Sağar onu gelin kızı.
Çoban güder ulu yazı,
Güder amma ben neleyim.*

*Dere akar çağlayarak,
Sesi çıkar ağlayarak.
Gönülleri dağlayarak,
Akar amma ben neleyim.*

*Yârim testisin doldurur,
Sevda beni soldurur.
Tanrım bizi de güldürür,
Güldürür amma ben neleyim.*

*Allah ona vermiş nazı,
Kara yazılmış bu yazı.
Elimle çalsam sazı,
Öter orman ben neleyim.*

*Aşk Hayri'yi söyletir,
Sözü çoğa iletir.
Gün olur ömrü tüketir,
Yalan aşkı ben neleyim.*

Hayri Yıldız Emekli Öğretmen

Özlemek

Kardan beyaz kuzuları otlarken,
Sizi çok özlemiş Hayri de.
Köylü kızı peliklerin toplarken,
Gurbet bizi iflah etmez gayri de.

Gönül kuşu kafesinden uçmadan,
Çiçekli kırları çok özlemiş de.
Evlât ayal baş ucundan kaçmadan,
Gurbetin yollarını gözlemiş de.

Hoca gelip ak gömleği biçmeden,
Yedik içtik, vakit hemen geçmeden.
Çadırlar toplanıp yola düşmeden,
Hoca oğlundan selamınız geldi de.

Barışmam

Arı olup peteklenip ballansan,
Ağaç olup bahçemizde dallansan,
Çiçek olup her nefeste sallansan,
Barışmam gonca gülüm, barışmam gayri.

Masamda, içkimin kadehin dökse,
Eğilip yerlere, ayağım öpsen,
O narin vücudu ikiye бүksen,
Barışmam güzelim, barışmam gayri.

Scher vakti güller gibi görünsen,
Süslenip her akşam, tüller бүrünsen,
O narin vücuda güller sürsen,
Affetmem sevgilim, affetmem seni.

Arı Gibi Dolaş Sultanım

Arı çiçek çiçek bal arar.
Üç beş çiçekle kılar mı karar.
Sensiz çiçek açmış ne işe yarar.
Sende arı gibi dolaş sultanım.

Gönül bahçesinde çiçek açar.
Ayrılan yârimden, kalırsam naçar.
Gün olur arılar bahçede uçar.
Sende arı gibi uç gel sultanım.

Arılar çiçeğe selamla tapar.
Balını peteğini işleyip yapar.
Hasta gönüllere şifalar katar.
Arı gibi şifa ol da git sultanım.

Sevgi Dolu Yıllara

Ufuklara baktım yaşlı gözlerle
Dostluğu bekledim şirin sözlerle
Mutluluk okunan beyaz yüzlerle
Dostluklar kuralım nice yıllara

Tavus kuşu gibi açsak kolları
Fitne değil, sevgi dolu yolları
Sevgi pınarına diksek gülleri
İçelim pınardan nice yıllara

Arı gibi dolaşalım güllerde
Kuğu gibi eş olalım göllerle
Bir kaseden su içelim çöllerde
Dolalım testiye nice yıllara

Bulut gibi yaşlı yaşlı ağlasak
Her acıda kara yazma bağlasak
Yüreklere demir ile dağlasak
İçelim sevgiyi nice yıllara

Derki Hayri çiçek açan dallara
Sevgi ile kucaklaşan kollara
Gönül dostu ile uzun yollara
Sevgiyle koşalım nice yıllara.

Hatıplı Hayri Yıldız 19.12.1989

Gök Gözlüm

Al cepkenlim,asma donlum, ipek yüzlüm
Sarı saçlım, fidan boylum, gök gözlüm
Omuzu pelikli, nişanlım sözlüm
Hasretim gök gözlüm, hasretim sana

Yıllar var ki ayrı ayrı hayaller ektik
Yolları bekleyip, belleri büktük
Gözler bulut oldu yağmurlar döktük
Gözlerden yağmur döker oldum

Hayal hayal, rüya rüya, geceler
O narin dudaktan düşen heceler
Emeller, umutlar, daha niceler
Hayal kurup rüya göremez oldum

Seher yeli ile haber mi vermedim
Bilmedin gök gözlüm, aşkı bilmedin
Yağmur gibi aktım gözüm silmedim
Yaşaran gözleri silemez oldum.

Al cepkenlim, ipek yüzlüm
Sarı saçlım, gök gözlüm
Peliklim, nişanlım, sözlüm
Bu illerde duramaz oldum.

Hoca Oğlu Hayri Yıldız

Seni Sordum

Uçsuz bucaksız ovalara,
Dağlara, yaylalara, obalara,
Ak sakallı babalara,
Seni sordum yok dediler.

Duman tüten bacalara,
Namaz kılan hocalara,
Genç, ihtiyar, kocalara,
Seni sordum yok dediler.

Hoca oğlu Hayri Yıldız

Yar Bana

Yağmur olup tıtır tıtır dökülse,
Çorap gibi yollarımız sökülse,
İplik olup sütyenime dikilse,
Bu kim diye bakmıyor yar bana.

Çiçek gibi saksında açılısam,
Buğday olup tarlasına saçılısam,
Mektubunu bülbül ile uçursam,
Bu ne dite bakmayacak yar bana.

Toka olup saçın ucunda bağlansam,
Ateşiyle yanık yanık dağlansam,
Seller gibi sevgisiyle çağlansam,
Göz açıpta bakmayacak yar bana.

İplik olup entariye ulansam,
Pervane misali hemen yâre dolansam,
Seller olup yar önünde bulansam,
Nasıl diye bakmayacak yar bana.

Ben Hayri, hasretiyle göçerse,
Beni koyup başkasıyla kaçarsa,
Hatır, hürmet, hepsinden geçerse,
Aşk meleği lanet etsin, yar sana.

Hoca Oğlu Hayri Yıldız

Hüma Gözlüm

Her yatağa yatışımda,
Rüyaları görüşümde,
Dertli kalbim atışımda,
Hep sen varsın Hüma gözlüm.

Dört mevsimin gelişinde,
Güneşin her doğuşunda,
Horozların ötüşünde,
Sende varsın Hüma gözlüm.

Her gecenin gidişinde,
Resimlere bakışında,
Saatimin dönüşünde,
Hep sen varsın Hüma gözlüm.

Düşen her kar tanesinde,
Saçağa buz donuşunda,
Kayarken yıldız gökyüzünde,
Sende varsın Hüma gözlüm.

Hasretinle Yanmışım Ben

Gece gündüz ağlayarak,
Sular gibi çağlayarak,
Yüreğimi dağlayarak,
Aşk uğruna yanmışım ben.

Bulut gibi yaş dökerek,
Meynun gibi diz çökerek,
Dede gibi bel bükerek,
Hasretinle yanmışım ben.

Rüyada seni gördüm,
Saçlarından pelik ördüm,
Aynamı sana verdim,
Hayalinle yanmışım ben.

Irmak gibi bulanırım,
Sevgin ile dolanırım,
Göz yaşında sulanırım,
Göz yaşınla kanmışım ben.

Geceleri uyku gelmez,
Kimseler halim bilmez,
Aşıklar göz yaşı silmez,
Gözü yaşlı kalmışım ben.

Ben Öyleyim

Toprak yağmuru nasıl beklerse,
Bende seni öyle beklerim.

Çiçek baharı nasıl özlerse,
Bende seni öyle özlerim.

Arılar çiçeğe nasıl hasretse,
Bende sana öyle hasretim.

Seni öyle kucaklamak isterim ki,
Bulutların dağları kucakladığı gibi.

Seni öyle konuşurum isterim ki,
Aşıkların sazı konuştuğu gibi.

Dalgalar kıyıyı nasıl öperse,
Bende seni öylem öpmek isterim.

Toprak, çatlamış nasıl çöle dönmüş ise,
Dudağım çatlamış çöle dönmüşüm.

Seher yeli çiçeği nasıl okşarsa,
Bende seni öyle okşayacağım.

Mecnun Leylasına nasıl yanmışsa,
Bende kızgın çölde yanmak isterim.

Mezar çukurundan haberin gelse,
Bende mezarına varmak isterim.

Özledim

Ufuklara bakan yaşlı gözleri,
Sevgi dolu şirin sözleri,
Mutluluk okunan, güzel yüzleri,
Islak gözlerimle, her gün beklerim.

Selviye benzeyen uzun boyunu,
Munis vefalı tatlı huyunu,
Meleklerden gelen asil soyunu,
Özledim güzelim, seni özledim.

Tavus kuşu gibi açan kolları,
Seninle geçtiğim ıssız yolları,
Salıncak kurduğun sevgi dalları,
Özledim bir tanem, özledim seni.

Deniz dalgası gibi sarı saçları,
Sülün gibi uzayan siyah kaşları,
Suya attığımız çakıl taşları,
Özledim bir tanem, seni özledim.

Asker

Asker oğlum bu ayrılık gitmez mi?
Yaylamızda çayır çimen bitmez mi?
Acep bu ayrılık gayrı yetmez mi?
Ayrılık, günleri saydırır bize.

Dallar çiçek açtı, ovada çimen,
Acep bu askerlik bitmez mi hemen,
Anne uzak değilim ne muş ne yemen,
Kayseri'den yolum Konya'ya doğru.

Ne Haber Var Ne Mektup Var Yemenden

Bir haber geldi de asker yürüdü,
İslanmış gözleri duman bürüdü,
Elmas gelin gamlı yaslar içinde çürüdü,
Ne haber var ne mektup var Yemenden.

Bulutlara sordum cevap gelmedi,
Dünyada yalnızım yüzüm gülmedi,
Gözyaşımı rüzgarlarda silmedi,
Ne haber var ne mektup var Yemenden.

Bülbüle yalvardım ıslak gözümle,
Beklerim yürekten seni özümle, (1)
Yastığa varamam ıslak yüzümle,
Ne haber var ne mektup var Yemenden.

Yıllar geçti hep yolunu bekledim,
Ayları yıllara bir bir ekledim,
Hasretliğe birde ölüm ekledim,
Ne haber var ne mektup var Yemenden.

Uzakmısın? Yakınmısın? Bilemem,
Hasta isen göz yaşını silemem,
Gel desende o diyara gelemem,
Ne haber var ne mektup var Yemenden.

Elmas gelin çilesini doldurmuş,
Gözlerini ağıt ile soldurmuş,
Kara haber saçlarını yoldurmuş,
Ölüm haberini almış yemenden.

*Derle'me Yazarı
Hayri Yıldız.*

(1) özümle: Oğlu

Yörük Güzeli

Su doldurur çeşmelerin başında,
Sevgi yazar yüzüğünün taşında.
Kalem oynar ince zarif kaşında,
Çiçeklerle yarışır yörük güzeli.

Scherle açılır çadır kapısı,
Sevgiyle yuğrulmuş sağlam yapısı.
Doğa ile çadır olur onun takısı,
Rüzgarla yarışır yörük güzeli.

Sanki yanağına sürmüş alları,
Onu kıskanıyor çiçek dalları.
Sanki dudak değil petek balları,
Arı ile yarışır yörük güzeli.

Toprakla dost olup gökle yarışır,
Sabah olur koyun kuzu karışır.
Yumuşak huylu herkes ile barışır,
Elleri hünerli yörük güzeli.

Arı gibi dere tepe dolaşır,
Boş duramaz her işlerle uğraşır.
Sevgisi çok, petek gibi bulaşır,
Sevginin sembolü yörük güzeli.

Elifim

Hiç düşürmez şarkı türkü dilinden,
Yanık kaval eksik olmaz elinden,
Tokalı kuşağı çözmez belinden,
Çomak elde aşıp gider Elifim.

Çadır, kazık birbirine yakışır,
Elif kız çadırına yakışır,
Yayık vurur, gül memeler tokuşur,
Gümbür gümbür yayık vurur Elifim.

Mor koyunu kavalınla güdersin,
Dere demez, tepe demez gidersin,
Seher yeli ile yarış edersin,
Kır çiçeği dostun senin Elifim.

Yanaklar kızarmış, gerdanında ter,
Güvercin topuklu, keklik misali seker,
Salınır beliklerin, endamın yeter.
Güvercin bakışlı, yürek yakar Elifim.

Arkadaşa Mektup

Felek vurdu kanadıma koluma,
Selam olsun ahbabıma elime.
Kör talihim set mi çektin yoluma,
Ne olduysa bana oldu arkadaş.

Beş kıtanın beşi bana dar oldu,
Bundan sonra yaşamakta ar oldu.
Saç ağardı ihtiyarlık var oldu,
İhtiyarlık bana kaldı arkadaş.

Ümitlerim yaprak oldu döküldü,
Bütün dişler ardı sıra söküldü.
Dıştan dikim, içten belim büküldü,
Derilerim kat kat oldu arkadaş.

Kurallar çekildi belli oldu yolar,
Açılıp sarılan o güçlü kollar,
Eskimiş nüfuslar, yırtılmış pullar,
Yaramı saracak derman kalmadı arkadaş.

Emeller, hayaller geride kaldı.
Deli gönül yine hülyaya daldı.
Bütün arzularım yarıda kaldı.
Bütün işler başlı kaldı arkadaş.

Hayaller tükendi, anısı kaldı
Kulaklar çınladı, gözlerim daldı
Bülbüllü gül bahçem, erkence soldu
Bugün beni anan oldu arkadaş

Aşkım bitti, hayale daldı
Bütün hayallerim ahrete kaldı
Yeşeren yapraklar kendini saldı
Atılmış çaputa döndüm arkadaş

Gönül eftarandır, karar kılamaz,
Felek ise bu yüzlere gülemez,
Güldü ise de fırsatını vermez,
Kurumuş gazele döndüm arkadaş.

Der Hayri ne gelirse gelsin dertli başıma,
Bunun apartmanı deyin mezar taşıma.
Şu anda eriştim altmış yaşıma.
Bir avuç koca oldum, ihtiyarlık bana kaldı arkadaş.

Hoca Oğlu Hayri Yıldız 1978

Geçti Kırk Yıl

Uçtuk hayat gemisiyle,
Dostluk kurduk hepsiyle,
İnsanların minisiyle,
Geçti kırk yıl, uçtu kırk yıl.

Ali'siyle Veli'siyle Ayşe'siyle
Sevinciyle neşesiyle,
Yurdun her bir köşesiyle,
Geçti kırk yıl, uçtu kırk yıl.

Üzüntüler unutuldu,
Atanın yolu tutuldu,
Bu yıl işim hitap buldu,
Doldu kırk yıl, oldu kırk yıl.

Tamamlandı teftişimiz,
Sona erdi hep işimiz,
Döküldü tüm dişimiz,
Oldu kırk yıl, doldu kırk yıl.

Konu anlattım, ders işledim,
Soru sordum, öğrenciler iyi bildi,
Sanki yıllar esen yeldi,
Oldu kırk yıl, doldu kırk yıl.

Derki Hayri yıllar gitti,
Ahmet bey teftiş etti,
Okulda, derslikte, ömür böyle bitti,
Gitti kırk yıl, bitti kırk yıl.

Hatırlı Oğlu Hayri Yıldız 1989

İzzetbey İlkokulundan emekli olurken öğretmen arkadaşlarına ithafen.

Zil Çaldı

Ocaklarım tütmez oldu
Bülbüllerim ötmez oldu
Ekrem bey ayrılık doldu
Siz yanımda olmayınca.

Dostlarımız gelmez oldu
Tatlı yüzler gülmez oldu
Ekmeğimiz yenmez oldu
Ahmet beyden ayrılınca.

Yollarımız uzaklaştı
Naci ayrılık yaklaştı
Hayri Zekiden uzaklaştı
Erol burada olmayınca.

Hoca oğlu bitti sözüm
Şükrü, Adil iki gözüm
İbrahim'e durmaz özüm
Ömür yanımda olmayınca.

Şükran üzüntüden uzak olsun
Nurşen sınıfın gülle dolsun
Gönül yolun açık olsun
Zuhal burada olmayınca

Atiye, Şükran, Hicran ile Ayşe
Gönlünüz dolsun kakhaha neşe
Allah ısmarladık dostu kardeş
Hüseyin'in gönlü şen olmayınca

Derki Hayri zil çaldı günüm yetti
Ülkü hanım sözüm bitti
Şaduman ders yılı gitti
Söz bitti, öğrencim olmayınca.

Öğretmenim

Nağme veren ince telde.
Diyar diyar uzak ilde.
Şiir okuyan tatlı dilde.
Öğretmenim seni gördüm.

Bilgiye giden yolda.
Kitap taşıyan kolda.
Boram boram kokan gülde.
Öğretmenim seni gördüm.

Dünümde ve bu günümde.
Karatahtanın önünde.
24 Kasım gününde.
Öğretmenim seni gördüm.

Yurdumun dört yanında.
Türkün asil kanında.
Büyük atanın yanında.
Öğretmenim seni gördüm.

Hayri Yıldız

Kader Yan Yan Gider

Gün olur geceler zar zar ağlarım,
Beyazı unuttum. Kara bağlarım,
Dertli pınar gibi her gün çağlarım,
Kader, kader benimki yan yan gider.

Ağlarken gündüzler geceye döndü,
Akan gözyaşımla alevler söndü,
Bütün ümitlerim gül gibi soldu,
Kader, kader benimki yan yan gider.

Özlem

Gönül yolu ile kalbe girenler,
Hoş geldiniz bize, kardeş erenler,
Gönül bahçemde çiçek derenler,
Sihirli dünyaya götürdünüz beni.

Tahtı, gönüllerde bir bina yaptım,
Gönül sayfasına petekler taktım,
Günler var ki yollara baktım,
Sevinç denizinde yıkadınız beni.

Tanrı herkesleri tez kavuştursun,
Aşıkları katında hep buluştursun,
İyi kötüyü tez soruştursun,
Aşıklar şerbeti içirttiniz bana.

Ben Onlardan Biriyim (Taşlama)

Sabah sisler ile güneş görünür.
Dalgalar gelin gibi köpüklere bürünür.
Hızı biten dalgalar kumda sürünür.
Ben onların içindeyim gök gözlüm.

Sahile insanlar ters ve düz yatmış.
Kumlara karışıp her yanı batmış.
Dünyayı insanlar bir pula satmış.
Ben onların içindeyim gök gözlüm.

Kimi ufuklara bakıp maziye dalmış.
Kimi de kelleyi kulağı salmış.
Kiminin eşi yok yalnızca kalmış.
Ben onlardan biriyim gök gözlüm.

Ben Onlardan Biriyim (Taşlama)

Köpüklü dalgalar sahile vurur.
Deniz çarşaf gibi serilip durur.
Çocuklar kuma kaleler kurar.
Ben o çocuklardan biriyim sultanım.

Pirinç gibi kumlar serilivermiş.
Sanki ayıklanıp derilivermiş.
Gölgelik, şemsiyeler gerilivermiş.
Ben onların altındayım sultanım.

Adem oğlu atıvermiş kendini.
Unutmuş dünyayı, geçim derdini.
Salmış ahlak ipini, yıkmış bendini.
Bendini yıkanlardan biriyim sultanım.

Kadın erkek kendini teşhir eylemiş.
Sanki insan oğlu Adem babaya benzemiş.
Dert yok. Gam yok. Hayat tazelenmiş.
Ben onların içindeyim sultanım.

Rüyada Seni Gördüm

Çiçek açmış güzel dalda,
Halıkıma giden nurlu yolda,
Aşkın ile açan gülde,
Ya Muhammet seni gördüm.

Kutsal olan her emirde,
Zikir yapan tatlı dilde,
Kuran tutan nurlu elde,
Ya Muhammet seni gördüm.

Yenen taam tanesinde,
Mevlana'nın hanesinde,
Yunusumun nağmesinde,
Ya Muhammet seni gördüm.

Kelebeğin kanadında,
Yüce Tanrımın adında,
Lokmanın güzel tadında,
Ya Muhammet seni gördüm.

Aşk ile yaşaran gözde,
Cenneti vadeden sözde,
Gülümseyen nurlu yüzde,
Ya Muhammet seni gördüm.

Rüyamızı hayra yorduk,
Büyük emre saygı duyduk,
Müslümanın şartın sorduk,
Ya Muhammet seni duydum.

Derki Hayri, secdeye kapanan yüzde,
Namazda eğilen dizde,
Sevginle nurlanan yüzde,
Ya Muhammet seni gördüm.

Hayri Yıldız 01.01.1991

Kardeşim Hasan'ın hac yolculuğu ile ilgili duygularım.

Güle güle git aziz kardeşim.
Seni düşünürler kardeşin eşin.
Kendine iyi bak. Sağ olsun başın.
Daha şimdiden özledim seni.

Allaha emanet ederiz seni.
Gittiğin yerlerde hatırla beni.
Pek zaman geçirme, çabuk gel emi.
Pek çok erken özledim seni.

Salam söyle benden Ashabül kefe,
Düşürmesin bizleri derde minnete,
Tanrım seni eriştirsin ulu hedefe,
Seni şimdiden eriştir gördüm.

Geride kalanlar göz yaşını döktü,
Hesapta, aniden ayrılık yoktu,
Sanki göğsünden bir parça koptu,
Daha şimdiden ağlattın beni.

Salam söyle benden Halül Rahmana,
Tanrı kabul etsin, bakma arkana,
Allah düşürmesin bizleri dara,
Şimdiden yollara bakıttın beni.

Masallar diyarı Bağdat'a selam,
Bizleri bekletme gönder bir kelam,
Çabucak hasretlik bastı vesselem.
Seni Kerbela'da durur gibi gördüm.

Bağdat'ı Basra'yı görmesi başka,
Birlikte gitseydik nolaydı keşke,
Benden selam söyle sihirli köşke,
İmamı azamı görür gibi oldum.

Sanki içime saplandı bıçak,
Sana Resulullah açıyor kucak,
Yolunuz çöl ile hitam bulacak.

Çöl sıcaklığını, duyar gibi oldum.
Kabe'yi görünce hatırla bizi,
Sanki gördüm gibi o yanık yüzü,
Bundan ötesini göreceğ gözü,
Senin gözlerinde görür gibi oldum.

Siyahlar giyinen Kabe başına,
Yüzünü sürüver esvet taşına,
Dokunsun her taraf yüz ve kaşına,
Şimdiden yüzünü sürer gibi gördüm.

Zemzem başında kana kana iç,
Makamı İbrahim'e yüzünü sür de geç.
Gördüğün yerleri ayrı ayrı seç,
Şimdiden zemzemi içer gibi gördüm.

Yolunuz uğradı kurban mahaline,
Tanrım kuvvet versin el ve diline,
Unutma duayı Hayri kuluna,
Edilen duayı kabul gibi gördüm.

Allah kabul etsin haccuül haremi,
Tanrım kavuştursun cümle alemi,
Bana da nasip et ya rap haremi,
Kendimi haremde durur gibi gördüm.

Güle güle dönmeyi candan dileriz,
Bizi çok bekletme, hemen bekleriz,
Günleri sayarak, hafta ekleriz,
Şimdiden seni geliyor gördüm.

Der Hayri niyazım, bitmedi sözüm,
Nemlenip ıslandı ol iki gözüm,
Görünmez dışardan, ağlıyor özüm,
Kardeş, duaları kabul gibi gördüm.

Hoca Oğlu diledi büyük dileği,
Sana eşlik etsin, Tanrı meleği,
Ayrılığa sebep olan kahpe feleği,
Büyük duaları kabul gibi gördüm.

(14 Haziran 1989)

Hac Yoluna Selam Olsun

Gittiğiniz nurlu yola,
Hak uğruna kalkan kola,
Kum yığını nurlu çöle.
Selam olsun, selam olsun.

Hicazda açan güllere,
Muhammed'in bastığı çöllere,
Hakkı zikreden dillere,
Selam olsun, selam olsun.

Dost bağına gelenlere,
Hak katına erenlere,
Nur dağına görenlere,
Selam olsun, selam olsun.

Geldik Muhammet Mustafa'ya,
Şükürler olsun Hüda'ya,
Merve ile safaya
Koşanlara selam olsun.

Şükürler olsun ki bize,
Kavuştuk Kâbe'mize,
Emir geldi hepimize,
Kara taşla selam olsun.

Muhammedül nebiyye
Allah aslanı Ali'ye,
Kutsal mekân Kabe'ye
Hepimizden selam olsun.

Vasıl olduk Harem'e,
Sahabeyi kirama,
Girdik beyaz ihrama,
Girenlere selam olsun.

Beni Haşim soyuna,
Mübarek zemzem suyuna,
Evliyanın huyuna,
Uyanlara selam olsun.

Zemzem eşsiz hazine,
Cariye güzine,
Arabistan'ın düzüne,
Gidenlere selam olsun.

Aşk ile yanan başa,
Öpülen mübarek taşa,
Gözlerden akan yaşa,
Ağlayana selam olsun.

Ömer, Osman, Bekir, Ali imamlara, (*Diyanet görevlisi imamlar*)
Tekbir ile kesilen kurbanlara,
Makamı Halil Rahmana,
Ravzaya girenlere, selam olsun.

Kutlun olsun ihrama,
Bütün ehli imana,
Arafat da Huzuru Rahmana,
Çıkanlara selam olsun.

Derki Hayri sözüm bitmez,
Çok şeylere gücüm yetmez,
Bu aşıklık bizden gitmez,
Aşıklara selam olsun.

Hayri Yıldız

Yolculuk

İnsan oğlu sanki bir yaprak,
Baki kalan tek kara toprak,
Bak sevgili, sonbahara bak,
Yapraklar dökülü dökülü vermiş.

Kimi çocuk, kimi genç,
Kimi hasta, kimi dinç,
İhtiyarlamış, olmuş hiç,
Beli bükülü bükülü vermiş.

Yaşlanmış nefes darlanmış,
O cla gözler solmuş sararmış,
O beyaz deriler, kuruyup kararmış,
Dişleri çürüyüp, dökülü dökülü vermiş.

Son gün ruhu teslim etmiş,
Hısım akrabaya haberler gitmiş,
Kefeni sarılıp, her işi bitmiş,
Okuyup, mezara sokulu sokulu vermiş.

Hoca oğlu Hayri Yıldız

Yunusum

Yunus ağızını sarmış beline,
Odundan sopasını almış eline,
Hakka giden yolu dolar diline,
Halikına doğru gider Yunusum.

Sevgi pınarından içerek gider,
Yolunu yönünü seçerek gider,
Zorlu yollardan geçerek gider,
Gönül dostluğuna gider Yunusum.

Yaratan ile birlik olmuşsa,
Gönüllere dost sevgisi dolmuşsa,
Aşk ile yanıp yanıp solmuşsa,
Cennet şarabını içen Yunusun.

Yaratana ta yürekten yürüyen,
Gönülleri aşk ateşi bürüyen,
Aşkı ile yanıp yanıp soluyan,
Halikın aşkına yanan Yunusum.

Mevlâna Bir Güneştir

Anadolu'ma bir güneş yayılmış,
Sarayına, köyelerine, ovasına,
Isıtmış paslı gönülleri,
Hünkarını, ağasını, babasını.

Düşmüş bu güneş kocaman Konya ovasına,
Isı vermiş, ışık vermiş, yaylasına obasına,
Bereket yağmış, ormanına tarlasına,
Sarılmış herkes onun cübbesine abasına.

Ayrılmamış kimseyi, ışığında toplamış,
Uzanmış ülkelerle nuru ile kaplamış.
Gel ne olursan ol, gel demiş,
Allaha giden yolu insanlıkla saptamış.

Geniş cübbesi onu alçak gönüllü yapmış,
Herkese gönül vermiş, kalpleri kapmış.
Ayrılık, hizip, fitne kapılarını kapatmış,
Tapmamış dünyaya, yüce Mevla'ya tapmış.

Hoca oğlu Hayri Yıldız

Siyasetçilere İhtar

Seçim oldu bizim parti ilerde,
Türkü oldu, destan oldu dillerde,
Sevinç oldu, nağme oldu zillerde,
Gelin güldü, ana güldü, kız güldü.

Her yerimiz düğün dernek saz oldu,
Sevinç, neşe, bahar oldu yaz oldu,
Yüzümüz güldü, bolluk ile güz oldu,
Memur güldü, işçi güldü, dul güldü.

Çok geçmedi enflasyon başladı,
Devlet memurunu zam haşladı,
Hayri başkanını böyle taşladı,
Gelin üzgün, ana üzgün, kız üzgün.

Unuttuk pastırma sucuk dizmeyi,
Gelin giyer, dört senelik çizmeyi,
Hayal ettik çoluk çocuk gezmeyi,
Mutfak üzgün, gelin üzgün, kız üzgün.

Et ile yumurta gezer havada,
Zeytin yağı görünmez ki tavada,
Düdüklü ötmez oldu, tozlandı kenarda,
Tava ağlar, tabak ağlar, tas ağlar.

Elbisem deliktir, yamalı dizim,
Et yemeyince görmüyor gözüm,
Bu fakirliğe bulun bir çözüm,
Köylü ağlar, kentli ağlar, emekli ağlar.

Kadir Mevla'm her günümüz karardı,
Eskiden büyükler arar sorardı,
Ulusça fakirlik yine kabardı,
Köylü ağlar, işçi ağlar, dul ağlar.

Mutfakta kavga var görünmez peynir,
Zeytin 30 bine vardı, ne şekil yenir,
Enflasyon için kemerler sık denir,
Kemer koptu, uçkur koptu, bel koptu.

Her yeni ayda başlarız zamma,
Zeytin yağı pahalı alınmaz damla,
Geçer her gecemiz ayrı bir zamla,
Aylar borçlu, günler borçlu, yıl borçlu.

Enflasyon memleketi bitirdi,
Çoluk çocuk uykusunu yitirdi,
Her 15 gün zam hediyesi getirdi,
Gelin ağlar, damat ağlar, kız ağlar.

Seçim günü koltuğundan atarsam,
Bir gün olur şezlonguma yatarsam,
Seçim zarfını bir de boş oy katarsam,
Darılmak yok, gücenmek yok, küsmek yok.

Derki Hayri derman yetişmez oldu,
Sayın vekillerim çileler doldu,
Yeşeren ümitler, gül gibi soldu,
Ümit bitti, hayal bitti, düş bitti.

Emekli Öğretmen

Derleme

Giğinin karşısı bizim yaylamız.
Gubeti görüyor bizim haylamız.
Yaylayı yaylayan bilmem hangimiz.

Ben burda durmam.
Yansam ayrılmam.
Yanına gelmem.

Giğiden alılar kar ile buzu.
İndi yüreğime dert ile sızı.
Aldattın mı beni? komşumun kızı.

Ben burda durmam.
Yansam ayrılmam.
Yanına gelmem.

Erenlerin türbesini taşladım.
Bilmem sevap, bilmem günah işledim.
Sek turnam turnam.

Ben burda durmam.
Yansam ayrılmam.
Yanına gelmem.

Çiğdem ile çiyirdiğin arası.
Yaktı beni kaşlarıyın karası.
Sende gurbet, bende gönül yarası.

Sek turnam turnam.
Ben burda durmam.
Yansam ayrılmam.
Yanına gelmem.

Çayır çimen ile doludur dağlar.
Bu yıl figan ile bozuldu bağlar.
Gurbette sevdiğim ah çeker ağlar.

Sek turnam turnam.
Ben burda durmam.
Yansam ayrılmam.
Yanına gelmem.

Sarı yaylam, neylediler nettiler.
Güz gelince, güzel çirkin gittiler.
Çiğdemini, çiçeğini göttüler.

Sek turnam turnam.
Ben burda durmam.
Yansam ayrılmam.
Yanına gelmem.

Derleme

Gidin bulutlar gidin.
Leylaya selam edin.
Leyla bize gelirse,
Kara tekeyi kurban edin.

Ekinliği adım adım sürelim.
Sohbet edip selam sabah verelim.
Leyla selam kelimem der ise.
Yolumuza kara perde örelim.

Derleme

Çiğdem ile çiyirdiğin arası,
Yaktı beni çökeleğin edası.
Murat olmayası, kahpe halası,
Yaktı beni çökeleğin edası.

Gidin bulutlar gidin,
Çökeleğe selam edin,
Çökelek uykuda ise,
Uykuyu haram edin.

Gığiden alırlar kar ile buzı,
İndi içerime dert ile sızı,
Çökelek denilen kahpenin kızı,
Yaktın viran ettin çökelek beni.

Kara koyun gibi derde karıştım,
Deli gibi dolaşmaya alıştım,
Baban ile üç beş defa atıştım,
Yaktın viran ettin çökelek beni.

Aşamadım yaylamızın düzünden,
Öpemedim çökeleğin gözünden,
Ben usandım kaynanamın sözünden,
Yaktı beni çökeleğin edası.

Gığinin karşısı bizim yaylamız,
Yaylayı yaylayan bilmem hangimiz,
Çökelektir ancak bizim dengimiz,
Yaktı beni çökeleğin edası.

Sabah yıldızı gibi Gülizar olsam,
Salına salına üstüne doğsam,
Yârimin koynunda uykuya dalsam,
Yaktı beni çökeleğin edası.

Hayri Yıldız (Hadim'in Sesi Gazetesi Kasım 1993)

Derleme

Toroslarda Bir Köy Vardı

Turna iner ırmağına gölüne,
Kızları var kolbağ takar koluna,
Taş kaya serpilmiş yoluna,
Turna, kanat çırpıp, göz kırpıp gider.

Ak kız çingilini almış eline,
Tuzluk kesesini sarmış beline,
Bir türkü tutturmuş diline,
Çatlak dudağını yalayıp gider.

Memiş dayı çengel boynuzu önüne kattı,
Tohum heybesini üstüne attı,
Çıplak ayağına dikenler battı,
Övendire elde yasılıp gider.

Nihayet yolculuk tarlaya vardı,
Demiri, zevleyi, kayışı takmaya daldı,
Tohum heybesini omuza aldı,
Taşlı tarlalara sallayıp gider.

Hoh dedi öküzce, başladı işe,
Neşe ve sevinçten oldu dört köşe,
Su dolu testiye dayadı döşe,
Çakıllı toprağı devirip gider.

Memiş tohumun hepsini attı,
Yorulunca, biraz gölgeye yattı,
Mali hülya kurup tarlayı sattı,
Hayaller içinde karışıp gider.

Güneş batımında bıraktı işi,
Çatladı dudağı, sızladı dişi,
Memiş dayı zaten hasta bir kişi,
Poşuyu boynuna bağlayıp gider.

Hava kararmadan girdi evine,
Dış derdine düştü dünya neyine,
Akşamın sakinliği düştü köyüne,
Yamalı yorganı örtünüp gider.

Horoz sesi sağa sola yayıldı,
Ocaklara birkaç odun kayıldı,
Uyku bitti, abdest alıp ayıldı,
Cami yollarında solup gider.

Aileye Yazılan Şiirler

Gelin olup yeni yuva kuracak olan kızlarıma ithafen.

Az Size

Yeldirir de genç kızlarım yeldirir.
Odamızı gül dalına döndürür.
Vurur darbukaya, kırar deldirir
Düğün dernek, saz misali az size.

Güz gelende, hazırlıklar derlenir.
Laf söz olur, temiz kalpler kirlenir.
Gül açılır, bülbül dalda seslenir.
Düğün dernek gül bahçesi az size.

Çeyiziniz ilim ilim illenmiş,
Gönül verip iğnelenmiş tellenmiş,
Emek demek, sanat demek, can demek,
Düğün dernek, meşaleler az size.

Entarisi emek ile işlenmiş
Yüce Mevla'ya dilek dilenmiş
Huri demek, melek demek az size
Düğün dernek, meşaleler az size.

Der Hayri kızlarım uğurlar olsun.
Gittiğiniz haneye bereket dolsun.
Kötüler ettiğin çabucak bulsun.
Turna demek, melek demek az size.

Yeğenlerim Gülseren ve Avni'nin oğulları İbrahim Kuleli'nin (Paşa) Hak-kari'de şehitlik mertebesine ulaştığı haberini aldık.

Askerlik Destanı

Gözü yaşlı analar düştü yollara,
Künyemiz asıldı karakollara,
Tüfekler asıldı, güçlü kollara,
Ana ağlar, bacı ağlar, yar ağlar.

Çalındı davullar dinmedi yaşlar,
Acıyla eğilmiş başlar,
Uzun gecelerde tükenmez kışlar,
Dede ağlar, nene ağlar, gül ağlar.

Şehitlik haberi aniden oldu.
Açılan güller bir anda soldu.
Jandarma yurduna bir figan doldu.
Dede ağlar, nene ağlar, yar ağlar.

Acı haberini aldım telden.
Hoca oğlu yandı, ne gelir elden.
Dayı hatırası çıkar mı gönülden.
Dayı ağlar, baba ağlar, yar ağlar.

Yeğenim Coşkun Yıldız'ın Tıp Doktoru olarak ilk görev yeri Siirt ili Pervari ilçesine uğurlanması sırasındaki duygularım. *05 Ekim 1990*

Gel Birde Bana Sor

Sallanır mendiller akıyor yaşlar,
Anneler bağrına basıyor taşlar,
Toplanır akraba ve de kardeşler,
Otobüs gider, ama gel de bana sor.

Kimi burun çeker, kimi siler yaşları,
Kimisi şaşkınlıkla düzler saçları,
Gülümseme biter, çatar kaşları,
İşte, o yaş silmeyi, gel de bana sor.

Gözler yolculara dikilip kalır.
Kimi tokalaşır, kimi hediye alır.
Yolcu uçar eller havada kalır.
O havada kalan eli, gel de bana sor.

Sevgiler güçlenir ayrılıklardan,
Haberler yazarsın bize oralardan,
Herkesi korusun ulu yaradan,
Gel de bu acıyı bir de bana sor.

Kimisi nişanlı, kimisi bekar,
Evliler dalgınca derine bakar,
El sallamalar ciğerler yakar,
Ciğeri yananları, bir de bana sor.

Bir yerde özlem var, bir yerde Hayri,
Sana pek rahat yok belli ki gayri,
Özlemi sevindir çok kalma ayrı,
Çok ayrı kalmayı, gel de bana sor.

*Yeğenim Özlem ve Coşkun'un nişan törenlerine armağan olarak yazılmıştır.
Hayri Yıldız 01.07.1990*

Kaçın Beraber Uçun Beraber

Uçun mutluluğun zirvesine, neşesine
Sevgileri sindirin, kalplerin köşesine
Tanrı sizi çoğaltsın Ali'sine Ayşe'sine
Sevgi pınarından için beraber.

Hayat engelini geçerek gidin
İyi kötüyü seçerek gidin
Sevgi pınarından içerek gidin
Mutluluk diyarına uçun beraber.

Kara bulutları atın aradan
Meleklerle eş kılsın yaradan
Tanrı sizi saklasın iftiradan karadan
Kötülükten fitneden kaçın beraber.

Bulutlar kararıp yere dökülse
Azgın dalgaların beli bükülse
Akan çeşmelerin suyu çekilse
Bütün yaraları sarın beraber.

Derki Hayri yüzükleri takarken
Misafirler hep bizlere bakarken
Temmuz ayı sığağıyla yakarken
Anaların elini öpün beraber.

Yeşenim Özlem ve Coşkun'a ithafen.

Pullar İçinde Güller İçinde

Mor menekşe, güle, ha güldü, ha gülecek
Mutluluk meleği, ha geldi, ha gelecek
Nemli öpücük dudaklara, ha indi, ha inecek
Teller içinde, pullar içinde, güller içinde.

Sihirli öpücük, dudaklara, ha dayandı, dayanacak
Beyazın karıştığı, mum, ha yandı, ha yanacak
Obamıza ak kuşumuz, ha kondu, ha konacak
Teller içinde, pullar içinde, güller içinde.

Gül toprakta, yıldız gökte, ha yandı, ha yanacak
Aşıklar ayrılığa, ha dayandı, ha dayanacak
Ak güvercin, dalımıza, ha kondu, ha konacak
Teller içinde, pullar içinde, güller içinde.

Özlemin beyaz kolu, ha sardı, ha saracak
Coşkun gülün kollarında, ha durdu, ha duracak
Şiiri kim yazdı diye, ha sordu, ha soracak
Teller içinde, pullar içinde, güller içinde.

Oğlum Hasan'ın askerlik özlemi için, Hoca Oğlu Hayri Yıldız 1990

Özledim Hasanım Seni

Fidan misali boyunu,
Babacığım diyen huyunu,
Biraz inatçı suyunu,
Özledim Hasanım, özledim seni.

Sarı saçı, ela gözü,
Yanar babanın özü,
Yemekte uzanan dizi,
Özledim Hasanım, özledim seni.

Hoca oğlu, sözün bitti,
Ayrılık sineye yetti,
Bu yıl biraz uzun gitti,
Özledim Hasanım, özledim seni.

Köyüm Dolhanlarda babam Hatıp Hocanın kabri başında, Hoca Oğlu Hayri Yıldız 1997

Sen Gideli

Ocağımız tütmez oldu,
Bülbülümüz ötmez oldu,
Bostana yol gitmez oldu,
Sen gideli, sen gideli.

Dostlarımız gelmez oldu,
Tatlı yüzler gülmez oldu,
Ekmeğimiz yenmez oldu,
Sen gideli, sen gideli.

Yolum sana çok yaklaştı,
Dualarım çok sıklaştı,
Ufukla, güneş koklaştı,
Seni orada bulmak için.

Oğlum Adnan Atilla adına Mart 1991 Hoca Oğlu Hayri Yıldız

Hatırlarım

Güneşin her doğuşunda
Saatimin dönüşünde
Ezan sesi duyuşumda
Doğumunu hatırlarım

Elli altı okununca
Tele mızrap dokununca
Seksen altıya bakınca
Doğumunu hatırlarım

Her yatağa yatışında
Düğümleri takışında
Resimdeki bakışında
Doğumunu hatırlarım.

Rüzgarların esişinde
Dört mevsimin gelişinde
Gecelerin gidişinde
Doğumunu hatırlarım.

Gelinim olup evimize gelen Ayşe kızım için duygularım.

Kır Çiçeğim

Kır çiçeğim açivermiş dağında,
Ovasında bahçesinde bağında,
Yaşı gelmiş, tam gelinlik çağında,
Kır çiçeğim gelin oldu duydun mu?

Su doldurmuş çeşmelerin başında
Kudretten çekilmiş renkler kaşında,
Kır çiçeğim yirmi iki yaşında.
Bizim eve gelin geldi duydun mu?

Nasibim yazılmış Hadim ilimden
İyilik perisi akar dilinden,
Ne hünerler çıkar onun elinden
Kır çiçeğim Hadim'lidir duydun mu?

Zarif ve kibar, melek sanırsın,
Görünüşe bakma hep aldanırsın,
İsmi Ayşe'dir anam sanırım,
Kır çiçeğim ana olacak duydun mu?

Hoca oğlu yeter yazmayı bırak,
Hasan'ın gelmesi epeyce ırak,
Askerliğe ceylenmez merak
Hasan kır çiçeğini aldı duydun mu?

Der Hayri askere dualar olsun.
Gönlünüz, kalbiniz neşeyle dolsun.
Yeter Hoca oğlu destan son bulsun.
Hasan kır çiçeğini aldı duydun mu?

(1 Ocak 1989)

*Oğlum Hasan'ı evlendirmişsin gelinin nereli, kimlerden diye soranlara şiirle
verdiğim cevap.*

Bir Kız Çaldım

Çiçek kokan dağlarından,
Meyve yüklü dallarından,
Üzüm dolu bağlarından,
Bir kız aldım duydunuz mu?

Ak dağların eteğinden,
Arısından peteğinden,
Entarisi ipeğinden,
Bir kız aldım duydunuz mu?

Ok fırlamış kaşlarından,
Sarı altın saçlarından,
Kekik kokan taşlarından,
Çiçek yoldum duydunuz mu?

Meleklerden huy toplamış,
Gönül bağımı kaplamış,
Hasan'ıma ok saplamış,
Gönüller avcısı aldım duydunuz mu?

Adı güzel Ayşe'dir bu,
Nazar değmeyin tu tu,
Melek midir, peri midir bu,
Kirezlerden peri aldım duydunuz mu?

Gelin dostlar, gelin bakın,
Tanrım onun ışığını yaksın,
Altın, gümüş, inci taksın,
Güleç yüzlü melek aldım duydunuz mu?

Hoca oğlu derki yüzü güleçten,
Sanki örnek almış tatlı güneşten,
Tanrım onu koru, intizardan ilençten,
Yüzü güleç bir melektir duydunuz mu?

Der Hayri canımı teslim cyleyim,
Ruzi ilahide malı neyleyim,
Yüce Mevla'mızdan bir tek dileğim,
Evime sahip geldi duydunuz mu?

(Mart 1989)

27 Ekim 1991 tarihinde doğan ve Hayri adını alan Küçük Hayri Yıldız için Büyük Hayri'nin duyguları.

Bekledik Seni Deniz Gözlüm, Hoş Geldin

Dokuz ayı birbirine ekledik.
Sonbaharı sabır ile bekledik.
Soframıza bir de seni ekledik.
Sarı saçlım, altın kaşlım, hoş geldin.

Hayal kurduk rüya dolu geceler,
Kusmalar, sancılar, konuşmalar heceler.
Ümitler, hayaller daha niceler.
İpek yüzlüm, deniz gözlün hoş geldin.

Seher yeli ile haberin aldım,
Minik bakışlarla, hayale daldım.
Çok geçmedi bir de adımı çaldın
Beyaz yüzlüm, deniz gözlüm hoş geldin.

(11.11.1991)

Torunum Hayri için duygularım.

Çocuk Büyüyor

Çiçeklerden renk almışsın
Bülbüllerle denk olmuşsun
Uçup gül dalına konmuşsun
Deniz gözlüm beyaz yüzlüm.

Çiğdem rengi sümbülmüsün?
Dalda öten bülbülmüsün?
Hasbahçemdeki gülmüsün?
Minik elli, tatlı dillim.

Dede diyen dillerin var.
Minik minik ellerin var.
Tombul tombul kolların var.
Sarı saçım, ipek yüzlüm.

Mavi gözün bakışına,
Gönüllere akışına,
Dedesini yakışına
Deniz gözlüm merhaba.

(6 Mayıs 1992)

Oğlum Hasan askerde iken eşim Beyhan oğlum Mehmet Akif gelinlerim Ümmühan, Ayşe ve torunum Yağmurla birlikte gelin adayımız Öznur'un yanına İstanbul'a gidişimiz.

Nasibe Yolculuk

Hazırlık tamamlandı dizildik yola,
Valizler takıldı el ile kola,
Afyonda verildi ilk defa mola,
El ve mendilleri salladık gittik.

Dizilmiş odalar, uzamış raylar,
Oturmuş yüzlerce bayanlar baylar,
Geçiyor mevsimler, mayıstı aylar,
Tren düdüğünü dinledik gittik.

Şu istasyonu gör, şu tepeyi aş,
Sanki iki ray birbirine eş,
Yolculuk zahmetli olsa da kardeş,
Yemek yiyip, çay içe içe gittik.

Göründü İstanbul sisler içinde,
Kimi kral gibi, kimi yaşlar içinde,
Aşk şerbeti içtik taslar içinde,
İyi rezili göre göre gittik.

Çok geçmedi tren düdüğün çaldı,
Deli gönül yine eskiye daldı,
Yeğenim Rıfat gelip bizi trenden aldı,
Deniz köpüğünü göre göre gittik.

Çok durmadan geçtik karşı yakaya,
Pek çok eğlendik, gülüp şakaya,
Bindik küçük bir filikaya,
Denizin suyunu yara yara gittik.

Dolaşım kıvrandık dört bir bucağı,
Kiminin evi yok sönmüş ocağı,
Kum kapı, Eyüp, Bakırköy, Saray sancağı,
Büyük sarayları geze geze gittik.

Yolumuz çevrildi ahbap Haşim'e
Öznur şeker koymuş öğlen aşına,
Topluca oturduk sofraya başına,
Nefis yemekleri yiye yiye geldik.

Dualar edip cyledik niyaz,
Takıldı yüzükler konuştuk biraz,
Müddetimiz bitti zamanımız az,
Hemen müsaadeyi alarak geldik.

Yolumuz uğradı Eyüp ensara,
Tanrım düşürme bizleri dara,
Uhrada cyleme yüzümü kara,
Eyüp'ü ensarı ana ana geldik.

Gelin dostlar gelin, gezip tozalım,
Saray burnunda durup şiir yazalım.
Otur sağ dizime soylu güzelim,
Gönüllere inci, dize dize gidelim.

Nihayet yolumuz haliçte bitti,
Yeğenim Rıfat evine gitti.
Koskoca gemi bizi hıfzetti,
Açılıp ummanı geze geze geldik.

Amacım yetişmek en son trene,
Saat geldi tren girdi perona,
Gemide unutulduk girmedik limana,
Şaşırıp ummanda dona dona kaldık.

Der Hayri üç kişi gemide kaldık,
Düşünüp taşınıp derine daldık,
Böylece sonunda dersimiz aldık,
Şaşırıp yolumuzu sora sora gittik.

Hatıp oğlu fazla lafı uzatma,
Dikkat et kendini denize atma,
Dertli gönüllere iğneler atma,
Gönülleri şeneltip güle güle geldik.

İşite bitti sözüm burada tamam,
Okuyup da gülmeyin aman,
Ümmühan aman, torunum Yağmur pek yaman,
Kızım Ayşe ile güle güle geldik.

Türlü nimetleri yedik ve içtik,
Şehirler, tepeler, ovalar geçtik,
Mevlâna yurduna kuş gibi uçtuk,
Elleri Mevla'ya aç aça geldik.

(20 Mayıs 1989 İstanbul)

Oğlum Mehmet Akif'in Evliliğe Adımı

Mehmet Evlenecek

Bir haber alındı çini clinden
Ne var ise yazdım gönül dilinden
Selamlar bekleriz Haşim İsmi den
Misafire yollar açık, ev açık.

Selam söylen hısımlına dostuna
Düşkünlük yok, ihtişama kostüme
Buyurun gelin Hayri beyin postuna
Post serili, yollar açık ev açık.

Bir haber alamadık Konya'dan
Baş kaldıramadık fırtınadan borandan
Dualar eyleriz yüce Kur'an dan
Misafire, dua açık, yol açık.

Bahar geldi bal yaptırdık arıya
Buğday yanında rağbet yoktur dariya
Selam söylen sayın Avni Sarıya
Misafire, bal açık, bahçe açık, yol açık.

Gönül kuşu Kütahya'dan uçacak
Konya ona kucagını açacak
Kötülükler hep ortadan kalkacak
Gönül açık, kucak açık, yol açık.

Hoca oğlu bazen yazar destanı
Gelin kızlar salları oldu fıstanı
Çiftçi ekip yetiştirir bostanı
Bostan açık, bahçe açık, bağ açık.

Hoca oğlu derki: destan son bulsun
Hep dostlara bol bol selam olsun
Yeter bu ayrılık çilesi dolsun
Üzüntü yok, keder yok, gam yok.

(27 Nisan 1989)

İkinci torunum Elif için yazılmıştır.

Hoş Geldin

Yıldızların ocağına,
Mehmet beyin kucığına,
Büngülüme bucağına,
Tomurcuğum hoş geldiniz.

Emirlerin yücesinden,
Gündüzünden gecesinden,
Dilimizin hecesinden,
Sarı gümül hoş geldiniz.

Aylar yıllar beklemiştir,
Günü güne eklemiştir,
Çeyizini denlemiştir,
Elif hanım hoş geldiniz.

Elif ulu Allah adı,
Söyleyince belli tadı,
Tanrı seni bağışladı,
Mor menekşe hoş geldiniz.

Dokuz aydır yola baktık,
Doğum günü yola baktık,
Hanemizde ışık yaktık,
Hanemize hoş geldiniz.

Bekledik Elif'e ulaştık,
Yıllardır kızsız dolaştık,
Muska yapıp, kitap açtık,
Dede yurduna hoş geldiniz.

Bekledik bülbül ötende,
Sevindik günü yetende,
Bahçeye güller dikende,
Gül dikmeye hoş geldiniz.

Der Hayri Elife ulaştık,
Aşılmaz denen yolu aştık,
Çiçek açmaya alıştık,
Buket tutmaya hoş geldiniz.

(Torunum) Yağmur'a Hasret

Yağmur olmayınca tohum çatlar mı?
Bakar gelmeyince kuzu otlar mı?
Sen gurbettesin komşun yatar mı?
Yağmur ağlar, Hayri ağlar, gül ağlar.

Sen oynasan bende göz yaşı döksem,
Sevinçten su gibi çağlasam aksam.
Boncuk, ela gözlerine baksam.
Yağmur ayrı, Hayri ayrı, gül ayrı.

Çayır çimen ile bezendi bağlar
Koyun kuzu ile donansa dağlar
Yağmurun hasreti bağrımı dağlar
Yağmur ağlar, Hayri ağlar, yar ağlar.

Minik mink dudağından, ağından
Gönül kuşu hiç iner mi? çağından,
Yağmuru koparmayın kalp atağından
Yağmur ağlar, Hayri ağlar, kalp ağlar.

Mutlu bir haberi veren dile bak.
Yaratmış tanrım, şu tombul ele bak.
Sanki açmış seher vakti güle bak
Yağmur açmış, Hayri açmış, gül açmış.

Yumuk yumuk elleri var nenesi,
Ninni söyle ona sevgili annesi,
Benden sana selam olsun babası
Yağmur kanı, Hayri kanı, bir kanı.

Der Hayri sığamam vadiye göle
Yağmurum tazesin, benzersin güle
Benden selam söyleyin, şakrak bülbüle
Yağmur ayrı, dede ayrı, gül ayrı.

(28 Ocak 1986)

Özledim Torunum Yağmur

Güney ellerinden sesinizi duyduk,
Gönül bahçesinde tahtını kurduk,
Telefonla neler yediğin sorduk,
Köfteleri bitirince geliver Yağmur.

Sıcak sesiniz duyduk o ince telden,
Uzak kaldık on gün, ne gelir elden,
Hasretinle yanıp konuştuk telden,
İşin biter bitmez geliver Yağmur.

Yıllar geçmiş gibi ayrılık çektik,
Senin sevgin ile hayaller ektik,
Bitmedi hayaller, tükenip gittik,
Tatil biter bitmez geliver Yağmur.

Seni hatırlatır bahçede kuşlar,
Dağılmış perişan tahtalar, taşlar,
Sevgin ile eğilir ağaçlar başlar,
Denizden Konya'ya uçuver kuşum.

Seni hatırlatır her kuşun sesi,
Sensiz kalmadı dede neşesi,
Geliver mamannenin ciğer köşesi,
Köfteleri yiyerek uçuver kuşum.

Denizde yapmıştır kumdan oyuncak,
Dedeni unutma ulan yumurcak,
Telefonla okul dedeni duyuncak,
Oyunu bozda uçuver kuşum.

Hoca oğlu bu sevgiye az olur bunlar,
Dolmuştur cebine çakıllar kumlar,
Varsın ayrılığa çalınsin çanlar,
Kumları çırparak uçuver kuşum.

Sarı saçlar altın rengi sallanır,
Sevgin ile çiçek açar ballanır,
Yağmur büyür ağaçları dallanır,
O zaman mezarıma geliver kuşum.

Köpüklü dalgalar oyun bozarsa,
Çok ileri gitme baban kızarsa,
Herkes etrafında gezip tozarsa,
Deniz sahilinden kaçiver kuşum.

Der Hayri rüyada bir kafes ördüm,
Dalgalar içinde hayalin gördüm,
İpek gibi kumdan, izini sürdüm,
Boynuma kolların atıver kuşum.

Eğer adın hoca oğlu olsaydı,
Şu dünyada bir esame kalsaydı,
Her kişi dua etmeyi candan bilseydi,
El kaldırıp dua ediver kuşum.

Gün gelince hoca oğlu yok olur,
Mağrura yaslanma karnı tok olur,
Belki senin gibi torun çok olur,
O zaman dedene koşuver Yağmur.

(Temmuz 1989)

Hayri Yıldız'ın gençlik dönemi olan 1950'li yıllarda yazılan şiirler ve koçaklamalar.

19 Mayıs 1919 ve Atatürk

Vatan siyahlar giyip bürünmüştü yasına,
Gazi Mustafa Kemal ayak bastı Samsun'a.

Ufuklar kararırken, vatanım ışığıyordu,
Gazi Mustafa Kemal Samsun'a yaklaşıyordu.

Tepelerde duman, her taraf masum, ovalarda sis,
Vatan, devlet, millet, kalmıştı kimsesiz.

Türk'ün tarihine kaydoluyor sayfalar,
Ancak melekler söyler, o sabahkini saysalar.

19 Mayıs günü doğdu ebedi bir güneş,
Hür vatan toprakları, bizlere oldu eş.

Hürriyet ufukları, yavaş yavaş göründü,
Siyahlar giyen vatan, al bayrağa büründü.

Hürriyet kokusunu kokluyor vatandaşlar,
Atatürk bugün haykırdı “yürüyelim arkadaşlar.”

Albayrak dalgalandı en yüksek zirvelerde
Padişah denen obur, yelken açtı perde perde,

Samsun Sivas ufkundan şimşekler gibi çaktı,
Saraydaki muhterem, kendi keyfine baktı.

Dâhinin eşsiz sesi, Samsun topraklarında,
Milletimin zaferi tarih yapraklarında.

Dağları hür, taşları hür, vatani hür,
Hainlere cevap verir, topları var gümbür gümbür.

Çaldıranlar, Kosovalar, Niğbolular neler neler,
Daha sana sayayım mı? Sakaryalar, Plevneler.

Cumhuriyeti kurup anlımıza nur taktı.
Bu sevgili vatani, Ata bize bıraktı.

Türk gençliğiyiz bu vatan, bize emanet oldu.
Şad olası Atamın mezarı nurla doldu.

(Mayıs 1954)

Bayrağım

Mukaddesim, varlığım,
Yoluna can adağım var.
Ebedidir sana benim varlığım,
Varlığınla gölgende bir ortağım var.

Anam, canım, varlığım her şeyim,
Canım kurbandır al rengine.
Neler söyleyeyim, neler diyelim,
Uyan mı var dünyalarda dengine,

Dede yadigarı baba mirası,
Kanımdan renk alan mukaddes varlık.
Ey ... ulu varlık, dünyalar durdukça durası,
Gölgende biz varız ebedi varlık.

Sembolüm ana yurt atam teslim bana,
Kanlar döküp canlar yıprattım ona,
Şhitler böleyivermiş şafaklar gibi kana,
Uyarı var mı? bayrağımın rengine.
(Gerez Köyü 1956)

Mehmed'im

Bakışın bir kor gibidir,
Düşmanları yakı yakıver Mehmed'im.
Çok kinlerin, var gibidir,
Süngünü çakı çakıver Mehmed'im.

Cenk meydanı kanla dolsun,
Yıldırım gibi dal Mehmed'im.
Erken yürü, tanla olsun,
Kılıcını çal Mehmed'im.

Kafirlere verme aman,
Gırtlığına sarıl Mehmed'im.
Düşmanların kanlarını,
Topraklara dök Mehmed'im.

Yıldırımlar eşin olsun,
Çakı çakıver Mehmed'im.
Zafer ışığı güneşin olsun,
Soylarına çeki çekiver Mehmed'im.

Savaş günü düğün sana,
Eşini eşiniver Mehmed'im.
Esir olmak züldür sana,
Bu toprağı düşünü düşüniver Mehmed'im.

Der Hayri (kırt kırt) kakıver süngünü,
Kafirin aklını alı alıver Mehmed'im.
Türk oğlusun harpte yapan düğünü,
Allah'ın aşkına çalı çalıver Mehmed'im.

(Kasım 1954)

Anadolun

Zümrüt gibi yamaçların,
Cennet parçası yurdum,
İçinde yoktur yatların,
Yan bakana kalpten vurdum.

Yamaçların yakut halı,
Uyarın var mı Anadolu'm,
Yemyeşildir her bir yalı,
Yan bakana pusu kurdum.

Hayat, neşe, varlık sende,
Cennet otağı Anadolu'm,
Kıymetin vardır cihanda,
Yollar uğrağı Anadolu'm.

Anahtarlar hep elinde,
Melaikeler yurdu Anadolu'm,
Sulh aşkı var dilinde,
Sulhcular otağı Anadolu'm.

Bülbül sesi, keklık sesi, ney sesi,
Neşeler diyarı şen Anadolu'm.
Açar bur da yaylanın gül menekşesi,
Gül bahçelerisin sen Anadolu'm.

Anadolu

Aslanlar ülkesi şen Anadolu,
Mübarek yurdum cennetin yolu,
Her karış toprağı Mehmet'le dolu,
Şhitler diyarı şen Anadolu'm.

Başımız kurbandır her bir taşına
Mevlam zeval verme yurdun başına,
Şeker koymuş ekmeğine aşına,
Tatlılık diyarı şen Anadolu'm.

Benzeri var mı, vatanımın dengine,
Melekler fırça sürmüş onun rengine,
Uğradın mı Mehmetçiğin cengine,
Cengaverler diyarı şen Anadolu'm.

Güneş doğar tan yelleri eserek,
Kırlarında koyun, kuzu, keçi, katır beserek.
Almışız bu yurdu canlar keserek,
Hayat kaynağıdır şen Anadolu'm.

Dede armağanı şhit otağı,
Dünya anahtarı barış yatağı,
Şhitler yatağı şen Anadolu'm

Neler Yapmadık?

Neler mi yaptık?

Canlar uçurarak kanlar akıttık,
Yay çekip ok ata ata.
Düşmanımızı tutsak edip bakıttık,
Ömrümüzü yurda verdik,
At sırtında yata yata.

Kalelere bayarak diktik,
Şhitleri vere vere,
Yüzlerce devlet yıktık,
Cenk yerinde şhit olduk,
Göğsümüzü gere gere.

Nal sesimiz kıtalara nam verdi,
Toprakları döve döve.
Şehidimiz vatan için can verdi.
Tam alnından kurşun yedi, seve seve.

Düşmanımız aman dedi,
Silahını vere vere.
Kahpe düşman yumruk yedi,
Kanlarını sere sere.

Kıtalar ünlü salmışız,
At sırtında uça uça.
Birçok ülkeler almışız,
Serhatları geççe geççe.

Der Hayri kahramandır billahi bir Türk,
Rüyada sayıklarız düşmanım diye.
Duymadın mı (su, ateş, Türk) bunlardan ürk.
Ah çekeriz, cenkte şehit olmadık, pişmanım diye.

Harp Tasviri

Nal sesimiz ovaları inletsin,
Yıldırımlar gibi, çakarak gidelim.
Naramız dağı taşı çınlatsın,
Ala tana göz atarak gidelim.

At sesinden yerler gökler zar olsun,
Kamçı sallayı sallayı verelim.
Cenk alanı kafirlere dar olsun.
Dört yöne sallayı sallayı verelim.

Kılınlar kabzasından çıkırtı çıkırtıversin,
Hücum sesleriyle cenk alanında.
Erenler evreni hasmını yıktırtı yıktırtıversin.
Kahraman bir milletiz dünya yanında.

Öbek öbek serilsin alana düşman leşleri,
Yiğitler içinde gezini geziniversin,
Davul başı emir versin kursun mehteri,
Kurulsun şadlık, neyin bağı çözümlü çözümlüversin.

Der Hayri, bayrağım semada dursun.
Yarış versin zirvelerde güneşe,
Haber verin ozana, dört yana şadlık kursun.
Toy olsun, şadlık olsun, Türk eli dolsun neşe.

Kazan beyin oğlu savaşa giderken geride kalanlara söyleyişi.

Söyleyiş

Kolca kopuzumu verin elime,
Boz aygırla kartal gibi gideyim.
Allah'ı peygamberi aldım dilime,
Dört kamçıda devrent suyun geçeyim.

Anam Burla hatun, babam Kazan Bey.
Tanıtayım kafire kimimişiz biz.
Dönüşümde kurulsun şadlık, vurulsun ney.
O zaman süreyim dostlarımla dem.

Davul sesi, zurna sesi, ney sesi,
Kırış günü yiğitlere coş versin,
Doldursun alanı at kişnemesi,
Su başılar askerine koş versin.

At salayım, ok atayım, kesilsin kafir sesi,
Meydan okuyayım kafir eline,
Yükselsin Oğuzun göğce hür sesi,
Şölen olsun, yarenime elime.

Kurulsun ala sayvant, çadır dikilsin,
Koç kırılsın, yemek yensin, içilsin kımız.
Yan bakan var ise beli bükülsün.
Anlasınlar kafir eli, biz kimiz.

Der Hayri var mıdır yan gözle bakan,
Alırım vallahi, birden canını,
Biz değil miyiz, düşman bayrağın yakan.
Yan bakanın akıtırım, çağıl çağıl kanını.

(1954)

Cenge Giderken

Şahlanacak boz yeleli atımız,
Şimşekler çakar nal seslerinden.
Korkusuz Türk'tür bizim adımız,
Siper yarız düşman leşlerinden.

Kurt başlı bayrağı beyler çekince,
Çağırır bizleri, birden borazan,
Kahramanlar Allah Allah deyince,
Derele hep dolar düşman kanından.

Hanlar hanı yiğitleri toplarken,
Kırış için hudutlara koşular,
Mehmetçikler siper siper hoplarken,
Cenk havası ney sesinden hoş olur.

(Kasım 1955)

Yiğitleme (Asyalı bir annenin cenge giden oğluna öğüdü.)

Yurdun seni bekliyor,
Koşu koşuver yiğidim.
Yavruların emekliyor
Koruyu koruyuver yiğidim.

At sırtında uçarak git,
Dağları, dürü dürüver yiğidim.
Yiğit bağrını açarak git,
Cenk de düşmanı, sürü sürü ver yiğidim.

Aslın senin Kültigin'dir.
Soyuna bakı bakıver yiğidim,
Ana vatan ötügendir,
Düşmana süngünü takı takıver yiğidim.

Er kişinin durmak olmaz,
Düşmanları tepi tepiver yiğidim.
Hedefindir Sarı ırmak,
Kel Çinliye vuru vuruver yiğidim.

(Aralık 1956)

Sarı Irmak: Uzunluğu beş bin km. fazladır. Çin'in batısından denize dökülür.

Bir Türk Annesinin Oğluna Öğüdü,

Bin küheylana kateyle yollar,
Kayın oku öz kılıcı unutma.
Dökülsün kelle bacak, dağılsın kollar,
Düşmanı dağıttı dağıtıver yavuzum.

Hadi benim tunç kanatlım,
Hadi benim yağız atlım,
Hadi benim yaman pusatlım.
Okunu salı salıver yavuzum.

Yürü benim şeker otum,
Yürü benim ciğer etim,
Yürü benim aşılmaz setim,
Yürüyü yürüyüver yavuzum.

Kardeşini Askere Uğurlayan Bir Türk Kızının Ağzından;

Elin tetiktedir, gözler ilerde,
Atamdan yadigar yiğitlik serde,
Ömrün gelir geçer, elbet siperde,
Sende siperlere, koşuver ağam.

Ta ezelden şhitliği özlersen,
Tam siperde borazanı gözlersen,
Bit tek sırrı bin bir sene, gizlersin,
Kafirden sırrını sakla gel ağam,
Şu itim düşmanı hakla gel ağam.

En mukaddes varlığındır, bu toprak,
Alp erenler yazılıdır tarihinde her yaprak,
Yoktur ecdadında bir kaypak,
Kaypak düşmanlara vuruver ağam,
Onlara dersini veriver ağam.

Der Hayri şhitlik ne iyi bir dem,
Bu topraklar her yaraya bir merhem,
Veremem vatandan billahi bir dirhem,
Bu topraklar için ölüver ağam,
Savaştan muzaffer dönüver ağam.

(Mart 1956)

Asyalı bir genç kızın ağabeyini cenge yollarken ona ettiği nasihat.

Ağam

Harp meydanı senin için,
Koşturu koşturuver ağam.
Kaçarsan düşmandan alır mı biçim,
Cenk meydanında coşturu coşturuver ağam.

Yiğit oğlusun düşmanına saldırmak gerek,
Tarihine soru soruver ağam.
Sana gerek cenkten muzaffer dönmek,
O zaman koç bıyığını buru buruver ağam.

Ufuklara atıldıktan,
Düşmana süngünü veri verıştıriver ağam.
Olur mu korkmak ondan,
Tokatını geliştiri geliştiriver ağam.

Şehitlerden damarın çok,
Onlara çeki çekiver ağam.
Korkaklıktan eserin yok,
Süngünü kalplere soku sokuver ağam.

Bu vatana şehit gerek,
Süngünü, kana, böleyi böleyiver ağam.
Azmimizdir bu toprağa kan vermek,
Kanınla toprakları sulayı sulayiver ağam.

Çinliler yağma etti gölüklerimizi,
Onlara haddini bildiri bildiriver ağam.
Cengaverler çekti bölüklerimizi,
Düşmanı yerlere seri seriver ağam.

Türk kadınıyım bende, bende giderim,
Cenge beni de götürü götürüver ağam.
Bıçağımı süngümü, dünden bileddim,
Cenk meydanında beni görü görüver ağam.

(1956)

Nal sesleri

Nal seslerim Altaylarda dolaşır,
Dört mevsimde, bahar ile yaz ile,
Rahatlığım, cenk yerinde yaraşır,
Çoluk çocuk, gelin ile kız ile.

Türk'üm amacımdır, yurtlamak,
Örnek aldım, tarihimden atamdan,
At sırtında ufuklara ulaşmak,
Şhit oldum, öğüt aldım yatandan.

Kabir

Bayrağım korkma, koruyanı yok diye
Onların eseri işte biz varız
Haykırı veririz düşman gidiye
Gölgende ebediyen, biz sana varız.

Nere gitti Mehmetçikler?
On bin senelik tarihimdeki cengaverler,
Metem Han'lar Atilla'lar Osman beyler,
Hani Barbaros, koca Kanuniler?

Ne yaptın Atamı?
Nereye attın?
Orada cenk yok,
Nasıl anlattın?

Nerede koca Fatih?
Nasıl zampt ettin?
Yıldırım ile Yavuzu,
Nasıl hapsedtin?

(1956)

Kükreyiş

Boy boy olmuş oğuz elleri,
Buyruk verir paşaları beyleri.
Börkleri var bozaç görünür,
Cenk denince çoluk çocuk yürünür.

Binit biner kartal gibi uç olur,
Kafir eli hiç durmadan kaç olur,
Savaş günü kadın erkek göç olur.
Batır'lara kahpe kafir hiç olur.

Buyruk olur cenk borusu çalınır,
Pusatlarım birer birer alınır,
Cenk yerinden güle güle gelinir,
Oklu kızın urbaları dilinir.

Uslanmaz da deli gönlüm, uslanmaz,
Der Hayri kılıcım kında paslanmaz,
Cenk gününde kirpiklerim ıslanmaz,
Var mıdır soyumda at dengine yaslanmaz.
(Eylül 1956)

Düşmanlara

Tarihe sorsana: Barbaros'a el açtığın günü,
En yüksek kumandanınıza ip takmadık mı takmadık mı?
Kızdırma, vallahi bildiririm Türklüğümü,
Tarihe sor, süngümüzü bağrına çakmadık mı?

Gör dünya Fatihi, neler eyledi?
Bizans'ınızın topraklarına,
Hisarları buğday gibi cledik
Göz atsana tarih yapraklarına

Koç bıyıklı yiğitler Bizans'a neler etti,
İnce belli kızımız yüz sürdü çizmesine,
Hasan'ım kaleye bayrağı nasıl dikti,
Yurdunuzu verdiniz, Türkün hücum sesine.

Birçoğunuz ders aldınız gittiniz,
Atilla'dan, Timurlenk'ten, Cengiz'den,
Kapınıza varınca teslim bayrağı diktiniz.
Hız almışız fırtınadan, kasırgadan, denizden.

Yurdumu paylaşırken oynadınız son kozu,
Nasıl? Çabuk gelişin gitmesi varmış.
Size güzel göründü Anadolunun kızı
Kanlı Türk süngüsünü yutması varmış.

Gördün mü Mehmed'i. Karlı dağ gibi,
Kuş uçurtup kervan geçirtir mi o,
Yurdu rahat buldu. Cennet, bağ gibi,
Rahatça, Türk suyunu, içirtir mi o.

Söyleyiş

At salayım, ok atayım, kesilsin kafir nefesi,
Meydan okuyayım kafir iline,
Yükselsin Oğuz'un göğe neşesi,
Şölen verin yarenime elime.

Ala sayvant dikilsin, çadır kurulsun,
Koç kırılsın, içilsin kırmızı.
Çala çala ozan kolu yorulsun,
Anlasın kafir iti biz kimiz?

Der Hayri; vur ozan şen olsun dağlar.
Fırlasın oklar, gerilsin yaylar,
Gelinlik kız ile bozulsun bağlar,
Vur ozan teline şen olsun bağlar,

Der Hayri yiğitlikte harmanın çoktur,
Soyumu sorarsan, oğuz ile üç oktur,
Soyunda cenkten kaçanın yoktur.

Savaş Tasviri

Kafir iti yiğit ile al eylemiş,
Kakülünü kana böleyi böleyi,
Yaşamış, cenge dalın demiş,
Süngünü kafiye, dolayı dolayı.

Kafir eli Oğuz elin bun eyledi,
Görklü kızlar ağlayı ağlayı batır,
Yiğitlerim demir don eyledi,
Süngüsünü zağlayı zağlayı batır.

Serçeşmeler demir donlu,
Yiğitlerin dizi dizi batır.
Bu günümüz pek çok bunlu,
Okçular ok düzü düzü batır.

Harp kösleri dağı taşı inletti,
Tokmağını vuru vuru batır.
Ozan sesin cihanlara dinletti,
Tellerini kırır kırır batır.

Oğuz kızları cenkçileri hazırlar,
Pelikler eğnini dögeyi dögeyi batır.
At çobanı binit hazırlar,
Sürüleri bögeyi bögeyi batır.

Der Hayri kopuyor büyük zelzele,
Dağlar inleyip inleyi batır,
Türk bahadırı geçer mi ele?
Zafer bizim diye ünleyi ünleyi batır.

Der Hayri sarsıldı savaş meydanı,
At kişnemesinden, kılınç sesinden,
Geniş omuzları, güzel endamı,
Yıldırımlar çaktı, Türk'ün nefesinden.

(1954)

Savaş

Yine şahlanacak atlı ordular,
Toz dumana kata kata.
Yine varacağız dede yurduna,
Soğukta, tipide, ok ata ata.

Yıldırımlar şimşek çaksa,
Şakır şakır varacağız,
Kurşun değil, gülle aksa,
Orduları yaracağız.

Dedemizden öğüt aldık,
Kıtır kıtır keseceğiz.
Atımızı şaha saldı,
Mezarınız çeşceğiz.

Hiçbir kuvvet yıldırılmaz,
Dağı taşı aşacağız,
Yüz bin kafir durduramaz,
Seller gibi, taşacağız.

Der Hayri sınırlar bize az gelir,
At sırtında hışır hışır koşarak.
Milyon kafir Mehmetçiğe vız gelir,
Süngüsüyle mezarını eşerek.

(Ocak 1956)

Oğuz kahramanlarından Kazan beyin hatunu, esirlikten dönen oğlu Uruzla konuşuyor. Uruz annesine esir olduğunu anlatıyor. Bakalım nasıl anlatmış.

Söyleme,

Anam, anam canım anam,
Kut climi bağladılar.
Yaman kafir vermez aman,
Ciğerciğim dağladılar.

Tutsak oldum öç almadan,
Anam diye ağlattılar.
Kılıç tutup at salmadan,
Şahbazımı bağlattılar.

Pusatımı hep aldılar,
Ser pazumdan çeke çeke.
Yüreğime dert saldılar,
Teküre diz çöke çöke.

Yazık olsun ana bana,
Kafirden öç almaz isem.
Ağlayayayım yana yana,
Toz duman dalmaz isem.

Öçlerimi alacağım,
Aman diye ağlamadan,
Boz atımı salacağım,
Dizginini bağlamadan.
Ettiklerin soracağım,
Karın karsık deşe deşe.
Boz aygırı süreceğim,
Kelle bacak düşe düşe.

Ocakların yıkacağım,
Erlerini sere sere.
Bayrağını yakacağım,
Dev adımlar gere gere.

Erligimi bildireceğim,
Kanlarını “şorlatarak.”
Genç ihtiyar keseceğim,
Gırtlığından, horlatarak.

Uruz’un bu şekilde hem başından geçenleri anlatması ve hem de düşmanına bunları komayacağını ve öcünü alacağını duyan annesi siyah çemberinin altından parlayan gözlerini silerek ağladı ve oğlunun arkasını yepinleyerek boynuna sarıldı.

Uruz esir olduğu kafirden öcünü alagiderken yiğitlerine neler söylemiş bakalım.

Söyleme,

(Kırk yiğidim kırk yoldaşım,
Kurban olsun size başım.)

Düşman kanı yayılmalı,
Gören ören gözler bayılmalı.
Kelle bacak kayılmalı,
At sırtında koş koş,
Cenk yerinde coşa coşa.

Yiğitleri,

Düşman kanı yayılacak,
Gören gözler bayılacak.
Kelle bacak kayılacak,
At sırtında koş koş,
Cenk yerinde coşa coşa.

Uruz yiğitlerinin bu kükreyişini görünce coştı. Bakalım neler söyledi.

Büyük küçük denmemeli,
Cenkten kimse dönmemeli.
Kafir bizi yenmemeli,

Gece gündüz koşa koşa,
At sırtında coşa coşa.

Yiğitleri,

Büyük küçük denmeyecek,
Cenkten kimse dönmeyecek.
Kafir bizi yenmeyecek,
Gece gündüz demeyeceğiz,
At sırtından inmeyeceğiz.

Uruz yiğitlerinin bu durumunu görünce, coştı ve tekrar söyledi. Bakalım yiğitlerine neler söyledi,

Söyleme,

Tan bizimle kızarmalı,
Rüzgâr bizden hız almalı.
Ufuklar hep toz olmalı,
Hasmımızı kova kova,
Koşmalıyız dağ dere, ova ova.

Yiğitler,

Tan bizimle kızaracak,
Rüzgâr bizden hız alacak.
Ufuklar hep toz olacak,
Hasmımızı kova kova,
Koşacağız dağ dere ova ova.

Uruz tekrar Söyledi,

Dağ deniz gelmez önümüze,
Hiçbir kuvvet (dur) diyemez bize.
Hasmımızı kapandıracamız dize,
Kılıcımız vura vura,
Ettiklerin sora sora.

Atımızı salacağız,
Kılıncı elde dalacağız.
Esir edip alacağız,
Erkekçe can vere vere,
Canlar yere sere sere.

Uruz'un bu deyişle beraber, kırk yigidi at sürdüler, kamçı salladılar, derelerden su gibi akarak, yüksek tepelerden şimşek gibi çakararak, nal şakırtıları ve toz bulutları arasından ufukta kaybolup gittiler.

Ülkü Destanı

Kılıcımı bilemekten,
Vatana can dilemekten,
Kafir kanı bulamaktan,
Başka ülküm yoktur benim.

Vatanımı korumaktan,
Cenk yerine yürümekten,
Düşman leşi sürümekten,
Başka ülküm yoktur benim.

At sırtında yarışmaktan,
Cenk yerinde kırışmaktan,
Şchitliğe kavuşmaktan,
Başka ülküm yoktur benim.

Siper siper hoplamaktan,
Düşmanımı haklamaktan,
Kafir eti kaklamaktan,
Başka ülküm yoktur benim.

Bayrağımı yaşatmaktan,
Yan bakana, taş atmaktan,
Ülkeleri kuşatmaktan,
Başka ülküm yoktur benim.

Düşmanımı koyun gibi gütmekten,
Süngü takıp el tetikte gitmekten,
Katır iti tımar yetmekten,
Billahide başka ülküm yok benim.
Der Hayri ezerim kafir başını,
Akıtırım siyem siyem yaşını,
Zehirlerim ekmeğini aşını,
Parçalarım toprağını taşını.

(1955)

Türk Oğlu Hangi Sesleri Sever.

Emirde: Sağa bak sesleri,
Tehlikede: Yere yat sesleri,
Savaşta: Tüfenk, tank sesleri,
Kışneyen: At sesleri,
Hücumda: Süngü tak sesleri,

Atışta: Mevzi al sesleri,
Hücumda: Atı sal sesleri,
Şahlanışta: Kamçı çal sesleri,
At hücumunda: Nal sesleri,

Hazerde: Savaşa katıl sesleri,
Cenkte: İleri atıl sesleri,
Düşüncesinde: Hasmını yatır sesleri,
Hareketinde: Süngünü batır sesleri,

Yürüyüşte: Marş sesleri,
Koşmada: İleri arş sesleri,
At nalından fırlayan: Taş sesleri,

Ülküde: Millete göğsünü aç sesleri,
Adalette: Haksızlıktan kalk sesleri,
Cenk deyince çiçek gibi aç sesleri.

Hazırlıkta: Borazan çal sesleri,
Vakitte: Ala tan sesleri,
Askerlikte: Siper tam sesleri,

Harpte: İleri hücum sesleri,
Savaşa giderken: Şehitlik borcum sesleri,
Çekilen kılıcın sesleri,
Savaşta: İleri dal sesleri,
Renkte: Ay yıldızlı al sesleri.

(1957)

Oğuz batırlarından, Kazan Bey düşmanı davet ediyor.

Söyleme,

Varsa kara başı ezeniniz,
Gelsin tokuşu tokuşu verelim.
Varsa canından bezeniniz,
Gelsin, kılıçları soku sokuverelim.

Kendine güvenen varsa,
Gelsin vuruşu vuruşuverelim.
Yeriniz eğer ki darsa,
Çıkın meydana kırışı kırışuverelim.

Yağız atlar etsin yarış,
Meydana çıkışı çıkışuverelim.
İstemem kafirle barış,
Kanlı güreşle, yıkışı yıkışuverelim.

Girerim kafir, ellerine,
Yağma yağma ederim,
(Zar) vermeyiniz, oğuz güllerine,
Yan bakarı tike tike ederim.

Kazan geri dönerek kırk yiğidine söylemiş. Bakalım neler söylemiş.

Söyleyiş,

Hak kiminse kalmaz geri,
Hakkı buluşu buluşuverelim.
Haktan dönmez oğuz eri,
Haksızlıkları yok edip gülüşü gülüşüverelim.

Kara dağın öz ilinde,
Kadehler dolu doluversin.
Savaş sonu, aleminde,
Geceler gündüze ulanı ulanıversin.

Vurulsun neyler, kurulsun yemek,
İnce belliler dolanı dolanıversin.
Çağrılıns Oğuz beyleri, olmasın (gelmem) demek,
Bitmesin sefamız, dört mevsim birbirine ulanı ulanıversin.

(1956)

Söyleyiş,

Batırlıktan eserim çok,
Harp yiğidin törenidir.
Korkaklıktan eserim yok,
Pusatlarım yarenimdir.

Türk'üm uludur soyum,
Alp crenler hep bendedir.
Altaylardan gelmiş boyum,
Pusat kürşat hep bendedir.

Harp borusu çalaraktan,
Pusatımı kuşatırım.
Kopuz alaraktan,
Harp yoluna döşenirim.

Der Hayri crenlerden evrenim vardır.
Severim ozanı, bir de atımı,
Türk'üm kabım bana pek dardır.
Harp dönüşü gelir gönlüm yatımı.

(Kasım 1954)

Kanturalı, düşmanlara Oğuzları tanıttıyor. Söylemiş bakalım, ne demiş?

Savaş yeri görününce,
Boğa gibi böğrünüyoruz,,,
“Haydi hücum” denilince,
Kaplan gibi uğruşurüz.

Düşmanımız kovalarken,
Keklik gibi sekişliyiz.
Alta alıp ovalarken,
Kanın yere döküşlüyüz.

Büyüğümüz karşısında,
Develeyin çöküşlüyüz.
Erimizin yahşisinden,
Kunt bilekler büküşlüyüz.
Hele bak batırlar pusatlanmasın,

Gökler çatırdayıp, yerler yarılr.
Hele bak oğuz eli, bir atlanmasın,
Kara toprakla, düşman leşi karılır.

Söyleyiş,

Dostumuza keklik gibi bakarız,
Yan bakanı cayır cayır yakarız.
Bin düşmanı bir teğimiz yıklarız,
Rüzgâr eşi, gün yoldaşı, Türk derler.

Kasırgalar, fırtınalar eşimiz,
Ölenedek silah tutmak işimiz.
Yüz bin ok yese dahi döşümüz,
Rüzgâr eşi, gün yoldaşı, Türk derler.

(1954)

Tanrı yönünden esip gelecek yel
Ne yana dönüpte beklesem seni
Birgün açılırmı ki karlı yollarım
Ne yana dönüpte beklesem seni

(Bu dördlük yeğenim Hasan Yıldırım'ındır.)

Bu dördlük Dolhanlar köyü yayla göçünde yeğenim Hasan Yıldırım tarafından 1959 yılında Çavuş Mehmet'in karısından derlenmiştir.

Değirmen arıklıya
Ben varmam çarıklıya
Allah benide yazsın
Boynu kıravatlıya

Haykırış

Yağız atlar, yarış ister,
Koşuşacak, meydan gerek,
Koç yiğitler, kırış ister,
Kırışacak meydan gerek.

Türk oğluyum durmam evde,
Dövüşecek düşman gerek.
Cengaverlik vardır serde,
Boy ölçecek küffar gerek.

Atım uslanmaz bağında,
Toz dumana katmak gerek.
Efem zapt olmaz dağında,
Ovalara akmak gerek.

At nallarım şakır şakır,
Düşmanımı tepmek gerek.
Süngüm çıksın şırak şırak,
Düşmanıma dürtmek gerek.

Süngüm paslanmaz kınında,
Düşmanına girmek gerek.
Cengaverlik var kanımda,
Şehit olup akmak gerek.

Der Hayri durmak olmaz,
Cenk yerinde yatmak gerek.
Kanlı kılıç kında kalmaz,
Toz dumana katmak gerek.

(Eylül 1956)

Bu Türkü yeğenim edebiyat öğretmeni Hasan Yıldırım tarafından köyümüz Dolhanlar'a özgü söyleyiş biçimi ile Güncy oluk yaylasında 1965 yılında derlenmiştir.

Giyinin karşısı bizim yaylamız hey
Yaylayı yaylayan bilmem hangimiz
Amman ammmman ammmaan

.....

Yayla demedim
Kaymak yemedim
Ben o güzele yarım demedim

Ay sarı yaylam
Aç karnım doydu
Güzeller yaylada sararıp soldu

Haydarıdan kalktı bulut yürüdü
Yürek yağım hiç kalmadı eridi
Amman ammmman ammmman

Yayla demedim
Kaymak yemedim
Ben o güzele yarım demedim

Ay sarı yaylam
Aç karnım doydu
Güzeller yaylada sararıp soldu

Çiğdem ile çiğirdiğin içinde hey
Ayrılıkmı olur yayla göçünde

Yayla demedim
Kaymak yemedim
Ben o güzele yarım demedim

Ay sarı yaylam
Aç karnım doydu
Güzeller yaylada sararıp soldu

HAYRİ YILDIZ YAZDIĞI
PIYESLER

Hasan YILDIZ

1950 li yıllar. Yazdığı bir müsamerenin provası sırasında Hayri öğretmen ve köydeki öğrencileri.

BİR BABANIN HIRSI

ŞAHISLAR:

Hacı Yusuf: 55-60 yaşlarında bir ihtiyar. Eski (o zamanların) kıyafetli, sakallı, keçe külahlı.

Oğlu Ali: 7-8 yaşlarında bir çocuktur.

Oğlu Yahya: 20-25 yaşlarında bıyıklı.

Karısı Zeliha: 55-60 yaşlarında ama daha yaşlı görünümde.

Kızı Nimet: genç bir kız.

Gelini Mihriban: 20-25 yaşlarında.

Padişah:

Vezir:

Kapıcı:

Sinan: 35 40 yaşlarında cahil görünüşlü peltek konuşur.

Hacı Fettah: yaşlıca bir adam.

Casus: 13.ve14. asırlarda Avrupa devletlerinin giyinişinde bir adam.

Çömez: genç bir erkek, evin hizmetçisidir.

(Padişah vezir ve kapıcı; konuşmaları ezberleyebilecek öğrencilerden seçilip, yaşlarını piyes oynatıcı ayarlar.)

Birinci ve diğer sahnelerde rol alanlar, sahne içerisinde duruma göre oyunun insicamını bozmayacak şekilde serbest hareket edeceklerdir. (Oturup kalkmaları, gezinmeleri, el kol hareketleri vs.)

Birinci Sahnenin Durumu: Döşeniş, zengin bir kimsenin evi olduğu belli. Duvar da ve yerde halılar döşelidir. Hacı Yusuf bir köşeye çekilmiş, uzunca tesbihini çeker. Karısı, oğlu, gelini, kızı ve küçük oğlu diz üstü gelmişler otururlar. Küçük oğlu Ali babasının yanına sokulmuş bir vaziyette durmaktadırlar. Çömezde kapıdan tarafa yaslanmış, emre hazır vaziyette durmaktadır. Odada küçük tipte bir pencere, sahnenin münasebetli tarafında bir kapı vardır. Duvar da bir baston ve cübbe asılıdır.

1.Perde:

Hacı Yusuf: “E... bakalım, Allah izin verirse, sabahtan itibaren Allah’ın bizlere bahsettiği hac farizasını yerine getirmek için yolcuyuz. Hepinizin rızasını ve isteklerini alarak yola çıkacağım. (Karısına dönerek) Hatun ilk önce senden başlayalım. Hacdan dönüşümde ne dilersiniz?”

Zeliha: “Sağlığını isterim. Yalnız dönerken nasip olursa, bir miktar zem-zem suyu getirmeyi unutma.”

H. Yusuf: “Pekâlâ, pek güzel... (oğluna dönerek) evladım ne isteğin var? Elbette seninde bir isteğin vardır. (Söylenenlerin hepsini eski yazı ile yazar.)

Yahya: “Pederim hac farizasını yapman benim dileğimdir. Vazifeni yapıp eve dönerken bir tanede Kur’an tefsiri getir. İnşallah Allah nasip ederde getirdiğin bu kitap bana bir hatıra kalır.”

H. Yusuf: “İnşallah evlat inşallah, senin işte oldu. (Kızına dönerek) Ya... kızım san neler getireyim?” (Bu sırada küçük oğlu işe karışarak)

Ali: “Baba, bende bir şey... neydi... o Bekirlerin oğlundaki (Babası onu susturarak)

H. Yusuf: (Aliye dönüp) “Sen biraz sus.” (Tekrar kızına döner) “Evet kızım sana ne getireyim?”

Nimet: (Kısılarak ve utanarak) “Bana da... şey... biraz ipekli basma getir. Ama paran yetişirse.”

H. Yusuf: “Tabi... önce Allahtan sağlık, sonra da paramız kafi gelirse getireceğiz. (Gülerek) kız gözü kızarında derler ya nasıl... kırmızımı olsun?”

Nimet: “Evet babacığım.”

H. Yusuf: (Gelineine dönerek) “Ya... sana ne getireyim hanım gelinim?”

Ali: (Babasına sürtünerek) “Bana da bir oyuncak.”

H. Yusuf: “Sen dur terbiyesiz olma.”

Ali: “Olur ama bana sormadın.”

H. Yusuf: “Önce büyüklere sorulur. Sonra küçüklere.” (Gelineine dönerek) “Evet söyle gelinim.”

Mihriban: (Utanarak) “Bana dahi bir altın alacağına söz vermiştin. Hacdan dönerken nasip olursa alında hatıra olsun.”

Yahya: “Yok baba onun dediğine bakma sen. Hacca gidip dönerken paramı kalır. (Karısına dönerek bakar.)

H. Yusuf: “Olur kızım olur. Kocayın öyle dediğine bakma. Dönerken param kalmadı diye almayacak değilim. Zaten sana önceden de bir sözüm vardı.” (Küçük oğlunu kucaklayarak öper.) “Şimdi sıra sana geldi, benim küçük yumurcağım.”

Ali: “Ben küçük müyüm babada bana küçük diyorsun. Baksana bana. Geçen gün akranlarımla hepsini güreşte yaktım. İzzetin babası beni yanına çağırda da “bak hele kerataya haberimizde yok, birden delikanlı olmuş.” diye omuzlarından tutup sırtımı tapışladı.”

H. Yusuf: “Tabi delikanlısın. Kim demiş çocuk diye?”

Ali: “Sen dedin işte ya” (Annesine dönerek) “demedi mi anne?”

Zeliha: “Baban sana küçük demedi. Yumurcağım dedi.”

Ali: “Peki anne”

H. Yusuf: “Sana çocuk demedim, haydi isteğini söyle benim yumurcağım dedim.”

Ali: “bana bak... bana bir oyuncak getir. Amma iyisinden olsun. Beğenmezsem, sonra almayıveririm. Sende al diye yalvarırsın.”

H. Yusuf: “Yo... seninki, hepsininkinden iyi olmalı. Seninki çok önemli. Çünkü oyuncak meselesi.”

Ali: “Tabi iyi olmalı. Sende beni her zaman seversin. Bana oyuncak getirmezsen bende kendimi sana sevdirmem. Sokakta oynarken beni çağırırsan. Bana “haydi gel yemeğini ye” desen bende gelmem.”

H. Yusuf: “Sana iyisinden oyuncak gelecek, şimdi gelip beni öpersen getiririm, ama öpmezsen unutmuşum derim.”

Ali: (Koşup babasına sarılıp öper.) “İşte öptüm. Tamam getirecen değilmi?”

H. Yusuf: “Tamam oldu şimdi, en iyisinden olacak.” (Çömezine dönerek) “Sen tabi benimle gidersen, orada ne arzun varsa, gösterirsin, alırız. Olmaz mı?”

Çömez: “Çömeziniz ne bilir ki? Siz ne buyurursanız o olur efendim.”

(Bu sırada, kapı açılır ve içeriye padişahın kapıcısı girer. Hepsi ayağa kalkarlar. Kadınlar bir köşeye toplanırlar. Hacı Yusuf bulunduğu yerden kapıya doğru yaklaşarak.

H. Yusuf: “Buyurun bir emriniz mi var?”

Kapıcı: “Padişahımız ve devletli efendimiz emir ve fermanlarıdır” (diyerek elindeki kağıdı uzatır.)

H. Yusuf: “Başımızın üstünde yeri vardır. Efendimizin ellerinden öperim.”

Kapıcı: “Müsaadenizle efendim” (deyip döner.) (Aynı anda)

H. Yusuf: “Devletle ve saadetle sağlıcakla git. Efendime selam eyle ellerinden öperim.” (kapıcı çıktıktan sonra geriye dönerek mektubu okur.) “Bize bir iş daha çıktı. Padişahın fermanıdır. Hemen şimdi çıkmam lazımdır.

Çünkü bir an önce çık diyor. Haydi, sabaha kalamayacağım, benim eşyaları getirin.”

(Gelin, kız ve anne hazırlık için dışarı çıkarlar.)

Ali: “Baba... padişah efendimiz ne diyor sana? Yoksa oyuncak getirmemi diyor. Zaten ben padişah efendimize küsum.”

H. Yusuf: “Tövbe de Padişaha küsülür mü?”

Ali: “Ben küserim. Geçen Cuma herkeslere cumalık verdi, bana senin baban zengin diye vermedi.”

H. Yusuf: “Cumalık vermedi diye küsülür mü? Ayıptır, günahtır.”

Ali: “Pekiye baba küsemem. Ama bak oyuncuğımı getirmezsen küserim.”

H. Yusuf: “Pekiye o zaman, küs. Haydi sen kalda ben artık oyuncak getirmeye erken gideyim.”

(Olup biten gelişmeleri bir kenarda dinleyip kısa bir süre önce babasının eşyalarını kontrol etmek için dışarıya çıkan Yahya kapıdan girer.)

Yahya: “Her şeyiniz hazırdır babacığım. Baba... padişah fermanında ne diyor?”

H. Yusuf: “Hiçbir şey yok bir şey sipariş ediyor.” (Bu lafı ederken bir yandan da duvardaki cübbesini giyer, bastonunu alır. Anne kız ve gelin hazırladıkları eşyaları kapıya getirirler. İçeriye girip beklerler. Ellerinde bir heybe ve bir çıkın vardır.) (Hep birlikte kapıya yönelip yavaş yavaş dışarıya çıkarlar. Aynı anda yavaş yavaş perdede iner.)

2.Perde:

(Temin edilebilen en gösterişli eşyalar kullanılır. Tercihen her yer duvarlar ve yer halılarla döşenebilir. Padişahın makam odasıdır. Gayet güzel olarak döşenmiştir. Kapıcı kapının kenarında, bir köşede Padişah diğer köşede vezir otururlar.)

Padişah: “Emrim ola ki, bir hafta içinde kullarıma tekrar duyurulsun. Bana bulunacak tesbih; (vezir bir şeyler yazar, notlar alır gibi yapar) sarı değil, kırmızı değil, kavun içi değil, mavi değil, kül rengi değil, vişne çürüğü değil, pembe değil... el hasılı velkelam, hiçbir rengi ihtiva etmeyen bir tesbih olacaktır.”

Vezir: “Emrinize amadeyiz ama, dünyada rengi olmayan bir şey, değil bir hafta içinde, bütün dünya insanlığı ölüncüye kadar arasalar her halde imkânı olmayan bir şey olsa gerektir.”

Padişah: (Sinirli bir halde) “Emrimdir bulunacak.”

Vezir: (Ayağa kalkarak) “Emriniz...”

Padişah: “Hacılara dahi emir gitti. Kullarıma emrediyorum. Aranacak ve bulunacaktır. Bu bulmaca çıkmazdan kurtulacaktır.”

Vezir: “Emir ve ferman padişahımızın, yapmak bizimdir.”

Padişah: “Beyan ettiğiniz sözlerden nasıl çekinmiyorsunuz? Her gizli meselenin altında bir hakikat gizlidir. Aranılan tesbihin ne maksatla ve neler için arandığını hiç düşündünüz mü?”

Vezir: “Hata işlediğimiz farkında değilim hünkarım.”

Padişah: “Hata değil, sormak ve öğrenmek hakkınız ama, emrime itiraz etmeniz hakkınız değildir.”

Vezir: “İnsanlar hatasını sonradan anarlar efendim.”

Padişah: “İkinci meseleye gelince, beyan ettiğiniz kişinin durumunu inceledim, sizleri haklı gördüm. Gelsin o kişi görüşelim.”

Vezir: “Hazırdır efendim.” (Kapıcıya dönerek) “Gelsin”

Kapıcı: (Telaşla selamlar.) “Emredersiniz efendim.” (Bu sırada iki tane muhafız elleri bağlı ecnebi kıyafeti içinde bir askeri içeriye getirirler.)

Padişah: (Vezire dönerek) “Cafer paşanın hastalığından istifade ederek kaledeki baruthaneye ihanette bulunacak asker bu mudur?”

Vezir: “Evet efendim.”

Padişah: (Casusa dönerek) “Sizin kim olduğunuzu bana bildirirseniz, seni azat ederim.”

Casus: (cevap veremez)

Padişah: (Vezire dönerek) “Türkçe konuşup anlayabilir mi?”

Vezir: “Konuşur efendim. Hem de bir Türk kadar Türkçe konuşur.”

Padişah: (Casusa dönerek) “Korkmayınız, biz Türkler insanları ezmekten hoşlanmayız, daima iyilikten hoşlanırız. Gizli kapaklı işler bize göre değildir. Erkekçe dövüşürüz, erkekçe ölürüz. Vatanımıza göz dikenlerin gözlerini oyarız. Canını bağışlayıp seni serbest bırakacağım. Yalnız ...bir şartım var. O dahi bana ne kişi olduğunuzu söylemekle.” (Casusun gözlerine bakarak)

“Mesele kalmadı öyleyse. Haydi söyleyin.”

Casus: “Senelerden beridir, Macar kralının ve ayrıca Eflak voyvodasının (Kazıklı voyvoda) şahsi casusluğunu yaparım. Macar devletinin bir numaralı casusuyum. Cafer Paşanın kalesine ihanet için iki kişi çıkarıldık. Arkadaşım askerleriniz tarafından öldürüldü, ben ise yakalanıp huzurunuzda çıkarıldım.”

Padişah: “Mesele anlaşıldı.”

Vezir: “Katli için ne emredersiniz efendim.”

Padişah: “Hayır... o kişi katledilmeyecektir. Emrimdir. Serbest olarak memleketine dönecektir.”

Vezir: “Emir sizin yapmak bizimdir efendimiz.”

Casus: (Selamladıktan sonra, bir şey diyecekmiş gibi bir tavır gösterir.)

Padişah: “Serbest bırakın söylesin. Bir dileğin mi var?”

Casus: “Şuna şahit oldum ki Türk milleti kadar cesur, yardım sever, vatanına bağlı bir millet görmedim. Sizin sarsılmaz azim ve iradeniz ve yüksek vicdanınız beni hayran etti.”

Padişah: (Vezire dönerek) “Yazın.” (Vezir uygun bir yere oturup yazmaya başlar.)

Macar Kralına

Kaleye casus olarak göndermiş olduğunuz rütbeli askerinizi iade ediyorum. Türk milleti kancikkane hareketleri sevmez. Adamlarınız vasıtasıyla gizli kapaklı olarak ihanetlerde bulunmaktan vaz geçiniz. Şayet bizimle kılıç kılca dövüşmek emeliniz varsa buyurun, kılıçlarımızın kanı daha yıkanmadı. Er meydanı açıktır döne döne vuruşabiliriz. Yiğitlerim kırış ister. Yağız atlarım yarış ister.

Vezir: “Tamam mı efendim.”

Padişah: “Tamamdır.” (Vezir padişahın mührünü vurması için mektubu uygun bir yere uzatır ve padişah elindeki yüzük mührünü mektuba basar. Vezir mektubu kıvrarak casusa verir.)

Vezir: “Al götür bunu kralına ver.”

Casus: (Padişahı selamlayarak, yer öper ve geri çekilir. O sırada)

Padişah: “Götürün bu adamı, serhatlardan dışarı çıkarın. Sakın ola bir zarar görmesin.”

Vezir: “Emredersiniz efendim.” (Kapıcıya işaret eder. Kapıcı hemen casusu alıp dışarıdakilere teslim eder.)

Vezir: “Fakat...”

Padişah: (Vezire bakarak) “Fakat dediniz ...”

Vezir: “Czasız geri gönderdiğinizde üzuldüm.”

Padişah: “Hayır vezirim. Gönderdiğimiz iyi oldu. Anlasınlar Türk milleti nasılmış. Her zaman, iki de bir serhatlara zarardan çekinmiyorlar. Ona göre düşünüp ölçsünler.”

Vezir: “O sizin fermanızdır efendim.”

Padişah: “Zaten bir mektup yazmak isterdim. Mektuba bir vesile oldu.”

Vezir: “Evet efendim.”

Kapıcı: “Konuşmanıza karıştım efendim ama, kullarınızdan biri huzura çıkmayı bekler.”

Vezir: “Gelsin.”

(Verilen desturla Sinan içeriye girer. Sinan biraz kekeme konuşur, kaba saba bir insandır.)

Sinan: (Kısılp pusularak) “Devletlim Sinan kulu ... şey kulu ... kulu ... kulpunuz sizlelin emletmiş olduğunuz tesbihleli iki aydan belidil aladım taladım buldum. (Birkaç tane tesbihi çıkarır gösterir.)

Padişah: “Evet Sinan ama tesbihlerin hiçbir renge muttasıl olmayacağını söylemiştim.”

Sinan: “Lengi olmayacakmıdıl padişahım.”

Padişah: “Evet Sinan hiç rengi olmayacak.”

Sinan: “Olul devletlim.” (Döner kapıya yönelir. Tekrar dönüp) “Devletli padişahım” (Koca kuşağının altından beyaz bir tesbih çıkararak) “Buda mı olmaz devletlim.”

Padişah: (Gülerek) “Olmaz Sinan olmaz bu beyaz.”

Sinan: “Başım üstüne devletlim.” (Dışarı çıkar.)

Padişah: “Kullarım vaziyeti kavramışlar, ama akli başında olanlar bu işle uğraşmalıdırlar ki o zaman işimiz neticeye varır. Değilse bizim böyle cahil cühela insanlarla bu bulmaca çözülmez. Bir ümidim Hacı Yusuf’a hacdan dönüşünde bir iş yaparlar, diyorum ama bilmem ki...”

Vezir: “Evet efendim, vaziyetin ne durumda olduğunu anlamamakla beraber, bu işin ciddi bir sonucu olduğuna kanaatim vardı. Binaenaleyh Hacı Yusuf’a güvendiğinizi söylediniz. Onların da hacdan dönmeleri çok yakın, belki bugün belki de yarın.”

Padişah: “Şu günlerde dönmeleri yakındır.”

Kapıcı: “Devletlim bir hacı kulunuz sizi görmeye geldi.”

Padişah: (vezire dönerek) “Tamam hacılar dönmüşler.” (Kapıcıya emrederek) “Gelsin o kulum kimse.”

Hacı Fettah: (Selamlayarak) “Esselamü aleyküm”

Padişah: “Ve aleykümselam... haccınız mübarek olsun.”

Hacı Fettah: “Sağ olasin devletlim. Fakat sizin emrinizi bilmişsem kulumuz çok sevinecektir.” (Cebinden birkaç çeşit tesbih çıkarır, gösterir.) “Diyarı islami aradım taradım aradığınız tesbihi bulamadım efendim. Ancak bunları bulabildim.”

Padişah: “Ama hacım evet uğraşmış birçok tesbihler getirmişsin ama bunlar olmaz. Çünkü biz, aradığımız tesbihin hiçbir rengi olmayacak demiştik.”

Hacı Fettah: “Ben müsaadenizi dileyeceğim efendim, daha evde çocuklarımı görmedim. Önce sizin emaneti yatrayım demiştim a dahi olmadı. Kusurumuzu affedin efendim, ne yapayım bu kadar bulabildik.” (Selam vererek huzurdan ayrılır. Bu sırada.)

Padişah: “Güle güle hacı.”

Vezir: “Devletlim emrinizi sorgulamak değil amacım, ama böyle saçma sapan bir mesele için kullarınızı niçin yorarsınız. Bu işin olamayacağı bellidir.”

Padişah: “Vezirim sana sorarım, bu mesele niçin ortaya atıldı.”

Vezir: “Benim anladığım; acaba kullarım benim emrimi yerine getirmek için çalışırlar mı yoksa benim emirlerimi hiç tanımazlar mı diye ortaya bir desise altında bir deneme yaptığınız zannındayım.”

Padişah: “Çok basit düşünüyorsunuz vezirim. Bilemezsiniz ve bunu bilmenize imkân yoktur.”

Kapıcı: (Söze karışarak) “Haddim değil ama... ben bilirim efendim.”

Vezir: “Sana laf düşmez. Devletli hünkarımız konuşuyor.”

Padişah: (Vezire dönerek) “Bırak o da söylesin. Onun da düşüncesini alalım bakalım.”

Kapıcı: “Padişahım bunu bilmeyecek ne var ki, her zaman Cuma namazlarında kullanmak için kıymetli bir tesbih arıyorsunuz.”

Padişah: (Gülerek) “İyi bir fikir ama buna ne lüzum?”

Kapıcı: “Öyleyse devletlim, orasını Allah’la senden başka kimse bilmez.”

Vezir: “Devletlim, zannederim bu esasa eremeyeceğiz.”

Padişah: “Belki de bu işte Muaffak olacağız. Kullarımızda nice akıllılar vardır.”

Vezir: “Padişahım, bu akıllılardan birisi ben olsaydım. Ne yapardın?”

Padişah: “Bu soru ile benim niçin tesbih arattığımı bulmak istersiniz galiba.”

Vezir: “Belki de öyledir efendim.”

Padişah: “Vezirim bu fikrimi senden başka hiçbir kimseye söyleyemem. Yalnız bu bulmacayı bulup karşıma çıkan adama ne yaptığımı anlar ve beni o zaman haklı bularak, ben mi saçma sapan düşünmüşüm yoksa siz mi belli olur ve takdir edersiniz. Zannederim, bu imtihan, dolayısıyla zeka yoklaması olacaktır.”

Vezir: “Zekâ mı dediniz?”

Padişah: “Evet zekâ yoklaması. Şu günlerde çok akıllı bir adama ihtiyacım var.”

Vezir: “Bu adamın ne işle meşgul olacağını anlayamadım.”

Padişah: “Mademki merak ediyorsun, söyleyeyim. Hazineci yapacağım.”

Vezir: “Ama efendim ... şey olmaz mı?”

Padişah: “Ne olmaz mı?”

Vezir: “Yani ... demek isterim ki ... bu doğru bir şey olmaz. Çünkü rasgele bir adam bulmacayı bulsa, hazinenin başına bu adam konur mu?”

Padişah: “Rasgele bir adamın bu bulmacayı bulabileceğine kanaatin varmıdır? Her halde, yanılmıyorsam bulmacayı rasgele bir adamın bulmasına imkân yoktur.”

Vezir: “Tabi siz iyi bilirsiniz. Bizlerden bunu, bu kadar, bu manada tefsir eden olmaz.”

Padişah: “İşte vezirim, zannederim bize bu bulmaca, akıllı ve zeki, kılı kırk yaran bir adama kavuşturacak.”

Kapıcı: (Bu sırada vezire seslenerek) “Bir kulunuz sizin huzurunuza çıkmak arzusunda.”

Vezir: (Padişaha dönerek) “Ne emredersiniz?”

Padişah: “Gelsin.”

(Bu sırada Sinan huzura girer.)

Sinan: “Devletlim, çok uzaklarda bil tesbihin olduğunu bana söylediler. Eşgelki, bana mühlet velilseniz gidip onu getileceğim.”

Padişah: (Gülerek) “Sinan tesbih çok uzakta değildir. Hemen yanında durur.”

Sinan: (Sinan şaşkın şaşkın hayretle kendine bakar.) “Fakat devletlim, bendeki tesbihi söylüyorsun ama bunu beğenmezsin. (Kuşağındaki eskice bir tesbihi çıkarır ve Padişaha uzatır.)

Padişah: “Peki, Sinan sana bir ay mühlet verdim.”

Sinan: (Selamladıktan sonra) “Allah ömüllel versin efendim.” (Sahnedan çıkar.)

Vezir: “Efendim dedim ya, haydi bu adam bulmacayı bilseydi. Kendini idare edemeyen bir adam devletin hazinesini idare edebilir mi?”

Padişah: “Merak etme vezirim, böyle biri bu bulmacayı çözemez. Çok zekalı bir adam bile zor çözer.”

Kapıcı: “Bir kulunuz daha geldi.”

Vezir: “Gelsin.”

Yahya: (Yer öpüp selamladıktan sonra.) “Ben Hacı Yusufun oğluyum. Babam hacıdan döneli birkaç gün oldu ama bir türlü, sıkıntısından huzuru-
nuza gelemedi. Selamları vardır. Çok mahcubum, söylediği tesbihi bulama-
dım.”

Padişah: “Benimde selamlarımı söyle, ona güvencim çoktu ama nasip
değilmiş ne yapalım.”

Yahya: “Devletlim bana bir iki gün müsaade ederseniz ben bulmaya uğ-
raşacağım.”

Padişah: “Sana bir hafta mühlet veririm. Eğer bulup gelirsen, babandan
daha zeki bir adamsın demektir.”

(Yahya selamladıktan sonra geriye döner ve huzurdan ayrılır.)

Padişah: (Vezire dönerek) “Bu adama güvencim çoktu, en çapraşık bul-
macaları çözeceğine kanaatim vardı. Ama bu da olmadı.”

Vezir: “Evet çok akıllı müderris gibi bir adam. Bu çözemeyse zannede-
rim çözen bulunmaz.”

Padişah: “Bir zeka meselesidir. Her adam çözemez.”

Vezir: “Hacı Yusuf hazinedarlığa yakıştırdı da.”

Padişah: “Nasip kiminse onun olur.”

Vezir: “Nasibe kaderetlik vardır ama bilinmez...”

Kapıcı: (Söze karışarak) “Denizlerin dibinden çıkacak bir şey olsaydı,
bizim balıkçı Hasan muhakkak bulurdu. Ama bulamadı. Dün akşam öyle
düşünürdü.”

Padişah: “Denizlerde falan bulunacak bir şey değil, burnunuzun altında
durur.”

Kapıcı: (Aceyleyle) “Öyleyse bıyık.” (Hepsi birden gülerler.)

Vezir: (Kapıcıya dönerek) “Bu fırsatı kaçıрма.”

Kapıcı: “Bu işte bir sihir olmasın?”

Padişah: (Gülerek) “Belki de sihir olur. Bunu iyice düşünmek lazım.”

Vezir: (Köstekli saatine bakar. Padişaha) “Affedersiniz efendim. Hazine-
ye gideceğinizi hatırlatmamı söylemişsiniz.”

Padişah: “Evet iyi hatırlattınız.” (Hemen yerinden kalkar çıkmaya hazır-
lanırken vezirde onu uğurlamak için kapıya yaklaşır. Bu sırada perdede yavaş
yavaş iner.)

3.Perde:

(Birinci sahnenin aynısıdır. Ufak tefek değişiklikler yapılmıştır. Sahnede hiç kimse yoktur. Kapıdan gayet düşünceli bir tavırla içeriye Yahya girer.)

Yahya: (Elini başına dayayarak, kısık sesle, sesli olarak düşünür.) “Çok sordum, çok aradım, bu meseleyi halletmeye imkân yoktur. Çok adamlara sordum “bu işin sonu yok” dediler. Tesbihin rengi mesele öyle ya sarı olmaz, kırmızı olmaz, mavi olmaz.” (Kendi kendine hem sorar hem cevap verir.) “Ne sayıyorsun yahu, hiç rengi olmayan bir şey olur mu? Bilmem ki. (Seyircilere dönerek) bu işi bırakacağım. Yo... olmaz, tesbihi bulanı padişah hazinedar yapacakmış. Bu iyi bir iş, yağlı kuyruğun arkasını bırakmaya gelmez. Kime sorup kimden öğrenmelidir?... (Sükût)” (Bu sırada Mihriban gelin, sahneye girer.)

Mihriban: (Kocasına yaklaşarak) “Yine ne düşünüyorsun?”

Yahya: “Hanım şu tesbih meselesine kafa yoruyorum.”

Mihriban: “Bu kadar da düşünmek olur mu? Allah saklasın, bunu düşünceğim diye bir hastalığa falan tutulursun da ... başımıza bir iş açma. Bende düşünürüm. Ama bir şey bulamadım.”

Yahya: “Kadın kısmı düşünse nedir ki sanki, “saçı uzun akli kısadır” bu lafi kolayına mı demişler.

Mihriban: “Bir fikir düşündüm ama, söylesem gülersin. İyisi mi ... söylemeyeyim.”

Yahya: “Senin düşünceler, tohum ekilmemiş tarladan buğday biçmeye benzer.”

Mihriban: “Allah bu ya belki iyi oluverir. Padişah efendimizin hoşuna giderir, olur biter. O zamanda biz zengin oluveririz.”

Yahya: (Alaycı bir tavırla) “Yok... koca memlekette senden akıllı çıkmasa da senin gibi birkaç sivri akıllı bulunur. (Güler.)

Mihriban: “Nerede olsa benim hiçbir şeyimi beğenmezsin zaten.”

Yahya: “Beğenilir bir şey olsa can feda. Fakat senin düşünceler saçma sapan şeylerdir.”

(Bu sırada sahne dışından seslenilecektir.)

Hacı Yusuf: “Atı bağla yemi ver. Oğluna da bağır, buraya gelsin. Haydi çabuk ol.”

Mihriban: “Babam geliyor.” (Evin içini derer) (Hacı Yusuf kapıdan girer.)

H. Yusuf: “Vay be... hanımla çekildiniz buraya, hayvanlara bakanlar ne oldu ne gitti hiç düşünmezsiniz.”

Yahya: “Ama baba bize söylemedin ki.”

H. Yusuf: “Söylemeye ne hacet, bilmem ki. (Oğluna dönerek) “Padişahın yanına vardın mı?”

Yahya: “Gittim babacığım.”

H. Yusuf: “Ne dedi?”

Yahya: “Çok selam söyle, fakat bir tek güvencim oydu. Bu tesbih meselesini halleder diye ona çok güvencim vardı. Ama oda olmadı, demek odamı boşmuş.” “Dedi, bende evet efendim halledememiş, onun için yanınıza sıkıldı gelemedi. Dedim”

H. Yusuf: “Laf bilmezsin ki, öyle diyeceğine devletlim gece gündüz aramakta yine de kendi gelip sizinle mesele üzerinde konuşmaya gelecek deseydin.”

Yahya: “Öyle demedim.”

H. Yusuf: (Kendi kendine) “Bu işin olamayacağı belli ama gel de padişahın fikrini anla. (Oğluna dönerek) “Akıl akıldan üstündür derler, sen ne düşünürsün bu işle ilgili.”

Yahya: “Hiçbir şey düşünemedim babacığım.”

H. Yusuf: “Hayatımda bu kadar karışık, bulmaca gibi bir işle karşılaşmadım. Nereye el atarsam sonu başa çıkar. Duyanlarda, sorduğum adamlarda bu işe güldüler. Hacıya gittiğim yerlerde de sordum “böyle sipariş olduğunu yeni duyduk” diye gülüşüverdiler. “Sizin padişah ya delirmiş ondan ya da hastalanmış ondan. Değilse böyle bir soru olmaz.” Dediler. Hemde olmasının mümkün olmadığını ispat ettiler.”

Yahya: “Babacığım bunu düşünmesek olmaz mı?”

H. Yusuf: “Olur ama, ötesini düşün. Büyük bir mükafat var ve sonunda hazinedar olama meselesi var. Bunların hepsini bırak padişahla ülfetimiz var. Onun sözünü yerine getirmemek var. Hepsinden bu fena.”

Yahya: “Evet dediğin meselenin hepsi yerinde ama ne yapalım olmadı. Ne yapmalıdır?”

(Bu sırada konuşmalar devam ederken sahneye Zeliha gelir.)

Zeliha: “Aman... yine mi o tesbih derdi. Bilinmezse bilinmesin ne yapalım. Bir o eksik oluversin. Ne bu be... günlerdir tatlı aşımız yok, her derdin yanında bir de bunu düşün.”

H. Yusuf: “Sana öyle demek düşer. Senin yarı yerine gelmeyen biri bulur çıkarır, gözünün önünde hazinedar olur geçiverir.”

Zeliha: “Olursa olsun Allah az versin, ağız tadı versin. Olsa iyiydi. Olmadı daha iyi oldu. Aza kanaat etmeyen çoğu bulamazmış.”

H. Yusuf: “Oğlum annenin laflarına kalan aç ölür. Kalk da çömeze de söyledim. Atlara falan iyi baktılar mı, tımar ettiler mi? Bakıver.”

Yahya: “Peki babacığım.” (Dışarıya çıkar.)

H. Yusuf: “Demek hanım elimizdeki şeyi başkalarına verelim öyle mi?”

Zehra: “Vermeye bilersen verme. Elinden ne gelirse yap.”

H. Yusuf: “Çalışmayana ekmek yok. (Bu sırada küçük Ali acele acele sahneye girer.) Ne yaptı gene, bir yaramazlık mı yaptın?”

Ali: “Babacığım vallahi suçum yok. Kerimlerin oğlu “senin baban yalandan hacıya gitti” dedi. Bende onunla çkiştım. Arkamdan taş yağma etti bende kaçtım. Onun için.”

H. Yusuf: “Yoksa onlara sövdün falan mı?”

Ali: “Hayır babacığım vallahi sövmedim.”

H. Yusuf: “Ne yaptın da kaçtın peki.”

Ali: “Benim babam yalancı hacı ise, seninki gibi süpürgeci değil ya dedim. O da benim ardıma düştü.”

H. Yusuf: “Yo... olmamış bir daha öyle söylersen darılırım.”

Ali: “Babacığım darılma bana da söylemeyeyim.”

H. Yusuf: “Pekiyi bende küsmem öyleyse. (Zeliha sözünü keserek)

Zeliha: “Peki... padişaha varsan da ben aradım taradım bulamadım. Bulmamada imkân kalmadı efendim. Desen ne olur?”

H. Yusuf: “Bir şey olmaz ama, hazinedar olamayız. Bunun için çalışıyorum da onun için.” (Gelinine dönerek) “Kalk kızım yemeğimizi hazırla da yiyclim.” (Gelin hemen gider)

Ali: “Ben yedim baba.”

H. Yusuf: “vay hadsiz bizden habersiz neler yedin?”

Ali: “Şey... (annesine) neydi anne?”

H. Yusuf: “Dur annene sorma, sorduktan sonra kim olsa bilir.”

Ali: “Bilirim vallahi bilirim (Duraklar) bildim tamam, baldı. Annem ekmeğe sürüverdi, sonra da al yede büyüyü büyüyüver dedi bende yedim.”

H. Yusuf: “Haksızsın öyleyse...”

Ali: “Aman baba ben büyüyecekmişim de ondan. Annem öyle dedi.”

H. Yusuf: “Çabuk büyü ama, büyüdüğün zaman ne olacaksın?”

Ali: “Babacığım ben büyüdüğüm zaman kayıkçı olacağım. Kayıkçı Hasan ne balıklar tutmuş görmelisin. (Eliyle tarif ederek) Şöyle şöyle ... (Ali hem konuşacak ve hem de hareketli olacaktır.)

H. Yusuf: “Peki, kayıkçı olacağım diyorsun, haydi kayığın denize batıverirse ne yapacaksın?”

Ali: “Yüzerim.”

H. Yusuf: “Yüzmeyi de öğreneceksin öyleyse.”

Ali: “Tabi baba, yüzmeyi bilmeden balıkçımı olunur?... Baba ben padişaha bir şey söylemek isterim.”

H. Yusuf: “Ne diyeceksin Alim.”

Ali: “Nemi diyeceğim ... şey diyeceğim. Efendim bir tesbih istermişsiniz. Nasıldan isterseniz ben getireyim diyeceğim. “Ben çocukları çok severim” demişti. “Yarın, iki gün sonra büyüdüğünde asker olacaklar,” demişti. Bende büyüdüğüm zaman asker olacağım ya onun için beni sever.”

H. Yusuf: “Aferin sana.”

Ali: “Baba... ben büyüdüğüm zaman askere alırlar mı?”

H. Yusuf: “Tabi ya hop kaparlar.”

Ali: “Babacığım o zaman bende bir silah asarım.”

H. Yusuf: “İşte o zaman tam bir askersin.”

Ali: “Baba ... kaç sene asker olsam padişah olurum?”

H. Yusuf: “Ölünceye kadar asker olursan padişah olursun. Yoksa padişah mı olarsın var?”

Ali: “Baba ben büyüdüğüm zaman padişah olacağım. (Annesine dönerek) Olmaz mıyim anne?”

Zeliha: “Olursun yavrum...”

Ali: “Bak baba, annem olursun diyor.”

H. Yusuf: (Gülerek) “Çok yüksekte uçtun ama.”

Ali: (Telaşla) “Baba, Yusuf’ların oğlunun güvercinleri öyle güzel uçuyorlar ki. Bir güvercinde ben isterim.”

H. Yusuf: “Bir güvercinde sana alalım.”

Ali: (Hemen babasının yanına sokulup kolundan çekerek) “Haydi alalım hadi baba ...”

H. Yusuf: “Şimdi zamanımı ya... sonra alırız.”

Ali: (Ağlar gibi mızıldanarak sürtünür.) “Şimdi isterim.”

H. Yusuf: “Şimdi zamanımı olmaz.”

Ali: “Olacak, şimdi isterim.”

H. Yusuf: (Kızarak) “E... bak döverim şimdi. Mızıldayıp durma olmaz ...”

(Ali annesinin yanına sokulur ağlamaya başlar.)

Zeliha: (H. Yusuf'a dönerek) "Çocuğun aklına bir şey soktun şimdi kı-zarsın. Uğraş bakalım."

H. Yusuf: "Yahu hatun ... (kızarak) hasbinallah ve niğmel mevla ve niğ-mel vekil, sabır ver yarabbi ... gel oğlum gel ağlayıp durma yarın sabah olsun en iyisinden alalım."

Ali: (Tepinip ağalayarak) "Yarın istemem şimdi isterim..."

H. Yusuf: (Öfkeyle kalkarak) "Haydi bakalım kalk düş önüme." (Çocuk önde babası arkada kapıdan çıkarlar.)

Zeliha: (Gülerek, söylenir.) "Kendi başına bela buldun. Çocuğu dövme ..." (diye söylenirken o da kapıdan çıkar.)

(Sahnedeki kimse kalmamıştır. Sahnenin bir köşesinden Yahya girer. Evde kimsenin olmadığını anlayınca, arkasına dönerek)

Yahya: "Gel ... babam falan yok, (Yahya'nın girdiği yerden karısı da sahneye girer.) nereye gittiler ki?"

Mihriban: "Bilmiyorum, yemek hazırla diye beni gönderdiler. Üçü be-raber oturuyorlardı."

Yahya: "Babama bakma, aklına yine ne takıldı kim bilir."

(Bu sırada anneleri kendi kendine söylenerek)

Zeliha: "Oğlanın aklına hem güvercini sok hem de mızıldıyor diye kız. Uffff ... (Kapıdan sahneye girer.) Valla oğlum şu babanızda zerre kadar akıl eseri yok. Şöylece oturup dururken, çocuğun aklına bir şey taktı, evin tadını tuzunu kaçırdı."

Yahya: "Ne oldu anne ne oldu?"

Zeliha: "Ne olacak babanın aklı gök de gezer. Güvercin müvercin der-ken çocuğun aklını bozdu, oda ben bu saatte güvercin isterim dedi dayandı. Bağırдық çağırдық olmadı. Sıpanın mızılacağı bitmeyince kalkıp mahalleye gü-vercin almaya gittiler."

Yahya: (Gülerek) "Allah Allah"

Zeliha: "Aman oğlum babanı pek boş bırakmaya gelmez. Güvercini bu-lamadım diye çocuğu tokatlar filan. Gidip sokağa bakayım ..."

Yahya: "Otur anne ben bakarım."

Zeliha: "Olmaz oğlum olmaz. Onun deli siniri kalkmaya görsün, sen falan bir şey yapamazsın." (Kalkar kapıdan çıkar.)

Yahya: "Bunlarda akıllarımı bir çocuk işiyle bozmuşlar."

Mihriban: "Bak bak dinle beni ... bırak onları dinle."

Yahya: “Ne diyeceksin?”

Mihriban: “Şu tesbih meselesini söyleyeceğim.”

Yahya: “Bırak canım sende. Onlar senin benim lafına falan bakmazlar. Sen padişah dede bir düşün.”

Mihriban: “Olmazsa yine olmasın. Sen benim dediğimi bir dinle.”

Yahya: (Elinde bir kitap karıştırarak.) “Haydi söyle bakalım. Olmayacak duaya amin denmez ama.”

Mihriban: “Bir defa dinle de olmazsa olmasın. Başkası da duymasında. (Etrafına bakınarak) sonra bizden duyup hemen padişaha derler. Bizden önce onlar hazinedar olurlar. Başta babam duymasın, bize falan düşürmez. “Akıl akıldan üstündür gelinim sen ne dersin” diye sordu da söylemedim.”

Yahya: (Kahkaha atarak) “Haydi canım söyle bakayım, lafi çok uzatma. Kimselerde duymayacağımı bak hele... (Onu alaya alır.)

Mihriban: “Bir defa dinle Allah aşkına bir dinle, alay edip durma.”

Yahya: “Neyse Allah aşkına dedin ya dinleyeceğim.” (Elindeki kitabı bırakıp dinlemeye başlar.)

Mihriban: “Şimdi doğruca buradan çıkacaksın. Padişaha selam verdikten sonra,” (Bu sırada Hacı Yusuf oğlunun ve gelinini girdiği yerden sahneye girer onlara görünmeden gizlice konuşulanları dinlemektedir. Oğlu ve gelini onun sahnede olduğunu fark etmeyeceklerdir.) devletli hünkarım, sizin ferman buyurduğunuz tesbihi ben getireceğim. Yalnız bana yüksek müsaadelerinizle bir hafta kadar süre vermeniz gerekir. Dersin. O da “tabi verelim o zaman, sana bir hafta müsaade” deyince sende yalnız efendim ben pazar günü getiremem. İşim pek çok. Salı günü ise evimde yiyecek erzakım yok, o günde gelemem. Çarşamba ve perşembe günleri burada değilim. Cuma ve cumartesi günleri bir yere çıkarsam işlerim rast gitmez. Diğer günlerden birini emret hangi gün dersin o gün getireyim dersin. Düşün bakalım, bu olur mu olmaz mı?”

Yahya: “Tamam... (Bağırarak) Buldum hazinedar oldum.” (Hızlıca, kapıdan padişahın huzuruna koşar.) gidip padişaha söyleyeceğim.” (Bu sırada H. Yusuf hemen koşup oğlunu yakalar.)

H. Yusuf: “Dur ... hain seni ben size sordum söylemediniz. Demek ki siz babanızın hazinedar olduğunu istemezsiniz. Ben varken sen hazinedar olamazsın. Ben gidip ben hazinedar olacağım.”

Yahya: “Olmaz baba ben buldum ben hazinedar olacağım.” (Silkelenecek kurtulmaya çalışır.)

H. Yusuf: (Yahya’yı itekleyerek) “Haydi köpek sen necisinde hazinedar olacaksın? Bana yakışır, bu ne terbiyesizlik?”

Yahya: “Terbiyesizlik değildir. Bu benim hakkımdır.”

H. Yusuf: “Hadi diyorum sana, bak utanmaza, el alem duymasın babasına karşı geliyor derler. Otur oturduğun yerde, sana benden kalan yal yeter artar bile.”

Yahya: (Babasının elinden kurtulmaya çalışır.) “Olmaz hak benim ben alacağım mükafatı.”

H. Yusuf: “Al öyleyse ... (Tokat atar Yahya yere düşer.) al sana, al sana senin mükafatın budur.” (Oğlu ağlamaya başlar.)

Yahya: (Ağlamaklı ve kızgın bir ses ve tavırla) “Of... bak ... hırs sahibi baba. Yazık sana hacıda olacaksın.”

H. Yusuf: “Bak köpeğe ... daha laf söyler.” (Duvarda asılı tüfeği alıp oğluna saldırır. Sahnenin köşesinde pusmuş şekilde duran gelin, hızla kayın-pederinin önüne atılarak.)

Mihriban: “Babacığım kıyma ... sen ol istemeyiz sen ol” demeye kalmaz oğul baba kucak kucağa girerler. Bu kargaşanın içinde tüfek patlar. Oğlan yere düşer.)

Yahya: “Of yandım anam ... hain baba ... (ses kesilir.)

Mihriban: (Bağırıp nara atarak) “Ne yaptın?... Öldürdün ... (Kocasının üstüne kapanır.) Yaktın ciğerimi of... (Ağlamaya başlar.) beni de öldür durma vur öldür...”

H. Yusuf: (Şaşkınlıkla, elindeki tüfeğe ve yerde yatan oğluna bakar. Ağlayarak) “Yahya ... Yahya ... yavrum aslanım ... (Oğlunun başını oturduğu yerden kucagına alır ve okşar, başı ağlayarak aşağı düşer, oğluna sarılırken)

Mihriban: (Ağlamaya devam eder.)

Yahya: (Yaralanmıştır. Acılı bir sesle) “Hırs insanları böyle eder.”

(Babanın oğluna sarılmaya başladığı sırada perde de yavaş yavaş inmeye başlar ve oğulun sesinin bir kısmı perdenin arkasından gelir.)

BİTTİ

MUSTAFA KEMAL GELİYOR (PİYES)

Sahne: Bir dağ manzarasıdır. Yeşillikler arasında siper almış bir eli tüfekli ihtiyar. Sahnede başka kimse yoktur.

Şahıslar: Köylü kadınları: Zeynep, Fatma, Ayşe nine ve Hatice 7-8 yaşlarında küçük Mehmet.

Perde arkasından silah sesleri duyulmaktadır. İhtiyar her sesin gelişinde biraz daha dikkatli ve pratik durmaktadır. Silah sesleri devam eder ve ihtiyar yerinden kalkarak etrafı gözetler gibi bir durum alır. Tam bu sırada seyircilere hissettirecek şekilde vurulduğunu hissettirir. Yere yıkılır ve elini göğsüne tutarak;

İhtiyar: “Ah... alçak düşman... Ahtımı alamadan ...” ihtiyar sürünerek kayalar veya ağaçlara dayanır.

Bu sırada boş olan sessiz sahnenin sağ kısmından kadınlar sessizlik içinde girerler. Sırtlarında mermiler ve küçük Mehmet vardır. Bu sırada yaralı ihtiyarı görüp yanına varırlar.

Zeynep: Telaşla ihtiyarın üzerine atılıp “Memiş emmi ... Memiş emmi...”

İhtiyar: “İhhh...” inilti ile

Zeynep: “Yarası çok ağır ölmemiş.”

Ayşe nine: “Hem de çok ağır.”

Bu sırada Zeynep bir tarafta Ayşe nine diğer tarafında, küçük Mehmet, ihtiyar yaralının ayak istikametinde durmaktadır.

Fatma: “Vah Memiş emmi vah...Kahpe düşman senin de canına kıydı öylemi? Alacağız ahtımızı...” (Yüksek sesle karşı tepeleri göstererek,) İşte her taraf askerlerle doluyor. Hem de Mustafa Kemal’in askerleriyle.”

Bu sırada başlarındaki sarı çemberlerden birini çıkarıp, yaralıyı biraz doğrultarak, alnına sararlar.

Zeynep: “Memiş emmi ... Memiş emmi ... biraz kendine gel... Bak emanetleri getirdik. Nereye götüreceğiz?...”

İhtiyar: (Yerinden kalkmak ister.) “Tam şu karşıki” (kesik kesik) “tepenin dibindeler. Ben sizin... bu yoldan... geleceğinizi...bilerek...sizi karşılamak için gelmiştim.... Kahpe düşman pusu kurmuş...”

Ayşe nine: “Ah alçaklar... kahpe döller. Genç demez, ihtiyar demez cana kıyarlar. Emme çok değil pek yakında tokadı yiyecekler. Az kaldı Mustafa Kemalın hazırlıkları bitmek üzere...” (sessizlik içinde etrafa kulak kabartırlar.) “Bir sesler geliyor.”

Etrafa bakarak... birbirlerine bakıp saklanmak ister gibi bir halleri vardır. Tam bu sırada karşı tepeleri göstererek.

Ayşe nine: “İşte Elif teyzenin kağnısı geçiyor...”

İhtiyar: (Kesik seslerle) “Beni...bırakın...siz...emanetleri ...yerine götürmeye çalışın. Çok dardalar... Kuru dere yoluyla götürün... Biriniz önden boş gidin...Diğerleriniz arkadan götürürsünüz... Mehmet’i işaret ederek “Oğlum. Babanı bir görsen... aslanlar gibi vuruşuyor.... Sakın ağlarım deme...al benim silahımı, sana vereyim.... Benim ahtımı sen al Şu emaneti de iyi muhafaza et. ... Yakında kuru derenin ağzına Mustafa Kemal Paşa gelecektmiş... Bu bayrağı da açarak onun kurtuluş ordularına karış...” (Koynundan bayrağı çıkarırken ihtiyar ölür.)

Hepsi üzüntü ve ağıt içindedir.

Fatma: “Alçak düşman bu yaptıklarınızı birer birer soracağız. Sana.”

Ayşe nine: “Kartal gibi tepene çıkacağız. Yiğitler dişlerini bilir.”

Hatice: “Yağız atlar yarışacak. Koç yiğitler karışacak. Kadın erkek vuruşacak. Alacağız ahlarımızı.”

Ayşe nine: (Yumruğunu sıkarak) “İşte Kemal Paşa yiğitlerin başına geçti. Geliyor, yüksek dağlardan yel gibi, engin derelerden sel gibi geliyor. Geliyor Mustafa Kemalın orduları...”

Mehmet: (Tüfeği omzuna takıp bayrağı eline alarak) “Sen rahat uyu Memiş amca. Senin nöbeti ben alacağım. Bu uğurda seve seve can vereceğim. Ya düşmanı kalbinden vurup” biraz duraklayıp “ya da, şehit olacağım.”

Bu sırada (cephaneleri) sırtlarına yüklenip, Memiş emminin üzerine birkaç dal ve ot atarlar. Acele acele dışarıya çıkarlar. Sahnenin gerisinden nal sesleri ve kağnı gıcirtıları duyulur.

Mehmet: “İşte geldiler. Bizim ordular geldi.” (Bayrağı kaldırarak) “Sana olsun dökülen kanlarımın hepsi helal,” (Perde yavaş yavaş kapanırken.) “Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal.” (Birkaç silah sesi ve “Yaşasın Mustafa Kemal...” sesleri ile biter.)

BİTTİ

(Hayri Yıldız 2 Mayıs 1968)

DOĞRU ÇIKAN YALAN

Piyeste rolü olan herkes, sahnenin ve rolünün icap ettiği el, yüz, kol, bacak, vücut hareketlerini serbest olarak yapacak ve oyunun insicamını bozmadan sahneyi rahat kullanacaktır.

Dekor: (Taht olarak kullanılmak üzere kenarları süslü bir koltuk. Yerler ve duvar halılarla kaplı. Bir taht odası canlandırılacak. (Sahneniz uygunsa iki masa) Masaların üzerinde kitaplar, birinde yazı yazabilmek için birkaç değişik ebatta kuş kanadı divit.)

(Kapının kenarında emire amade bekleyen bir kapıcı. Tahtında padişah oturmuş, veziriyle konuşurken perde açılır.)

1.Perde:

Padişah: “Evet vezirim. Bugün bir rüya gördüm. Rahmetlik babamı gördüm. Bir miktar para dağıtmak niyetindeyim ama bu parayı şöyle dağıtacağım. Memlekete ilan olunsun. Memleket içinde en iyi yalan söyleyen fakir bir adam bulunsun. Yaz vezirim. “Her kim Padişaha güzel bir yalan söyler ise yalanı güzel bulunan kimseye bir kese altın verilecektir.”

Vezir: “Emir ve ferman sizindir hakanım. (Sağ elini göğsüne tutarak) Emriniz kullarınıza duyurulacaktır.”

Padişah: “Hemen, tez elden. Emrim kullarıma harfiyen duyurulsun.”

Vezir: “Emredersiniz, devletli, izzetli hakanımızın emir ve fermanlarıdır.” (Kısa sürede fermanı yazar. Kapıcıya döner.) “Al götür. Hemen gereği yerine getirilsin. (Padişaha döner.) “Uzak beldelere atlı postalarla, yakın beldelerimize borazanlar vasıtasıyla duyurulacak hakanım.”

Kapıcı: (Eğilip selamladıktan sonra) “Emredersiniz.” (Fermanı alır, çıkar. Fermanı sahne gerisinde bırakarak çok vakit kaybetmeden tekrar sahnedeki yerine döner)

Padişah: “Berhudar ol vezirim. ... Vezirim bana hemen bir müneccim çağırın.”

Vezir: “Emriniz sultanım. Sarayın en emin müneccim başını çağırtaım.”
(Kapıcıya döner.) “Hemen müneccim başına haber salın huzura gelsin.”

Kapıcı: “Baş üstüne efendim.” (Der ve çıkar. Sahnenin dışından bağırır.) “Müneccim başı Reşit efendi devletli hünkarımız kabule arzu ederler.”
(Sahneye yerine döner.)

Padişah: “Pederim üç gecedir bana rüyada görünmektedir bu ne hikmet ola vezirim, bunu anlamak isterim.”

Vezir: “Çok geçmez anlarız devletlim. Şimdi müneccim başı huzura gelir.”

Padişah: “Pederimi rüyamda görünce, gün içerisinde devlet işlerinde verdiğim kararlarda tereddütte düşünüyorum. Acep pederim bu karardan memnun değil ya da hoşnut mu oluyor diye. İnşallah Reşit Efendi beni bu hususta bir rahatlatır.”

Vezir: “İnşallah hakanım.”

Kapıcı: “Geldiler efendim.”

Padişah: “Gelsin.”

Müneccim: (Kapıdan girdikten sonra, el pençe divan durur padişahın karşısına geçer.) “Buyursunlar hakanım.”

Padişah: “Müneccim başı, bendeniz üç gecedir ihtiyar pederimi rüyada başka başka hallerde görmekteyim. Bu ne haldir. Buna bir çare isterim.”

Müneccim: “Karınca kararınca cevap vermeye çalışacağım... Vazifemizdir devletlim ... Şimdi size soracağım suallere samimi cevaplar vermenizi isterim. Devletlim, babanız size vasiyette bulundu mu ve bunları siz yerine getirdiniz mi?”

Padişah: “Evet müneccim başı, bi tamam.”

Müneccim: “Sefere çıkma tahmini var mı?”

Padişah: “Hayır.”

Müneccim: “Devletlim zatı şahanelerinize iki yol görünmekte. Birincisi, bir fakire büyük bir yardımda bulunacaksınız, bu yardım refah, saadet getirecek o kişiye. İkinci yol ise; çok hasisi bir insana büyük bir yardımda bulunacaksınız bu da kötülük ve felaketlerle neticelenecektir.”

Padişah: “Pek ala ... müneccim başı ...”

Müneccim: “Hayır dileklerle huzurunuzdan ayrılırim devletli hakanım.” (Selamlayarak sahneden çıkar.)

Vezir: “Allah hayırlara tebdil eylesin devletlim.”

Padişah: “Dileğimizde odur vezirim.”

(Bu sırada sahne gerisinden tellal sesleri duyulur.)

Vezir: “Ferman kullarınıza duyurulmaktadır hakanım.”

Sahne gerisinden: (Padişah efendimizin fermanıdır. Her kim huzura gelip de devletli hakanımızın sorularına inanılacak güzel bir yalanla cevap verirse bir kese altınla mükafatlandırılacaktır. Duyduk duymadık demeyin. Duyanlar duymayanlara duyursun.)

Padişah: “Berhudar olasın vezirim.”

Vezir: “Fermanı duyanlar çok geçmez gelmeye başlarlar sultanım. Bundan sonrası, sizin işiniz gelecek olan altın taliplilerinin verecekleri cevapları kıyas etmektir.”

Kapıcı: “Efendim huzura çıkmak için tellal destur ister.”

Padişah: “Gelsin bakalım. Nedir isteği?”

Tellal: (Yer öpüp divan durduktan sonra. Nefes nefese hışlayarak) “İlk suale ben cevap vermeyi dilerim hakanım.”

Padişah: (Tellala) “Duyduk ve çok memnun olduk, şimdi de ilk sözü sen almak istersin öylemi?”

Tellal: “Evet devletli hünkarım.”

Padişah: “Pek ala, senin mesleğin nedir?”

Tellal: “Tellallık yaparım hakanım.”

Padişah: “Pek ala... güzel bir yalan söyleyebilir misin?”

Tellal: “Söylerim hakanım. Geçenlerde bir tellal çığırdım. Değil bu dünya üzerindeki insanlar, öteki dünyadakiler bile duydu.”

Padişah: “Olmadı. Ölen insanlar ses duyamazlar. Onlar toprak olup gittiler.”

(Tellal yer öpüp huzurdan ayrılırken, kapıcının izni ile kapıdan iki kişi girer yer öpüp divan durduktan sonra.)

1.adam: “Kulunuz... tellalı duydum da geldim efendim.”

Padişah: “Mesleğin nedir?”

1.adam: “Çiftçiyim efendim.”

Padişah: “Pek ala... söyle bakalım yalanını.”

1.adam: “Kulunuz bir çiftçidir efendim. Ahırında sinek çok olur. Her sene yaz aylarında bu sinekleri toplayıp arı kovanlarına doldururum. Bunlarda arılar gibi bal yapar. Bende her sene yüzlerce okka bal satarım.”

Padişah: “Şu hâlde sen hem akıllı hem de çok güzel yalan söyleyen bir kimsesin. Benden alacağın altına ihtiyacın kalmıyor. Elde ettiğin balları sat geçimini temin et.”

2.adam: “Efendim kulunuz oduncudur. Bir merkeğim var. Her gün kendisi yanında insan olmadan dağa gider ve odun yüklenip geri döner.”

Padişah: (Gülerek) “Çok güzel, iyi bir merkepmiş. Bu hayvan nerede ise hoca Nasrettin’in merkebinden daha tutumluya benziyor. Sen o merkebe iyi bak. Benden alacağın altına lüzum kalmadı. Her gün gelen odunu sat maişetini temin edersin.”

2.adam: (Huzurdan ayrılırken seyircilere dönerek.) “Zaten ben bu altını alamam dedim ama gel sen evdeki kadına söz anlat.”

(Kapıcı, taliplileri yönlendirir. Gelenler sırasıyla yer öpüp padişah huzuruna çıkarlar. Sonrasında sahneden ayrılırken de yer öpüp selam verirler.)

Padişah: “Şimdi seni dinliyorum delikanlı.”

3.adam: “Kulunuz avcıdır efendim. Bir tüfeğim var çok iyi av vurur. Her zaman kırlara giderim. Bir ağaca tüfeği asar gelirim. Akşam yanına vardığım zaman yanında üç beş kekkik, geyik, bıldırcın gibi av hayvanlarını vurmuş yanında yatır bulurum. Hemen avları alır tüfeğimi omuzlar eve dönerim.”

Padişah: “Çok ala bir tüfekmiş. Sen yalnız hayvanların yavrulama zamanlarında av yapma, diğer zamanlarda tüfeğin avladığı hayvanlardan bir kısmını ye, bir kısmını sat maişetini temin et.”

3.adam: (Seyircilere dönerek, çıkarken) “Yalanla paramı kazanılır, ama şeytana uyduk bir kere.”

4.adam: “Bendeniz hafızı kelamım efendim. Yalnız başkalarının yanında asla okuyamam. Fakat kalbimden beş dakikada Kur’an’ı Kerimi hatim ederim.”

Padişah: “Senin yapacağında; başkalarının yanında da iyi okuyabilme ve iyi konuşabilme alışkanlığını talimle elde edebilirsin. Çok talim yapınca, maişetini benden alacağın mükafatla değil kazanacağın parayla yaparsın.” (Vezirine dönerek) “Kullarımın yalanlarını dinliyorsun değil mi vezirim?”

Vezir: “Çok güzel yalan buluyorlar hakanım.”

5.adam: “Kulunuz, fakir, düşkün çobanlıkla geçinen biridir hünkarım.”

Padişah: “Evet... şimdi seni dinliyorum.”

5.adam: “Vakti zamanında benim babam çok zenginmiş. Hacca gitmiş, sizin pederiniz dahi hacda imiş. Penim pederim ile hacı rafık olmuşlar. Nihayet günün birinde sizin pederinizin parası tükenmiş. Hac yolundan dönerken benim pederimden bir kese altın ödünç almış. Öleceği zaman ben yanında yoktum. “Söyleyin oğluma padişahta bir kese altın alacağımız var,” gidip alsın demiş. Nihayetinde ölmüş. Şimdi ise ben pederinizin babamdan almış olduğu parayı istemeye geldim. İsterseniz ölen pederinizin borcu diye verin. İsterseniz bu fakir insan iyi bir yalan söyledi diye verin.”

Padişah: (Gülerek) “Çok güzel” (Vezire dönerek) “Yalan söyleyen yavruyu gördün ya vezirim bizi dört taraftan bağladı. Yalan desek söz verilecek, yalan olmadı desek de pederimizin borcu imiş, bunun hakikatini aramaya kalksak da her iki adamda ölüp gitmişler. En çıkar yol bu parayı vermek. Evet para verilecek çare yok.” (Yanı başında duran altın torbasını alır ve çobana atar. Çobanda tutar.)

Perde İner.

2.perde:

Dekor: (Sahnenin uygun bir yerinde bir kapı ve pencere. Pencerenin altında bir somya üzeri normal döşenmiş, yerde bir halı ya da kilim. Bir tahta masa ve iki sandalye. Kenarda bir yerde bir adamın girebileceği sandık. Arkasında bir kişinin saklanmasına imkân verecek bir dolap.)

(1.perdede 5.adam olarak geçen şahıs Çoban ismiyle geçecektir.)

Çoban: (Para kesesini sıkıca kucağına bastırılmış sahnede durmaktadır.) (Etrafa kulak kabartarak, kendi kendine konuşup düşünce halini seyirciye aksettirecektir.) “Aman ha... çaldırmayayım. Yoksa çok fena olur. (Dikkatini artırmış bir tavır alır.) Kim o... kim var orada? Gelme vallahi öldürürüm. ... Kimsecikler yok. Birazda uykum geldi ama, olmaz olmaz ... çaldırıverirsem şöyle kalırım. (İçini çekerek) of ... çok parada insana belaymış. Para bekleyeceğim derken üç gündür gözümü kırpmadım. Evvelce paramda yoktu, uykumda çoktu. Süzerdim kırlara koyunu, geçerdim yeşil ağaçların gölgesine, gel keyfim gel. Hele bir cıgara yakayım da bakalım ne olur? (Sigarasını yakar.) of... yandım ... tutun namussuz hırsızı. Biraz daha kucağımda sıkı tutayım bir açığız gelirde kapar gider. Az kaldı kese gidiyordu. Tam cıgara yakayım derken gözüme duman gitti ve gözümü yumu vermişim Allah esirgedi. Haydi o zaman biri gelse de bu adamın gözü kapalı diye keseyi alıp kaçsaydı. Vay halime. Çok büyük bir tehlike geçirdik. İşte bu da bana ders olsun da bir daha cıgara falan içmemek lazım. Yoksa kesemi, kese ne paracıklarımı alıverirler.”

(Bu sırada sahnenin dışından bir takırtı gelir.)

İsteyici: “Allah rızası için bir hayır ver.”

Çoban: “Git be aslanım, git be. Para bekleyeceğim derken hayra şerre aklım ermiyor. Be yahu... şimdi hayır zamanımı? Git hadi git. Uyku bile uyumuyorum.”

İsteyici: “E...E... ne yapalım, ağam senin uykusuzluğuna benim ne zararım ... (İçinden sesli düşünür) Ama bu adam bir deliye benzer.”

Çoban: “Bakale bak, ne diyor? Sen uyu da ben o paraların bir çaresini düşünürüm diyor. Biraz daha sıkı tutayım. Vay namussuz demek benim

paraları alabilmek için dilenci kıyafetine girmiş. Aman keseme iyi bakayım paracıklarım giderse berbat olurum. (Bu sırada horoz sesleri gelir.) Sus namussuz kuş benim paraları rusvaymı edeceksin? Sus benim iyime gelmez. Ha ... şimdi bir şey düşündüm... döşeğin içine bütün paraları serreyim. Üstünde de uyurum. Olur mu bu? Olur. Eski bir döşek kimin nesine görseler bile almazlar. Döşeginde altı sağlam olsun da... yoksa altından delip alırlar.” (Bu sırada takırtılar duyar kulak kabartır. Sahneye muhtar girer.)

Muhtar: “Sizin salma parası duruyor. Hadi bakalım salma borcunu ver.”

Çoban: “Ne salması ne borcu?”

Muhtar: “İmamlık, bekçilik.”

Çoban: “Yahu ... muhtar vallahi ben ne zamandır camiye cemaat’a çıkmadığım gibi namazda kılmadım.”

Muhtar: “Çok lafın lüzumu yok. Çık parayı 6 mecit.”

Çoban: “Vallahi hiç param yok, birkaç gün sonra vereyim.”

Muhtar: “Neyse bu defa bu kadar hatırlattım. Bir dahaki geldiğimde parayı hazır et. Yoksa çalarım dayacağı ona göre” (Sahneden çıkar)

Çoban: “Allah Allah bulduk belayı, ne diyor, bu defa bu para meselesi hatırında olsun, yoksa paraları çalarım diyor. Aman yarabbi bela ... aman uyumak neyime bilader kocaman ağa adam muhtar bile benim paraların sevdasına düşmüş. Çalacağım diyor. Aman iyi bakmalıyım. Yoksa paracıklarım. Mecitlerim hepten gider. Ya ... çok tehlike atlattık. Haydi döşeğe benim paraları koyayım dediğimi muhtar duyduysa mahf olduk. Bir daha böyle boş boğazlık yapmayayım. (Bu sırada sahnenin ardından bir türkü sesi gelir.) Kim 0? Gelme vururum gelme diyorum sana, vallahi hayır etmem vururum

(Telaşla elinde sazla bir aşık sahneye girer.)

Aşık: “Ne var be oldu? Bir cinayet mi var?” (Şaşkınlık içinde çobana ve sağa sola bakınır.)

Çoban: “Çık be adam, çık buradan.”

Aşık: “Ne var ne oldu? Allah’ım nelere kadir değilsin ki, şu adamın aklını alacağına, benim aklımın birazını almasan da beni diyar diyar mecnun gibi gezdirmesen.”

Çoban: “Beriye gelme. Gelme diyorum...”

Aşık: “Zavallı adam aklını zayıyetmiş. Kim bilir ne derdi vardı da o da benim gibi divane olmuş.” (Aşık adama acımış bir durumdadır.)

Çoban: “Ne diyor ne diyor? Paralarını çalayım da sende benim gibi ol diyor. Haydi köpek herif savuş şuradan. Yoksa zaptiye çağırırım.”

Aşık: “Yah... dünyada ne bilinmez dertler ve dertliler var ki, dinle amca sana bir türkü okuyayım da belki de derdin esilir de kafanın gamı kasaveti ortadan kalkar.”

Çoban: “Ne diyor? Sana bir türkü diyeyim de sen gülüp oynarken, ben paranın bir ip ucunu yakalarım diyor. Haydi aslanım defol şuradan, yoksa seni gebertirim.”

Aşık: “Allah Allah bu adamın derdini anlayamadım. Ne oldu amca, nasıl bu derde düştün? Anlat bakalım.”

Çoban: “Of yandım ... vuruldum ... bak bak neler diyor. Ben paraları alayım da sen derdini anlat diyor. Yok yahu benim hiçbir derdim yok. Çık şuradan defol.”

Aşık: “Şu adamcağızın ne dediğini anlayabildim ne de derdini anlayabildim. Şuna bir türkü okuyayım da rahatlasın mübarek.” (Sazı çalmaya hazırlanırken.)

Çoban: “Neler söylüyor neler, anladın mı kafa. (Elini yumruk yapıp kafasına vurarak) Türlü yollarla bu paranın ilmengini elime geçireyim diyor. Ne yapıp edip bu adamı savmalıyım.”

Aşık: “Ey amca ... dünya bu, ne dertsiz baş olur, ne de tüysüz kuş olurmuş. Bende bir dertliyim, aynen senin gibi. Başımдан geçenleri anlatsam sana günlerce bitmez.”

Ben bir Türkmen kızına âşık oldum. Bu kızı bana vermediler. Ne güzeldi o ... sarı saçları masmavi gözleri hala gözümün önünde duruyor. Unutamadım onu, aradan yıllar geçti. Bütün ömrümce de unutamayacağım. Şu türküyü de ona söylemişim. Belki senin de hoşuna gider, okuyayım da dinle.” (Sazını akorda başlar.)

Çoban: “Aman yarabbi bu melun adam neler anlatıyor. Evvelce zengin bir adam vardı diyor. Çalıp oynarken sarı sarı altınlarını çaldırdı. O gündür bu gündür deli gibi dolaşüyor. Bende senin sarı altınlarına şu bulunduğu karaltıda âşık oldum. Ben bunu çalarım diyor. Aman aman git buradan ben bir şey istemiyorum git.”

Aşık: “Allah acısın kuluna, ne yapalım biladerim” (sahnedan gider.)

Çoban: (İyice etrafa kulak kabartır. Sakinlikten emin olunca) “Tamam kimse kalmadı ... pek de aceleye gelmez bu iş. (Kesesini açıp döşeğin kenarından paraları içine gizler. Tekrardan etrafı dinler sessizlikten ve gözetlenmediğinden emin olarak) tamam şimdi biraz dinlenebilirim. Kaç gündür uyumadım. Çok yorgunum.”

(Çoban yorgunluktan hemen uyuyup kalmıştır. Yorgunluktan döşekte dönüp durmaktadır. Bu sırada döşekten yere yuvarlanır ama uyumaya devam etmektedir. Dışarıdan köpek sesleri gelmektedir.)

(Çoban uyur uyumaz pencereden sahneye bir Arap girer. Tam çobanın yanına yaklaşıp döşeğe el atacağına fark eder ki girdiği pencereden bir tüfek uzanır. Arap bunu fark eder etmez görünmeden sahnenin kenarındaki sandığa girer. Tüfekli hırsızın Arap'tan haberi yoktur. İçeriye girer girmez, sağı solu yokladıktan sonra döşeği yavaşça kaldırıp omuzlar ve kaçar. Olanları Arap sandığın açık tuttuğu aralığından görmüştür. Hemen çıkıp oradan uzaklaşmak için sandıktan çıkar yavaş yavaş dışarıya çıkarken, arkadaşı olan köpekler birdenbire dalaşmaya başlamışlardır. Haliyle çoğalan köpek seslerine çoban uyanır. Gözlerini ovuşturup yuvarlandığı yerden hemen döşeğe elini atar. Arap dışarıya kaçmadan hemen sahnede bir yere saklanır.)

Çoban: (Sağa sola telaşla ve şaşkınlıkla bakınıp davranırken.) “Of... of... yandım vuruldum, mahvoldum, paralarım paracıklarım. Gitti paracıklarım. Hırsız, yok mu zaptiye ... hırsız var... yetişin yandım ben (Ağlar figan eder.) eğer bulursam, yarısını, fakirlere, yarısını öksüzlere vereceğim. Of yandım kime sorup kime yanayım. (Şaşkın şaşkın dolanmaktadır.)

(Döşeği sırtlanıp kaçtığı kapıdan sahneye hırsız girer.)

Çoban: “Seni hırsız, seni hain, çıkar paralarımı, yeter ağlattığın. (Yakasına sarılır) Yangın var... katil var... çıkar paracıklarımı. Sen çaldın sen ...”

Hırsız: “Hayır çoban amca ben almadım. Şimdi sana parayı alanı söyleyim. Ama beni dile verme.”

Çoban: “Elini eteğini öpeyim, hele bir söyle şu katil kim? Söyle vallahide billahi de kimseye demeyeceğim.”

Hırsız: “Bak şimdi ben gideceğim. Meseleyi çaktırmadan bir adam getireceğim. İşte o adamı yakala paralar ondadır.”

Çoban: “Doğrumu söylüyorsun?”

Hırsız: “Benim hiç yalan söylediğimi şu dünyada duyan var mı?”

Çoban: “Demek şu gözlerinle benim paracıklarımı gördün öylemi?”

Hırsız: “Ne demek ah... eğer elinden alabilseydim, hemen alıp sana getirecektim.”

Çoban: “Hay Allah senden razı olsun paralar bulundu öylemi?”

Hırsız: “Bulunmasına bulundu ama verip vermeyeceğini bilemem.”

Çoban: “Yooo onun için merak etme. Döve döve yine alırım. Hatta vermezse dayarım bıçağı boğazına akıtırım tatlı tatlı kanını, yine de alırım.”

Hırsız: “Öyleyse ben onu getireyim.”

Çoban: “Amm bu mesele için getirdiğini çaktırma.”

Hırsız: “Yo yo ben onu hiç şüphelendirmeden getiririm.” (Sahneden çıkar.)

Çoban: “Şu adamı bir ele geçirirsem, bakalım neler yaparım. Ama bir mesele var. Hadi ben almadım derse. (Dişlerini sıkarak) o zaman dayarım bıçağı boğazına, icap ederse gönderirim cehenneme. Paralarımı hadi harcadıysa. (Kendi kendine) hey çoban dikkat et. Paracıklarına kavuşacağım derken yüz sene mahkûm olursun. (Pencereden dışarıya bakar.) namussuz adamı ben zaten tanıyorum. Bir oyun oynar bu demiştim. İşte geliyorlar. Ben sana sorarım.”

Aşık: “Selam ün aleyküm.”

Çoban: “Selam sana yakışmaz, namussuz hırsız köpek. (Yakasından tutar.) Çıkar paraları. Çıkar diyorum çıkar, yoksa canın gider.”

Aşık: (Şaşkın şaşkın) “Ne yaptım ki size, bu kadar bağırıp çağırıyorsunuz? Bir çalgı çalıversin demişsiniz geldim.”

Çoban: “Daha ne yapacaksın? katil, hırsız, şerefsiz haysiyetsiz, namussuz adam. Daha dur bakalım. Paralar tıngır mıngır gelinceye kadar sana işkence yapacağım. Yıkalm şü şerefsizi (İkisi birlikte adamcağızı yere yatırırılar. Ellerini ayaklarını zorla bağlarlar.”

Aşık: “Allah Allah ben ne yaptım ya rabbim ne bu halim?”

Çoban: (Eline sopayı alır.) “Ne yaptığını biraz sonra anlayacaksın. Paralarım için canına bile kıyarım.”

Aşık: “Ne parası? Yapmayın benim kimsenin parasında pulunda malında mülkünde gözüm yoktur.”

Çoban: “Buraya geldiğinde paracıklarımı gördün. Sonra çalarsın bir de gözüm yok dersin öylemi? (Sopayı tabanına vurur.) Al sana, al sana.”

Aşık: “Of yarabbi, benim suçum ne ki? Hak yemedim. Cana kıymadım.”

Çoban: “Bak namussuza hak yemedim diyor. Al sana al. Söyle... paralarım nerede?”

Aşık: “Ben suçsuzum.”

Çoban: “Daha söylemeyecekmişin?”

Aşık: “Yok yok yoktan nereye konur. Görmedim diyorum almadım. Allah aşkına peygamber aşkına vurmayın, kıymayın. Ben bir diyar garibiyim.”

Çoban: “Bir daha soracağım. Nerede paralarım. Söyle canın gidiyor. Paralar nerede?”

Aşık: “Allah aşkına, Resul aşkına, pirlere aşkına bilmiyorum. Şhitler aşkına bilmiyorum.”

Çoban: (Kızarak gözleri ateş ateş kızgın bir şekilde bıçak aşığın yanına eğilir.) ”Söyle.”

Perde İner.

3.Perde:

(Sahne birinci sahnenin aynısıdır. Herhangi bir değişiklik yoktur.)

Padişah: “Evet vezirim bizim bu diyarlarda dolaşan, Aşık Dertli diye birisi vardı. Bu gece rüyamda onu gördüm. Çağırın onu huzura. Ondan bir haber isterim. Bu aşık bir hak aşığıdır. Onunla arada bir görüşmek gerek.”

Vezir: “Emriniz hemen yerine gelir ulu hakanım. Ferman buyurun derhal aratalım ve bulduralım, huzura çıkaralım.”

Padişah: “Emrim ve fermanımdır. Derhal o garip aşığın huzuruma çağırılması, hatta hasta ise hasta olduğu mahal bulunmalı. Derhal gereği yapılın.”

Vezir: (Kapıcıya dönerek) “Devletli hünkarımızın emri ve fermanıdır. Tellal çıkarılıp memlekete ilan edilsin. Her kim Aşık Dertlinin ölüsünden ve dirisinden bir haber getirirse mükafatlandırılacaktır.”

Kapıcı: (Vezirin elinden yazılı kâğıdı alır ve gider.) “Emriniz devletlim.”

Padişah: “Rahmetlik babamın vasiyetidir. Böyle mecnun olan insanları rüyada gördüğün zaman hemen huzura çağır. Karnını doyur ve akçe ver.”

Vezir: “Çok isabetli olur hakanım.” (Bu sırada sahne gerisinden tellalın sesi duyulur.)

Tellal: “Hey ahali Padişahımızın emri ve fermanıdır. Her kim Aşık Dertli hakkında nerede ve nasıl olduğunu haber ederse mükafatlandırılacaktır. Duyduk duymadık demeyin. Duyanlar duymayanlara duyursun.”

Padişah: “Vezirim, ferman memleketin her yerine duyurulsun yalnız burada değil.”

Vezir: “Emriniz ülkenin her tarafınadır hakanım.”

Padişah: “Berhudar ol vezirim.”

(Vezir ve Padişah oturdukları yerde önlerindeki bazı kitaplara bakıp not almaktadırlar. Aradan uzun olmayan bir vakit geçer.)

Kapıcı: “Efendim tellal huzura çıkmak ister.”

Vezir: “Destur padişahımızdır. (Padişaktan izin alarak) “Söyle gelsin.”

Tellal: (Yer öpüp huzura çıkar.) “Padişahım aratmakta olduğunuz Aşık Dertli birkaç gün evvel Kara Halil’le beraber yalanı güzel söyleyip sizden mükafat alan çobanın bahçesine girerken görülmüş hakanım.”

Padişah: “Eğer dediklerin doğru ise mükafatlandırılırsın.” (Bu sırada tellal selam verip ayrılır.) (Vezire dönerek) “Çağırın Kara Halil ve Çobanı sorun onlar nerede olduğunu bilirler.”

Vezir: “Emriniz hakanım.” (Kapıcıya dönerek) “Çağırın çobanla Kara Halil’i”

Padişah: “Bende bir his var vezirim. Serhat boylarından malumat gelmez oldu. Allah vermeye Serhatlarımızda bir müşkül olmasın?”

Vezir: “Devletlin bunlar için endişe etmeyesiniz. Serhat boylarımızdaki yiğitlerimiz, küheylanlar taşır emirleriniz için. Kılıç parlatır emriniz için. Yiğitler emrinizi bekler. Şayet bir emrin varsa akıncılarımız atlasın atlara güneşin doğduğu yere diksinler sancağı dalgalandırsınlar. Battığı yerde de serhat yiğitlerimiz at oynatmak dilerler. Emriniz ...”

Padişah: “Çok mertsin, eski savaş kurdusun vesselam. Canın at binip vuruşmak ister ama daha zamanı var.”

Kapıcı: “Emrinize istinaden Kara Halil Huzura çıkmak ister efendim.”

Vezir: “Çağır gelsin.”

Kara Halil (Hırsız): “Tellalı duydum da geldim hakanım. Zatı şahanele-
rinizin aradığı Aşık Dertli'nin çoban boynunu kesti ve bahçesindeki kuyuya attı.”

Padişah: “Aşık çoban ne yaptı ki çobanın canına kıyması için?”

Kara Halil (Hırsız): “Aşık paralarımı çaldı diye.”

Vezir: “Gariban adamdı, demek ki öldü.”

Padişah: “Şayet senin dediğin doğru ise bahşişini alırsın. Bekle dışarıda.”
(Kapıcıya) “Çağırın çobanı gelsin.”

Vezir: “Emrinizdir. Hemen geliyor hakanım.” (Kapıcıya dönüp) “Hemen muhafızlara söylensin çoban huzura getirilsin.” (Kapıcı çıkar. İşini halledip tekrar sahnedeki yerini alır.)

Padişah: “Aşığı rüyamda görmemin ve rahmetli babamın vasiyetini rüyama yormamın bir hikmeti olsa gerek ki. Bu mesele böyle tetkik edilsin.”

Vezir: “Hakanım kim derdi ki Aşık Dertlinin yalancılıktan bol para kazanan bir çobanla bir tahkikat sırasında isimlerinin bir arada zikredileceğini.”

Padişah: “Dur bakalım vezirim bu işin sonu nereye varacak. Kim yalan söylüyor. Kim bahşiş almaya uğraşiyor. Göreceğiz.”

Kapıcı: “Çoban getirilmiştir efendim.” (Selam verip huzura çıkan çobana.)

Padişah: “Peki, çoban sen benden mükafat olarak aldığın parayı ne yaptın? Anlat bakalım.”

Çoban: “Çaldırdım efendim.”

Padişah: “Kim çaldı?”

Çoban: “Bilemedim, bulamadım devletlim.”

Padişah: “Aşık Dertliyi sen öldürüp kuyuya atmışsın. Bunu sorduk anladık. Sen ne dersin?”

Çoban: “Kulunuz yaşamaktan acizdir. Değil ki Aşık Dertliyi öldürsün, sümme haşa...”

Padişah: “Peki seni kim çaldı?”

Çoban: “Bilemedim efendim.”

Padişah: (Kapıcıya seslenir.) “Peki beklesinler dışarıda, çağırın başka tahkikat için varsa bekleyen?”

Kapıcı: (Huzura Arap’ı alır.)

Arap: (Yer öpüp huzura durduktan sonra) “Allah’ın üzerine yemin ederim ki aramakta olduğunuz Aşığı kesip öldürenler kara Halil ile çobandır. Çobanın parasını çalanda kara Halil’dir. Esas cinayetın sebebi de paranın çalınmasıdır. Kara Halil suçu üstünden atmak için çobana parayı aşık çaldı ben gördüm dedi. Zavallı aşığı bir oyunla çobanın kulübesine çağırdılar. Orada Halil ile çoban olmadık işkenceyi zavallı adama yaptılar. Ondan sonra da suçsuz aşık kıvrana kıvrana can verdi. Devletli hakanım aşığın o anki yalvarmasına yürekler dayanmaz. Bir görseydiniz neler söyledi.”

Padişah: “Peki sen nasıl gördün?”

Arap: “Devletli hakanım bendeniz fakir bir kulunuzum. Hiç para kazanamadım. Bir ailem vardı. Bana itaat etmedi. Senin paran yok fakirsin bir elbise bile alamıyorsun ben seninle karı kocalık yapamam dedi. Aradan çok geçmeden parası çok bir adamla evlenmek için evinden ayrıldı. Takip ettim çobanın yanına vardı. Çobanla biraz konuştular. Ben gizlice onların konuşmasını dinledim.”

Padişah: “Peki çobanla ne konuştular?”

Arap: “Benim hatun çobana “ben kocamdan ayrılacağım. Senin de hatunun yok. Çok da para almışsın benimle evlenmeye varmışın?” dedi. Çobanda çok neşelendi. “Bende para bir kese sana ne dersin alırım. Hem de rahat rahat yaşar gideriz dedi.”

Padişah: “Ne yaptın sonra?”

Arap: “Düşündüm taşındım devletli hakanım. Bir akıl bularak neticeye mâni oldum.”

Padişah: “Nasıl mâni oldun bu izdivaca?”

Arap: “Gidip kimseye haber etmeden çobanın paralarını çalayım dedim. Çobanda paranın aşığı olduğu için, çalınan parasının derdine düşer benim hatunu düşünmekten vazgeçer diye parayı çalmak için günlerce takip ettim. Bir gün çoban uyurken eve girdim. Tam parayı alacağım zaman pencereden bir başka hırsız görüldü. Ben kendimi hırsıza göstermemek için hemen evin gerisindeki sandığın içine girdim. Allaktan sandıkta pek bir şey yoktu da

beni rahatlıkla aldı. Ben orada gizlenmişken kara Halil çobanın döşeğe sakladığı parayı döşeği sırtlanarak aldı gitti. Sonra da çoban uyandı.”

Padişah: “Pekiye nasıl çıktın oradan?”

Arap: “Çıkmadım devletlim, eğer çıksam da çoban görse beni kesecekti. Orada bekledim. Çok geçmeden kara Halil aşığı getirdi. Parayı çalan bu dedi. İki bir olarak kestiler aşığı.”

Padişah: “Meselenin doğru olduğuna kanaatin nasıl vezirim.?”

Vezir: “Durumun tamamen anlatıldığı gibi olduğuna kanaat getirdim devletli hakanım.”

Padişah: “Pekiye Arap, aşığı keserlerken neden imdadına koşmadın?”

Arap: “Nasil koşardım hakanım kulunuzu da gırtlaklayacaklardı. Korkumdan sandıkta nefes bile alamadım.”

Padişah: “Sonra nasıl çıktın?”

Arap: “Kara Halil’le çoban aşığın cesedini saklamaya gittiler. Tam o zaman sandıktan fırladım kaçtım.”

Padişah: “Pekiye mesele olduğu gibi anlaşıldı. Kesin kararımı veriyorum. Kara Halil’le çobanın derhal idamına, Arap’ın karısına da kocasına itaat etmediğinden hapse atılması. Arabada kara Halil’in çaldığı paralardan bir kısmının verilmesini emrediyorum.”

Arap: “Devletli hakanım bana bir miktar para verince hatunum bana itaat eder. Onun serbest bırakılmasını şanınızdan bilirim.”

Padişah: (Gülerek) “Demek ki hatunsuz yapamayacaksınız. Pekâlâ Arap senin de bu dileğin kabul edildi. Emrimdir. Aşık Dertlinin öldüğü bahçeye bir mezar yapılsın. Onun türküleri okutulsun ve ruhu şad olsun.”

Vezir: “Emir ve ferman padişahımızdır, yapmak bizimdir.”

(Perde iner ve aşığın türküleri söylenir.)

(Aşığın türküleri söylenirken perde açılarak aşığa yapılan mezar gösterilecektir.)

BİTTİ

TÜRK ÇOCUĞU

Şahıslar:

Muhtar: 45-50 yaşlarında bıyıklı.

Bekçi: 50- 55 yaşlarında uçlarından burulmuş bıyıklı.

Yahya: 45-50 yaşlarında bıyiksiz yeşil takkeli.

Hoca: 30-35 yaşlarında imam kıyafetli, bıyiksiz.

Yusuf Dayı: 60 yaşlarında beyaz pos bıyıklı.

Kafar Çavuş: 60 yaşlarında bıyıkları beyazlaşmış.

Memiş: 17-18 yaşlarında.

Necdet: 17-18 yaşlarında.

Yunus: 60 yaşlarında hafiften kambur, bıyıklı.

Bayram: 13-15 yaşlarında.

İlyas: 13-15 yaşlarında.

Hacı Dayı: 60 yaşında başı fesli bıyiksiz.

Veli: 13-15 yaşlarında.

Durmuş: 13-15 yaşlarında.

Zabit: 35-40 yaşlarında muntazam bıyıklı.

(Piyeste rol alanların kıyafetleri piyeste oynatıcının temin edebileceği özelliklerde ve oynatıcının hayal gücüne bırakılmıştır.)

1.perde

1.Sahne

(Müsamerede rol alan oyuncular, sahne içerisinde duruma göre oyunun insicamını bozmayacak şekilde serbest hareket edeceklerdir. (Oturup kalkmaları, gezinmeleri, el kol hareketleri vs.) Sahne her yer olabilir. Bu sahnede köylüler caminin önüne oturmuşlar konuşurlar. Konuşma köye bir imam bulma niyeti üzerinedir.)

Muhtar: “Komşular her vakit söylerim size, köy imamsız olmaz. Bir imam tutalım. Gençler Ahmet’e ol dedim olmadı. 30 mecdiye verelim dedim olmadı. Aklıma da şu anda başka bir şey gelmiyor. Siz ne dersiniz?”

Bekçi: “Gerçi bana laf düşmez ama, bir kalemden ben konuşayım.”

Köylüler: (Hep bir ağızdan) “Konuş, konuş ...”

Bekçi: “Köyün çivisi çıktı. Bir de imam tutmazsak iyice şirazedden çıkacak. Bu böyle olmaz. Üç-beş demeyelim verelim, bulalım bir imam.”

Yahya: (Oturduğu yerden kalkar) “Bulalım evet bulalım ama nasıl? Arayalım, (Muhtara yaklaşarak) bende seninle birlikteyim, arayalım.”

Muhtar: “Ne yapalım beş fazla verip bulacağız birini, birini bulsak vereceğiz vermesine de” (Muhtarın konuşmasının ortasında hoca kıyafetli bir adam konuşmayı kesecek şekilde oturanların yanına gelip) “Esselamü aleyküm” der.

Hepsi birden: “Aleykümselam, buyurun, hoş geldiniz, sefalar getirdiniz hocam.”

Hoca: “Sefa bulduk efendim... Nasılsınız?”

Muhtar: “Sefa geldin efendim. Kıyafetinize bakacak olursak hocasınız... Hayırlı yolculuklar, nereden gelip nereye gidersiniz. (Yanıdakilere dönüp) Yüzü gözü nurlu bir zatı muhtereme benziyor.”

Hoca: “Allah’ın bir garip misafiriyim. Rızkımın peşinde koşup, ekmek parası için, (Susar) ... sorma bilader.”

Muhtar: “Yani bir iş mi arıyorsunuz? Mesela bir imamlık.”

Hoca: “Nasip ayrıldı ise, evet bir imamlık ararım.”

Köylüler: “Ooo... hastaya çıban mı sorarsın?”

Hoca: “Bizden inşallah Allah’ta hoşnuttur. Nasıl olsa bir yerden nasibimizi ayırmıştır yaradan. Yoksa hazırda bir işiniz mi var? Sorup duruyorsunuz.”

Yahya efendi: “Hocam anlaşıldı ki Allah seni bize saldı. Bizim köyün iki aydan fazladır imamı yok. Harp zamanı olunca imam aradık bulamadık. Hani ya bize öyle hora geçtiniz ki deme gitsin vesselam.”

Hoca: “Gösterdiğiniz ilgi karşısında müteessir oldum. Allah razı olsun.”

Muhtar: “Hemen bizim derdimize derman oldun, köyümüzü büyük bir dertten kurtardın. Şurada (camiyi gösterir) inşallah beş vaktimizi kıldırır, sıbyan mektebimizde çocuklarımızı okutursun, komşularda sana lazım olan her şeyi tedarik ederler. Yemeğini de sırayla veririz. İyisinden bir de oda bulalım rahatça, buralı olur gidersin.”

Hoca: “Allah nasip ettiyse olur. Nasip bizimmiş inşallah. Peygamber efendimizin buyurduğu gibi kimse kimsenin nasibinin önüne geçemez.”

Muhtar: “Her şey tamam da hocam. Para meselesi de önemli nasip kısmet tamam ama para olmadı mı hiçbir şey olmaz. Köyümüzün iyiliği için çalışacaksınız bizde sana bir ücret verme kararındayız. Kaç mecediye dersiniz?”

Hoca: “İmam dururken pazarlık etmek günahtır. Ama yine de komşular neye karar kılsa ben ona razıyım.”

Yahya: “Ama hocam sizin bir şeyler söylemeniz gerek. Komşu zaten verecek. Boş iş mi olur.”

Hoca: “İsmi bağışla”

Yahya: “Yahya.”

Hoca: “Yahya Efendi, peşin söyledik ya, imamlık pazarlığa gelince günaha kaçır.”

Muhtar: “Hocam eğer münasipse, 40 mecediye verelim.”

Yahya: “Az olur hocaya biraz daha verelim.”

Muhtar: “Pekte az değil, tabi hoca bununla kalacak değil ya, tabii bunun yemeği de bizde, ölenlerden falan ıskattır, vasiyettir, fitrelerimizi de buraya veririz. Bu işte hocanın yüzünü ağartmış olur. Yoksa biz hocaya yalnız maaşla kal demedik.”

Hoca: “Neyse bunu 43 mecediye yapsak acaba komşular ne der?”

Muhtar: “Komşu bir şey demez, diyende burada, koyanda burada biz ne karar verirsek o olacak.”

Yahya: “Öyleyse hocanın dediğini yapıverelim vesselem.”

Hoca: “Bana sormayın dedim ya ne karar kıyorsanız üç aşağı beş yukarı. Ben başka hocalar gibi paha biçmem.”

Bekçi: “Bu iş oldu, hem de suyu yağdan oldu.”

Muhtar: (Gülerek bekçiye) “Senin maaşta bu aydan gayrı artıda keyiflisin galiba.”

Bekçi: “Artımasa durasım yoktu zaten. Ama bir iki sene daha gözetiverim.”

Muhtar: (Hocaya bakarak) “Mademki bu iş oldu. Sabahtan itibaren vazifeye başla. Senin her şeyin bana aittir.”

Yusuf Dayı: “Şu adam çekildi geldi. Konuştunuz ve hallettiniz hiç lafa karışmadım. Hem de karıştıracak bir adam da değilmiş. Bu mübarek adamı Allah saldı ve bizi dertten kurtardı. Allah rızası için yarım havayı bulgur veriyorum.”

Hasan Efendi: “Bende bir yük patates vereceğim. Rahmetlik anamın dört mecdiye hayır parası var. Çocukları mektepte topladığı gün hocaya bende vereceğim. Dahada veririz. Hocayı aç koyacak halimiz yok ya. Allah kerimdir.”

Kafar Çavuş: “Soğan vesaire gibi şeylerde bana aittir.”

Muhtar: (Kafar Çavuşa dönerek) “Senin aşağı deredeki tarlada güzel soğan vardı, herhalde keyiflisin. (Güler)

Kafar Çavuş: “Allah’ın veremi çoktu, şükürler olsun.”

Yahya: “Camimizde Allah kelamı söylensin de ne lazımsa, ... Allah kerimdir.”

Hoca: “Komşular beni mahcup ettiniz. Bana karşı gösterdiğiniz ilgiden dolayı mahcubum.”

Muhtar: “Hocam bizim köyün adeti böyledir. Bunda mahcup olacak hiçbir şey yok.”

(Bu sırada sahne gerisinden sesler gelmeye başlar.) “Sana söyledim ama sen elindeki derdinden beni duya ...”

Yahya: (Kızgın bir ifade takınarak) “Namussuzlar yine başladılar.”

Hoca: “Ne o? hayır ola? Köyünüzde iki yarlık mı var?”

Yahya: “Hayır hocam köyde öyle iki yarlık falan yok da iki hergele, köye kahve açarız diye bir miskin yuvası ve beynamaz ocağı kurdular. Herkes kumara ve dolandırıcılığa alışiverdi. Hele gençler, deme gitsin.”

Muhtar: “İlk günden hocayı korkutma bakayım Yahya Efendi.”

Hoca: “Korkmak ne demek. Böyle musibetleri köyden yok etmek, men eylemek bizim vazifemizdir.”

(Bu sırada kendi aralarında konuşarak, kimseyi umursamadan Necdet ve Memiş sahneye girerler. Sallan parti hiç etraflarına baktıkları yoktur. Kendi alemlerindedirler.)

Necdet: “Yo... karamaçanın beyi sendeydi. (Sahnenin bir tarafına durup sigaralarını yakarlar konuşmaya devam ederler.)

Memiş: “Fantiyi ben attım. Sen papazı verdiğinde benim sayı elli altıydı. Vurdum birliye tekten düştüm. Üç giderim benim oyunda biter.”

Necdet: “Benim oyun çıktı. Vay canına nerdeyse dalmışız ta... nereye geldik be..”

Memiş: “Ulen ayıpta oldu. Şurada büyüklerde var be tühh.” (Diyerek savuşup giderler.)

Yahya: “İşte hocam bu köy böyle, insanların bu hallerinden bozuldu gitti. Hepimizde var oğlan uşak, babaları da seslenmez oldu.”

Yusuf Dayı: “Ulen Yahya Efendi böyle söyleme be yahu, benimki de gider kahveye, gel sen zapt et de göreyim senin yiğitliğini. Anasıyla günde kekiş yapar. Para çalar, evden buğday satar, yine o miskin yerine gider.”

Hoca: “Bunlar camiye cemaate gelseler ben onların ağzının payını veririm. İki defa hutbeye çıkıp, dört taş vurdum mu onlar mum gibi olur ves-selam.”

Yahya: “Eğer ki hocam, bu işin önüne geçbilirseniz, aşk olsun.”

Hoca: “Merak etmeyin siz. Onlar tuzla buz olur. Vakit daraldı, ilk iş olarak camii şerifi ziyaret edelim.”

(Kalkıp dışarı çıkarlar. Onların çıkmasıyla Necdet’le Memiş sahnenin öbür ucundan çıkıp konuşarak sahnenin ortasında dururlar.)

Memiş: “Nesine atalım? Şey (Telaşla) şeyine olsun mesela ... neyine ... neyine şapkalar atalım.”

Necdet: “Haydi öyleyse var mısın?”

Memiş: “Varım... varım, haydi dayan karşımda.” (Konuşmaların arasında yavaş yavaş perde inmeye başlar ve konuşmaların birazı perde gerisinden duyulur.)

(Perde iner)

2.perde

2.Sahne

(Genişçe bir salon bir tarafında iki küçük pencere vardır. Eskimiş bir yatak, ortada bir soba, bir yazı tahtası, iki rahle, bir testi vardır.)

(Muhtar önde hoca arkada sahneye girerler.)

Muhtar: “Hocam kusura bakma, işte şimdilik yatacağın yer ve kış aylarında çocukları burada okutacaksın.”

Hoca: “Peki efendim ala derecede yer. Bizim gibi asi mücrim kullarına böyle bir nimet çok bile.” (Tam bu sırada hoca ile muhtar konuşup dururlarken arkalarından Yahya Efendi girer.)

Yahya: “Selamünaleyküm.”

Hoca ve Muhtar: (Bir ağızdan) “Aleykümselam.”

Yahya: “Nasıl hocam mektebi ve yatma odasını beğendin mi?”

Hoca: “Çok şükür Allah’a, pek beğendim. Mevla’nın verdiği şükür.”

Yahya: “İşte burada bu köyün durumunu düzelterek adam sensin. Çocuklarımızı hemen okutmaya başla ve hatta büyükleri de okut. İşini yapan sonra gelip hocada okumalı. (Muhtara dönerek) Ben şahsen büyük oğlan

Bayram'ı göndereceğim değilse çok fena, ihtiyatlar alınacaktır. Memleketin hali malum.”

Muhtar: “Tabi efendim hepimiz göndermeliyiz. Zararımı olacak? Okumaktan daha iyi ne var ki?”

Yahya: “Ben oğlana tembih ettim. Hemen gelip okumaya başlayacaktır.”

Hoca: “Aferin, komşuluk ve Müslümanlık böyle olacaktır. Müslümanlığımız nereden belli olacak. Allah gözü ağız hayvanlara da vermiş, yoksa kahvelerde kağıt atmakla Müslümanlık olmaz.” (Tam bu sırada Yahya Efendinin oğlu bayram kapıdan girer.)

Yahya: “Bak işte küçük mü? gelsin okusun. Köye bir de tellal edelim, herkes çocuğunu mektebe göndersin deriz olur biter. (Oğluna dönerek) Gel buraya. Bak bu hocan, hocanın dediklerinden bir karış çıka bak haline, bak gününe. (Hocaya dönerek) Bak Hoca peşin söyleyeyim de bunun etini sen kemiğini ben alacağım. Hocam buna ne yaparsan yap önce namazlığını sonra da lazım olan Müslümanlığı öğret.”

Hoca: (Kafasını sallayarak.) “İnşallah.”

Bayram: “Olur babacığım. Ne derse hocam ona dikkat edeceğim ve hocamın önünden geçmeyeceğim.”

Hoca: “Aferin yiğidim sana, Maşallah. (Bayramın sırtını okşar.)

Muhtar: “Hocam çocuklar gelmeye başlar. Sen geri şeyi düşünme. Okut çocuğunu, kıldır namazını, yat burada biz senin yemeğini ve bütün ihtiyaçlarını görürüz. Sende yorgunsun yat da güzelce bir dinlen. Bize müsaade.”

Hoca: “Hayıra karşı efendim. Güle güle.” (Muhtar ve Bayram sahneden çıkarlar.)

Bayram: “Hocam hayırlı geceler. Yorgunsunuz yatın dinlenin sabah görüşürüz inşallah.”

Hoca: “Sana da hayırlı geceler.”

(Perde yavaş yavaş kapanır ışıklar söner perde tam kapanmadan tekrar açılır. Sahne gerisinden horoz sesleri duyulur. Sabah olmuştur. Hoca sabah namazını kıldırıp mektebe gelmiştir.)

(Sahnede Hoca yalnızdır. Sahnede ileri geri gelip giderken öğrenciler yavaş yavaş gelmeye başlarlar. Sahneye birkaç talebe girer hoca onlarla meşgul olmaya başlar.)

Hoca: “Çocuklar sizinle burada ders yapacağız. Mektepten kalmak yok. İstersen ne olursa olsun mektebe gelinecek.”

Bayram: (Cesaretsiz olarak) “Hocam ölüm falan olsa gelinir mi? Mesela anamız ölse de gelecek miyiz?”

Hoca: “Ben söyleyeceğim o zaman gelmezsiniz.”

İlyas: “Hocam gavurlar köyümüzü basacaklarmış o zaman biz ne yaparız?”

Hoca: “Hiçbir şey yapmazsınız, yine mektebe devam edeceksiniz.”

İlyas: “Yakın köyleri basmışlar. Her gelen geçeni harbe alacaklarmış. Bize de öyle yaparlarsa ne yaparız? ... benim de harbe gitme hevesim var.”

Hoca: “Sust terbiyesiz, harbe gidecekte bir gayrı hakkın ölüm gelecek, şurada oturamadın mı? Şimdi o meseleleri bırakında benim söylediğim şeylere dikkat edin. Ben ne söylersem sizde onu söyleyin.” (Hoca elindeki kara kaplı kitabını açar ve okur.)

“Fık fık dedik fıkladık,
Ekmek yedik tıkladık,
Hocadan ayrı kalınca,
Tarlalarda zıpladık.”

(Tam bu sırada köyün yaşlılarından Hacı Dayı ile Yunus Dayı (sahneye girerler) mektebe gelirler.)

Hacı Dayı: “Esselamün aleyküm.”

Hoca: “Ve aleyküm selam, buyurun”

Hacı Dayı: “Hayır hocam geçmeyeceğiz. Aşağıya müfrezeler gelmiş de onların yanına ineceğiz. Şöyle, hoca nasıl ne alemde diye bir uğrayıverdik. Bir bakalım hoca talebeleri topladı mı dedik. ... Bize müsaade.”

Hoca: “Allah razı olsun, derslere başladık inşallah. ... Güle güle efendim.”

(Hacı Dayı ve Yunus Dayı aralarında konuşarak geriye dönerler.)

Hacı Dayı: (Sahnenin çıkış kapısında) “Gördün mü Yunus Efendi Hoca dediğin böyle olacak. Okuttuğu kitapları gördün mü? Ta şimdiden ileride okunacak olan fıkıh ve feraiz ilimlerini de yavaş yavaş göstermeye çalışıyor.”

Yunus: “Ya ... hakikaten keyfim çattı vesselam. Ah bizim zamanımızda böyle bir hoca köyümüze geleceğidi ki bak burada dururmuydum. Bulduk yitirmezsek.”

(Hacı Dayı telaşla geri dönerek.)

Hacı Dayı: “Hah ... söylemesini unuttum. Bir diyeceğin var mı onu sormaya sapsmştık. Olur ya sen buranın yabancısı sayılırsın daha iyice alışamadık. Ne ekşiğin varsa bize söyle. Şimdi ya geldi ya gelecek, tembih edeyim de o gelen çocuk benim mahdumdur. Okumaya çok heveslidir. Aman hocam ne yap et, bu çocuğu fıkıhtan mı okutacaksın feraizden mi, aman buna ne lazımsa öğret de (kapı açılır Hacı Dayının oğlu Durmuş içeri girer.) Ha işte

geldi. (Oğluna dönerek) işte hocaya tembih ettim. (Hocaya seslendiğini belli eder bir tavır alır.) ister öldür ister döğ, buna lazım olanı öğret hoca. Şayet çalışmayacak olursa ben karışmam, öldür kes, ben karışmam olmaz mı?”

Hoca: “Çalışır onlar, sen hiç merak etme, Hacı Efendi...”

Hacı Dayı: (Yunusa dönerek) “Ne o dışarıda bir tellal mı var? (Kulak kabartırlar.) ... (Sahne gerisinden) “Duyduk duymadık demeyin ... Köy meydanında müf ...” (Hafiften bir tellal sesi gelir.)

Yunus: “Evet yine asker toplayacaklar galiba, aman bittik şu günlerde. Köyde iki deli bozuk kaldı. Onları da götürsünler bakalım. Başka bulacak değiller ya...”

Hacı Dayı: “Gerisine sevinmeyeceğim ama şu Memiş mi derler ne derler, bir de onun rafığı Necdet mi ne karın ağrısı var ya bunlarda gitse de şu köy melanetten kurtulsa bari. Geçenlerde “ulan sen neden gidip de müfrezelere yazılmadın” dedim, kafasını kaldırıp yüzüme ters ters bakıp ne dese beğenirsin. “Daha bizim ordu yeni düzenleniyor. Bir iki gün sonra gönüllü asker yazacaklar. Ben ona gideceğim.” Git namıssız dedim.” (Bu arada konuşulanları dinlemekten memnun bir halde Hoca tüm dikkatini vermiş durumdadır.) Hay oğlum bizim ordu sizin ordu olur mu? Hepsi bir ordudur. İslami Osmaniye’den başka bir ordu dahamı var? Dedim. “Evet var” dedi. Kafasını yeniden kaldırarak “Ben Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin ordusuna geçeceğim” dedi. Ulen dedim bir de Mustafa Kemal çıkmış bu da ne? Dedim. Şöylece (Ayağını dizinden biraz büküp Yunusa doğru biraz eğilir) yanına yaklaşarak, “padişahın orduları düşmanla iş birliği halindedir. Biz yeni ordu ile düşmanları ve onların işbirlikçilerini bu topraklardan kovup hür bir vatan kuracağız. Anladın mı?” dedi. Git oğlum git, seni şeytan çarpmış elini yüzü yıka bir abdest al dedim.”

Yunus Dayı: “Bak kepazenin yediği helvaya, zaten o keratanın etraftaki çocuklara da bir şeyler anlatmasından korkuyorum. Zehirleyip atarlar efendim.”

Hoca: “Gerçi benim demem hesapsız ama. Bunları yok etmek, ne yapıp edip köyden kazımak en doğrusu. Öyle ya, köyde bir iken iki olur, çoğalır gider. Padişah efendimizin fermanlarına karşı böyle ahlaksızlık mı olur?”

Hacı Dayı: “Senin dediğinden başkası değil hocam ama ne yapacaksın. Zaman zaman değildir. Baksana şu köyde gördüğünlerin çoğu kaçak. Kimisi de harpten yorgun geldi. İş tekrar bir müfreze daha, belki bizid ...”

Yunus Dayı: “Hocam siz derse devam edin. Bize müsaade olmaz mı?”

Hoca: “Hay hay efendim, güle güle hayırla ... yalnız şey ... tabi söylemeye lüzum yok ama çocuk falan okutur diye haber duyulmasın, bir şey lazım gelmez ama ne lüzum.”

Hacı Dayı: “Yoo onun için merak etme işine devam. Sen ne diyorsun hocam Allah’ın izniyle seni kaçak olsan bile hıfzederiz. (Sahneden çıkarlar.)”

Hoca: “Güle güle.” (Elindeki kitabı tekrar açarak) “Ne diyordum, bu okuduğum yeri, yani bir bunu değil her gün verilen dersi su gibi ezberleyip geleceksiniz. Ha bir tembihimde köyde, şorda şurda okuduğunuzu ve mektebe toplandığınızı söylemeyeceksiniz. Anladınız mı? Aman dikkatli olun.”

Hep birden: “Pekiyi hocam.”

İlyas: “Hocam neden söylemeyelim?”

Hoca: “Ha... ne derler? ‘İbadette gizli, kabahatte gizli.’”

Veli: “Hocam gavurlar evlerimize girerse ne yapacağız?”

Hoca: “Şimdi köye gelenler esas bize düşman olanlardır. Onlara Mustafa Kemalciler derler. Onlara hiç yüz vermeyeceksiniz. Bir de öbür devletlerle harp ettiğimizizler vardır. Onlara her şeyi verin şimdi onlarla dost olduk. Şimdi evlerinize gidin yemeklerinizi yiyip gelin. Aman yolda yolakta soranlara nerede olduğunuzu söylemeyin. Durmuş oğlum babana söyle bana birkaç yumurta göndersin.” (Talebeler giderler mektepte yalnızca hoca kalmıştır.)

(Kapıdan tam çıkmadan sağa sola bakıp, etrafa kulak kabartır. Sonra kapıyı örtüp içeri girer. Hoca sahnede yalnızdır. Oturduğu yerin arka yerindeki heybenin gözünden küçük bir telsiz cihazı çıkarır. (Telsizle oynamaya başladığında, sahne gerisinden telsiz sesini andırır sesler gelecektir.) “Yedi evet. Benim durumun iyidir. ... (piyesi perdeleyen o yerdeki ilgi çekecek bir köy ismi koyar.) köyündeyim. Hoca kıyafetinde talebe okutuyorum. Durum gayet iyi. Halkın çoğunluğu hala padişah tarafını tutmaktadır. Mustafa Kemal taraftarları buralarda esas olarak faaliyete geçememişlerdir. Şimdi şu saate köy alanında Kemalci müfrezeler asker toplamaktadırlar. Fakat halkın çoğunluğu çekine çekine varıyorlar. Katılanlar pek azdır. Şunlara dikkat edin: 449, 2291, 469, 26, 0314, 2311, 47, 56 nolu tepelerde tamamen askeri teşkilat vardır. Diğer yerler selamet. Ayrılmayın. (Telsizi kapatıp yerine koyar. Hemen telaşla elini kolunu sallayarak dışarıya çıkar.) (Sahne bir süre boş kalır.) (Talebeler yavaş yavaş gelmeye başlarlar. Gelenler oynayıp zıplaralar. Bazıları ellerindeki cüzlerle ders çalışırlar.)

(Bu arada sahneye Necdet’le Memiş gelirler. Necdet’in koltuğunun altında bir tomar kâğıt vardır.)

Memiş: “Arkadaşlar, yakında düşmanlar köylerimizi basacak o zaman vay halimize, vay günümüze. Biz Mustafa Kemal’in ordusuna gönüllü asker yapıldık. İçinizde bizimle bir olacak var mı?”

İlyas: “Ben varım.”

Necdet: “Başka yok mu?”

Veli: (Heyecanla canlı bir şekilde) “Bende varım.”

Durmuş: (Alaylı bir gülüşle) “Serserinin ardına mı düşülür? Hoca size ne dedi?”

Necdet: (Hışımla gelerek Durmuş’a kızar.) “Kimler serseri? Serseri senin gibi olur. Bunlar küçük mü baksana hepsi kaba dayı maşallah. Harbeden askerlere suda mı taşıyamaz? (Durmuş ağlar.)

Necdet: (İlyas ve Veli’ye dönerek) “Gitseniz de gitmeseniz de size bir tembihim var. (Cebinden Mustafa Kemal’in bir resmini çıkarır) bu adamı asla unutmayacaksınız. Anladınız mı?” Bunun adı Mustafa Kemaldir bu ismi unutmayın. Nerede duyarsanız o tarafa koşun. Anlaşıldı mı?” (Çocukların hepsi fotoğrafa bakarlar.)

Durmuş: “Bu tavsir günahdır. Ben almam. Babam duyarsa alim Allah beni gebertir. Hocada döver. (Resmi geri verir.)

Bayram: “Bende almam tavsir günahdır. (Geri verir) Adını bile sevmedim. Padişah efendimize karşı gelen adam budur. Duymadınız mı hoca ne dedi?”

Memiş: “Hani ya o hocaya dünya kaç bucak gösteririm ama misafir.”

İlyas: “Ben gidiyorum arkadaş Necdet ağabeyim nerede ölürse bende orada öleceğim.” (Yerinden kalkarak Necdet ve Memiş’in yanına gelir.)

Memiş: “Aferin sana, yürekli adammışsın vesselam. Yarın onların hali ne olacak bakalım.” (Necdet, Memiş ve İlyas birlikte dışarı çıkarlar.)

(Velinin elinde fotoğraf düşünceye dalar.)

Durmuş: (Bayramın yanına gider. Veliyi göstererek) “Bunu hocaya şikayet edelim. Elinde tavsirle mektebe gelir diyelim.”

Veli: (Kızarak) “Evet geleceğim, isterseniz beni öldürün, yine de bu adamdan ayıramazsınız. Sizin bir şeyden haberiniz yok. Memiş le Necdet her şeyi biliyorlar. Bizi düşmandan kurtaracak adam budur. Adı Mustafa Kemaldir.”

Bayram: “Hadi serseri, Necdet ve Memiş dediğin adamlar köyün en serkeş adamlarıdır. Hoca bile hoşlanmaz onlar iki serseri idi bir de İlyas gitti üç oldu. Hadi bir de sen git te dört olun bakalım. (Alaylı bir şekilde güler.)

(Talebeler münakaşa halinde iken hoca kapıdan sahneye girer.)

Hoca: “Gene ne var? Bir derdiniz olsa gerek.”

Durmuş: (Acele olarak) “Hocam İlyas kaçtı.”

Hoca: “Nereye?”

Durmuş: “Necdet’le Memiş geldi. Biz askere gidiyoruz. Mustafa Kemal derler bir adam varmış. Onun ordusuna gönüllü asker olacakmış. Ben bugünden sonra ne hoca bilirim ne de mektep deyip attı kitabını gitti.”

Hoca: (Sinirli bir tavırla, kızarak) “Serkeş adamlar, iki deli köyün numuneliği idi bir de o olsun da üç olsunlar bari. Ha... size tembihim Mustafa Kemal ismini bir daha birinizden bile duymayayım yok eğer bir duyarsam, yakarım alimallah. Kırarım her yanınızı.”

Durmuş: (Veliyi göstererek) “İşte hocam bu da onlardan, bununda kafasını çelmişler, o dediğin adamın tavsırını bile verdiler. Açta bak koynunda saklar. Bize de verdiler biz almadık. (Yanaşarak Veli'nin abasını kaldırır.) işte abasının altında.”

Hoca: (Veliye) “Gel beri bakalım. (Veli sıkıla sıkıla yaklaşır.) çıkar o tavsırını.”

Veli: (Ağlamaklı bir halde koynundan çıkardığı fotoğrafı hocaya uzatır.)

Hoca: (Öfkelenerek) “La havle ve la kuvvete, bak hele şunun pişirdiği helvaya. Ülen utanmazmısın bu tavsırını buraya sokarken?”

Veli: (Çekinmeyerek yüzünde gururlu bir tavır takınmaya çalışarak) “Bizi düşmandan kurtaracak adamı değil koynumda taşımak, ayaklarımı bile öperim.”

Hoca: “Bak namussuza, yediği naneye bak. Al sana al sana. (Diyerek tokat atar. Fotoğrafı da ovuşturarak fırlatır.)

(Bu kargaşa anında Hacı Dayı ve Yahya Efendi kapıdan girerler.)

Hacı Dayı: “Hoca Efendi galiba talebeler kargaşamı çıkardı. Yaramazlık falan mı yaptılar?”

Hoca: “Şöyle buyurun, (Telaşla) başımıza gelenleri sormayın be yahu.”

Hacı Dayı: “Hayır ola ne var.”

Hoca: “Hayırı şerri, o sizin Memiş’le Necdet ne karın ağrısı, biraz evvel buraya gelmişler. “Biz Mustafa Kemal’in ordusuna asker yazıldık, sizin de içinizden giden varsa haydin demişler. Kaz kafalı birkaçı da bunu bir nimet sayarak hemen yollanmışlar. Allah Allah hasbinallah...”

Yahya: “Vay veletler vay bak hele keratalara.”

Hoca: “Dahası da var. Bununla da kalmamışlar. Bir de tavsır dağıtmışlar. “Bizi kurtaracak adam budur aman sakın bunu unutmayın demişler.””

Yahya: “Vay gidi veletler, demek bunlarda da mı var aynı kafadan, ülen siz bu kadar akılsız mısınız? O zibidilerin lafına bakıp da insan böyle hatalara düşer mi? Tavsırın bulunduğu yerde namazda olmaz, oraya melaike de gelmez. Hanginiz o tavsır alan?”

Durmuş: (Acce sıçrayarak) “İşte” (Veliyi gösterir.)

Hacı Dayı: “Vay koca eşsek vay ... (Kulağını çeker.) Utanmadın mı, sen bunu alırken? Tavsır alınır mı?”

Veli: “Bizi düşmandan kurtaracak adam budur. (Hocanın buruşturup attığı yerdeki fotoğrafı gösterir.) onun için aldım.”

Hacı Dayı: “Hadi deli adamlar, deli çocuklar. Başımızda Peygamber döşğinde oturan padişah efendimiz var. Bizi onlardan başkası kimse zor kurtarır. Küçük müsün eşşek kadar varsın bunları, bu fesatlıkları düşüneceğine, dersini düşünsene zibidi.”

Veli: “Hocanın bir şey öğrettiği yok ki fık fık dedik fıkladık, tamam bununla okumamı olur?”

Hacı Dayı: “Sus ahlaksız çocuk, serkeş zibidi. İşte öyle ağız kırıla kırıla okunur. Sen ne bilirsin?”

(Hocayı karaltıya getirerek. Ona duyurmadan. Hacı Dayı ile Yahya konuşurlar.)

Hacı dayı: “Demek ki hoca iyi bilgili yoksa fıkıh ilminden başlamaz. Şimdiden dillerini kıracak ki sonunda iyi anlasınlar.”

Yahya: “Adamcağız bak ne kadar çalışıyor.” (Hocaya dönerek) “Boş ver hoca sen işine bak. Biz arkanda olduktan sonra evvel Allah ... bize müsaade.”

Hoca: “Güle güle efendim. Selamtle hayıra karşı.”

(Onlar mektepten çıktuktan sonra, talebelere döner.) “Utanmadan arlanmadan böyle işleri kendinize musallat edersiniz. O tavsır mektebe getirilmez. Ele tavsır alınmaz. Eve tavsır konmaz, konuldumu melaike gelmez. Haydi şu dersimizi bitirelim. Ondan sonra da dağılalım.”

(Hep birden bağırarak)

“Fık fık dedik fıkladık,

Ekmek yedik tıkladık,

Hocadan ayrılınca,

Tarlalarda zıpladık.

Hoca gelir okutur,

Annem çuval dokutur,

Şimdi hoca gelirse,

Bana fıkıh okutur.”

(Çocuklar hep bir ağızdan bağıra bağıra okurlar, hocada kafasını sallayarak onlara iştirak eder.) (Sahne hafiften karartılıp tekrar aydınlatılarak gün değişikliği belli edilir.)

Hoca: (Elindeki değneği kaldırarak vurur ve bağırır) “Dur. ... şimdi sırayla gelin bakalım. (Talebelere sıra halinde hocanın önüne gelip diz çöker.) “Bayram sen söyle bakalım.” Bayram: “Bismillahirrahmanirrahim. (Korkarak) hocam çalışacağıldım ... amma ... işte ... (Diye dazdaklar.)

Hoca: “Hani ... verilen ders nerede kaldı hiç bilmen mi?”

Bayram: “Vallahide billahi de yarına su gibi getireceğim.”

Hoca: “Vay hınzır adam vay. Demek boşa geçirdin vakti. Eh yarın seninle görüşürüz. Durmuş sen başla bakalım.”

Durmuş: (Yaltaklanarak) “Ben birazını bilemem. Baştan mı?”

Hoca: “Tabi baştan başlanacaktır.”

Durmuş: “Nasara yansur velayma yansuru, veyhabba yansur, hep yensur, toptan yensur, herkes yensuru herkes in ekmeğine yah...”

Hoca: “O ... ha... sen neler bildin neler bildin. Çok çalış hadi. Sen başla bakalım haydut Veli, bir de seni dinleyelim.”

Veli: “Nasara, ekmeğine yağ sürü sürecekle sürmediler.”

Hoca: “Oyuncak haline getirdin mektebi, değil mi eşek seni. Ben sana öyle oku dedim mi?”

Veli: “Hocam ben böyle düşmanlar memleketi çayır çayır yakarken ders okumayacağım. Bende asker olmak isterim.”

Hoca: (Kızarak) “Bak eşek herifin yediği naneye, hele... vazgeçmemişte askerlik diye sayıklar. (Diğer çocuklara işaret eder.) Yatırın şu gidiyi” (Çocuklar Veliyi yatırıp ayaklarını havaya tutarlar. Hoca elindeki değneği başlar vurmaya.) Bir daha tavsır lafını ağzına almayacaksın. Al sana, (vurur) al sana,” (vurur)

Veli: (Yüksek sesle bağırır.) “Of ... yandım, cıvardım anam, ayaklarım kabardı. Beni kurtaran yok mu?”

(Talebeler korkudan büzüşüp kalmışlardır.)

Hoca: “Dövmeyeceğim. Bir daha onu anma tavsırdan bahsetme.”

Veli: “Kendimde gelmem, tavsırda getirmem. Ben o tavsırdaki için canımı bile veririm. Beni bundan menedemezsin.”

Hoca: “Al öyleyse ... al öyleyse ... al öyleyse” (Vurur)

(Salarlar veli ayağa kalkamaz. Ağlayarak yerde büzüşür.)

Veli: “Of ... yandın Allah'ım.” (Sessiz sessiz içini çekerek ağlar.)

Hoca: (Diğer talebelere dönerek) “Gördünüz mü inadı yüzünden başına gelenleri. İşte bunların hepsi Mustafa Kemal derdinin olmasından. Buna göre kendinizi ayarlı tutun.”

Durmuş: “Ben o ismi ağzıma almam hocam.”

Hoca: “Tabi almayacaksınız. (Saatine bakar.) Şimdi dağılma zamanı geldi. Haydi dağılın gidin.”

Bayram: “Hocam dedemin selamı var. Bugün bize buyursun da beraber konuşalım akşam dedi.”

Hoca: “Pekiye geleyim ama akşam namazından biraz sonra geleyim, selam söyle.”

Bayram: “Pekiye hocam.”

Hoca: “Durmuş sen burada kalacaksın. Ben namazdan gelinceye kadar buraları süpürün. Tamam mı? Ceza sırasına Veliye süpürt buraların her yanını. (Elini kolunu sıvar.) Durmuş ıprığı getir.”

(Durmuş suyu döker, abdest almaya başlar. Ayağının acısını hissettirerek hareket eden Veli bu sırada arka tarafları süpürür. Veli hocanın asılı paltosundan anahtarı çeker. Yine süpürmesine devam eder. Hoca abdestini bitirip elini yüzünü sakalını seyirciye dönüp şöyle bir düzeltir. Paltoyu giyer dışarı çıkar. Durmuşla veli mektepte kalırlar. Hoca gelmeden kapıları kapayıp giderler. Veli durmuşa hissettirmeden kapıyı kilitlemiştir.) (Veli sahne gerisinden kapıyı kilitlerken seslendirilebilir.)

(Sahne boştur. Bu sırada sahne gerisinden hocanın sesi duyulur.) – “Durmuş aç bakalım oğlum, anahtar sendemi? ... Vay ahlaksızlar vay kilitleyip gitmişler. Gidip alayım geleyim.” (Sessizlik olur.) (Çok zaman geçmeden sessizliğin ardından. Kapı açılır, içeriye Veli, İlyas, Necdet ve Memiş girerler. Sahne karanlıktır. Gecenin olduğu belirtilmelidir.)

Necdet: (Yavaş konuşur.) “Veli neler oldu biz gittikten sonra?”

Veli: “Sorma ağabey neler oldu neler. Hoca her yanımı cıbarttı. Mustafa Kemal tavsırı var diye Durmuş şikayet etti. O da verdi ... sopayı. Tonlarla sopa yedim.”

Necdet: “Kardeşim sen hiç merak etme, meseleyi ben hallettim. Şimdi dikkat edin biraz dışarıda anlattığım gibi herkes üstüne düşen vazifeyi iyi yapsın.”

Veli: “Öyle konuşuyoruz ama hoca şimdi kapı kilitli kaldı diye Durmuşa kilidin onda olduğunu sanarak gitti. Biraz sonra gelir. Biz burada iken gelirse işler fena.”

Necdet: “Evet öyle ya hoca bugün davetli akşamda gelmez. Ama şimdikiyi bir atlatırsak tamam. Sabah erken gelir. Tamam buldum. Şimdi biz içeride iken Veli kapıyı kilitler, kendisi dışarıda kalır. Mektebin önünde durur. Hocanın davete gittiği yeri takip eder şayet hoca gelirse “Durmuş anahtarı aldıydı bilmem ne yaptı” diye bir yalan atar. Hocada gece anahtar arayacak hali yok ya davetli olduğu yere gider. Oradan da salmazlar anahtar yok diye. Bizim iş o zaman iyi. Veli sen git takip et.

Veli: “Olur ağabey.” (Veli gider kapıyı dışarıdan kilitler.)

Memiş: “Yapacaklarımızdan Velinin de haberi olsun. Veli gelinceye kadar ben hocanın eşyalarını karıştıracağım.”

(Hocanın heybesini ve orada bulunana eşyalarını karıştırıp bir şeyler ararlarken telsizi bulurlar.)

Necdet: “Durun arkadaşlar, bana yolda karşılaştığımız Kemalciler söylemişti de inanmamıştım. “Muhakkak o hoca değil casustur” demişti. Bunları yerine koyun, kurdandığı belli olmasın. (Bu sıra Veli gelir.) Ne var ne oldu?”

Veli: “Beriden varırken hoca önüme denk geldi. “Ne o haydutların arkadaşı” dedi, bende sağlığın hocam dedim. “Anahtarı Durmuş ne yaptı? O almış galiba” dedi. Bende hocam o kilitledi dedim. “Haydi ondan anahtarı al onunla Bayramın dedesi gile getirin” dedi. Bende biraz oralarda oyalandım, gidip hocam Durmuş anahtarı yitirmiş, “sabah aydınlıkta arar bulurum dedi” dedim. “Pekiye bende hemen çıkacağım da” dedi. Bayramın dedesi “bu da Allahtan bu gece ben seni salmam” dedi. Orada yatacağı anlaşıldı. Hatta şimdi uyku çekerdir. (Hafiften güler.) bende ondan sonra rahat geldim.”

Memiş: “Tamam, kırk yılda bir işimiz rast gitti.”

Necdet: “Şimdi arkadaşlar, serbest serbest sabaha kadar konuşabiliriz. Mektep bizim. Kapıyı kilitleyin ondan sonra planıma dikkat edin. Ben bugün kazaya gidiyordum. Karşıma Kemalcilerden olduğunu bildiğim bir adam rast geldi, “nereye gidiyorsun oğlum” dedi, bende hem asker olmak için Mustafa Kemal’in ordusuna müracaat edeceğim hem de bizim köyde bir hoca var. Mustafa Kemal’in aleyhine uğraşıp durur, onu ihbar edeceğim dedim. Oda “aferin delikanlı sende bizdensin” dedi. “Bende sizin köye tahkikat için geliyordum. Sen benim yolu satın aldın iyi oldu. Köyde kaç kişiyse birleşin, biz gelene kadar tertip alın. Sen geri dön o hocayı kaçtırtmayın sabaha iki saat varken köyü basacağız. Kimseyi dışarıya çıkartmadan, askere yarar her kim varsa alacağız” dedi. Bende kimseye görünmeden geri geldim. Sizlerle kavüllediğimiz üzere şimdi buradayız.”

Memiş: “Şimdi ne yapacağız?”

Veli: “Hocayı o adama şikâyet edelim.”

İlyas: “Başta derdimiz hocayı yakalattırmak.”

Necdet: “O adam bana “hoca casus olabilir” demişti.”

Hepsi hem fikir olarak: “Doğru bu köyden kimse bilmiyor. Kendi gelmiş bir adam.”

Necdet: “Arkadaşlar, sabah yakınlaşıp gelir. Biz İlyas’la gidip köy alanında gelecek adamları bekleyelim. Sizde mektepte saklanıp bekleyin. O adamlardan birini hocanın durumu göstermek için buraya getiririm. Bakalım o zaman hocanın ne olduğu bilinir. Şimdi biz gidelim. Siz burada saklanın.” (Kapıyı kapatıp çıkarlar. Sahne yavaş yavaş karartılır.)

(Perde İner.)

3.perde

(Sahne hafif aydınlanmış bir vaziyette, dekorda hiçbir değişiklik yoktur. Memiş'le Veli hafif hafif konuşmaktadırlar.)

Memiş: “Sabah oluyor nerdeyse, bizim uşaklar gelmek üzeredir.”

Veli: “Ağabey hocayı nasıl yakalayacağız?”

Memiş: “Suçüstü.”

Veli: “Nasıl suçüstü?”

Memiş: “Tabi biz bunu ... nasıl ve neresinden yakalayacağımızı bilemeyiz. İşte uşaklar bir adam getirecekler ya, o adam bizden daha akıllı bir adam olsa gerektir.”

Veli: “Hoca gelmeden gelseler bari.”

Memiş: “Tabi, o geldikten sonra ne işe yarar? Onlarda bunu herhalde düşünürler. (Kulak kabartırlar.) hah geliyorlar.

Veli: (Yavaşça kapıyı dinler.) “Aman onlar değilse kapıyı açmayalım. (Dinlerler) tamam onlar galiba.” ... (Sükût) “Parola verilmedi herhalde onlar değil.”

(Kapıya üç kere vururlar) “Tamam” (Açarlar)

(Necdet, İlyas bir zabıt içeri girerler.)

Memiş: “Çok şükür geldiniz.”

Zabıt: “Siz hemen şuraya girin (Sahnenin arka tarafında münasebetli bir yere girerler.) (Zabıt anahtarı alır, kapıyı içinden kilitler, anahtarı kapının üstündeki delikten dışarı atar. Kendisi de onların yanına saklanır.)

(Sahne boştur. Az sonra dışarıdan hocanın ayak sesleri gelir.) (Dışarıda biri ile konuşmaları duyulur.)

Hoca: “Bak Yahya Efendi, sabahleyin kalktım, anahtarı akşam ala karanlıkta Durmuş oğlan yitirmiş. Şimdide buraya geldim ki ayağıma anahtar do-laştı. Allah'ın işi bu ya yitmeyecek işte. (Kapı açılır hoca içeri girer gizlenmiş olanlardan hiç haberi yoktur. Kapıyı arkasından kapatır. Kendi kendine)

Hoca: “Bundan selamet bir zaman ya bulunur ya bulunmaz ... (Telsizi açar, etrafa iyice kulak kabartır.) Kimseler yok. (Telsizle konuşmaya başlamadan önce) Ahmak Türkler böyle karışık zamanlarda insan anasından bile şüphe etmelidir.” (Keyifli keyifli telsizle konuşur. Bu sırada gizlendikleri yerden Veli fırlar.

Veli:” Türkler ahmak değildir. Sen ahmaksın.”

Necdet: “Yobaz adam seni ... şimdi yakaladım.”

(Zabıt ve ardı sıra Memiş çıkar.)

Zabit: (Tabancayı çeker) “Kıpırdama ... yakalayın.”

(Necdet atılır yakalayacağı sırada Hoca Tabancasını ateşler.)

Necdet: “Yandım” (Yıkılır.)

(Hocanın üzerine çullanıp hemen yakalarlar.)

(Elini bağlayıp dışarı götürürlerken Veli Necdet’in yanına çöker ceketinin altındaki kan eline bulaşır. Necdet’i söyle bir sarsar.)

Necdet: “Sallayıp durma be zaten yaralandım canımı mı çıkaracaksın? Çok şükür yaram çok değil. Yardım et davran da kaldır beni.”

(Veli Necdet’e omuz verir birlikte kalkarlar, Veli Şapkasından Mustafa Kemal’in bir resmini çıkarır. Necdet yavaş yavaş sahneden çıkarken)

Veli: “İşte Hoca bu tavsır burada duracak.” (Mektebin duvarına asar.)

(Perde İner)

BİTTİ

DAVET (Komedi)

(Piyes uygulayıcısının ulaşabileceği uygun kıyafetler seçilecektir.)

(Hoca sakallı ve biraz göbeclidir. Diğer şahısları oynatıcı kostümlerine göre ayarlayacaktır.)

Sahne: (Üç dört masa, kenarda bir çay ocağı, bir pencere ve kapı olacak şekilde bir köy kahvesidir.)

1.Sahne

1.Perde

Muhtar: “Nerede imam efendi, gelmedi.

Derviş: (Saatine bakar) “Biraz sonra gelir.”

Muhtar: “Emirler yine sıkıştı Derviş, işler bildiğin gibi değil. Memleket-
te planlı kalkınma var.”

Derviş: “Kalkınma deyonda Allah müstakını versin. Hiç anlamıyorum. Ne-
dir bu iş muhtar?”

Muhtar: “Efendim devletimiz şimden geru bütün işleri sıra ile görecek.”

Derviş: “O hoo ... bizim köyün köprüsüne sıra desene kıyamette gele-
cek.”

Muhtar: “Ne diye öyle söylersin Derviş. Meselenin eni boyu senin anla-
yacağın gibi değil. Hani ya biz köy işini şöyle bir sıraya kor, önemli olanları
öne, önemsiz olanları sona alırız ya öyle olacak.

Derviş: “İşin hakikatini bende bilmiyorum desene muhtar.”

Muhtar: “Tabi işin iç tarafını anlamıyoruz. Duyduğumuzu söyledik.”

Derviş: (Pencereden bakar) “İmam geldi.”

İmam: “Selamünaleyküm ağalar. Ne oldu yalnız mı kaldınız?”

Muhtar: “Ne yapalım hoca efendi. Şöyle otura kaldık. Birazda yorulmu-
şuz, üzerine sağlık midedeki canavar yine baş kaldırdı. Karşı köyde Ömer
ağanın düğününde bir pilav yedim. Sen misin yiyen, tamamen uykuyu du-
rağı kaybettik.”

Hoca: “Muhtar pilav yağlı mı olmuş. Eti, zerdesi, hoşafı tekmiil var mı idi.”

Muhtar: “Herkesin hakkını söylemeli hoca efendi. Adamcağız çok iyi hazırlamış. Millet ağzına kadar doydular. Mum gibi yağlı etler, mis gibi yağlıca pilav, onun üzerinde pamuk gibi kıyma yığılı, ye babam ye eksildikçe doldurdular kavurmayı. Tepsinin üzerine inan olsun dört parmak yağ birikti. Zerde desen daha güzel sana nasıl anlatayım ki. Çaldık kaşığı içtik suyu hoşafı derken şiştik kaldık. Tam senin olacağın yerdi hocam.”

Hoca: “Zaten ülen böyle bir dört tarafı tekmiil karın doyuracak yere çağırmadılar. Nerede bir mercimek çorbası, bulgur pilavı, patates toplası, ayran, hoşaf yenecek bir yer varsa oraya çağırırsınız.”

Muhtar: “Evet çok düşündüm taşındım fakat çalgılı falan olduğu için çağırmadım.”

Hoca: “Yemek işine diyecek yok. Vallahi ağzım sulandı. Fakat çalgı olmamış.”

Muhtar: “Hoca Efendi bir de şunu anlatayım. Teyip mi diyorlar ne diyorlar. Radyo gibi bir alet getirip açtılar. Ağzına biz bakalım ne söyleyecek sağın solun haberlerinden diye beklerken bir zaman çalıştı. Bir de ne görelim adamcağız açiverdi. Derken efendim oracıktaki cemaatin bütün sesini içine toplamış önce ne dendiye olduğu gibi söylemeye başladı.”

Hoca: “Esağfurullah. Başımıza neler gelecek. Ülen sakın akşam olunca bizim hatun ile konuştuğumuzda olmasın.”

Muhtar: “Orasını bilmiyorum. Velhasıl böyle. Dur şunu da anlatayım. Seydalinin Mehmet yemek getirip götürürken “pilavın dibi yanmış gorka dikkat edin” diye bağırdı. Memiş de su dağıtmış. Yemekten sonra bunların sesi o aletin içinden bastı bağırtığı şaştık kaldık doğrusu.”

Derviş: “Gramofon olmasın veya radyo.”

Muhtar: “Ülen Gramofonu radyoyu hiç mi bilmiyoz. Buna teybe diyorlar.”

Hoca: “Ne ise şu Kıyamet alametlerini kapayın, konuşmayın daha iyi. Bir yerde okudum. Hangi kitap bilmem böyle düşman icadı meseleyi konuşmakta bile günah var.”

Muhtar: “Neyse bırakalım onları, gelelim beriki meseleye. Yemek yenip her şey bitti. Bir sade kahve verildi içtik. Gelini getirip güvey girmeden yola düştük. Hala midem tutar ... of ...” (Yere eğilir elini karnına bastırır.)

Hoca: “Aman muhtar beni de yakalar. Beni de tutar. O meseleden hiç kapak kaldırma. Şu güzelim dünya nimetlerinden yiyemiyoruz vesselam.”

Muhtar: “Neyse benimki ayda yılda bir tutar ona çok şükür.”

Hoca: “Evet evet ama benimki her gün tutar. Bak muhtar şu güzelim yaz günleri geliyor, vallahi ağzıma bir lokma meyve alamadım. Geçenlerde bağa uğradım, canım çekti sararmış armutlardan üç beş yedim. Üzümü de pek severim. Vallahi muhtar sen de üç okkacık ben diyeyim iki okkacık ya gelir ya gelmez, deneledim biraz. Sen misin yiyen. Burnumdan geldi doğrusu.”

Muhtar: Vallahi hocam iki üç okka iyi yemişsin. Ben o kadar yiyemem.”

Hoca: “Hani muhtar baklava hakkı için doğru söyle, şu karnımdaki ağrı olmasın emin ol ki üzümün hatırı sayılır ama. Ne yaparsın olmuyor. Canım istiyor yemeden duramıyorum mübarek taamları.”

Derviş: “Hoca Efendi benim de iştahım yok. Çok çabuk doyuyorum. Bu nedir?”

Hoca: (Gülerek dervişin dizine elini koyar) “Doğrusunu istersen, bir gün beni davet et söyle eve de kaçamak yemekler ve tombik et olsun. Senin iştahı bir açalım. Nasıl? Olmaz mı?”

Derviş: “Olur Hoca Efendi olur. Olmaz olur mu hiç olur.”

Hoca: “Ama etli, tatlılı, börekli, hamur işleri falan unutma söyle. Cenabı Allah’ın nimetlerinden bolca tadalım. Oldu mu?”

Derviş: “Oldu, oldu hocam.”

Muhtar: “İlahi Hoca yine dervişini lafının üzerine yaktın. Çok iyi oldu. Hocamızın, cuma günü sesi iyi çıkmadı, yağlansın biraz.”

Derviş: “Tamam, tamam.”

Hoca: “İlahi muhtar tam yerinden yakaladın vesselam.” (Dervişe dönerek.) “Aman ha revaniyi unutma, baklava olsa da fena olmaz. Hani şöyle şerbeti akarak, hop dedin mi tam o midemdeki ağrıyan yerin üzerine indimi oh... lokman ilacı mübarek... yine ağzım sulandı. Et olsa da tatlıdan önce yesek fena olmaz ama bulmak müşkül. Hani muhtar et dedim de aklıma geldi. Bizim partinin toplantısında bir kızartma kebab yedim, tadı damağımda kaldı... Ülen bizim partinin o ziyafetlerini unutup ta ona rey vermeyen doğrudan doğruya nankör.

Muhtar: “O yediğimiz kızartmaları unutup da dönenler hem nankör hem kafir, ülen Celil Mustafa dizin ile gözüne dursun yediğinler. Bizim partiden döndü gitti herif.”

Derviş: “Hoca Efendi ekmeğini yediği yere sırt çevirmek günah mı?”

Hoca: “Günah mı demek ne demek günahın en büyüğü. Bilhassa bizim partiye ihanet edenlere...”

Muhtar: “Bana müsaade edin de gideyim, şu işleri göreyim.” (Yerinden kalkar.)

Hoca: “Dünyanın işimi tükenir muhtar... Bende kalkacağım.” Kalkar “off... işte yine canavar girdi karnıma...off...” iki bükülerek değneğini karnına dayar. “Geçen akşam bizim kaşık düşmanı, muğaddi bir taam yapmış off... Çaldım kaşığı, çaldım kaşığı. Offf... onun da mı zararı oldu bilmem ki...offf”

Derviş: “Otur be hoca. Hem karnının ağrısı gevşesin hem de şu sohbeti bozmayın.”

Hoca: “Ülen derviş, otururum ama muhtarı da oturtursan.”

Derviş: “Otur be muhtar, ödenmiş borçlarına kefil olurum. Dünyanın işini kim tüketmişse sen tüketeceksin.”

Muhtar: “İlahi derviş sende az değilsin, yine işler kalacak.” (Der ve oturur.)

Hoca: “Ah muhtar bırak gerisini de şimdi bir tepsi pilav olsa, yanında hoşaf veya ayran. Al kaşığı geç karşısına, gel keyfim gel.” (Bacağı çelip sırtını duvara yaslar.) “Muhtar şu lafin üzerine çıkar şu tabakayı.”

Muhtar: (Tabakayı hocaya uzatıp.) “Senin tabaka ne zaman çıkacak hoca.”

Hoca: “Bayramda muhtar bayramda,” gülererek “desene kahveler derviş ağadan.”

Derviş: “üç orta şekerli.”

Kahveci: (Sahnenin biraz gerisinden) “Ortalar üç oldu.”

(İki kişi tavla oynamaktadır. Tavla oynayanlardan birisi.)

Osman: “Kahveci al bu lokumu çay ver.”

Kahveci: “Çay bir” (lokumu masadan aldığı sırada,)

Hoca: “Oğlum... kahveci... götürme o lokumu ... getir bana o cennet taamını. Biz burada kahve gürültüsünü onlar için bekleriz.” Lokumu ağzına atar. “Of... be ... içim bayılıyordu doğrusu.” (Lokum tozu olmuş eli ile sakalını sıvazlar.)

Kahveci: “Hocam parti lokumu.”

Hoca: “Hangi partinin lokumu? Oğlum.”

Kahveci: “Osman’ın partisinin.”

Hoca: “Hey Allah müstakını versin. Ülen Osman da bizim partiden ya”

Kahveci: “Hoca Efendi o parti değil.”

Hoca: “Ya hangi parti? Oğlum hani muhtarla karar aldık, köyün ekseriyeti bizim partiye rey verecek. Rey vermeyenler komşular, komşuluktan çıkarılacaktı ya.”

Hoca: “Ülen beni höcükledirdiniz dedim, parti nereden çıktı şimdi yoksa bizim partiye bir hal oldu da yeniden rey mi ala geldiler dedim, içim kalktı.”

Muhtar: “Hoca Efendi, bu oyun parasından içilen çaylara ve yenen lokum ve şekerlere haram derler.”

Hoca: “İlahi muhtar, bir işin arkasına çok düşersin, vesselam. Yemek buldun mu ye, dayak buldun mu kaç. Nohut kadar şeyin neresi haram olacak.”

Muhtar: “Yoğurt yiyeni karıştırma öylemi? Hocam.”

Hoca: “Tamam işte, bizim partiye rey vereli doğru bir laf söyledin.”

Muhtar: “Bizim partinin toplantısında, şöylece kurulup bir yemek yemiştik. Hatırlarmısın hoca”

Hoca: “İlahi muhtar, ben nankör müyüm de unutacağım. Bizim partinin verdiği daveti ölse bile unutmam. Zaten muhtar, ömründe iki şeyi hiç unutmadım.”

Muhtar: “Hangi günler bu unutmadığın?”

Hoca: “Bir bizim partinin davetini, bir de sünnet olduğum zamanı, hatta kıt hatırlarım babamın öldüğünü.”

Osman: “Hoca efendi kaç yaşında sünnet oldunuz.”

Hoca: “Yedi yaşında idim.”

Osman: “Vallahi hocam, şu oyun çayından çıktı getti. Ama alışmışız bu meretine, oynamadan edemedik. Çok lezzetli geliyor.

Hoca: “Ülen tövbe et, lezzet kelimesi iki şeyde kullanılır. Bir, yemeklerde, ikincisini de söylemem..... lezzet derken canım, canım yemekleri aklıma getirdim. Kelimesini bile söylemek tatlıdır vesselam.” (Ağzını şapırdatarak,) “Lezzet, mülezziz, lafız, izaz...”

Muhtar: “Bu günlerde davet filan yok herhalde hocam.”

Hoca: “Lafımı kesme muhtar. Davet ne gezer, yemek ne gezer. Bunları komşular unuttu muhtar.... Evet ne diyordum. Dünyaya neyin için geldik, anlatın bana. Yemek için yahu yemek.”

Derviş: “Bakıyorum da insanın ağzını sulandırdınız...”

Hoca: “Bak derviş, bizim kaşık düşmanı geçen akşam, sizin anlayacağınız benim hatun, bir mantı yapmış ama... deme gitsin. Yoğurt ve sarımsaklı, üzeri haşır haşır yağ olmuş. Mübarek öyle gitti ki, deme gitsin. Derken hatun başka bir şey yok mu dedim, demeye kalmadı arkadan hoşaf geldi, onu da mideye yolladık. Onun arkasından Hamdi ağanın ölümünde yediğimiz helvadan geldi. Çal kaşığı, çal kaşığı derken, göbek, mide ikisi bir olup burnuma değdi. Tam yatsı namazını kılarken Az kaldı hani bildiğin gibi olayızdık.”

Muhtar: “Namazı bozdum desene”

Hoca: “Dur muhtar dur Allah’ını seversen dur. Zaten lafı tam tatlı yerinde de kesersin. Hah aksi şeytan, ne diyecektim.... Yatsı namazını kılarken boza yazdım... Hatun bir yatak dedim size kalmışım.”

Muhtar: “Kalkalım mı?”

Hoca: “Dur be muhtar, dinle lafi. Az mı uyudum çok mu bilmem, güm... güm... diye kapıya vuruldu.”

Derviş: “Kim imiş?”

Hoca: “Neüzü billah, yahu lafı karıştırmayın... evet ne konuşuyordum.”

Derviş: “Ben konuştum.”

Hoca: “Evet senden evvelde ben konuşuyordum.”

Osman: “Hoca Efendi bakıyorum da hep yemeklerden bahsediyorsun.”

Hoca: “Baklava hakkı için siz konuşma usulünü bilmiyorsunuz.”

Osman: “Darılma hocam.”

Hoca: “Darılacak ne var oğlum, amma, bir adam konuşurken sen dinle. Hiç ömründe adabı erkaniyye duymadın mı?”

Osman: “Garson... hocaya bir çay ver.”

Hoca: “Bırak çay falan içmem.”

Osman: “Neyse çayın yerine bir lokum olsun. Getir garson.”

Hoca: “Hayret doğrusu, bu yaştaki adam adabı erkaniyye bilmiyor...” (Garsona dönerek.) “Getir oğlum bakalım o tathiyı bakalım.” (Garson getirir, hoca ağzını havaya kaldırarak lokumu atar. Sakalını sıvazlayıp.) “Elhamdülillah. Neyse, bırakında konuşayım.”

(Hepsi bir ağızdan) “Konuş hocam konuş...”

Muhtar: “Hoca bizim gençler böyle usulleri bilmezler. Kusurlarına bakma.”

Hoca: “Güzel... her gün benim konuşmama kulak verselerdi, dinlerini öğrenirlerdi. Ne demiştik... evet ... kapı vuruldu. Elbisem falan giyinikti zaten.”

Osman: “Hoca davete gittiğini naklediyor.”

Hoca: “Vallahi çıldıracağım. Ne demiş peygamberimiz; efendim... Bilir misiniz? Yooooo nereden bileceksiniz. Bir kişi laf ederken sen dinle, laf etme, laf bitince laf et, buyurdular. Hadisi şeriftir bu. Neydi o? İzaca... neydi canım... unutturdunuz vallahi.”

Muhtar: “İzaca ayettir canım.”

Hoca: “Ne ise sonra hatırlarım.”

Muhtar: “İlahi Hoca Efendi, dünyada seni laf altında bırakamayacağız.”

Hoca: (Gülerek) “Yooo muhtar, senelerce medresede sarık sallayalım, üstelik bir de avam sınıfına rüsvay olalım, öylemi?”

Osman: “Muhtar, be kardaşım, köyün sürüsünün köpeği yoktur, bunun bir çaresine bakalım.

Muhtar: “Şu tarla tapan işi bir bitsin, hepsinin çaresine bakacağız.”

Hoca: “Bıktım... Allah müstahakkını versin, bir yandan karnım ağrıyor, bir yandan sizin tarlanız tapanınız, köpeğiniz, ülen laf ağzımda kaldı. Akşamki hamur işlerinin ağrısı hala devam ediyor. Haaa nerde kalmıştık, kapı güm güm diye vuruldu. Kalktım kapıya geldim. Tam kapıyı açtım, baktım karşımda pala bıyıklı birisi var.

(Bu sırada kapıdan Yusuf içeri girer, telaşlı telaşlı.)

Yusuf: “Muhtar emmi eli çantalı, benim boyda falan bir adam geldi. Sizi soruyor.”

Muhtar: “Bizim particilerdendir herhalde.”

Hoca: “Yahu... bizim partinin yakınlarda seçimleri var mı?”

Muhtar: (Yerinden kalkar.) “Bakalım kim? Şimdi anlarız.”

Hoca: “Kim olacak bizim particilerdendir. Onlar değilse, züppenin biri, belki de öğretmendir. Belki sağlıktır. Belki de postacıdır. Şimdi anlarız, hırına mı geldi yoksa millete yeni iş bulmaya mı geldiğini.”

Yusuf: “Bizim köye hırlı adam gelmez ya para isteyecek ya da okul işi var.”

Hoca: “Ülen Yusuf gelmez gomaz ol. Kim züppe olacak olursa olsun. Tam lafin kaynaklı zamanında bozdun dağıttın. Yemeklerden bahsedecektik. Haa iyi aklıma geldi. Oğlum Yusuf bak da o gelen adama odada yemek falan korrarsa bana bir haber kaçıırver.”

Yusuf: “Olur hocam olur.”

Osman: “Hoca Efendi muhtar senin adamın nasıl olsa öyle bir kaçamak yemek olursa seni çağırır.”

Hoca: “Nereden çağıracak, kuru kuruya muhtar arkadaş öyle yerlerde beni hatırlamaz bile. Neyse şu misafire bakalım.”

*Perde iner. *

(Burada birinci perdeyi kapatıp ikinci perdeye geçilebilir.)

(Muhtar misafiri alıp kahveye girer.)

Muhtar: “Komşular bu bey doktordur. Kazamızın yeni doktoru, köyleri geziyor.”

(Hepsi ayağa kalkıp, bir ağızdan) “Sağ olsun. Hoş geldi sefa geldi.”

Hoca: “Hoş geldiniz doktor bey, hepimizde hasta idik ne iyi oldu.”

(Sıra ile oradakilerin hepsi doktora ayrı ayrı) “Hoş geldin.” derler.

Doktor: “Hoş bulduk.” (Muhtara dönerek) “Köyde hasta var mı.?”

Muhtar: “Var efendim.”

Doktor: “Kimler ise hasta hemen çağıralım ben onları göreyim.”

Muhtar: “İşte burada efendim. Birisi hoca birisi ben.”

Doktor: “Peki muhtar şikâyetin nedir?”

Muhtar: “Midemden efendim.”

Hoca: “Doktor Bey muhtarında öyle oluyor ama, benimde yemeklerden sonra kursağım kaynıyor. Muhtar midem dedi, mide değil kursak.”

Doktor: (Gülerek) “Muhtar doğru söyledi. Kursak değil midedir. Kursak iki ayaklı hayvanlarda olur.”

Hoca: “Bizde iki ayaklı bir hayvanız.”

Doktor: “Ben kuşları kastediyorum. Peki muhtar şöyle uzan bakalım... (elini karnına basarak) Acıyor mu?”

Muhtar: “Hayır.”

Doktor: “Şurası?”

Muhtar: “Of...”

Doktor: “Tamam anlaşıldı, sende mide çıbanı var. Çok perhiz etmen lazım. Şimdi bazı ilaçlar yazacağım. Onları hemen alır perhize başlarsın.”

Muhtar: “Allah ömürler versin beyim. Hangi yemekleri yiyeyim?”

Doktor: “Çay, kahve, sigara içme, tanelileri, etlileri, ekşileri, acıları, kızartmaları, ağır tatlıları ve yağlıları katıyen yemeyeceksin. Hafif yemeklerden, çorba, muhallebi, sütlaç, ıhlamur gibi hazmı kolay olanları yiyip içeceksin.”

Hoca: “Muhtar... şöyle yemekler gözünün önüne gelse bile ağzını sulandırıcaksın ve sabredeceksin. (Güler.)

Doktor: “Peki... gel hocam bakalım.”

Hoca: “Süphanallah... (Der ve yatar.)

Doktor: “Elimi bastığım yer acıyınca haber ver.”

Hoca: “Tamam beyim. İşte o canavarın üstüne bastınız.”

Doktor: “Tamam Hoca Efendi. Mideniz sarkmış ve çıban olmuş. Şimdiye dek niçin bir hekime görünmediniz?”

Hoca: “Göründün doktor bey. Bundan tam kırk altı sene evvel asker ocağında bir hekime göründüm.”

Doktor: (Gülerek) “Evet... şimdi benim söylediklerime dikkat et. Süt, taze yoğurt, komposto, çok az ekmekten başka hiçbir şey yemeyeceksiniz. Bu suretle belki de rahat edersiniz.”

Hoca: “Doktor Bey, zati alinizden bir ricada bulunacağım. Yarın rahmetlik İbrahim ağanın daveti var. Malum burada adettir. İlk oğlu olanlar köyün ileri gelenlerini davet eder. Helvalı, köfteli, etli, pilavlı, kızartmalar üzerinde, zerde sağ tarafta yemeyenin yiyesi gelir. Kısacası dört tarafı mamur bir davet olur. Ben bu davetten sonra perhize başlasam olur mu?”

Doktor: “Bence hava hoş. İstersen bayram yemeğini de ye perhize ondan sonra başla.” (Gülerek)

Hoca: “Hay sağ olasın, temiz adam evladı vesselam. Sahi bayram yemeğini hiç düşünmemiştim. Bayramdaki dünya taamlarını da yiyelim bakalım ne olur.”

Doktor: “İlla perhiz yapacaksın diye başına nöbetçimi koyayım, benden söylemek.”

Hoca: “Allah senden razı olsun beyim, öyle ya etli, pilavlı, güllaçlı, kadayıflı, bayramlar ve davetler, on paralık bir hastalık için, yabana atılmaz ya?” (Sakalını sıvazlayarak) “Sahi doktor bey aklıma geldi de sende bizim partiden misin?”

Doktor: “Hayır Hoca Efendi ben hiçbir partiden değilim. Memleketi hangi parti iyi idare ederse onun partisindenim.”

Hoca: “Aferin doktor bey işte çok beğendim. Memleketi en iyi bizim parti idare ettiğine göre, sende bizim partidensin.”

Doktor: (Muhtara dönerek) “Köyde sıtma, tifo, tifüs gibi sâri hastalıklar var mıdır?”

Muhtar: “Öteki saydığınız hiçbiri yok, yalnız sâri hastalık olarak çolak Ahmed’in oğlu ile ibiş Şakir’in oğlu var. Baksana sararıp solup giderler.”

Hoca: “İlahi muhtar, Süphanallah, ülen muhtar onlar bizim partiden değil, gebersin deyyuslar. Doktor bey muhtarın dediğine bakma, vallahi bu adamlar hiç işe yaramazlar. Geçen seçimlerde bize zıddına rey attılar. Bakmayın bu mendeburların hastalığına. Şuradan etli, tatlı bir yemek yiyin çekin gidin, vesselam.”

Doktor: “Bırakın lafi. Fazla konuşmayın. Köyde sara hastalığı demedim, bulaşıcı hastalık var mı? dedim.”

Muhtar: “Bulaşıcı hastalık yoktur. Bulaşıcı dedin de anlamadık. (Hocaya dönerek) “Hoca Efendi buraya kulak ver. Bak doktor bey ne diyor? Bizler, malum ya cahil insanlarız. Sizler müderris insanlarsınız, anlarsınız.”

Hoca: “Peki muhtarım.”

Doktor: “Ne oluyor Allah aşkına? Ben Fransızca mı konuşuyorum? Köyün hijyeni bakımından birkaç soru sorup hemen gideceğim.”

Hoca: “Peki beyim, yemek yemeden falan salmayız. Muhtarın birkaç arısı var, şöylece bir taze tarafından bal yiyelim. Senin yanında bizde doyalım.”

Doktor: “Yoo..., katiyen istemem, yemek falan yemeyeceğim, karnım tok.”

Hoca: “Yalnız doktor bey yerseniz de sağ olunuz yemezseniz de fakat arada anlamadığım bir lakırtı geçti. Hijyen dediniz, bu ilmi tabiiye mi? İlmî adabiiye mi? İlmî hendese mi? Yoksa ilmi fıkıh veya İlmî kazmir mi?”

Doktor: (Kızarak) “Efendim ben buraya medrese dersi vermeye gelmedim. Köyün sağlığı nasıl?”

Hoca: “İyi efendim.”

Doktor: (Elindeki evrakı muhtara uzatır.) “Muhtar şu kâğıdı imza et... (Muhtar imzalar)” Oldu tamam. Fazla zamanım yok. Karşı köye de uğrayacağım.” (Yerinden kalkar.)

Hoca: “Olmaz doktor bey, yemek yemeden gidilmez, karşı köyde karın doyuracak adam yok. Hani ya, misafir var diye her şeyi suya döktük. Vallahi doktor bey bizim muhtarın yeni karısı kasabalıdır. Çok güzel yemekler yapar, kaçırmayalım şu fırsatı.”

Doktor: “Sağ olun, hiç iştahım yok. Haydi Allaha ısmarladık.”

(Hepsi ayağa kalkarlar) “Güle güle doktor bey...”

*Burada perde indirilebilir. *

Hoca: “Gelin komşular, lafımızın bittiği yerden başlayalım. Doktorda da zerre kadar akıl varsa tükürün yüzüme, ülen, herif ne güzel kaçamak yemek yiyecekte olmaz dedi dayandı. Serseri adam tıka basa şu balla bari karnını doyur.”

Yusuf: “Hocam onlar bilgili insanlar, midelerini yormak istemezler.”

Hoca: “Öyle bilgililik bata kalsın, can boğazdan gider vesselam.”

(Muhtar kapıdan içeriye girer.)

Muhtar: “Ülen, doktoru gönderinceye kadar ak ile kararı seçtim.”

Hoca: “Muhtar, doktora sormayı unuttuk, bazı yemekler var ki, yemeye doyum olmaz, bu da mideye zarar mı?”

Muhtar: “Doktor çok kibar vesselam, ayrılırken beni çağırdı, ülen muhtar, köyü çok pis gördüm, bir hastalık falan olursa yaz, dedi. Unuttuğumuz bir şey olursa hemen sorarız.”

Hoca: “Bu müjden değdi muhtar, hemen yazalım. (Kahveciye dönerek) Bir kalem, bir kâğıt oğlum.”

Muhtar: “İlahi hocam, bu kadar acelecilik olmaz, adamcağız yüz metre bari gitsin, daha yeni kalktı yanımızdan.”

Hoca: “Canım, muhtar seninki de laf mı ne? Varıp da bana cevap vereceğim diye kürek kazma ile çalışacak mı? Yazdığım yemekleri ye veya yeme diyecek, vesselam.”

Muhtar: “Sabret hocam kâğıda falan lüzum yok, birkaç gün müsaade et. Köyün telefon işleri ayarlanıyor. Bir dakikada bir manyota ile soracağımızı sorarız.”

Hoca: “Ülen muhtar, sende akıl dediğin kışık elbise gibi, kat kat vesselam.”

Muhtar: “Ya sen, ne sanırdın? Bir hocalığı bilmem, onun da her tarafını bilirimde, yalnız hutbeden konuşamam.”

Hoca: “İşte bütün mesele o, hocalık orada belli olur. Bende oraya çıktığımda bülbüller gibi öterim. Cuma günü dersimiz, Müslümanlık da rızıktır. Allah izin verirse size güzelce anlatacağım.”

Yusuf: “Hoca Efendi cuma günü hutbeye çıktığında yine, yemeklerden mi konuşacaksınız?”

Hoca: “Oğlum Yusuf rızık demek, yemek demektir. Mesela bir aşçının yanına girdiğin zaman, (ağzını şapırdatır.) baklava hakkı için ağzım sulandı, yemekler aklıma geldi yine. Evet, ne diyorduk, bir aşçının yanına girdiğimizde, (Ağzını şapırdatır.)

Muhtar: “Ne oldu hocam, limon mu aklına geldi?”

Hoca: “Dur be muhtar şu adama fetva vereceğim. Evet baktın ki çorba canın istiyor. Sorarsın, çorbalardan hangileri var diye. O sana anlatır. Bulgur çorbası, hirye çorbası, pirinç çorbası, telli güllü şehriye çorbaları, işkembe, düğün, midye, mercimek, balık, sebze, terbiyeli terbiyesiz çorbalar var hangilerinden istersiniz? der. Bir tanesini ister ve yersiniz. İşte bu, bir rızıktır.”

Yusuf: “Hoca Efendi, nefis bu ya, hepsinden canımız isterse ne yapacağız?”

Hoca: “Oğlum bu vücut öteki dünyada bizden şikayetçidir. Hepsinden yiyeceksin vesselam. (Eliyle kaşığı işaret ederek) Şimdi olsalar da mübareklerle çalsak kaşığı, hörp hörp indirsek mideye, fakat yok.”

Yusuf: “Vallahi bizler yemek bakımından sıfırız. Yediğimiz ne var ki? Bulgur, mercimek, patates, ayran tamam...”

Hoca: “Oğlum, sizde düşünce yok ki, köyde ağzı ilimli adamlardan hacıdır, hocadır evlere davet edelimde bir dua buyurtalım hem bizde kaçamak

yemeklerden yiyeceğim hem de bereketi artsın demiyorsunuz ki, nerede bir öğretmen, postacı, doktor, kaymakam geldi mi revanisi, tavuk kızartması, ballar tepsi tepsi yığılır. Sıra hocaya gelince dayanırsınız ayranla bulgur pilavına, tarhana çorbasına.”

Muhtar: “Hoca Efendi, kusura bakma seni kendimizden diye öneme almıyoruz.”

Hoca: “Ama bir işiniz düştü mü, hoca bir kurtağzı bağlayıver, hoca bir muska yazıver, efendim bir üfürüver derken, bin derde deva bul der durursunuz.” “Geçenlerde muhtarın camızı yitti, işte kendisi burada, babalı boynuna nasıl oldu? Bir kurtağzı bağladım. İki gün sonra camız sapasağlam çıktı geldi. Öyle olmadı mı? Muhtar.”

Muhtar: “Doğru, camız iki gün sonra dağdan bulunup geldi.”

Hoca: “Ya... gördün mü? Bir baytara gitseydin, hasta olsa da en azından elli lira verecektin. Ama beni bir çayla savdın.”

Muhtar: “Tabi ya yerler gökler dua ile,”

Hoca: “Evet neden bahsediyorduk. Kör şeytan unutturdu, ha evet yemeklerden bahsediyorduk. Konuşması bile tatlı mübarek taamların.” (Ağzını şapırdatır durur.) Muhtar size bir soru; bir adam lokantaya girdi, çorbaları sordu, onlarda saydılar, beş on türlü çorba varsa hepsinden de gönül istiyor. Hepsinden yese de yetmeyen ol adamın, ne yapması lazımdır?”

Muhtar: “Bir tanesinden yerim, sabreder çıkar giderim. “Boğaz senden aşığı tep gitsin daha aşığı” derim tamam.”

Hoca: “Olmadı muhtar.”

Yusuf: “Fakirlik serde olunca, ne yapacak lokantaya, gitmesin daha iyi.”

Hoca: “Bilemedin Yusuf, daha başka bilen var mı?”

Osman: “Karnım doyasıya yer, çıkar giderim.”

Hoca: “Bilemedin.”

Muhtar: “Biz bilemedik sen söyle hocam.”

Hoca: “Çok cahilsiniz, bunu bilemeyecek ne var ki, garsonu çağırırsınız, büyükçe bir kaseye hepsinden birer parça koydurursunuz, çalarsınız kaşığı vesselam.”

Osman: “Ama hocam çorbanın biri ekşi, biri tatlı, biri tuzlu, hepsi karışınca lezzeti mi kalır?”

Hoca: “Ülen oğlum, ayrı ayrı yesek de aynı yere gidecek, karıştırıp yesek de aynı yere gidecek.”

Osman: “Evet karnımızda karışacak.”

Hoca: (Karnını tutarak) Of... yine başladı. (Kalkar kıvranmaya başlar.) Of... of... (Kahvenin içinde kıvranmaya başlar.) of... of..."

Muhtar: "Hoca Efendi bir kaşık kahve veya soda yut çok faydalıdır. (Kahveciye dönerek) getir oğlum."

Kahveci: "Buyur hocam, sahi muhtarın dediği çok doğrudur. Geçenlerde kayınvalideyi de tutmuş, hemen kestirdi attı."

Hoca: "İlahi kahveci, bu mübareği biz bilmez değiliz. Kırk yıldır atarım, ama acı mübarek. (Sodayı yutar.) Öf... ekşimi desem, acımı desem bilmem, tuhaf bir tadı var nemrudun."

Kahveci: (Hemen bir lokum alıp hocanın ağzına yaklaştırır.) "Buyur Hoca Efendi ağzın tatlanıversin."

Hoca: (Lokumu alır ve yutar, elindeki lokum tozlarını sakalına sürerek) "Git hay oğlum, vereceksen biraz büyüğünü bari ver. Dişimin kovuğuna bile yetmedi."

Kahveci: "Hoca Efendi fabrikası öyle yapmış, hepsinin kalıbı birdir."

Hoca: "Böyle paklavumu olur? Yapmaz gomaz olun. Lokum dediğin yalnız yumruğun kadar bari olmalı. Girdiği yeri sevdirmeli evlat."

Muhtar: "Geçmedi mi hocam?"

Hoca: "Nereden geçecek muhtar, şu lokum biraz bastırdı."

Muhtar: "Kahveci; oğlum bir lokumda benim hesaptan ver hocaya."

Kahveci: "Buyur hocam"

Hoca: "Ağzına tat olsun muhtar." (Lokumu yer.)

Yusuf: "Kahveci... bir de benim hesaptan ver hocaya"

Kahveci: "Lokum bir... Buyur hocam..."

Hoca: "Vücuduna sıhhatler olsun Yusuf..."

Osman: "Kahveci... benim hesaptan muhtara ve hocaya çay yap."

Kahveci: "Demli iki oldu... Biri üç şekerli..."

Muhtar: "Hoca Efendi, soda faydalıdır ama lokumları yemesen iyi olurdu."

Hoca: "Ne anlatırsın muhtar lokum cennet taamıdır. Panzehir vesselam."

Kahveci: "Buyur hocam... Buyur muhtar." (Lokumları verir.)

Hoca: "İlahi muhtar, her zaman lokum mu yeriz, bir oldu vesselam."

(Komediye devam edilip kısa süre sonra perde iner.) (İşaretli yer aradan çıkartılıp piyesi sahneleyeninin isteğine göre akışı değiştirilip devam edilebilir.)

Muhtar: "Neyse benim biraz işim var."

Hoca: “Bende gideyim bakayım bizim hatun akşama ne hazırladı. Allah verseydi de şöyle tatlı tuzlu bir şeyler yapsaydı. Ama hiç zannetmem yapmaz hınzırın kızı. (Kalkar bir adım atar.) of ... karnım fena muhtar.”

Muhtar: “Hocam boğazına parmak sal için boşalsın. Ben çok yaparım. Çok faydası olur.”

[**Hoca:** “Fe süphanallah gidiyorum komşular. Yedik içtik hakkınızı helal edin. Of ... bir hoş oldum.” (Yere yığılır.) (Piyese devam edilecekse hoca fenalaştırılıp yere yığılmaz.)

((()))

Muhtar: (Osman’a dönerek) “Osman haber ver hemen hastaneye atalım.”

(Piyese devam edilip kısa süre sonra perde iner.) (İşaretle yer aradan çıkartılıp piyesi sahneleyenin isteğine göre akışı değiştirilip devam edilebilir.)

Muhtar: (Osman’a dönerek) “Osman haydi çeşgi hazırla hocanın durumu fenalaştı hocayı hastaneye atalım.”

Osman: “Peki muhtar.” (Hemen çeşgi hazırlamaya gider)

(Muhtar Kahveci ve Yusuf bir olup hocanın koluna girerler. Bu sırada, sahne gerisinden uzun uzun eşek anırması duyulur.)

(Bu sahne oynanmışsa piyes burada biter.)

(Perde iner)

((()))

(Hoca hastaneye kaldırılmışsa 3 perdeden oyun başlar.)

Muhtar: “Neysel benim biraz işim var. Malum ya, seçimler yaklaşıyor. Biraz hazırlıklı bulunalım. Akşam sabah bizim partidekiler gelecek.” (Zıddiyet var.)

Hoca: “Muhtar bizim partiyi nasıl görüyorsun?”

Muhtar: “O hoo ... lokum gibi kazanacağız hocam.”

Hoca: (Gülerek) “Tabi kazanacağız... Komşulara söyleyelim reylerini başka başka yerlere vermesinler. Bizim partiye... Bizim partiye.”

Osman: “Ne münasebet hocam, herkes reyinde hür değil mi?”

Hoca: “Bal gibi hür değilsiniz, illa bizim partiye vereceksiniz. Oğlum valahide billahi de gittiğiniz yol yanlıştır. Bir sürü neidiği belirsizin arkasına düşmüşsünüz.” “Ve süpanallah” (Alay eder gibi bir tavırla) “Neymiş de başa bu parti geçerse, işi çoğaltacaklar, herkesi müsavi tutacaklar. Ülen Allah bile insanları müsavi yaratmamıştır.”

Osman: “Sizin parti ne yani? Ne yapıyor?”

Hoca: “Ülen hay nankör, her şeyi bolarttı. Gavurlardan yığın yığın yiyecek, içecek, kullanacak malzeme çekip geliyor senin gibi nankörlere yediyor. Daha ne yapsın?”

Osman: “Kahrolsun o gavurlar bizim kanımızı emiyorlar. On paralık yardım yapıyoruz diyerek servetlerimizi atalarının malı gibi sele serpe yiyip içiyorlar.”

Hoca: “Osman kendine gel. Onların dinine sözüm yok. Biz onların dirisiyiz.”

Osman: “Bir gün gelecek, onları arkalarına bakarak bu memleketten çıkaracağız. Kendi mallarımızı kendimize.... Kendi yağımızla kendimiz kavrulacağız.”

Hoca: “Halt etmişsin, neyin var da neyle kavrulacaksın?”

Osman: “Hocam çok ileri gitme, sizlerin bu işlere aklı ermiyor. Gidinde öğretmene bir sorun bakalım.”

Hoca: “O olduğunda iyi bir tarağın bezi değil ki. O da senin gibinin biri. Öğretmen dedi de aklıma geldi. Geçenlerde bir mazbata için okula uğradım, tam kapıya gireceğimde muallimin karısı arkamdan bağırды. Hoca efendi, ders zamanında içeri girilmez dedi. Doğrusu hayretime gitti. Ülen Allah'ın huzuruna mı giriyoruz da bu kadar sıkı oluyor dedim ve kapıya oturdum. İçeriye kulak misafiri oldum. Çocukların gürültülerin arasında yüksekçe bir çocuk sesi duyuluyor. “Atam atam” diye bağırmaya başladı. Bu atam atam lafi ne olacak? İşte bunları kafaya yazıyorum. Bizim partidekilere bunu söyleyeceğim.”

Osman: “Canım bu iş bir vazifedir. Çocukların kafasına iyi girmesi için olmuştur. Belki de kapı açılınca kafaları bozulur.”

Hoca: “Bırakın canım Allah aşkına, ben camide hutbeye çıktığım zaman elli kere kapı açılır kapanır, benim kafam karışmaz da on paralık zibidilerin kafası mı karışacak.”

“Sonra ikinci kızdığım bir mesele de bacak kadar sıpalar suphanekeyi bilmezler. Hepsini atam atam diye çıkıp okuyorlar. Bu da ne olacak bilmem.”

Muhtar: “Derste girilmez meselesini bilmem, yalnız... O atam atam dedikleri Atatürk'ün arkasından şiir okuyorlar.”

Hoca: “Ve suphanallah, kıyametin alametleri bunlar işte. Bizim bildiğimiz Allah'ın emri fermanı, bir kişinin iki atası olur. Biri Âdem atamız, diğeri de babamızdır. Bunlar bir de üçüncüyü nereden buldular geldiler? Muhtar söyle muallime sübyan çocuklara böyle şeyleri öğretmesin.”

Muhtar: “Yine bir söyleyelim ama bu atam atam lafi çoktandır var.”

Hoca: “Oğlum Yusuf, sen hiç lafa karışmadın, sen bizim partiye rey vereceğine yemin et.”

Yusuf: “Yemin etmemde, kendi partimden ayrılmamda.”

Hoca: “Öyle ise ya bizim partiye rey vereceksin ya da çay paraları senden.”

Yusuf: “Hoca Efendi beni çay parasından falan çekinip de sizin partiye rey verir sanma. Zararı yok bütün çay paraları benden olsun yalnız, dinimden dönerim, partimden dönmem.”

Hoca: “Tövbe de ... Kafir oldun tövbe et. (Kızarak) Kalk deyyus şuradan.”

Yusuf: “Ne münasebet günah mı işledik de tövbe edeceğiz. Sonra, lafını geri al. Deyyus diye kime diyorsun?” (Kızarak ve yerinden kalkar.)

Hoca: “Tabi günah işledin, hem de günahı kebaîr.”

Yusuf: “Sıkılmadan, köyün eşrefi olacaksınız, bir de deyyus diye hitap ediyorsunuz.”

Muhtar: “Bayacağıca sizin partidekiler deyyustur. Daha diyeceğin var mı?”

Yusuf: “Ne olursa olsun, günahla olsa, deyyus da olsak, bizim parti partimizdir. Sizin partiye ölümü bile götürmesinler.”

Muhtar: “Pekiye şimdi gubuz gubuz atarsın, yarından sonra Ziya ile aranda inek davası var. Ülen haklı olsan haksız olsan da senin gibi itikatsız partilere gidenlerin cemaatte yeri yoktur.”

Yusuf: “Bana kötü laflarla, inek davasını kaybedeceksin tehditleriyle kendi partinize döndüremezsiniz.” (Kızarak) “Bildiginizi yapın.”

Muhtar: “Ülen ne kızılıyorsun koca köyün imamı ve muhtarı var karşında, basbayağı reyini bizim partiye vereceksin.”

Yusuf: “Ölürüm veya bu köyden göçer giderim yine de vermem.”

Muhtar: (Kızarak) “Sorarım sana...”

Hoca: “Oğlum Yusuf, kocaman köyün muhtarı ve ağasına ve dahi bana da her ikimize de karşı geldin. Kalk ikimizin de elini öp. Size döndüm de. Özur dile.”

Yusuf: “Katiyen, reyimde hürüm. Kimsenin de elini öpmem. Zaten bu ağaların ve zenginlerin ellerini öpmeyeceğiz diye bu partinin arkasına düştük.”

Muhtar: “Ülen utanmadınız kocaman köyden iki kişi Osman’la sen sü-rüden ayrılır gibi başka partiye gittiniz. Bana reis konuştu köyünüzden hiç çürük çıkarmadan bizim partiye dökün reylerinizi sizin köprü Allah’ın izni ile yapılacaktır dedi. Ben şimdi ona söz verdim. Bu listeye bakınca herkesten

ayrı iki rey başka yere gitmiş. Olur mu bu kepezlik. Daha düne gelinceye kadar bağımda bostanımda çalışıp ekmeğimi yedin. Zehirle zıkkım olsun verdiğim paralar.”

Yusuf: “Kızmaya hakkın yok. Çalıştım da yedim. Bedava yemedim. Alnının teri.”

Muhtar: “Ülen Yusuf, seni bu köyde yaşatırsam bütün alem yüzüme tükürsün. Banada muhtar Mehmet Ali ağa demesinler. Bugünden itibaren, davarınızı davardan, koyununuzu koyundan, çoluğunu çocuğunu da köyden süreceğim. Saçını başını yoldurmazsam yazıklar olsun bana...”

Yusuf: “Bildiyini yap, zaten bir amele parçasıyım, nerede bir yarım ekme bulur da yersem orada kalırım. Gençliğimi ve ameleliğimi elimden almazsın ya.” (Öfke ile kahveciye) “Al şu çay paralarını...”

Muhtar: (Ağzındaki piposunu uzatarak) “Alma şu köpeğin parasını, nihayet bir amele parçası. Yarım ekmeğe muhtaç aç köpek. Kocaman köyün ağası ile sidik yarışına girdi. Utanmaz herif baban ölüncüye kadar hizmetimi tuttu. Ekmeğimi yedi. Sen benim ekmeğimle büyüdün. Adam olmuş bir iki kuruş para kazanmakla karşıma çıkmış. Senin bedelini veririmde keyfime bakarım.”

Yusuf: “Çok ileri gittin muhtar, işi vukuata dökmeyelim.” (Kahveciye) “Al kardeşim çayları ben sipariş ettim.”

Kahveci: “Alamam Yusuf ağanın izni olmadan alamam.”

Muhtar: “Bildiyini başına geçiririm defol deyyus şuradan.” (Kolundan tutup dışarı iter.)

Yusuf: “Atamazsın bende bir insanım.”

Muhtar: “İnsanmış, sen bir eşek çobanısın, çiftliğimdeki eşekleri emanet ederde güttürürdüm yazık benim kafama.”

Yusuf: “Ben senin işinde çalıştım, sende bana para verdin. Hepsi bu kadar. Senin işin olacağına giderim müteahhit Durmuş beyin işinde çalışırım.”

Muhtar: “Vallahide billahi de akşamüzeri bekcüyü gönderip, şimdiden Durmuş beye mazbata yazacağım. Kötü ahlaklıdır, hırsızdır. Demezsem tükürün yüzüme.”

Yusuf: “Durmuş bey olacağına başkası olur.”

Muhtar: “Ona da aynı muameleyi yürüteceğim. Adım adım takip etmezsem yuh olsun. Seni aç öldüreceğim. Çoluğun çocuğun ricacı gelecek.”

Yusuf: “Devlet baba sağ olsun, devlet işine girerim.”

Muhtar: “Onlarda iyi hal kâğıdı isterler. Ben bilirim yapacağımı. Fazla konuşma aç köpek...”

Hoca: “Oğlum Yusuf neden bu kadar irileşirsin, karşıdaki köyün ulusudur. Sen nereye gitsen bu adam yularımızı salmaz. Elini öp özür dile. Sen bilirsin de? Düşün bir kere. Yarından tezi yok seni köyden çıkaracak, girdiğin işte de takip edecek, kötü damgasını da basacak. Tanenin döne döne geleceği yer değirmendir. Sen bir baldırı çıplaksın, koskoca bir ağa, hem de muhtar... karşı gelmesen iyi idi.”

Yusuf: “Öleceksek ölelim, ne bu Allah aşkına, insan mıyız hayvan mıyız? Belli değil.”

Muhtar: (Çok sinirli bir şekilde) “Kafa tasımı iyice attırma, tepene bir vurur gebertirim. Kaç lira cezanız varsa öderim vesselam. Yarından tezi yok, köyden çık. Bir söylerim tamam.”

Yusuf: (İşi büyütüp kavgaya dönmemesi için başını eğerek) “Giderim.”

Muhtar: “Kalk Hoca kalk beş paralık bir zibidi ile zamanı geçirdik. Şimdi bizim partililer gelesi oldu.” (Saatine bakarak) “O hoo... zaman tamam, kasabadan hareket etmişler.” (Kahveciye dönerek) “Demlikleri yıka, çayı hazırla, Kaba Mehmet’e haber et kuzuyu kesin, hazırlayın. Sonra, kaç tane çay parası olursa yaz. Senin bütçe parasının yerine sayalım, makbuzunu keselim.”

Hoca: “Kuzu deyince aklıma geldi. Böbreğini bizim eve gönderiversinler.”

Muhtar: “Bak bunu unutma, ciğer, böbrek, sakatat, işkembesini de hocanın evine gönderiver.”

(Der ve çıkar.) (Hoca tam kapıya durur.)

Hoca: “Gördün ya hay oğlum, ağadan adama zarar gelmez. Bak görüyorsun bizim partililere kuzu kesiliyor. Seninkiler gelse kazadan senin üzerine misafir olsa, sen ne yedireceksin?”

Yusuf: “Benim partililer kesesinden yiyen cinstendir. Sizinki gibi tüyü bitmeyenlerin hakkını yemez. Bilakis her şeyi müsavi tutmak için kendilerini adanmış insanlardır.”]

(Perde iner)

3.Sahne

Sahnenin gerisine doğru köylüler

3.Perde

(Muhtar köy odası önünde halkı toplamıştır. Piyesteki olanların hepsi vardır. (Hoca hastaneye kaldırılmışsa yalnızca hoca yoktur.) Sahnenin gerisine doğru köylüler durmuşlardır. Sahnenin önüne bir masa konmuştur. Muhtar masanın başında)

Muhtar: “Komşular şimdi köye partililer geliyor. Ne derlerse ellerinizi çırpın. Sağol diye bağırın. Duymuşsunuzdur Yusuf bana karşı geldi. Köyden kimse Yusuf’a selam vermesin. Daha ona neler yapacağım. Yarın da öteki partililer gelecek, köyde kadınlardan başka kimse kalmayın. Dağa taş, işinize gücünüze gidin. Anlaşıldı mı?”

(Sahnede çok uzun olmayan bir süre sessizlik olur. Yalnızca köylüler aralarında uğultu halinde konuşur. Bu arada partililer gelirler. Muhtar alkışlar, köylülerde alkışlar.) (Partililerin kıyafetleri ve kaç kişi olduklarını ve kıyafetlerini piyces oynatıcısı kendisi ayarlar.) (Partili masanın başına gelir muhtar hafiften kenara çekilir.)

Partili: “Merhaba arkadaşlar.”

Köylüler: “Sağ ol ... (alkışlarlar)”

Partici: “Önce sizin hal ve hatırımızı sorarak en önemli mevzumuz olan memleket meselelerine göz atacağız. (Muhtar partisinin arkasından işaret eder el çırpın diye.) Efendim ... köylerimizin, yol, su, okul, cami, sağlık davaları başlı başına çözülmeye muhtaç bir problemdir. İşte bizim parti bunları çözecektir.” (Alkış) “Okulu, camiyi, çeşmeyi, yolu onarıp sizleri rahata kavuşturacağız. Şu üzerinde yaşadığınız topraklar ıslaha muhtaçtır. İslah edeceğiz.” (Köylülerden biri.)

Osman: “Beyefendi bizim köyümüzün suyu boldur. Topraklarımızı ıslatmaya lüzum yoktur. Suyu olmayan köylerin toprağını ıslatsın, oraya masraf edilsin.”

Partici: “Bu kardeşimiz ıslah kelimesini yanlış anladı. Toprağı ıslatmayacağız. İslah edeceğiz. Yani verimini toprağın imbat kuvvetini zurramin emeği ile mütenasip yapacağız. Zirai donatım ve tohumluk bitkilerinizi tekrar elden geçireceğiz. Banka kredilerini artıracacağız. Vadelerini uzatacağız.”

Derviş: “Beyim bir derdimiz daha var. Bizim köyümüzde sık sık çocuk ölümleri oluyor.”

Partici: “Çok güzel bir konuya temas etti bu vatandaşımız. Köylere kadar doktorlarımız, sağlık memurlarımız, ebelerimiz ellerini uzatacaklardır. Muhterem köylüler, bakınız şu caminizin haline. Bir Müslüman köyün camisi böylemi olmalı? Suyu yok, sıvası yok, sergisi var mı? Saati var mı? her tarafı bakımsız. İşte bunları yeni baştan ele alacağız. Elinizde bulunan gıcık hayvanların daha verimli olmasına çalışacağız. Elinizdeki malların iyi fiyatlara satılması için gayret sarf edeceğiz. Şimdi sözlerime son verip, sizin dilekeleriniz varsa onları dinleyeceğiz.”

Köylüler: “Sağ ol beyim. (Alkış)”

Partici: “Beni dinleme lütfunda bulunduğunuz için tekrar tekrar selamlar. Hepinize Allahısmarladık derim. Oylarınızı bizim partiye vermenizi

yürekten dileriz. Muhtar size her şeyi anlatacaktır.” (Alkışlar ve Muhtar particileri uğurlar.)

Köylüler: (Kendi kendilerine) “Çok doğru söylüyor. Prafo. Adam haklı söyledi. Her derdimizi biliyor.” (Sahne burada biraz kendi haline kalır. Köylüler aralarında mırılдаşırlar. Sahne gerisinden muhtarın sesi gelir. “Güle güle beyim.” Muhtar içeri girer.)

Muhtar: “Kendi kulaklarınızla dinlediniz. Neler yapılacak. İşte mesele- nin eni boyu budur.”

Derviş: “Çok güzel konuştu. Her şeyi yapacaklarını söyledi. Allah razı olsun. Emme geçen seçimde de gelenler aynısını dedi, yapmadılar.”

Muhtar: “Yo... derviş o lafı bizim partiye deme. Bizim parti yapar. Komşular size ikinci bir müjdem daha var. Hocamız sağ selamet ameliyat olmuş, iyileşmiş gelmiş. Caminin orada dinleniyor. Dedim ki eve gidip yatmadan önce köylüler toplu iken buradan geç bir görüşelim. Bilahare geçmiş olsuna geleceğiz dedim. Size danışık hocayı burada mı konuşuralım, yoksa evine ziyarete mi gidelim?”

Derviş: “Doğrusu hasta adamı burada oyalamak iyi olmaz evine gide- lim.”

Osman: “Elbette eve gideceğiz ama iki çitlem bir hal hatır soralım.”

Muhtar: “Vallahi siz bilirsiniz.”

Köylüler: “Olmaz olmaz buraya gelmesin. Biz eve gideriz.”

(Perde iner)

4.perde

4. Sahne

(Hocanın evidir. Bir köşede bir yatak, üzerinde hoca duvara sırtını da- yamış duruyor. Yanında bir testi. Hocanın karısı ve kızı vardır. Perde açılır. Sahnede hocanın karısı ve kızı hizmet halindedirler.)

Hoca: “Hatun benim karnım gurulduyor. Köyden çıkalı beri doymadım. Günlerdir açım. Şöyle bir şeyler hazırla da yiyelim.”

Hatun: “A ...hoca, senelerdir yedin içtin nihayet boğazına sabredemedi- ğinden bu derdi kazandın. Ne olur biraz perhiz etsen.”

Hoca: “Hatun yine bakla doktorluk yapıverme. Hastanedekilerde böyle söylediler de yemeye yemeye dizlerimde can kalmadı. Can boğazdan gider, getir...”

Hatun: (Kızına) “Haydi kızım babana bir çorba yapıver.”

Hoca: “Çorba tek yenmez cırk cırk, yalnız olmasın. Bir parça bal, biraz reçel ile yoğurt üzerine yumurta kır. Bari çılbr olsun.”

Hatun: “İlahi Hoca sen delirmişsin. Bir tas çorba, çılbr, reçel, balı yede yine hastanelik ol.”

Hoca: “Fesuphanallah, be hatun bu nefis bizden şikayetçi. Peygamber ne buyurdular. “Ey benim ümmetim, cenabı Allah’ın verdiği nimetlerden yiyin için, yaratana şükredin” dedi.”

Hatun: “Peki Hoca, benim aklım başka ermez.”

Hoca: “Ha şöyle yola gel. Ermez ya. Erse, kürsüye çıkıp da iki lafta sen söyledin.”

Hatun: “Benim gibi kadınların onlara aklı ermez. Yemek yapıp ev işleriyle ... (Tam bu sırada kapı vurulur. Kadın susar. Kapıyı açar.)

(Muhtar, Osman, Derviş ve Kahveci içeriye girerler.)

Muhtar: “Selamünaleyküm. Geçmiş olsun. Hoş geldin, sefa geldin.”

Hoca: “Aleykümselam. Allah razı olsun. Hoş bulduk. Buyurun şöyle oturun.”

(Derviş ve diğerleri de sıra ile hoş beş edip otururlar.)

Osman: “E... hocam anlat bakalım. Hemen yanımızdan kayboluverdin. Köyün yarısı imişsin de kıymetini bilmezmişiz. Hele neyse sağ selamet geldin ya...”

Hoca: “Sağ olun. Var olun.”

Derviş: “E... anlat bakalım. Nasıl gittin geldin?”

Hoca: “Buradan çıkıp açık arabayla vilayete vardım. Ağrı azaldı mübarek, bir körük çağırayım diye etrafa bakınırken gözüme bir lokanta takıldı. Yemekler burnuma türüm türüm tüttü. Duramadım girdim içeriye. Ölüsem de tok öleyim dedim. Oturdum sofraya.”

Osman: “Lokantada soframı serdiler?”

Hoca: “Yo canım, sofraya dedimse masaya. Garson geldi. “Hacı emmi ne yiyece” dedi. Bende say oğlum say bakalım neler var dedim. Başladı saymaya “tas kebabı, orman kebabı, yoğurtlu kebab, çömlek kebabı, talaş kebabı, yufkalı kebab, döner kebabı, rende, şiş kebabları var. Böreklerden, su böreği, puf böreği, sigara böreği, tepsi böreği, alt, üst, fincan. Nemse. Midyat ve el börekleri var” dedi. Getir oğlum. Su böreği ve sigara böreği ile tas kebabı sulu olsun dedim. Geldi yedim. Neyse lafı uzatmayalım. Hastaneye vardım. Muayene oldum. Doktor “senin için dolu olduğu için bir şey anlayamadım. Sabaha kadar aç dur bakalım” dedi. Tanrı gıdası tatmadan sabah oldu. Açlık içime geçti. Doktor muayene etti. Doğruca beni bir odaya aldı. Işık bir yandı

bir söndü, derken aklım ermiyor. Uyandım ki gece yarı imiş, başımda birkaç kız çocuğu var. Aman kızım bana bir su dedim. Vermediler. Acıktım dedim vermediler. El hasılı vel kalam onbeş gündür aç yatıyorum. Neyse, hastaneden çıkarken, of ... işte bu ... yeni bir acı hasıl oldu. Evvelki gibi değil biraz yukardan acıyor. Bu sancı dünden beri oldu.” (Karnımı tutar.)

Muhtar: “Öyleyse iyi perhiz etmedin. Allah saklasın dikiş falan patlarda iş sarpa sarar.”

Hoca: “Muhtar uzun boylu bir şey de yemedim. Nerede kaldık sancıdan laf yarım kaldı. Hastaneden çıkarken dizlerimin bağı aklıktan tutmaz oldu. Hemen bir aşçıya gidip ne var dedim. “Amsa tatlısı, bamsa tatlısı, cevzli baklava, vezir parmağı, kadın göbeği, has lokma, saray lokma, bal lokma, revani, hoşmerim, telli güllü ekmek kadayıfı var” dedi. Getir bir baklava dedim. Oğlum burada hep tatlımı olur. Başka taam yok mu? dedim. “Var” dedi. Başladı saymaya “patlıcan musakka, taze imam bayıldı, karnı yarık, dolmalar pilavlar, nohut ve fasulye yemekleri ve paça kelle var” dedi. İşte orada bir kellecik, biraz baklava bunları yiyince içim açılın diye komposto ile biraz kavun karpuz, cennet meyvesi yedim. Bir parça karnım yerine geldi. Gel birde bana sor sen misin yiyen. Gittikçe ağrı arttı. Hala devam ediyor. (Kız kapıdan)

Kız: “Yemek hazır baba.”

Hoca: “Getir kızım.” (Kız sofrayı hemen hazırlar. Hoca yanaşır.)

Muhtar: “Pekiyi, hastaneden çıktığın zaman yemek filan yemeden ağrı var mıydı?”

Hoca: “Hayır ağrı filan yoktu. Fakat dizlerim bağı aklıktan çözüldü arkadaş.”

Kahveci: “Aman Hoca Efendi şu yemeği az ye. Belki de dikişlerin patlama ihtimali olur.”

Hoca: “Haydi buyurun (der yemeğe başlar.) Pekiyi dikişler patlar diyorsunuz da doktorlar dikerken ipliğin cansızını mı kullanıyorlar? (Yemeği iştahla yemeye devam eder.) Kızım Zehra birazda ayran getir. Of... yine başladı.” (Kalkar iki bükülür. Sahne ortasında yumulur. Oradakiler kalkıp hocaya yanaşırlar. Birleşip uygun bir yere ayaklarını uzatıp yaslarlar. Hafif bir sersemlikle) fesuphanallah... (Zehra ayranı getirir. Babasının bu hallerine alıştı ama bu sefer iş farklıdır. Sürahiden bir bardak ayran döker kahveci alır.)

Kahveci: “Hoca Efendi kendine gel şu ayrandan bir yut açılırsın.”

Derviş, Muhtar, Osman: “Yut Hoca yut fenalık geldi yut.”

(Hocanın durumu öncekiler gibi değildir. Zehra hemen koşar annesini çağırır.)

(Karı kalabalığın içine Hocanın başına telaşla yanaşır. Bu sırada clindeki ayranı tutamaz hale gelen hoca baygınlık geçirir gibi bir hal alır ayran dökülür. Bu sırada perde yavaş yavaş kapanmaya başlar. Perde kapanmak üzereyken sahne gerisinden sela sesi duyulur.)

(Perde kapanır)

BİTTİ

AKIL ÖĞRETMENİ

(Sahnenin durumu: Sedirle döşenmiş bir halde, duvarlar yalnız Türk Sanatı ziynetlerle süslenmiştir. Evin durumu son derece düzgün bir vaziyettedir. Sahnenin durumuna göre, bir köşesinde sedir yapılmıştır. Padişah üzerinde oturmuş, vezirde karşıda konuşmaktadır. Kapı sahnenin münasip yerinden dışarıya açılmış bir durumdadır.)

(Birinci Perde)

Padişah: (Vezire dönerek) “Lala şimdi, bizlerin ha varlığı, ha yokluğu. İhtiyarlık kapıyı aldı. Devletin işlerini layıkıyla yapamıyoruz. Bu makamları gençlere terk etmek gerek. Şu günler durmaya gelmeyen günlerdir. Harp ihtimaline karşı talim gerek orduya eğitim gerek daima hazırlık gerek. Ne yazık ki biz de bu iktidar kalmadı. İhtiyarladık...”

Vezir: “Emir ve ferman sizindir hakanım. Emir ver, aynı saatte kulların sefere çıksın, hemen beylerimizi, paşalarımızı toplayıp seferber edelim. Harp meclisi tez elden kurulsun nereye sefer yapacaksak karar verilsin. Bu iş yalnız sizin fermanınıza bağlıdır.

Padişah: “Evet lala yapacağınıza eminim. Fakat, hatta ve hatta şimdiden biliyorum ki zafer bizimdir ve düşmana galebe çalacağımızı da imanım vardır. İlla işin... fakatları vardır.” (Düşünür.)

Vezir: (Telaşla) “Niçin fakat dediniz hakanım.”

Padişah: “Fakat demekteki kastım şudur ki; vezirim, ben şimdiyi düşünmüyorum. Sonunu düşünüyorum.” (Sözünü keserek)

Vezir: “Neden, nasıl, sonunu düşünüyorsun?”

Padişah: “Acele etme dinle söyleyeceklerimi, biz artık çok ihtiyarlanmış, köhneleşmiş insanlarız. Bizden geri, ordu saflarına katılıp da memlekete faydalı ne iş yapabiliriz? Savaşa gitsek savaşı idare edemeyiz. Harp etmek ve savaşın idaresini yapabilmek için genç ve akıllı dimağlara ihtiyaç vardır.”

Vezir: (Hiddetle yerinden kalkarak kılıcını savurarak kaldırır.) “Ferman isterdim ki, düşmanımıza kan kusturmazsam, Tanrı şahidimdir. Hakanım bir ata sözü vardır: “Eski öküz katar evleği derler.” Daha biz ölmedik. Zati dev-

letlerinizin bir fermanı bizi, saatine varmadan cenk meydanlarında düşmana kan kusturur. Yeter ki emir ver.”

Padişah: “İlahi Koca Sinan hala daha gençlikteki cenk meydanı kafanda vesselam. (Gülerek) Bilirim bu memleket için can esirgemediğini, fakat kükresen de zamanımız geçti artık biz savaş idare edemeyiz. Zira kovduğumuzu tutamayız. Vezirim bizim vaziyetimiz durgun suya benzer, şimdengeri aksakta yıkamayız, geçtik artık. At binip kılıç kullanmanın da bir çağı vardır. Ah gençlik ah. Seninle savaş meydanlarında savurduğumuzlar nerede kaldı...?”

Vezir: “Büyük insanların düşmana saldırdığı narada büyük olur hakanım. Hele o kafir geçmesin elime, vallahi alimallah leşlerini sererdim ama, bakma sen, savaş yok da...”

Padişah: (Gülerek.) “Biz o heyecanları ve bu vazifeleri gençlere vermemiz gerek, yoksa böyle devlet işleriyle uğraşırken öteki dünyaya göç eylesek yerimizi dolduracak kimse var mıdır? Benim birinci düşüncem budur.”

Vezir: “Niçin böyle düşünüyorsun hakanım. Allah ömürler versin, üç tane babayiğit oğlun var ya.”

Padişah: (İçini çekerek) “Evet yok değil var ama. Bu makama yakışan hangisidir? Onu göster bana. Evet şimdiden üçü de tacıma, tahtıma göz dikmekte. Fakat hiçbirisi de bu milleti feraha götüreceğe benzemiyor.”

Vezir: “Hakanım, tabi kendi sağlığında, herhalde şimdiden mührü hangisine teslim edeceğinizi ve hangisinin bu işi yapabileceğini kestirmişsindir.”

Padişah: “Henüz sultanlık mührünü kime vereceğim belli değildir. Vezirim benim kadar da bu işlerle senin bilgin ve görüşün var. Günlerdir düşündüm taşındım bir yola koyamadım, nihayet şöyle bir fikrim oluştu diyemem. Fakat hangi oğluma mührü verip de tahta geçireceğimi bilemedim. Vezirim bu hususta bana yol gösterebilir misin?”

Vezir: “Sultanım kulunuz bunu bilemez siz daha iyisini bilirsiniz. Dilediğinize mührü verin.”

Padişah: “Bilirim ama, bir de senin fikrini almayı doğru buldum.”

Vezir: “Ben bir sonuca varamadım, emir ver. Birine teslim edelim ve törenle yeni vazifesine başlatalım. Sonra hakanım birine verelim desem sonra padişah olamayan diğer şehzadeleriniz kardeş kavgalarında ilk boynunu vurduracaklarından bir tanesi de benim. Nasıl cesaret ederimde bunu söyleyebilirim.”

Padişah: “Vezirim, benim bir fikrim var. Şimdi oğlanlarımın üçünü de huzura çağıracağım. Her birine birer kese altın vereceğim bir sene gözden uzaklaşarak memleketin dört bir bucağını gezip dolaşınlar. Her biri birer iş

yapsınlar ve bir sene sonra geri dönsünler. Nihayet geri dönüşlerinde herkesin yaptığını ve meşgul olduğu işleri sorup anlayarak bir karar vereceğim. Hangisinin işi daha el verişli ve memleket işine yarar işse ona mührü teslim edeceğim. O zaman ben hangi oğlumun bu işe layık olduğunu anlayacağım. Bu imtihana ne dersin? Yalnız bu mesele hiçbirine sızdırılmasın.”

Vezir: “Pek isabetli olur hakanım. Kimse kimsenin hakkını yemeden yapacağı işe göre derecesini almış olur.”

Padişah: “Yalnız tekrar söyleyeyim ki, bu mesele için başka diyarlara çıktıklarını anlamasınlar. Zira yapılan denemenin hiç kıymeti kalmaz. Bu iş bununla da kalmaz birbirlerine zarar yaparlar.”

Vezir: “Çok doğru buyurdunuz hakanım, aramızda mahrem kalması çok yerindedir. Yalnız şunu dahi unutmayalım ki, dedemizden kalan bir kanunnamemiz vardır. Kardeş kavgalarına mahal bırakmamak için padişah olan kimse diğer karındaşlarını katleder denir. Bu bakımdan bu mesele çok mühimdir.”

Padişah: “Şu hâlde, sende makul gördüğüne göre, hemen haber verilsin oğullarımın her üçü de huzuruma gelsin.”

Vezir: (Yerinden kalkarak hakanı selamlar) “Emriniz sultanım.” (Kapıcıya dönerek) “Devletli sultanımın fermanıdır. Oğullarının her üçünü de huzuruna hemen çağırın. Gelsinler.”

Kapıcı: “Emriniz efendimiz.” (Dışarıya çıkar.)

Padişah: “İşte böyle vezirim. Şimdi karşıma gelecek üç oğlumdan hangisi bana daha isabetli iş yapacağını söylerse mührü teslim edeceğim. Devletin ve milletin mesuliyetini de kendi sağlığında en akıllı oğlum hangisi ise ona teslim edeceğim.”

Vezir: “Bu imtihan çok güzel ve yerinde hakanım ama ne iş yapacakları bellimi?”

Padişah: “Hayır... ne iş yapacakları belli olsa bu meselenin hiç kıymeti olmaz. Ben bunları deneme yapıyorum ki, hangisinin hem devlete hem millete hem de kendine daha faydalı iş yaptığını anlayalım.”

Vezir: “O halde çok yerinde bir iş olur sultanım.”

Padişah: “Rastgele herhangi birini tahta geçirirsek, ileride hem diğer karındaşları ile taht kavgası başlar ve hem de millete ve memlekete idaresizlik yüzünden yüz karası olur. Tarih onu da yüz karası bir padişah olarak yazar. Allah korusun yıllarca kıtalara ün salmış imparatorluk akılsızlar elinde oynacak olur.”

Vezir: “Devletlim düşünüyorum da sizin konuşmalarınız bana dehşet veriyor.”

Padişah: “Tabi... Bundan daha korkulacak hiçbir şey yoktur. Binlerce şehit vererek yaşattığımız bu topraklara düşman eli değmesinden daha korkunç ve feci bir şey olmaz.”

Vezir: “Olamaz devletlim. Tarihte Türk milletinin tutsak olarak yaşadığı vaki değildir. Bu topraklara düşman ayağı değmedi ve değmeyecektir de.”

Padişah: “Evet bütün düşünce ve gayretlerimiz bu vatani daha geniş ve daha kuvvetli görmektir.” (Bu sırada kapıcı görünür.) (Padişahın huzuruna seslenir.)

Kapıcı: “Oğullarınız emrinizde, sizi beklerler efendim.”

Padişah: “Söyle gelsinler.”

Kapıcı: (Şehzadelere dönerek seslenir.) “Padişah babanız sizi beklerler efendim.” (Eli ile işaret eder.)

Oğulları: (Yer öpüp selamladıktan sonra sultanın elini öperler.) “Emir padişah babamızdır.” (Karşısına sıralanırlar.)

Padişah: “Evlatlarım hepiniz büyüdünüz delikanlı oldunuz. Maşallah en küçüğünüz Selim var oda on iki yaşında. En büyüğünüz 19 yaşındadır. Şimdiye dek eğitim alıp okudunuz ve bu milletin ekmeğini yediniz. Şimdi ise sizi azat etmek isterim. Azat etmek dedimse boş gezdirmek değil. Size vazife veriyorum. Her birinize birer miktar altın vereceğim. Biriniz şarka, biriniz garba, diğeriniz şimale gidin. Bir yıl gözümden uzak olacaksınız. Bu verdiğim akçeleri ise, harçlık yapın, yalnız boşa harcamayın, ticaret yapın, ata binin, kılıç kullanın, ne iş yaparsanız yapın. Yalnız boş dolaşmayın. Her işi serbest bırakıyorum. Yalnız yaptığınız iş hem kendinize hem de memleketinize faydalı olsun. Gittiğiniz yerlerde büyük adamlar bularak akıl öğrenin. Tarih okuyun maziye öğrenin. Velhasıl ne iş yaparsanız yapın. Yalnız bir karındaşınızın gittiği yere diğer karındaşınız gitmesin. Bir de birbirinizi görmeyeceksiniz. Yalnız bir yıl dolunca hemen geri dönüp huzura çıkın. Fazla kalıpta ihtiyar validenizi ve ihtiyar babanızı yollara baktırmayın. Şunu da söyleyeyim ki gittiğiniz yerlerde size kimler akıl öğretti ve yaptığınız işe sizi kim teşvik etti ise o adamı da hemen yanınızda getirin. Şu ata sözünü de daima hatırlayın. “İş kişinin aynasıdır.” haydi Tanrı sizi korusun ve yolunuz açık olsun. Gidin validenizin de elini öpüp duasını alın.”

Padişah: (Vezire dönerek) “Getir onları.”

Vezir: (Evvelden hazırlanmış olan para keselerini padişaha verir.)

Padişah: (Kesenin birini büyük oğluna uzatarak) “Al oğlum Korkut güle güle git, güle güle gel. Allah yardımcın olsun.”

Korkut: “Berhudar ol sultan baba” (Elini öper.)

Padişah: (Ortanca oğlu Süleyman'a yaklaşarak kesenin birini de ona verir.) "Şu da senin Süleyman."

Süleyman: (Sultanın elini öpererek) "Allah senden razı olsun sultan baba."

Padişah: (Küçük oğluna dönerek) "Şu da senin küçük yiğidim. Küçük olarak seni uzak diyarlara saldığım üzüliyorum. Allah yardımcın olsun."

Selim: (Sultanın elini öpererek) "Allah seni bu devletin başından ve bizim başımızdan eksik etmesin babacığım. Dualarını beklerim."

Padişah: "Berhudar olun oğullarım. Haydi durmadan ihtiyar annenizin de elini öpün, iznini alın. Atlarınıza binerek uzaklaşın buradan."

(Çocuklar çıkarlar.) (Bu sırada)

Vezir: "Güle güle gidin, hayırla dönün yavrularım." (Peşi sıra Padişaha dönerek) "Kendi evlatlarımdan fazla dokundu vesselam."

Padişah: "Kişinin aynası iştir lafa bakılmaz derler ya işte böylece herkes neye merak ederse belli olur. Böylece bugün çok rahatım. Çünkü oğullarım içinden nasıl olsa benim aradığım cevher çıkacaktır."

Vezir: "Çok iyi oldu hakanım. Benim nazarımda büyük oğlunuz Korkut iş yapar. Çünkü o parayı çok sever."

Padişah: "Belli olmaz, yaptıkları iş kendilerini gösterir. Sonra iş yaptıklarından başka o işe teşvik veya yardım gördükleri adamlarda geleceğine göre bunun çok iyi bir netice vereceğinden eminim."

Vezir: "İnşallah üçünün işi de iyi olurda, birisi padişah, diğeri birinci vezir, diğeri biri de ikinci vezir olurlar. Bu fakir kulunuzda dünya vazifesinden çıkarda, öyle ya sultanım. Birazda ahiret işlerine çalışsak iyi olur. Senelerdir bu devletin ekmeğini yedik, makamında bu sakalı ak cyledik."

Padişah: "Burada çalışmakta ahirete hazırlıktır. Fakat şimdi konuşmanın başındaki söylediklerime geldin. (Gülerek) Demek isterim ki bu saç bu sakal bu makama yakışmaz. Bu makam emirleri keskin, yıldırımlar gibi çabuk, volkanlar gibi ateşli, cenk meydanlarında at oynatıp kılıç kullanacak, hasmına kurtlar gibi saldıracak gençler istiyor. Bize gelince vezirim biz içi boşalmış köhne ağaçlara, yaprakları sararmış dallara benzeriz. Şimden geru bizden ne fayda beklenir."

Vezir: (Ağlar ve gözlerini silerek) "Sultanım şu sözlerinle cenk meydanlarını hatırladım. Hey fani dünya, Hani seninle girdiğimiz cenkler... Nerede o gençlik, nerede o kuvvet... Yok oldu... (Elini bağrına vurarak) Hey Koca Sinan neredesin...? Sinan piri fani oldu ... Neredesin? Hani, yağız atın sırtına yaslanarak kum çöllerinde toz bulutları kaldıran naralar koparan sen değil misin..."

Padişah: “Üzülme lala fani dünyanın sonu budur. Kırk senedir seninle silah arkadaşım, fakat gözlerinde hiç yaş görmemiştim. Hatta kırlara at salıp düşmana galebe çaldığımızda bile senin üç yerinde yara varken yine yaş görmemiştim. Şimdi de Tanrının verdiği bu yaştan şikâyet eder gibi olduğun için, yaş görmek istemem. Allah imandan ayırmasın.”

Vezir: “Berhudar olasin Hakanım beni teselli ettin.”

Padişah: “Hemen gidip Sultan Hanımı da teselli edelim. Zira bugün oğullarının ayrılış günü çok daralmıştır.”

Vezir: “Hakikaten çok iyi olur hemen gidip onu teselli edelim.”

(Perde iner)

İkinci Perde

(Sahnenin durumu: Perde açılır. Sahnede hafif değişiklik vardır. Sahnede kimse yoktur. Biraz sonra kapı açılır içeriye Padişah ve Vezir girerler. Padişah yerine oturur.)

Padişah: (İçini çekerek) “Of.. of” (Vezire dönerek) “Beni bu evlatlar dertli eğledi lala. Aradan aylar geçti, yıl geçti bir haber gelmedi. Gerisinden ayrı hatunu evde durduramadım. Deli divane oluyor. Geceleri uykuyu terk eyledi. Ahu vah ile günlerini geçirmekte. Gece gündüz yollara bakarken gözlerimiz aktı... Hayırlısı bakalım.”

Vezir: “Devletlim, vakti saati vardır. Bir zaman gelir hepsi sağlık ve esenlik içinde geri dönerler. O zaman şenlik eyleriz. İhtiyar hatun da sevinir. Biz de mukaddes döşçeği onlara teslim ederiz. İnşallah devletimizin de milletimizin de hakkında hayırlısı olur.”

Padişah: (Vezire dönerek) “Lala yine serhat boylarından gelen haberler iyi değildir. Zira biz daima oğlan uşak dalgasında meşgulüz ama kafir elleri, Serhatları tekin bırakmıyorlar. Balkan kaleleri kumandanı Cafer Paşadan gelen haberler fenadır. Düşman baş kaldırmış. Bizim ise ihtiyarlık başa çöktü. Korkuyorum. Geride durum çok fenalaşacağı benziyor. (Elindeki mektubu göstererek.) Zira bu mektubu okudum. Vaziyet çok vahimdir. Cafer Paşanın daima yardım istemesine bakılırsa durum fenaya benzer.”

Vezir: “Bunda korkulacak ne var ki Hakanım? Kılıcından kan damlayan serhat yiğitlerimiz vardır. Bunca zaman orduda hizmet görmüş beylerimiz var. Verelim emri düşmana verilecek dersi versinler. (Yerinden kalkarak) Şayet bu ihtiyar savaş kurduna da bir vazife tevcih ederseniz, ihtiyarlıkta şehitlik rütbesini kazanmış oluruz. Daha biz bilindiği kadar durgunlaşmış ihtiyarlardan değiliz. Emir verelim umumi cenk başlasın.”

Padişah: “Evet lala şehit olarak ölmek şanımıza yakışan bir damgadır. Fakat, çobansız kalan bir sürü ne yapar? Yerimizi tutacak, mührü hümayunu kullanacak sultan gerek.” (Tam bu sırada kapıcı görünerek.)

Kapıcı: “Devletli sultanım, saray kapısında Cafer Paşa hazretleri huzura gelmek diler.”

Padişah: (Telaşla) “Nasıl olur?... Şey... gelsin.”

Kapıcı: “Gelsin...”

Cafer Paşa: (Resmi tazimde durduktan sonra.)

Padişah: (Telaşla) “Cafer Paşam nedir bu? Hayır mı, şer mi?”

Cafer Paşa: “Zatı devletlerinizi bu vakitte rahatsız ettiğimden, esbabı mucibim ola ki vazifeli bulunduğum serhat boylarındaki durumun vahametini zati alilerinize haberle ve aynı zamanda serhat kalelerimizin üç tanesi kuşatıldı ve bu yüzden imdada geldim. Barut ve yiyecek azlığı yüzünden kulların layıkıyla çatışmamaktadır. Kırk sekiz günden beri zati devletlerinizden yardım istemişsek de haber gelmeyince vaziyetin vahametini duyurmayı kendimde bir cesaret bildim.”

Padişah: (Telaşla) “Nasıl olur Cafer, biz gelen mektupların durumunu nazarı dikkate almadık. Küçük bir savunmadan ibaret sanmıştık. (Vezire dönerek) Emir verilsin tez elden, geceyi gündüze katarak Cafer Paşanın emrine yardım yetişsin. Hemen düşman memleketten atılsın. Zafer müjdesi de tez elden yetişsin.”

Cafer Paşa: “Allah başımızdan eksik etmesin, sultanım. Şimdilik bu kadar savunmayı başarı ile bitireceğimize kanaatim var. İnşallah vaziyet çabuk düzelecektir. Kulların sayesinde bu kadar cenkleri idare ve tanzimi kılmakta siz sultanımızı aramayız. (Eğilerek) Allah’a ısmarladık hakanım.” (Vezirle birlikte dışarıya çıkarlar.)

Padişah: (Kendi kendine) “Bu son sefer olurdu, gitmek dilerdim ama (İçini çekerek) ah bu ihtiyarlık başa beladır. Tanrı bana bu seferi nasip etseydi ... ne yapalım, kader böyleymiş.”

(Padişah kendi kendine hayıflanıp, düşünceler içindeyken Vezir tekrar huzura gelir.)

Vezir: “Gerekli emri kullarınıza hemen verdim, tez elden bol miktarda her türlü yardım kalelere yetişsin. Aynı zamanda buraya savaş durumu hakkında haber ihmal edilmesin dedim.”

Padişah: “İlahi vezirim, prensibine diyecek yok vesselam. Haber ihmal edilmesin, hemen burayı haberdar edin demeyi unuttum derken... bu emri tamamlamışsın. Prensibin yerindedir.”

Vezir: “Sultanım bu malum olan bir şeydir.”

Padişah: “Vezirim bunlar küçük bir şey ama devletin bu durumundan çok korkuyorum. Zaman ve zemin hiç harp etmeye müsait değildir. Devlet yeni harpten çıktı. Başta iki ihtiyar devlet adamı. Düşmanın arayıp da bula-madığı bir zaman. Sonra hudutlar hiç güvenlik altına alınmadı. Allah hakkı-mızda hayırlısını nasip etsin, ama durum fenaya benzer.”

Vezir: “Hiç endişe etmeyin hakanım. Bu işlerin hepsi de kısa zamanda yoluna girer. Hem savaş bize döner ve hem de mahdumlarınız geriye döner-ler. Bu gamlı kederli günler ilkbahar gibi şenlenir.”

Padişah: “İnşallah lala, bilmem o günleri de görür müyüz?”

Kapıcı: “Sultanım Eyüp isimli bir çocuk huzura girmek ister.”

Padişah: “Gelsin...”

Eyüp: (Çok telaşla) “Padişah efendimiz nerede, nereye gitti? (Sultanı gö-rür, yere kapanarak.) su...sul...sultanım...sultanım büyük çok, çok büyük değerli bir (Nefes nefese) değerli bir haber ... fevkalade bir haber getirdim.”

Padişah: (Telaş içinde) “Nedir...nedir söyle bakalım. (Yanına yaklaşarak) durma söyle...”

Haydi söyle, haydi küçük beni çatlatacağın söyle...” (Sırtını okşar.)

Eyüp: “Sultanım çok önemlidir.”

Padişah: “İlahi delikanlı söyle ama...”

Eyüp: “Sultanım önemli ama, (Elini açarak) bahşiş”

Padişah: “Ha... anlaşıldı bahşiş istersin öylemi? (Vezire dönerek) gör çocuğu.”

Vezir: (Para çıkararak verir.) “Al delikanlı. Çabuk söyle.”

Eyüp: “Müjdeler olsun hakanım. Şehrin kenarında iken, bir toz bulutu kabardı. Beş altı atlı idi, yanıma hemen geldiler. “Sen padişahı bilir misin?” Dediler. Bende bilmez olur muyum günde para veren sultanımı dedim. “Git öyle ise ona müjde eyle” (Padişah bu sırada telaş içindedir.) “Biz onun oğul-larıyız git söyle” dediler. Bende geldim.”

Padişah: “Aferin küçük, al sana bir bahşiş daha.” (Biraz daha para verir.)

Vezir: “Sağ ol oğlum sultanımızı sevindirdin.”

Eyüp: “Tabi sevinecek, ben de sevindim. Hele içlerinden biri var ki “söy-le sultana oğlun fitil gibi geliyor de.” dedi.”

Vezir: “Git oğlum, sultan hanıma da söyle oğullarının geldiğini. Müjde et ondan da müjdeni al. Haydi durma.”

(Çocuk hemen koşarak gider.)

Padişah: (Vezire dönerek) “Ne diyor? Ne diyor?... “Ben fitil gibi içmesini mi öğrettim diyor. Allah Allah bu haberde nasıl haber.”

Vezir: “Suphanallah, bu haber... Bu nasıl olur efendim...”

Padişah: “Bu haberde bir üzüntü oldu. Tez gelseler nerede iseler, çatlayacağım.”

Vezir: “Sakin ol hakanım burada bir hayır vardır. Muhakkak burada bir yanlışlık vardır. Çocuk anlayamadı vesselam.”

Kapıcı: (Telaşla) “Ha... ha... hakanım, hakanım vallahi geldiler, işte göründüler, saray avlusuna giriyorlar.”

Padişah: “Tamam onlar... onlar, onlar ama hayırlı olaydı yarabbi. (Kapıcıya) Durmasınlar hemen gelsinler.” (Sultan düşünceli bir vaziyettedir.)

Kapıcı: “Durmayın hemen girin padişah babanız sizi bekler.”

(Her üç oğlu da içeri girip divan dururlar ve selam vererek huzura kapınırlar.)

Padişah: “Hoş geldiniz oğullarım. İnşallah karşıma hayırlı işlerle dönmüşsünüzdür.”

Üçü de: “Hoş bulduk sultan babamız. Elini öperiz.” (Hemen yanaşıp elini öperler.)

Vezir: “Hoş geldiniz yiğitlerim.”

Üçü de: “Hoş bulduk efendimiz. Elini öperiz.” (Vezirinde elini öperler.)

Padişah: “İhtiyar babanız yollara baktı, günleri geçiremedi. Şimdi ise çok mutlu bir insan oldum ve sevindim. Allah herkesi sevindirsin. Şimdi sizlerle konuşma merakındayım. Bana anlatın bakalım neler yaptınız? Önce büyük oğlum Korkut’u dinliyorum.”

“Evlatlarım yaşınıza ve yaptığınız işin derecesine göre sizi dinleyeceğim. İçinizden hanginiz daha isabetli, devletin ve milletin işine yarayan iş yaptı ise tacımı ve tahtımı ona vereceğim. Sizleri gurbet ele salmaktaki gayemde bu idi. Hanginizin yaptığı iş hoşuma giderse mührü ona teslim edeceğim. Şimdi seni dinliyorum Korkut.”

Korkut: “Muhterem pederim. Buradan ayrıldıktan sonra bir müddet kendi kendime dolaştım. Bütün köyleri kasabaları gezdim. Bütün gittiğim yerlerde halka kendimi sevdirdim. Çalıştım ve onlara padişah olacağımı vadedtim. Emirlerime tabi olmalarını şimdiden tembih ettim. Daha sonraları daha başka diyarları da gördüm. İnsanların kalabalık olduğu yerleri köşe bucak demedim dolaştım. Nihayet bir gün, birçok insanların bir araya geldiğini gördüm ve hemen o kalabalığın içine daldım. Baktım ki gülüşüp oynasınlar, zevk ve sefa alemindeler. İçlerine girerek şenlik ve eğlencelerini tebrik ettim. Yer verdiler, oturduk konuştuk, dertleştik halkın dertlerini dinledim. Kendimi tanıttım. Ben padişahın büyük oğlu Korkut’um dedim. Bütün halkın isteklerini dinledim. Oradaki kalabalık bana şunu söylediler. “Seni padişah ola-

rak tanırız. Fakat bir isteğimiz var” dediler. Nedir isteğiniz? Dedim. Onlarda “Bu memleketin hepsi zevk ve sefaya düşkün insanlardır. Sonra rakı içmek, içki alemleri yapmak çok hoşumuza gider. Sen bize iyilik yaparsan, bize bol eğlence yerleri tertiplendir ve bol meyhaneler açtır.” Dediler. Böylece hemen işe girişerek çok eğlence yerleri yaptırıldı ve meyhane dükkanları açtım. Değişik yerlerden içki ustaları getirterek memleketi kendi paramla ihya ettim. Memleket genelinde ilanlar vererek en meşhur raksçıları buldurup eğlence salonlarına koydum. Böylece memlekete birçok raksçı salonu ve birçok meyhane dükkanı kazandırdım.”

“Memleketin tanınmış raks öğreticilerinden ve meyhanecilerinden bir adam alarak kendimde bu işler üzerinde çalıştım. Onu da kendime akıl ve kılavuz hocası yaptım.”

Padişah: “Hangi dersleri aldın o hocadan?”

Korkut: “Çalgıların hepsini öğretti. Yani müzik aletlerinden anlamadığım kalmadı. Sonra seslerin plağa alınmasını öğrendim. Rakı ve şarap imalathanelerini kurmayı ve çalıştırmayı öğrendim. Zira padişahlık benim hakkımdır. Yıllardır ihmal edilmiş memleketi yeniden ele alarak zevk ve sefayı, rahatlığı, müzik ve raks gibi esasları canlandıracağım ve herkesi ince ruhlu bir insan olarak yetiştireceğim. Bu bakımdan ders aldığım hocamı da sizin tembihinize uyararak yanımda getirdim. Mührü teslim alır almaz onu da yanıma vezir olarak alacağım.”

Padişah: “Hak yiyici olma dur sabreyle karındaşlarını da dinleyeyim ondan sonra hak kiminse mührü ona vereceğim.” (Oğlu Süleyman’a dönerek) “Evet Süleyman seni dinliyorum.”

Süleyman: “Muhterem babacığım, sizden ayrıldıktan sonra, diyar diyar memleket memleket dolaştım. Her vardığım yerde halkın dertlerini dinledim, bütün halkla yakından alakadar oldum. Padişah olacağımı söyledim. Her yerde “yaşasın yeni padişah olacak Süleyman” diye bağırıyorlar. Nihayet günün birinde bir memlekete vardım ki herkes alışverişle meşguldür. Kimisi tütün alıp satar, kimisi de hayvan alıp satar. Daha başka alışveriş yapanlarda var. Baktım ki bu alışveriş işinde çok para var. Hemen bende bu işe girişip en iyi alışveriş adamlarını topladım. İçlerinden bir tanesini kendime akıl hocası tayin ettim. Altınlar vererek alışveriş öğrendim. Memlekete de çok yardımda bulundum. Şimdi de zaman dolduğu için zatı devletlerinizin huzuruna geldim. Beni bu yola sevk eden hocamı da getirdim. Padişah olunca her tarafta dükkanları çoğaltacağım. Pazarlar ve panayırlar kurduracağım. Memlekete zenginlik ve saadet getireceğim.”

Padişah: “Buradan ayrıldıktan sonra birçok şeyler öğrenmişsin amma seni öğreten hocana sordun mu, alışverişin sırrı nedir?”

Süleyman: “Tabi babacığım sormaz olur muyum? Ticarette sır bir malın alışımı söylememek. Söylersen bile alınışından daha fazla söylenecek ki fazla para kazanabilmeli. Zira alış fiyatından hiç olmazsa bir kaç kat fazla söylemeli ki kazanç çok olsun.”

Padişah: “Pekâlâ seni de dinledim. Şimdide en küçük oğlumu dinleyeceğim. Selim söyle bakalım sen ne işlerle meşgul oldun.?”

Selim: “Elini öptüğüm babacığım. Ben ağabeyimler gibi kazanç yollarına bakarak para kazanamadım. Daha fazla ileri giderek, senin verdiğin paraları harcadığım gibi borç da ettim. Bu bakımdan beni affet.”

Padişah: “Söyle bakalım, ne işler yaptın? Ondan sonra affetme meselesine geliriz.”

Selim: “Muhterem sultan babacığım, buradan ayrıldıktan sonra memleketin her tarafını köşe bucak dolaştım. Ve bütün halkı dinledim. Anladım ki çok cahil var. İlim ve irfan memleket dahilinde az. Hemen bir çare düşünerek, her tarafa paramın yettiği kadar mektepler açtırdım ve başına alimler koydum. Kendimde büyük alimlerden birini yanıma alarak paralar verdim. Ondan ders almaya başladım hem halkın cahillikten kurtulmasına hem de kendimin daha fazla ders almasına çalıştım. Verilen parayı tüketerek borçlu olarak memlekete döndüm. Emir buyurduğunuz gibi bana ilim ve irfan öğreten hocamı da yanımda getirdim. Daha da işlerimiz bitmiş değildi fakat zaman dolduğu için her işimi başlı bırakarak huzuruza geldim. Hatta kaf-tanımı ve altından asamı satıp masraflara kullanmaları için orada halka ders veren alimlere bırakıp geldim.”

Padişah: (Yerinden kalkar büyük oğlu Korkut’a döner.) “Korkut yavrum, sen memleketi zevke ve sefaya gark ederek devlet işlerini ihmal edeceğine ve ileri giderek ayyaş bir insan olacağına kanaatim hasıl oldu.” (Sonra oğlu Süleyman’a döner) “Sana gelince Süleyman, sende memlekete alışveriş ve ticaret öğreteyim derken, ileride milleti yalancılığa ve sahtekarlığa, dola-yısıyla uçuruma sürükleyeceksin. Her işin başında ilim ve irfan gelir. “Eşçeğe para ve altın yüklesen kıymetini bilmez.” Bu sözü unutmayın ve kulağınıza da küpe kalsın.” (Oğlu Selime döner) “Ağabeyleriyyin yaptıklarının yanında, senin yaptıklarının daha faydalı olduğu şüphe götürmez.” (Korkut ve Süleyman’a bakarak) “Sizi bu yollara sevk eden adamlarında ifadelerini dinleyip, haksız olana idam emri vereceğim.” (Hemen bu sırada Selim atılarak.)

Selim: “Hayır baba burada sende yanlış düşünüyorsun. Memlekete onlarda lazım. Maddiyat sız yaşayış olmaz. Süleyman kardeşim mahiyetimde çalışarak memlekette ticari işleri Tanrının emirleri gereğince yapacak. Korkut kardeşimde musiki ile meşgul olarak yorulmuş dimağları eğlendirecektir. Kardeşlerime ehliyetli ilim adamları bularak, birine ticaret, diğerine de

musiki dersi verdirmemiz çok yerindedir. Fakat yine de karar devletli babamındır.”

Padişah: (Heyecanla ağlayarak vezire döner.) “Çok mesudum vezirim zira cenabı Allah bana bu günleri de gösterdi. Yüce Mevlaya güvenirim ki ileride benden hatta dedelerinden daha çalışkan bir padişah olarak dünyaya ün salacak. Belki kıtalar ona tabi olacak bir padişaha kavuşacağıma eminim. Allah zeval vermesin. “Oğullarım bu taht ve taç her insana nasip olmaz. Elbette hepiniz padişah olacak değilsiniz. Yine sizlere müsaade edeyim gidin herkes akıl aldığı hocasını da getirsin. Bir de onları dinleyelim.” (Hepsi dışarı çıkarlar. Padişah vezirine döner.)

Vezir: “Devletlim bu işte hiç tereddüt etmeden Selime verdiğine sevindim. Zira ileride büyük oğlunuza kalırsa bu memlekete musiki hayatını yerleştirir, içkiciliği ve kumarbazlığı ve kötü meziyetleri de sokması muhtemeldir. Diğer ortanca oğlunuz ise alışverişi getireceğim derken yalan ve yemini ve aynı zamanda daha başka hileleri memlekete getirebilir. Selim ise hak ve adaleti tecelli ettirecek yegâne padişah olacaktır.”

Padişah: “Evet vezirim ben de aynı fikirdeyim. Şimdiki halde Korkut ve Süleyman’ın memleketi bir isyana götürmemeleri için hangi tedbire baş vuracağımı düşünüyorum. Zira Selim çok küçük daha işlere aklı varmaz. Onun bir suikasta kurban gitmesinden korkuyorum. Lala sabreyle bakalım Allah onlara bir mekân hazırlamıştır. Ne derler Sabreden derviş muradına ermiş... hele şunları dinleyelim.”

Kapıcı: “Bekliyorlar efendim.”

Padişah: “Büyük oğlum Korkut’u beklerim.” (Korkut kapıdan yanında hocası ile birlikte girip tekrar selam ve tazim yaparlar.)

Korkut: “Emret babacığım. (Göstererek) İşte beni bu yollara sevk eden hocam. Ona çok minnettarım. Padişah olarak mührü teslim aldığım gün bunu dahi yanıma vezir alacağım.”

Padişah: “Hoş geldiniz sefa geldiniz. Söyle bakalım ne iş yaparsınız ve oğlum Korkut’la nasıl buluştunuz? Nasıl çalıştınız? Aynı zamanda ileride padişah ve vezir olursanız memleketi nasıl idare etmek gayesindediniz?”

Birinci Hoca: “Bendeniz vezirliğe layık bir kul değilim ki efendim. Fakirhane bir kulum. Bir meyhane dükkanım var onu işletirdim. Aynı zamanda haddim olmayarak sultanları eğlendirecek şekilde de bazı musiki aletleri kullanırım. Sizin mahdum dahi benim çaldığım çalgılara hayran olacak ki bir gün bir çalgı elimde iken geldi. Kendini tanıttı. Yedik içtik eğlendik, bana şu teklifte bulundu. Bana da çalgı öğretir misin dedi. Ben de Sultanım emrederse dedim ve böylece o günden sonra samimi oluverdik.”

Padişah: “Başka hangi derslerden anlarsın?”

Birinci Hoca: “Başka hiçbir dersten anlamam efendimiz.”

Korkut: “Tabi babacığım musiki çok güzel bir sanattır başka derse ne lüzum var? İnsanların ruhu incelik, ruhun gıdasıdır.”

Padişah: “Evet haklısın musiki ruhun gıdasıdır ama o en son kademededir. Daha ondan önce yapılacak işler var. Şimdi siz dışarıda bekleyin diğer karındaşlarınızı da dinleyelim.” (Yer öperek dışarı çıkarlar. Ardı sıra Süleyman ile hocası girerler. Yer öpüp divan durduktan sonra) “Hoş geldiniz.”

İkinci Hoca: “Sefalar bulduk efendim.”

Padişah: “Söyle bakalım. Ne iş yaparsınız ve oğlum Süleyman ile nasıl tanıştınız?”

İkinci Hoca: “Kulunuz bir ticaretçidir efendim. Ekseri mal cambazlığı yaparım. Hatta daha ilerisine gidersem babamda, babamın babası da mal cambazlığı yaparmış. Ben de bu işlerle meşgulüm. Daha ileriden sorarsanız sülalemiz kasapmış. Ama sultanım bu işlerde az para var sanma. Öyle anlar olur ki aldığım bir malı iki misline hatta üç misline sattığım olur. Bir gün altı akçeye at almıştım hemen aradan az bir zaman geçmeden aynı atı 18 akçeye sattım. Bunu da mahdumunuz Süleyman görmüş ve yanıma sokuldu. Bana bu işleri öğret dedi ve kendini tanıttı. İsteğini bildirdi. Olur yanımda bir sene kadar dolaş sen de bir ticaretçi olursun dedim. Öyle ya efendim vallahi bu işin sırrı pek kolay. Beşe al ona sat. Ne var bunda? Bir de ahmak alıcıya satarsan. Neye satarsan sat. Ona değil ya yirmiye satsan gene hayırlı. Aldığın malın üzerinde şu an alındı buna satılacak diye bir mühür yok ya kaçaya satarsan sat.”

Padişah: “Anladım güzel ama Allah’ın emrinden fazlaya sattığında hak, hukuk nerede kalacak.”

İkinci Hoca: “Zaten hakka hukuka kalacak olursan bu işte para yok.”

Padişah: “Anlaşıldı, dışarıda bekleyin.” (Hemen giderler. Ardından Selim’le hocası girer yer öperler, divan dururlar.)

Üçüncü Hoca: “Selamünaleyküm devletli ve izzetli hakanım.”

Padişah: “Aleykümselam, hoş geldiniz. (Ayağa kalkarak yer gösterir.)

Üçüncü Hoca: “Haşa ve sümme haşa, biz neci oluyoruz ki devletli hakanım ayağa kalkarlar.”

Padişah: “Şöyle buyurun şimdi sizleri dinliyorum. Ne iş yaparsın ve oğlum Selim’le nasıl tanıştınız.?”

Üçüncü Hoca: “Bendeniz haddim olmayarak, alim kıtlığında alimim efendim. Bir medresede kırk yıldır ders vermekteyim. Birçok talebelerim var. Hatta şimdi hala vazifede bulunan Balkan kaleleri kumandanınız Cafer Paşanın dahi hocasıyım. Karınca kararınca derslerle meşgulüz. Bir gün yine

böyle bir ilmi tabiye dersinde iken mahdumunuz geldi ve medreseye kaydoldu ve kendisini tanıttı. Ben dahi ileride çok büyük bir adam olur diye, Selim üzerinde daha itina ile durarak yetiştirmeye çalıştım. Fakat zaman az olduğundan henüz istenildiği gibi yetişemedi.”

Padişah: “Hangi dersleri okuttunuz?”

Üçüncü Hoca: “Fıkıh, feraiz, ilmi kozmografya, ilmi tabiye, ilmi askeriye, ilmi adliye, ilmi ahkamiye, ilmi Kuran, ilmi adabiye, ilmi islamiye, ilmi musiki ve diğer bazı dersler üzerinde durduk. Malumunuz veçhile bu derslere uzun zaman ayırmak gerek, hakikati hal bizim dahi çok eksiklerimiz vardır. Zaman bulduğumuz takdirde, ilmi hendeseye de çok zaman vermek gerek, çünkü bunun gibi bazı dersler, çetin derslerdir.”

Padişah: “Şayet Selim padişah olursa hangi dersleri alması gerek?”

Üçüncü Hoca: “Zatı devletleriniz ne düşünürler bilmem ama, ilmi askeriye üzerinde talim eylemek gerek hatta daha diğer dersleri de çok işlemek gerek.”

Padişah: “Şimdi mührü hümayunu önce Allah’a sonra da oğlum Selime güvenerek teslim ediyorum.” (Mührü kaftanından çıkarır Selime verir.) “Emrimdir, fermanımdır bugünden itibaren küçük oğlum Selim Padişah’tır ve mührü hümayunu ona teslim ediyorum. Bundan gayri ismi Selim değil Sultan Selim’dir.” (Der ve padişahlık mührünü Selim’e teslim ederek kendisi tahttan iner, yerine Selim oturur.) (Vezire dönerek) “Her tarafa duyurulsun yeni, padişah Sultan Selim üzerine hutbeler okutulsun. Emrediyorum.”

Vezir: (Tazim ederek) “Baş üstüne efendim.” (Kapıcıya döner, fermanı uzatır.) “Tez elden yerine ilet.” (Padişaha dönerek) “Ben dahi bu ihtiyarlık halimle bu mukaddes ve kutsal vazifeyi layıkıyla yapamadığımdan sultanım Selim’in hocası Şemsettin Efendi hazretlerine layık görerek vezirlik unvanının ve makamının teslim edilmesini dilerim.”

Padişah: “Senin de dileğini kabul ederek makamı Şemsettin efendiye terk etmeni isterim vezirim.” (Vezir hemen yerinden kalkarak yerini teslim eder.)

Üçüncü Hoca: “Nasıl olur efendim? İltifat ediyorsunuz, kusurumuzu affedin. Kulunuz bu makama layık değildir.”

Padişah: “Evet Şemsettin Efendi önce Allaha ve sonra sana oğlum Selim’i ve bu milleti sana emanet ediyorum. (Tam bu sırada Korkut’la Süleyman girer.)

Korkut ve Süleyman: “Hayır...Hayır... olamaz padişah benim.” (Diye bağırırlar.)

Padişah: (Ellerini göğe kaldırarak) “Yarabbi şu anda ruhumu gapzeyle. Bu milletin başına kardeş kavgaları ve felaket getirme.” (Der ve yere düşer. Hepsini başına toplanırlar.)

Selim: “Ya... ihtiyar pederim. Bunlar için üzüntü çekme. Tanrının dediği olur.” (Üzerine kapanır.) (Kapıcıya dönerek) “Saray muhafızlarına, hekimlere haber verin. Hemen gelsinler.” (Der ve ölen babasının başında ağlar.) “Hocam bu ihtiyar pederimize bir hakarettir.” (Kardeşlerine dönerek) “İyimi ettiniz? Yazıklar olsun size.” (Bu arada kapıdan saray muhafızları girerler.) “Alın bunları. Emrimdir. Hapseyleyin. (Muhafızlar hemen Süleyman’la Korkut’u yakalarlar.)

Süleyman ve Korkut: (Her biri) “Hayır olamaz ... Padişah ben olacağım ... (Diyerek bağırlırlarken dışarı alınırlar.)

(Perde iner.)

Üçüncü Perde

(Sahne evvelki sahnenin aynısıdır. Az bir değişiklik vardır. Padişah ve Vezir karşılıklı oturmuşlar konuşmaktadırlar.)

Padişah Selim: (Kapıcıya dönerek) “Hala gelmediler mi?”

Kapıcı: “Gelmediler. İzzetli ve ikballi hakanım.”

Padişah Selim: “Vezirim sana danışmakla beraber, kafamdaki plan şudur. Karındaşlarının hocalarını bir an evvel idam ettirmek gerek. Yoksa memleketi isyana teşvik edecekler.”

Vezir: “Hayır Selim, karındaşlarının hocalarını idam ettirmekle hiçbir mesele anlaşamaz.”

Padişah Selim: “Ya ne yapmak gerek?”

Vezir: “Bu milletin saadet ve selametini yerine getireceksen dedenizden kalan padişah kanunnamesini tatbik gerek.”

Selim: “Hocam nedir bu kanunname?”

Vezir: “Kanunun metni şudur: Her kim padişah olursa, devletin selamet ve saadeti için kardeşlerini katleder.”

Selim: “Vezirin efendim, hocam. Kardeş kanına girmek bana dünyanın en ağır bir işi olacak.” (Düşünür.)

Kapıcı: “Kardeşleriniz geldiler efendim.”

Selim: “Gelsinler.”

(Bu sırada kardeşleri Korkut ve Süleyman cellat başının himayesinde içeriye girerler.)

(Sükût)

Selim: “Kardeşlerim. Her ikinizde ağabeyin ve büyüğümünüz. Padişaha karşı gelmenin ve memleketi kardeş kavgaları ile isyana sürüklemenin cezası-

nın ne olduğunu pek ala bilirsiniz. Şimdi size sorarım ki niçin bu saygısızlığı yaptınız?”

Korkut ve Süleyman (Sükût ederler.)

Selim: “Şimdi dedemizden kalan kanunnamenin emirlerini yerine getirmek vazifemdir. Zira bu kanunnameyi bilirsiniz. Hemen sizin hocalarınızla birlikte idam fermanlarınızı çıkarıyorum. Karındaşlarım, ne yapalım? Bu milletin saadet ve selameti için buna katlanmak mecburiyetindeyiz. Kanun sizin ölmenizi istiyor. (Kapıcıya dönerek) “Emrimdir cellat başı buraya gelsin.”

Kapıcı: “Baş üstüne efendim.”

Vezir: “Selim yavrum, affet devletli hakanım Talebem olmak sıfatı ile hitap ettim. Sultanım, bu karındaşlarını affetmek senin şanındandır. Bunları serbest bırak. İdam etmekten bir şey çıkmaz.”

Selim: “Hocam kanun böyle emretmiştir, demiştiniz.”

Vezir: “Evet böyle emreder fakat sen affet, affetmek şanındandır.”

Selim: “Hocam kanun emrine kimse karşı gelemmez. Hatta ben dahi karşı gelemem. Bunlardan başka bu devletin saadet ve selameti için daha çok idam edilecek adamlar vardır.”

Vezir: “Aferin yavrum ben seni deneme yapmıştım. Daima emirlerin kati ve kesin olacaktır. Doğruluktan ve haktan ayrılma. Herkes devlete ve bu vatana kurban olarak doğdu ve kurban olarak öleceğiz. İşte bu kardeşlerinde ileride şeytana uyarak memlekette bir isyan ve kardeş kavgası çıkarabilir. Bu kardeşlerinde memlekete kurban olacaktır. Hatta ileride ben dahi yanlış ve hatalı bir iş yaptığım takdirde, hemen boynum vurulmalıdır. Benden alacağın en son ders budur. Fakat hak ve adaleti tam yap. Hatalı iş yapma.”

Padişah: (Kardeşlerine) “Haydi gidin. (Cellat başına) Bunları emin tutun.”

Cellatlar: “Baş üstüne devletli sultanım.”

Padişah: (Fermanı hemen yazar ve kapıcıya uzatarak) “Al bunu götür ve yerine ver.”

Vezir: “Evet emir sizden yaptırmak bizden hakanım.”

Padişah: “Evet yarın kardeşlerimle birlikte yanlarındaki refikleri de idam edilecektir. İsyana niyetlenenler tespit edilip yanlarında hem fikir olanlar da idam sehpasında olacaktır. Hiçbirine fırsat verilmesin.”

Vezir: “Emrin yerine getirilecektir hakanım.”

Padişah: (Heyecanla yerinden kalkarak) “Varsın tarih beni kardeş kanına ve birçok insanın kanına giren bir padişah diye yazsın. Bundan böyle her kim

devlete zerre kadar hile ve itaatsizlik yaparsa er ve geç kendini idam sehpa-sında sanarak yapsın, hatta başta vezirlerim olmak şartıyla, bende dahilim.”

Kapıcı: “Hakanım, Zati devletlerinizi bekleyenler var ne emir buyurur-sunuz.?”

Selim: “Gelsinler. Kimmiş görelim. Peşinen konuşayım ki, idamlıklar hakkında bir dilek olursa hiç şüphe olmasın onlarda idamlıklardan olur.”

Kapıcı: “Gelin girin bakalım...” (Girerler.)

Cafer Paşa: “Böyle bir zamanda zati devletlerinizi rahatsız ettim efendim.”

Padişah: “Biz rahatlığımızı düşünseydik bu mesuliyetli makamı işgal etmezdik. Söyle nedir emrin.”

Cafer Paşa: “Haşa ve sümme haşa benim zati devletlerinize ne emrim olabilir. Efendimiz pederiniz sultanım, savaş biter bitmez derhal malumat ver demişti de onun için zati şahanelerinizi tebrik ve aynı zamanda yeni kazanılan ve kullarının feragatle çalıştığı yeni bir zaferi müjde etmeye geldim.”

Padişah: “Evet... anladım ki serhat boylarında yine çarpışmalar eksik değilmiş. Bu müjdene çok sevindim. Bu makama yeni cülus eylememiz bizi henüz bu zaferden mahrum eyledi. İnşallah ileride yollar açılır. Ordularımız bizzat şu naçiz sultanlarıyla birlikte zaferden zafere koşar. Devletin bu durgun zamanında Serhatları sıkışık duruma sokan o kafir illerine sorulacak sorularım var. (Cafer Paşaya dönerek) Anlat bana Cafer Paşa savaş nasıl geçti?”

Cafer Paşa: “Devletlim, kırk sekiz gün muhasarada kaldıktan sonra, yardım geldi ve bu yardım sayesinde fedakârca çarpışan serhat yiğitlerimiz, bir anda düşmanı geldikleri yere gönderdi. Fakat biraz fazla şehit verdik. Bu mertebeyi Allah bize de nasip eder inşallah.”

Padişah: “Paşam askerde bozgun veya isyan oldu mu?”

Cafer Paşa: “Hayır devletlim, kulların çok iyi çarpıştılar. Fakat bazı beyleriz muhasaradan kurtulunamayacağını ileri sürerek teslim olmak ve hatta savaşı terk etmek gibi fikirler taşındılar. Tabi muharebe bize dönünce yerlerine oturdular.”

Padişah: (Hiddetle) “Kim onlar?”

Cafer Paşa: “Eski kaptanı derya vekili ve aynı zamanda ikinci vezirlik yapan Kadir Ahmet Bey üçüncü vezirlikten ayrılan Şeyh Nazır Bey bazı adamları da dahil.”

Padişah: (Vezire dönerek) “Hemen bunların yakalatılıp, idamlarının fermanını emrediyorum.”

Vezir: “Fermanındır sultanım.”

Padişah: “Cafer Paşa, ganimetleri neylediniz?”

Cafer Paşa: “Daha durur efendim.”

Padişah: “Savaş alanının bütün ganimetlerini askere verin. Hatta daha fazla para ve eşyalar dağıtılsın. Askerin ihtiyaçları karşılanırken eskisinden daha fazla olarak yapılsın. (Vezire dönerek) Saray eşrafına dahil olanların rızıklarından kesilerek askere verilsin. Bana dahi, ayrılan akşeyi azaltın. Hazinedara haber uçurulsun ve işler bu nizamda gitsin.”

Vezir: “Emrinizdir sultanım.”

Cafer Paşa: “Emrinizdir devletli hakanım.”

Padişah: (Cafer Paşaya dönerek) “Paşam inşallah bugünden sonra bir iki zafer müjdesi bu milleti tatmin edemez. Zafer, kıtalara hükmetmekle olacak. Ordular zaferden zafere koşacaklar. Sınırlarımız güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar olup askerimizin narasıyla inleyecek, yağız atlar kişneyecek, paslı kılıç işleyecek... Bugünden sonra böyle zaferler isterim. Yiğitlerime benden selam eyle. Kendi fermanımla geleceğim. Kılıçlarını keskin ve atlarını eşkin eylesinler.”

Cafer Paşa: “Allah ömürler versin hakanım biz kulların cenk alanlarında dinleriz. Atlarımız hazır kılıçlarımız keskin, gözümüz ufuklarda, gönlümüz padişahımızla birlikte cenk fermanı bekleriz. İsteriz ki bizde cenk meydanında şehitlikle ölelim. Ruhlarımız öteki kardeşlerimizin ve meleklerin yanında olsun. Biz Türklere yatakta ölmek ayıp değil mi hakanım?”

Padişah: (Heyecanla) “Berhudar olasin Cafer Paşa böyle konuşan bir kişiye ihtiyacım vardı.”

Vezir: “Allah’ın inayeti ile güvenim geldi ki senin benden ilmi askeriye dersi almaya ve bilgiye ihtiyacın yoktur. Harp cesaret ve metanet işidir. Bu meziyetlerinde hepsini sende görmekteyim. Allah seni yedi cihanda alını ak eylesin. Yolun nurludur. Vatan yoludur.”

Padişah: “Hocam olarak ve vezirim olarak bir dakika yanımdan ayrılmadın. Şayet cenk meydanlarında ben şehit olursam, ilk bana degecek el senin elin olacaktır.”

Vezir: “Bu milletin senin gibi padişaha ihtiyacı vardır. Ağzından hayır eyle. Allaha dua edelim ki orduların ve milletin başında daim olasin.”

Kapıcı: “Padişahım destur verirsiniz bir ulak haber getirmiş. Size iletmek ister.”

Haberci: (Yer öpüp divan durduktan sonra) “Hünkarım, Akgöl oğlu Mustafa Paşa bir an evvel size iletmiş ... “ (sözünü bitiremeden yorgunluktan baygın düşer.)

Padişah: “Tez hekim başına götürün.”

Veziir: (Habercinin elindeki mektubu alır ve padişaha uzatır. Bu arada görevliler hemen haberciyi sahneden alırlar.)

Padişah: “Şchitlik ha... ” (Mektubu okumaktadır ve başını aşağı yukarı hareket ettirerek hem de sınırlı bir halde duvardaki dünya haritasını göstererek) (Heyecanla bağırır) “Ordular hazırlansın. Sefer var.”

Veziir: “Selim... emirlerine dikkat et.”

Padişah: “Hayır hocam, sınırlardan gelen haberler yeğdir, durmak zamanı değil.” (Harita üzerinde göstererek) “Ey... Çaldıran Ovası hazır ol. İran şahı Şah İsmail Türk yiğitleri varıyor... Ey... Gansu Gavri... Türk şahlanmış varıyor. Çöl havasını sana dar getirecek Türk aslanları varıyor. Hazır ol Mısır kralı Tomanbay. Geliyorum.”

(Bu sırada perde kapanır. Perdenin ardından sesler uğultular duyulur.)

Padişah Selimin sesi: “Ordularım... İran’a, Mısır’a, Balkanlara, hatta dünyanın uçsuz bucaksız kum çölleri Mercidabık’a akınlar var. Hazır mısınız? Beni sevenler benimle gelsinler, sevmeyenler geriye karılarının yanına dönsünler. Davullar vursun, cenk havası çalsın. Atlar kişnesin. Savaş alanları titresin. Güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar Türk bayrağı dalgalanacaktır. Bu dünya biz Türklere az gelecektir... Haydi aslanlarım, haydi yiğitlerim. Haydi savaş alanı erkekçe naralarla dolsun. Zafer bizimdir. Hak bizimdir. Adalet bizimdir.”

“Beyler beyi bizlerle, padişahınız sizinle, Allah bizimle birlikte. Cenkte meydan okuyun... Toz bulutları çölleri doldursun... Haydi aslanlarım. İleri... Hücum... Kalabalığın sesleri ile nihayet bulur.....”

BİTTİ

Sayı : 243/I-47

T. C.
KONYA İLİ
MERKEZ İZZETBEY İLKOKULU
Müdürlüğü

Konya

Konu : Teşekkür.

22/5/1968

Sayın Hayri Yıldız

İzzetbey İlkokulu Öğretmeni

Konya

18-19 ve 21 Mayıs günleri düzenlediğimiz okul temsilimiz çevrede ve basında büyük etki yaratmış ve okulumuzun onurunu artırmıştır. Bu temsilin hazırlanmasında ve oynanmasında yaptığınız çalışmalar ve gösterdiğiniz çabalar beni çok sevindirmiştir.

Bu çalışmalarınıza teşekkür eder, devamını dilerim.

Okul Müdürü

Gelel Akın

Eki

[Hayri Yıldız'ın yazdığı, "Vatandan Üstün Bir Şey Olamaz" isimli bu münamereyi kendi okulunda ve Konya belediyesinden temin ettikleri otobüsle bazı köy ve kasaba okullarında sakınelemişlerdir.]

VATANDAN ÜSTÜN BİR ŞEY OLAMAZ

Şahıslar:

Mete: Eski Orta Asya da geçmiş bir hakandır. Başında tahta ait olan eski giyinişlerden. Alnı üstünde müselles şeklinde çıkmış bir tuğ. Kulak üstlerinde daha kısa olarak yapılmış, kale burçları şeklinde enginli yüksekli olarak tanzim edilmiş bir şapka. (Börk) Üzerinde simlerle işlenmiş eski efelerin giyinişlerine uygun bir cepken. Sağ omuzdan kuşak kısmına ininceye kadar madalya şeklinde dizilmiş parlak madeni düğme şeklinde şeyler. Solda da aynıdır. Pantolonu topuğa kadar inmiş olup paça duble kısımları saçaklıdır. Belinde atadan kalma hançeri ve sağlı sollu yan tarafta sadak asılıdır.

Günbey: Mete'nin giyinişinin aynı olup, yalnız Mete'nin madeni parlak düğmeleri kadar bol miktarda değildir. Şıklık bakımından biraz daha düşüktür. Mete'nin veziridir.

Yavuz: Belinde beyaz renkli kuşak şeklinde dolanmış saçaklı bir kıyafet vardır. Kılıç ve sadak vardır. Başındaki serpuşu birazca uzun olup kulakları üzerine inmektedir. Pantolon dizlerine gelen kısma kadar firdolayı saçaklı haldedir. Kapıcıdır.

Oğuz: Şapka yuvarlak olup kulak üstlerinde sağa ve sola doğru iki taraflı dışarıya eğilmiş müselles uçları, ceket önü dört beyaz düğmelidir ilk iki düğme iliklenmelidir. Bu yiğit esir olmuş bir cengaverdir. Kıyafet biraz eski ve yıpranmış olacaktır.

Beyrek: Kurultay azalarındandır. Giyim hemen hemen Mete'nin aynı olup ufak tefek değişiklikler vardır. Yalnız madeni parlak düğmeler ikişer tanedir.

Boğaç: Kurultay azalarındandır. Kıyafet Beyrek'in aynısıdır.

Bahadır: Bir cenk yiğididir. Kıyafet Oğuzun aynısıdır.

Tekür: Kurultay azalarındandır. Kıyafet Boğaç'ın ve Beyrek'in aynısıdır.

Bozkurt: Bir demirci ustasıdır. Kolları sıvanmış halde sırtında siyah bir mintan olup yüzü de esmer karalanmıştır.

Elçiler: Piyeste bir sahne dışında konuşma olarak yer almamıştır. Kıyafet aynı cengaverlerinkinden olup yalnız bunların bileklerinde ve dizlerinde tokalar sallanmaktadır. Şapkalar sivri uçludur.

Not: Piyeste yer alan bütün kahramanların bıyıkları vardır. Yalnız Oğuz ve Bahadır'ın bıyıkları küçüktür. Hepsinin sağ taraflarında birer sadak asılmış olup, omuzlarında yayları, bellerinde hançerleri vardır. Bütün şahısların şapkaları önlerinde kurt resmi vardır. Piyesi sahneyen, kıyafetler üzerinde aslını bozmadan istediği ve temin edebileceği kıyafet değişiklikleri yapmakta serbesttir.

(Dekorlara ait bazı malümatlar.)

Birinci bölümde, üç perde halinde Hun tahtı gösterilmektedir. Taht tamamen eski Türk eserleriyle süslenmiş. Duvarlarda postlar, kılıç, yay ve oklar asılı olup zemin yünlü eşyalarla döşenmiştir. Mete'nin oturduğu yer sedir halinde döşenmiş olarak ve üzerinde kurt resmi olan bir bayrak durmaktadır.

a. Birinci perdenin sahnesi yukarıdaki veya buna benzer olup oynatanlar daha çeşitlendirebilirler.

b. İkinci üçüncü perde sahneleri hemen hemen birinci perdenin aynı olup ufak tefek bazı değişiklikler yapılabilir.

Dördüncü Perde

Tamamen Çin sarayını canlandırmaktadır. Duvarlarda ve sarayın içinde dizilmiş boncuklar ve harp aletleri, seramikten güneş, yıldız, ay figürleri balık yılan ve ejderha seramikleri ile kadın resimleriyle süslenmiş (imkanlar dahilinde temin edilebildiği kadar) olup tahtın hazırlanışı gayet itinalı olacaktır.

(Dördüncü Perdenin Şahısları)

1.Kral: Başında tacı ve kıyafeti gayet düzgündür. Boynunda iki iç halka halinde boncuklar takılı olup, pantolonu dizinin altından bağlanıp biraz körüklü şekildedir. Önünde 7-8 düğme olan boydan aşağı süslü entari uzunluğundadır, elinde bir yelpaze belinde kılıcı ile devamlı yelpazeyi sallamaktadır. Oturacağının hemen önüne yerleştirilmiş bir içki masası vardır. Masa topraktan (zeminden) 30-40 cm. yüksek olup üzerinde toprak testilerde içki içilmektedir. (İçkileri piriç suyundan ve at sütünden yapılmış.) Az bulanık ayran kıvamındadır. İçki kadehleri de toprak ve ağaçtan yapılmış küçük çanaklardır.

2.Cuci: Habercidir. Dışarıdan haber getirip götürmektedir. Kralın kıyafetinin daha gösterişsizidir, ayakkabıları çarık şeklinde dize kadar bağcığı olan, üzerinde (temin edilebilecek renkte) entari uzunluğunda yakası açık düğmesiz elbise, göğsünde ve sırtında kalkanlar, yanlardan ve boyundan

iplerle bağlı, (tahtadan yapılabilir.) şapkası kulaklarını ve ensesini örtecek şekildedir.

3.Hukonk: Kumandandır. Kralın adamlarındandır. Kıyafeti kralinkine benzer ama biraz az gösterişlidir.

4.Tonki: Kralın kumandanlarından olup giyimi kralinkine benzemektedir.

5.Yanuci: Hizmetçidir. Piyeste konuşma almamıştır. Yalnız içki içenlere hizmet etmektedir. Giyim durumu, ön kısımda boydan boya önlük ve alnı açık başının gerisine doğru yatmış bir şapkası sivri olmak üzeredir. Çok zaman kralın elindeki yelpazeyi alıp krala sallamaktadır.

Sahne: (İki oturulacak yer, sedir şeklinde, eski zaman işi, yerli sanatı tenrenüm ettiren bazı sergiler. Duvarda taş oyma şeklinde kurt resmi vardır. Bir kapı ile içeri girilir. Tam kapı karşısında veya başka bir münasip yerde, eski bir dar pencere vardır. Oynatanlar eserin içindeki ana fikre göre daha eklemler yapmakta serbesttir.)

(Birinci Perde)

(Metem belinde hançeri başında kürkten yapılmış başlığı ile kapıdan içeri girer. Baştaki sedirine geçer.)

(Bunu müteakiben Gün Bey girer ve oda yerine oturur.)

Metem: “Evet dedikleriniz çok doğrudur. Babam Teoman’ın kahramanlık ve fedakârlıklarını tarih yazacaktır. Üvey annemin de bana karşı olan affedilmez hatası bundan böyle bütün Türk analarına ders olarak kalacaktır.”

Gün Bey: “Ananızın bu yanlış fikrini babanıza yüklemeyiniz hakanım.”

Metem: “Babama karşı saygım yeğdir. Fakat ülkelere ün salmış Hun İmparatorunun da kadın ağzına bakarak öz oğlunu öldürtme kararlarına bir türlü havsalam almıyor.”

Gün Bey: “Bunu affet, hiçbir insan var mıdır ki ömrü boyunca kadın ağzına bakmamış...”

Metem: “Evet Gün Bey, atam Teoman’ın ekmeğini yediğin ve onun buyruğu altında yaşadığın sözlerinden bellidir. Anlaşıldı ki bu bir derstir.”

Gün Bey: “Gök ve güneş şahit olsun ki, Atan Teoman’a bağlı kaldığım kadarda hakanıma sadık kalacağım.” (Gün Bey bu son sözüne devam ederken Yavuz yerinden kalkarak tevazu eder.)

Metem: (Kapıcıya dönerek) “Yavuz.”

Yavuz: “Emir sizin hakanım.”

Metem: (Bir yazı yazarak kapıcıya verir.) “Emrimdir, hemen gelsinler.”

Yavuz: “Baş üstüne hakanım.” (Kağıdı alarak dışarı çıkar.)

Mete: “Gün Bey, memleket karmakarışık bir haldedir. Bu durum dışta fenalık yaratır. Kurultayın toplanması için emir yazdım. Sen ne dersin?”

Gün Bey: “Yerinde olur hakanım, dışta tesirli ve düzgün olabilmemiz için önce içte düzgün olmamız lazımdır.”

Mete: “Hemen bu işler bir an önce kurultayda konuşulsun. İçte sağlam ve dimdik bir ordu kurulsun.”

Yavuz: (İçeri girip el pençe durduktan sonra) “Emrinizi bildirdim ulu hakanım.”

Mete: (Başıyla işaret ederek) “Peki Yavuz.”

Yavuz: “Ulu hakanım, sınır boylarından gelmiş iki süvari sizi görmek dilerler. Şimdi kapıda beklerler ne emir buyurursunuz?”

Mete: “Çağır gelsinler, kimlermiş?”

Yavuz: (Dışarıya bağıarak) “Süvariler geliniz...”

Gün Bey: “Bu süvarilerde kim ola acaba?”

Mete: “Gelsinler... görürüz.”

(Bu sırada iki süvari, silah duruşu ve cenk vaziyetiyle içeri girerler.)

Bahadır: “Sınır boylarından gelmiş akıncı evlatlarınız olarak, dileklerimizi sunmaya geldik ulu hakanım.”

Mete: (Süvarilerin yanına yaklaşır. Gürlek bir sesle sırtlarını okşayarak) “Dileklerinizi dinlemek vazifemdir, cengâver yiğitlerim. Söyleyin... ne derdiniz var, ne isteğiniz varsa söyleyin.”

Oğuz: (Selam alarak) “Ulu başbuğum. Çin ülkesinde on seneden beri esir bir yiğidinizim.” (Kesik kesik konuşur.) “Çin diyarında esir iken babanız Teoman’ın öldüğünü ve yerine siz ulu başbuğumun buyruk verdiğini söylentilerden öğrendik. Bütün o diyarların dilindeki ve konuşmalarındaki meseleler şunlardır: “Hun tahtına yeni bir hakan geçmiş, devleti çok zayıfmış, şimdi harp edecek durumda değilmiş. Şimdi onların tam baskın zamanıdır, yoksa zaman kazanırlarsa başımız Mete’nin atının ayağına iner.” Diyorlar. Şimdiki hal; harp hazırlıklarına başladılar. Bizde bulunduğumuz esir hapis-hanesinden hiç olmazsa birkaç kişiyi kaçıralım memlekete haber ulaştırırsın. Diye konuştuk ve ... ulu hakanıma haber getirirken (Tam bu sırada yere düşer) gelirken ... of”

(Telaşla yere düşenin yanına koşarlar ve Gün Beyle Mete hemen yiğidi tutup, bakarken)

Mete: “Ne oluyor? Ne var Gün Bey?” (Yiğitle ilgilenip bakarken) (Titrek bir sesle) “Kan... kan...”

Gün Bey: “Evet kan... Hem de yaralı, çok ağır yaralı... (Ayağa kaldırılmaya çalışılır.) (Seyircilere gösterilmeden ağzına biraz kan sürülür, seyircilerden tarafa doğru ağızındaki kan gösterilerek ayağa kaldırılma çalışılır. Kapıcının yanına doğru götürürler.)

Mete: (Kapıcıya sert bir sesle) “Emrimdir, hekimlerin vazifeleri hemen bu olmalı ve yarasına em olsunlar ve yiğidi tam iyileştirdikten sonra huzuruma sağ ve salim olarak getirsinler.”

Yavuz: “Emredersiniz ulu hakanım.”

Gün Bey: “Acaba ne var, nasıl vaziyetten bir haber alamadan baygın düştü.” (Mahsun bir vaziyette sükût eder.)

Mete: “Niçin mahsun oldun Gün Bey. Vaziyeti çok geçmez anlarız. Yarası hafife benziyor.”

Gün Bey: “Bu, yaralı giden süvarimiz bundan on yıl evvel dövüşte kaybolan yiğitlerimizdendir. Bu gencin düşmanlara saldırışını ve onlarla boğaz boğaza gelişini görmeliydin. Hasmının üzerine kartal gibi saldırır, alimallah gözünü açıp kapamaya kalmadan kılıcını hasmının ta kalbine sapladığı bir olurdu.”

Mete: “Demek ki çok cesur bir yiğit. Cesur olmasa yaralı bir vaziyette bulunduğu esirlik hayatından kaçıp ta buraya haber ulaştırabilir mi? Düşmanlarımızın hücum haberlerini getirmek için zavallı yiğit neler çekti de bu yarayı aldı kim bilir? (Mete yerinden kalkıp gezinerek, kendi kendine) Evet, bu milletin vatani için feda edemeyeceği hiçbir şey yoktur. Bir Türk oğlu nelere katlanmaz. Dostuna güvercin bakışla, hasmına aslan gibi haykırışlı olan bir milletin kahramanlarıdır... Vatani için her şeyi feda eder...”

Bahadır: (Tam silah duruşunu bozmayarak) “Doğu sınırlarından ödevliyim ulu hakanım. Komşu düşmanlarımız yer yer üzerimize baskınlar yaparak malımıza ve canımıza zarar vermektedirler. Bütün süvarilerimiz sabırsızlıkla beklemektedirler. “Biz erkek değil miyiz ki ulu hakan bize emir vermiyor.” diyorlar. Ne emriniz ola...?”

Mete: (keyifli ve gürlek bir sesle) “Sağ olun yiğitlerim. At üstünde koşacağımız, rüzgar gibi koşacağımız, dağ dere aşacağımız, bulutlara ulaşacağımız, semayı toz bulutuna boyayacağımız, zaman yaklaşmıştır. Anlat yiğitlerime, emrim az zamanda kendimle beraber varacaktır.”

Bahadır: (Eğilerek selam alır.) “Emrinizi kuşlar gibi uçarak, seller gibi coşarak, nal sesinden yankılar çıkarak ulaştıracağım ulu hakanım.” (Der ve çıkar.)

(Bu sırada kurultay azaları içeriye girmeye başlarlar. Tekür, Beyrek, Boğaç içeri girerler. Selam vaziyetini aldıktan sonra herkes yerine geçer. Mete söze başlar.)

Mete: “Hoş geldiniz yoldaşlarım.”

Hepsi: “Hoş bulduk, başımız sizindir ulu hakan.”

Mete: “Sağ olunuz... Emredip kurultayı toplamaktaki sebep şudur: Yoldaşlarım ve arkadaşlarım. Düşmanlardan gelen haberlere göre harp etmek gerek. Fakat memleketin durumunu siz benden daha iyi bilirsiniz. Harp etmeye müsait değildir. Önce dahilde sonra da hariçte vazifeliyiz. Memleketi bir elden düzene koyalım. Harp hazırlıklarına başlansın. Batırlar at talimi yapsın, yürüyüşlere çıkılsın, kılıç kullanılsın, talimle meşgul olunsun, fakir halka yiyecek ve içecek dağıtılsın. Her türlü yardım halktan esirgenmesin. Komşularımızla aramızda devamlı dostluk devam etsin. Düşman her şeye rağmen dirilsin, zaman kazanalım, hazırlık yapalım. Tam ve nizamlı bir orduyla ortaya atılalım ve bizi savaş alanından hiçbir kuvvet geriye atamasın. İşte o zaman, çelik bilekler kılınca, tunç yüreklerde vatana ve millete bağlansın. Yoldaşlarım bu durumda hareket ederde dahilde kuvvetli bir orduyla ortaya çıkarsak, zafer bize kucak açar ve yüzümüze zafer güneşi doğar.”

Hepsi: “Doğrudur hakanım, hemen vazifelerimize başlayalım.”

Mete: “Bu söylediklerime varsa bir ekleyeceğiniz ya da itirazınız yoksa, hemen emrim yerine getirilsin.”

Hepsi: “Doğrudur hakanım.”

Mete: “Kurultaya son veriyorum. Durum bundan ibarettir.” (Bu sırada kurultay azaları dağılmak üzereyken Yavuz içeriye girerek.)

Yavuz: “Ulu hakanım, iki elçi kurultayın toplanmasından bu yana sizi beklerler.”

Mete: “Kabul alın onları. (Kurultay azalarına dönerek) Yoldaşlarım, kurultay dağılmasın, elçiler dinleninceye kadar kalalım. Bakalım elçiler ne isterlermiş? (Elçiler içeri girerek ellerindeki kâğıdı uzatırlar. Mete vakur bir çehreyle kâğıdı süzer. Kapıcıya dönerek) Alın dışarı beklesinler ...”

Yavuz: “Emrindir hakanım.”

Mete: “Yoldaşlarım, Siyenpi hükümdarından gelen mektubu okuyorum.”

----Mektup----

“Hun Hükümdarı Mete

Atanızdan kalan iyi ve koşucu süvari atını, hemen elçilere teslim ediniz. Teslim edip emrime göndermediğiniz takdirde bütün ordularım harekete geçerek tacını ve tahtını yağma edeceklerdir. Şayet ülkenizi yaktırıp yıktırmak, talan ettirmek istemezseniz atı teslim edersiniz.

Siyenpi Hükümdarı.

Met: (Meraklı ve şaşkın bir şekilde) “Paşalarım ve beylerim. Gönderilen mektubu müştereken okuduk. Bu işte önce sizin fikrinize ihtiyacım var. Ondan sonra da kendi kararımı vereceğim.”

Gün Bey: “Ulu hakanım ulu ve şehametli atanız Teoman’ın ekmeğini yedim ve kılıcını kuşandım. Saatlerce de yan yana kılıç kullandığımız muharebeler oldu. Bu kadar ölçüler kabule aldık ve savaşa girdik fakat hiç böyle ağır ve darbe indirici bir teklifle karşılaşmadık. Asla atı veremeyiz bu ne demektir. Kovun elçileri, harp hazırlığı yapılınsın ve savaşa başlansın.”

Beyrek: “Bu ne demek başbuğum? Bu bir küstahlık ve tanımamazlıktır. Başbuğum düşmana yüz vermeye gelmez. İlerde tepemize binerler. Harp etmek iyi olur. Harp edelim ki uğur gelsin, ulu hakanım.”

Gün Bey: “Doğrusu hakanım yoldaşımın söyledikleri yerindedir ve maslahata uygundur. Harp taraftarıyız.”

Met: (Tekür’e dönerek) “Ya sizin fikriniz nedir?”

Tekür: “Bugün bir rüya gördüm. Döğüşe girdik ve mağlup olduk. Rüyalar daima ters gelir. Şu hal de muzaffer olacağız. Hemen emir kılın savaş başlasın. Harp uğur getirecektir.”

Boğaç: “Ulu hakanım ben de dövüş arkadaşlarımın fikrine iştirak ediyorum. Burnuma kan kokuyor. Savaş başlasın zaman kaybetmeyelim.”

Met: (Asık bir çehreyle yerinden kalkar ve) “Beylerim paşalarım ve cenk yoldaşlarım. Evet haklısınız vuruşmak iyidir. Fakat bence harp etmek şu durumumuza göre pek doğru değildir. Ordunun durumu çok bozuktur. Bir attan bir şey çıkmaz. Binlerce Türk’ün kanına girmeyelim. Verelim.”

Beyrek: “Ulu hakanıma saygım yeğdir, fakat bunda yanlış düşünüyorsunuz. Bu milletin şerefi ne olur? Sizin ve babanızın şerefi ayaklar altına alınır. Ecdadımızdan kalma gelenektir, atı veremeyiz.”

Met: “Silah arkadaşlarım üzülmeysin ki altın çamura düşmekle değerini kaybetmez. Bilakis değeri artar. Biz ileride verdiğimiz daha fazlasıyla onlara kan kusturacağız. Yine ülkelere parmak ısırtacağız. Bir attan bir şey çıkmaz verelim.”

Tekür: “Bunda yanlış düşündünüz ulu hakanım. Atın verilmesi bizim için iyi olmaz. Vermeyelim.”

Beyrek: “Olamaz hakanım, biz er değil miyiz ki atı verelim. Nice batırlarımız at üstünde emir gözler. At istemek ne demek? (Heyecanla kılıcını çeker ve yumruğunu sıkar.) Emir ver haddini bildireyim.”

Met: “Paşalarım, zayıf bir at yük çekmez. Bir millet de böyledir. Biraz daha kuvvet gerek. Atı verelim.”

Boğaç: “Ulu başbuğum, (heyecanla) biz erkek değil miyiz ki onları övündürelim. Baba yadigarı atı, bizden korktular da elleriyle teslim ettiler dedirtmeyelim. Yaylar gerilsin, oklar ıslık çalsın. Hun ülkesi kös sesleriyle dolsun. Şişekler arkadaşımız, gök tanrı esirgeyelimiz olsun. Gidelim otağlarını başlarına yıkalım.”

Metec: “Olamaz yoldaşlarım, harp zamanımız değildir. At verilecektir. Yayların gerileceği sadakların boşalacağı, okların ıslık çalacağı zaman gelmemiştir. Emrediyorum at verilecektir. (Kapıcıya dönerek) Emrimdir, at hazırlansın. (Paşalara dönerek) İki yiğit onlara kılavuz verilsin. Sınırlarımızdan dışarı sağ ve selamet olarak uğurlansın. Emrimdir elçilere bir zarar gelmesin.”

Tekür: “Hakanım emriniz yapılacaktır. Fakat hiçbir Türk eri gururuna yedirip de elçileri sınıra kadar götüremez.”

Metec: (Kızarak yerinden kalkar.) “Emrediyorum. Uğurlanacaktır.”

Hepsi: “Emir hakanımızdır.”

(Perde İner)

(II Perde)

(Sahnenin durumu aynı olmakla beraber ufak değişiklikler yapılabilir.)

(Oğuz ve Metec karşılıklı oturmuşlar konuşmaktadırlar.)

Metec: “Pekala, yaranız tamamen iyi oldu mu?”

Oğuz: “Sağ ol hakanım, sayenizde yaralarım tamamen iyi oldu.”

Metec: “Oğuz, senin haddi hareketin çok iyi, kahraman ve cesur bir yiğide benziyorsun. Pekala esirler arasından nasıl kaçtın?”

Oğuz: “Evet hakanım, size haber getirdiğim zaman tamamen anlatamamıştım: Ben on yıl evvel at üstünde vuruşurken otuz silahlı yoldaşım ile beraber cenk meydanında talih yüzümüze gülmedi, esir olduk.” (Burada kendine esir olmayı ayıpsınarak Oğuz duraklar, başını yere eğerek utanır, konuşmayı keserek)

Metec: “Anlat, durma, savaşta kazanmakta, esir olmakta, ölmekte birdir. Yalnız hasmına göğüs gererek saldırmak şartıyla. Bu saydıkların bir yüz karası sayılmaz. Ama, yalnız korkarak esir olmak veya ölmek, can vatandan tatlı gelecek olursa, bu pek tabii ki bu yüz karasıdır. Sen anlatmaya devam et. Seninki bir yüz karası değildir.”

Oğuz: “Nihayet bizi kuzey Çin’e kadar esir olarak götürdüler. Hun ordularının durumunu anlayamadık. Bazı silah arkadaşlarımızla birlikte hapisneden kaçmayı tasarladık. Fakat buna imkan yoktu. Kale yedi kat

Çinli ile döşeli idi. Hiç fırsat bulamayınca her şeyden ümidi kestik. Günlerce şanlı ordularımızın akınları gelecek diye kale burçlarından sesler bekledik. Bir haber gelmeyince “talih böyleymiş” deyip sabrettik. Böylece aradan seneler geçti. Çileye vuruluşumuzun tam onuncu senesiydi. Hun tahtının başka ellere geçtiği korkusuyla korkulu rüyalar gördük. Senelerden sonra gözleri yolda birçok yoldaşlarımız ölüp gittiler. Bir gece, kale duvarı dibinden geçen Çinli kadınların konuşmalarından anladık ki, şöyle söylediler: “Hun tahtında Mete diye bir hakan varmış. Yakında Çin ülkesini yakmaya karar vermiş. Akşam sabah akınları varmış.” Böylece dilden dile gelen haberlerle siz ulu başbuğumuzun buyruk verdiğini anladık. Çin’e akınlarımızı günlerce bekledik. Nihayet Çinlilerin hazırlık yapmaları ve akıncı arkadaşlarımızın da birer birer tükenmeye başlaması, bizde büyük meraklara yol açtı. Akıncı yoldaşlar kalede bir gece karanlığında toplanarak kurultay kurduk. “Hepimizi Çinliler nasıl olsa öldürecekler. Bari bir iki kişi kaçabilirsek, kaçalım da devletimize haber uçuralım.” Dedik. Hepimiz gönüllü hazırдық ama kale kaçılacak bir durumda değildi. Hepimiz birer fikir attı. Nihayet sırtlarımızdaki elbiseleri halat yaparak fırsatını denk getirip kaleden birer birer inmeyi tasarladık. Yaptığımız halatları birbirine ulayarak inmeye başladık. İlk inen ben oldum, ikinci yoldaşımda Tonyuk tu arkadaşım tam kale duvarlarının yarısındanken sol taraftaki nöbetçi haber alarak “KAÇAK VAR” diye nara attı ve ok attı. Böylece yoldaşımı parçaladılar. Ben ise hudutlarımız yönüne kaçmaya başladım. Benim arkamdan on süvari hücumla geçtiler. Saatlerce kaçtım ve nihayet bir ormanlıkta iz atarak süvarilerin bir kısmını atlattım. Büyükçe bir orman ağacına çıkarak en arkadan gelen süvarilerden birinin atı üzerine atladım. Onu haklayıp atını ve silahını aldım. Ata atlayıp kaçmaya başladım. Diğer süvarilerden birini haklayarak ötekileri geri püskürttüm. Sonra da sınırlarımıza kadar gelerek askerlerimize ses verdim. Beni tanıyan olmadı. Ok atacaklardı ismimi verdim. Nihayet içlerinden biri beni tanıdı. Sınırlarımızı geçtim. Beni tanıyan yoldaş Gökhan’dı. Boynuma sıçradı öpüşüp koklaştık, hemen onunla eski yoldaşlar birleşerek huzurunuzla geldik.”

(Piyesin bu kısma Mete ile Oğuzu konuşturarak daha uzatılabilir. Çinlilerin hazırlıkları hakkında Mete sualler sorar Oğuzda da hazırlıklar üzerinde anlatmalar yaptırarak piyesi uzatabilirsin.)

Mete: “Sağ ol yiğidim, sen vatana olan borcunu layıkıyla ödemişsin. Esir oldum diye üzüntü çekme. Bir zaman gelecek ki sizin esir olduğunuz kalelere kendileri hapsolacaklardır.”

Oğuz: “Gök tanrı o günleri bize gösterir mi acaba hakanım.”

Mete: “Zaman gelecek otağlarını başlarına göçüreceğiz. Onları, oklarımızın ucundan öptüreceğiz. Karşımızda el pençe divan durduracağız. Hele o zamani bekle.”

Oğuz: (Yerinden kalkarak) “Ulu hakanım bir dilekte bulunacağım.”

Mete: “Ne var? Ne dilersin söyle?”

Oğuz: “Ulu başbuğum, er kişiyiz, durmak yaraşmaz. Bir at, bir ok, bir de yay ile önemli bir vazife isterim.”

Mete: “Sağ ol yiğidim. Türk oğlusun elbette boş durmak yaraşmaz. Tavlaya git bir at beğen, ok, yay, silahlan. Seni Siyenpi hudutlarındaki “Kendik” noktasına oymak başı gönderiyorum. Haydi yiğidim göreyim seni. Savaş düğününe tez katıl. Düşmanlarından öçlerini al. (Kapıcıya dönerek) Yavuz yiğide yol göster. (Bir vesika yazarak eline verir.)

Yavuz: “Peki ulu hakanım.”

Oğuz: (Vesikayı alır) “Emrinizi yerine getireceğim hakanım. Düşmandan ahlaramı alacağım. Emir ulu hakanımın, saldırmak benimdir.” (Selam alır ve çıkarken tam bu sırada,)

Mete: (Oğuzun yanına yaklaşarak arkasından sırtını sıvazlar.) “Uğurlar olsun yiğidim. Göreyim seni.” (Oğuz dışarıya çıkarken Mete kendi kendine) “Yiğit çocuk vesselem, soyuna çektiği her halinden belli.”

(Mete’yi daha konuşturabilirsin.)

Yavuz: “Ulu hakanım karşiki gedikten atlılar geliyor. Toz bulutları seymayı tuttu.”

Mete: (Eğilerek dışarıya bakar.) “Yönleri bu yana. Galiba bizim batırlar, at oynatırlar, bu tarafa geliyorlar.”

Yavuz: “Evet hakanım gelenlerin yönü bu tarafa, gittikçe de yaklaşıyorlar.”

Mete: (Yerine oturur.) “Belki de başkalarıdır.”

Yavuz: “Hakanım, Gün Bey burada bekliyor. Huzura çağırayım mı? Ne emriniz olur?”

Mete: “Çağır gelsin. Bende onu çağırtacaktım.”

Yavuz: (Dışarıya seslenir.) “Geliniz...”

(Gün Bey içeri girip eğilerek selam verir ve oturur.)

Mete: “İyi ki geldin, bende seni çağırtacaktım. Ne haber var, durum nasıl? Haber beklerim.”

Gün Bey: “Vaziyet çok iyidir hakanım. Emriniz mucibinde bütün halka yemek ve giyecek dağıtıldı. Her iş sağlama bağlandı. Atlılar devamlı talim ediyor. Her iş yerli yerinde. Devletin durumu: Karınca gibi çalışılmaktadır.

Yalnız hakanım atın düşmana teslimi batırlar arasında kötü fikirlere yol açtı. “Hakanımız bize güvenmiyor. Bize güvenci olsaydı atı düşmanlara teslim etmezdi, harp ederdik.” diyorlar.

Mete: “Zararı yok ondan bir şey çıkmaz. Hiç merak etme, biz onlardan fazlasıyla alacağız, bekle. Biraz zaman kazanmak düşmanı oyalamak bizim için kafidir.”

(Bu sırada kapıcı görünür.)

Yavuz: “Ulu hakanım, kabule iki elçi geldi. Sizin emrinizi beklereler. Ne emriniz ola?”

Mete: “Söyle gelsinler.”

(İki elçi içeriye girerek eğilerek selam verirler ve)

Elçilerden biri: “Siyenpi hükümdarımız Taanşe'nin mektubudur.” (Ellerindeki mektubu Mete'ye uzatırlar.)

Mete: (Kağıdı alır ve açar, iyice süzdükten sonra, kapıcıya seslenerek) “Dışarıda beklesinler.”

Yavuz: “Emriniz ulu hakanım.” (Elçileri dışarıya çıkarır.)

Gün Bey: “Yine ne var ulu hakanım?”

Mete: “Bu defada... Evet bu defada...”

Gün Bey: “Hayır ola ulu hakanım? Bu defada (Telaşla) ne var?... Ne oluyor...?”

Mete: “Hiç... bir şey yok. Bu defada babamın kılıcını istiyorlar. Artık çok oldular. Siyenpi hükümdarı sana anlatacaklarım var, hele zaman gelsin...”

Gün Bey: (Heyecanla yerinden kalkar.) “Olamaz... olamaz... nasıl olur? Geçen gelen elçilere atı verdik. İşte böyle yüz buldular. Bunlara haddini bildirmekten başka çare yoktur. Hakanım emir verilsin, hemen köşler vurulsun, savaş ilan edilsin, dağ taş inim inim inlesin. (Mete yerinde düşünmektedir.) Evet atı kolayca aldılar... bir de nasıl hakanımızın cariyesini istersiniz? Hangi cesaret size bu işi verdi bilmem. (Kılıcını çekerek) Hey Siyenpi hükümdarı soracaklarım var size. Seninle Siyenpi topraklarında hesaplaşacağız. Gel, boy ölçüşme zamanı geldi. Bu istek sana biraz pahalıya malolacaktır.”

Mete: “Kızma, istesinler, sakın ol...”

Gün Bey: “Hakanım ne söylüyorsunuz? Hangi ecdadımızdan atını ve kılıcını istemişlerde kızmamış? Artık tahammül edilecek bir hal kalmadı. (Mete'ye dönerek kılıcını tutar.) Ulu hakanım emir beklerim orduları harekete hazırlayacağım. (Mete düşünür) Ne düşünüyorsunuz? Emir ver kafi. Onlara biz kimiz tanıtalım...”

Mete: (Yavuz'a dönerek) “Hemen çabuk tarafından emrimi duyur kurtulay toplansın.”

Yavuz: “Baş üstüne hakanım.”

Günbey: “Hakanım bunda kurultayın toplanmasına hiç de lüzum yok. Savaşa emir vermekten başka çare kalmadı...”

Mete: “Kızma, istesinler, evet haklısın hiçbir Türk atını ve silahını yabancılar teslim edemez. Geçmiş neslimizde ve geleceklerimizde bu görülmemiştir ve görülmecektir. Fakat...” (Durur)

Günbey: (Şaşkın bir halde) “Fakat demekte ne olacak Hakanım. Neler söylüyorsunuz? Kimseler duymasın. Hum hükümdarı korkmuşta atasından kalma atını ve kılıcını Siyenpililere vermiş derler. Dünyada itibarımız kalmadığı gibi gelecek nesillere yüz karası oluruz... Mahvolduk. Senelerden beri tarihe ün salmış Hun devleti artık şimdide tarihe yüz karası mı yazacak?” (Ağlamaya başlar) “Şerefimiz ne oldu Hakanım? Artık bize yaşamak haramdır.” (Ağlamaya devam eder.) (Mete bir yerde, Günbey bir yerde sükut içinde bir zaman beklerler.)

Mete: “Ağlama Günbey, bu bir milletin yüz karası olmaz emin ol ki devletimize bir kir gelmez. Bunlardan bir şey çıkmaz. Gelecek nesillerde yüz karası olamaz. Bilakis harbin plan ve düsturları olarak gelecek nesillere bir vatana bağlılık, düşmanı oyalamadan başka bir şey değildir.”

Yavuz: “Geldiler Hakanım.”

Mete: “Söyle gelsinler.” (Her ikisi de sükût içinde iken, kurultay azaları birer birer içeri girerler. Herkes ayrılmış olan yerlerine geçip otururlar.) (Tekür, Boğaç, Beyrek, Günbey, Mete, kurultay toplanır.)

Mete: (Mahsun bir vaziyette.) “Hoş geldiniz yoldaşlarım.”

Hepsi: “Hoş bulduk hakanım.”

Mete: “Yoldaşlarım, beylerim, paşalarım, size Siyenpi Hükümdarından biraz evvel gelen mektubu okuyorum.”

(Mektup)

“Hun Hakanı Mete.

Önceki göndermiş olduğum elçileri geri boş göndermeden babanızdan kalan yağız atı bize vermişsiniz. Bu iş tabi sizin iyiliğinize oldu. Şayet vermemiş olsaydınız kendi zararınıza olacağını pekâlâ bilirdiniz. Şimdi de babanızdan kalma kılıcı isterim. Hemen bu elçiler ile kılıcı gönderin. Yoksa savaştaki maharetimi bilirsiniz. Şayet elçilere bir zarar gelir veya isteğim reddedilirse bütün Hun Tahtını yağma etmeye ve tacınızı, tahtınızı ateşe vermeye biran bile tereddüdüm yoktur. Derhal tez elden kılıcı gönderin. Yoksa yok olmak bir şeyden değildir.”

Siyenpi Hükümdarı

Mete: “Yoldaşlarım, Mektubu kendiniz dinlediniz. Bu işe karar vermeniz için kurultayı topladım. Ne dersiniz? Kılıcı verelim mi yoksa savaş mı ilan edelim?”

Hepsi: “O zaman onlarla savaş başlasın.”

Günbey: “Asla olamaz. Kan dökelim, onların tahtlarını biz başlarına göçürelim. Ne demek?”

Beyrek: “Zaten bunları şımarttık fazla yüz buldular. Atı verdik, korktuğumuzu sandılar. Olmaz Hakanım, olamaz. Hangi cesaretle hakanımızın kılıcını isterler. Hemen harp başlasın.”

Hepsi: “Doğrudur, doğrudur. Hemen harp başlasın.”

Beyrek: “Gelecek nesiller bize ne derler Hakanım? Düşmanlarımızın yüzüne nasıl bakarız? Mahvolduk.” (ağlar)

Mete: “Hiçbir şey olmaz. Bunlar bana ait olan şeylerdir. Milletın yüzüne kir gelmez. Bir at için bir kılıç için binlerce Türkün kanına girilemez. Verelim.”

Boğaç: “Ulu Hakanım, bir Türkün hatta bir Türk hükümdarının atını ve kılıcını almak ne demek. Düşmanların bize meydan okuması demektir. Bu millet böyle başkalarına boyun eğerse yaşamaz mahvolur. Biz er değil miyiz ki, düşmana bu kadar yüz vermek ne olacak? Biz ölmeliyiz.”(diyerek ağlar.)

Mete: “Ağlamayınız yoldaşlarım, hepimiz haklısınız, Türkler atını bir de silahını ölmedikçe teslim edemezler fakat biz teslim edeceğiz. Bundan bir şey çıkmaz. Bir at ve bir kılıç için harp edilmez. Verelim ve az zamanda büyük işler yapalım kuvvetlenelim. Onların dilekleriyle aldıklarınının 100 fazlasını biz kılıçlarımızla alalım. Bunlardan üzölmeyin bana ait olan şeylerdir.”

Günbey: “Hakanım siz bir milleti temsil ediyorsunuz. Düşmanların bu dileklerini de yerine getirilirse bu millet zafer yüzü göremez. Düşmanlar galebe çalar, tepemizde at oynatırlar.”

Mete: “Asla düşman Türk Milletine galebe çalamaz. Tepemizde at oynatamaz. Dünyanın kuruluşundan bu yana kadar Türk Milleti payidar kalmış ve kalacaktır da. Hiçbir zaman Türkün tacında tahtında at oynatamaz. Hele bir coşsun, Türk Milletinin önünde bir kuvvet duramaz. İşte o coşacağımız zaman daha gelmedi. İleride volkanlar gibi patlayıp öülkelere parmak ısırtacağımız zaman gelmedi. O zamanı bekleyin.”

“Yoldaşlarım, şimdi en son kesin kararımızı bildiriyorum. Bir kılıç için binlerce Türk kahramanının kanına girilmez. Verilecektir. Emrediyorum. Kılıç Siyenpi elçilerine teslim edilsin. Elçilere bir zarar gelmeden hudutlarımızdan dışarıya uğurlansın.”

Hepsi: “Başımız sizindir.”(Kurultay azaları büyük bir merak içinde dağılmaya başlarlar.)

Perde iner.

III Perde

(Sahne aynıdır. Yalnız ufak tefek bazı değişiklikler vardır. Mete huzuruna iki kişi almış konuşmaktadır.)

Mete: “Bozkurt. Evet anlat bakalım. Kimsiniz? Ne kişisiniz bu diyarlarda ne dolaşıyorsunuz?”

Bozkurt: “Devletli hakanım ben Teoman zamanında bu diyarların en sayılan sanatkarlarından bir demirci ustasıyım. Savaşlarda esir oldum ve devletin bozgun bir zamanında kaçarak batı illerine sığındım. Şimdide dağlardan kömür toplarken adamlarınız tarafından yakalanarak huzuruza getirildim. Ben ne bir casus ne de bir suçluyum. Ancak insanlara güzel hançerler yapan bir demirci ustasıyım.”

Mete: “Güzel ama senin bu diyarlarda evvelce meşhur bir usta olduğunu ve çalıştığını bilen var mıdır?”

Bozkurt: “Çoktur Hakanım, babanız Teoman zamanından kalma askerleriniz varsa onlara sorun. Kalkancı Bozkurt diye sorarsanız hepsi tanılır.”

Mete: “Sana ne için kalkancı dediler?”

Bozkurt: “Esas ismim Kayhan’dır. Fakat yaptığım kalkanları erler çok severlerdi de onun için kalkancı ünvanını taktılar.”

Mete: “Bozkurt diye neden dediler?”

Bozkurt: “Babanız Teoman’a ustalıklı bir hançer hediye etmiştim de bu hançerle birçok harpler kazandı ve hangi harbe girdi ise muzaffer olarak dönmüş. O hançeri almadığı zamanlarda da savaşlarda kaybetmiş. Onun için hançeri çok kutsal tanımış. Bu hançerin üzerinde de bozkurt resmi vardı. Birgün beni yanına çağırarak, bu hançerde gizli bir sır var dedi. Kaçan savaşa girdimse bana iyi geldi bunu sur tuttum. Üzerine de bir bozkurt resmi işlemişsin. Bugünden sonra ismin Bozkurt olsun diyerek bana altın saplı bir çekiç hediye etti. O gündür bu gündür onun bana verdiği isimde biri olarak Kalkancı Bozkurt oldum.”

Mete: “Evet... (Belindeki hançeri çıkararak) Bumudur, bak bakalım.” (Diyerek Bozkurtta uzatır.)

Bozkurt: (Alır, evirir çevirir, her tarafına iyice baktıktan sonra) “Evet ulu hakanıma bu hançer benim ustalığımdır. Babanızın kutsal sandığı hançerde budur.” (Hançeri tekrar Mete’ye verir.) “Hakanım inanmazsanız arkasında ve sırtında “Kalkancı Bozkurt” diye işaretli ve ayrıca bir de kalkan resmi vardır.”

Mete: (Tekrar bakar) “Evet tamam senin sanatın olduğuna kanaatim geldi. Şimdi seni serbest bırakıyorum. Ama bir şartım var. Benim yurdumda kalıp bana savaş aletleri yapacaksın. Kabul edermisin?”

Bozkurt: “Ulu hakanım emriniz başımın üstünedir. Hem de seve seve kalırım. Sanatımın da en gizli sırlarını sana yaptığım savaş aletlerinde gösteririm. Fakat ... (Durur.)

Mete: “Niçin durdun? Söyle durma ne dileğin varsa bildir.”

Bozkurt: “Ben burada seve seve çalışırım. Fakat benim burada hiçbir şeyim yok. Körüğüm, örsüm ve bütün aletlerim olmadığı gibi karım ve çocuklarımda yoktur. Mühlet ver onları getireyim.”

Mete: “Bozkurt sen onlar için üzüntü çekme. Ben onların hepsini getiririm ve daha sana ne lazımsa tez elden temin ederim. (Kapıcıya dönerek) Bu adamı al aşağıya götür. Ne dileği varsa yerine getirsinler.”

Yavuz: “Emrinizdir ulu hanım.” (Der ve Bozkurt’u alıp çıkar.) (O anda Bozkurt çıkarken.)

Mete: “Haydi yiğidim senin dileklerin olacaktır. Onlar için üzüntü çekme.” (Mete kendi kendine kalır ve sesli konuşur.) “İşler yolunda gidiyor. Ustaya ihtiyacımız vardı, gök tanrı bize o gününde gösterdi. Yardım etti. Kendiliğinden hem de namı bir usta sallandı geldi.”

(Bu sahnede Mete biraz daha konuşturulup, Yavuzun içeriye girme süresi istenirse uzatılabilir.)

(Tam bu sırada kapıcı içeriye girer.)

Mete: “Ne yaptın? Ustayı götürmedin mi?”

Yavuz: “Götürdüm hakanım tam sarayın merdivenlerinden inerken Gümbey, Tekür, Boğaç oradalarmış. Yanımdaki adamı görünce kırk yıllık ahbap gibi koşarak sarıldılar, öpüştiler ve hemen alıp götürdüler. Bana ihtiyaç kalmayınca hemen geriye döndüm. Onlar eskiden çok iyi tanıştırlarmış ki bana ve sizin buyruklarınıza hacet kalmadan adamı çal yaka edip yanlarına aldılar. Hakanım sarılıp öpüşmelerini görseydin. Babası oğluna o kadar sıkı sarılmaz.”

Mete: “Güzel... onların tanınması daha da güzel olmuş. Zaten adamın sözlerinde bir kaypaklık yoktu...” (Sahnede gezinerek, kendi kendine) “Gösterdiği delillerde temiz bir insan olduğunu ispat ediyordu. İşler yolunda gidiyor.”

Yavuz: “Ne dediniz hakanım?”

Mete: (Kapıcıya dönerek, sert bir sesle) “Sana söylemiyorum. Her işe karışma. Söyleneni yap tamam.”

Yavuz: (Telaşla) “Kusura bakma hakanım, emredersiniz. Hata işledim başbuğum.”

Mete: “Hata değil gevşeklik.”

(Bu sırada sahne bir süre sessiz ve sükût olarak kalır. İstenirse bu sessizlikten sonra Mete biraz daha konuşturulabilir.)

Yavuz: (Çekingen bir vaziyette ellerini ovuşturarak) “Dışarıda bekleyenler var hakanım, ne emriniz ola?”

Mete: “Söyle gelsinler.”

Yavuz: (Kapıdan dışarıya seslenerek) “Gelin...”

Mete: (Bu sırada kendi kendine) “Kim ola acaba?” (Sessiz olarak yerine oturur.)

(Tam bu sırada iki elçi içeriye girerler ve ellerindeki mektubu Mete’ye uzatırlar.)

Mete: (Mektubu alıp açar ve süzer. Sert bir tavırla.) “Dışarıda beklesinler.”

Yavuz: “Emredersiniz hakanım.” (Hemen elçileri dışarıya alır.)

Mete: (Kağıdı tekrar okur ve kendi kendine) “İsterler... Onların istekleri çok çabuk olarak yerine gelir... Vatani da at gibi, kılıç gibi, kolayca alınacağını sanıyorlar ama biraz zordur. Vatanda böyle kolay olsaydı ne iyi olurdu. Her şey size kolayca verilecektir. (Kapıcıya dönerek, bir şeyler yazar verir.) hemen çabuk tarafından kurultay toplansın.”

Yavuz: “Emredersiniz hakanım.”

Mete: (Öfkeyle yumruklarını sıkar. Sesli olarak) “Hey... Siyenpi hükümdarı. Evet... çok kolay istekte bulunuyorsun. Bir haberle at... Bir haberle kılıç... şimdi üçüncü bir haberle de vatandan bir parça ha... bu sana biraz pahalıya mal olacaktır. Hele gelme Türk’ün kılıcının önüne, yoksa, kızmasın Türk. O Türk ki kızdığı zaman senin ne güzel isteklerini yerine getirecektir. Kusura bakma, çizmemden öpmeyin zamamı geldi. Haydi gel... sana soracaklarım var... seninle boy ölçüşmek isterim. Yeter artık bu milletin can damarına göz koyduğun yeter artık... tamam oldu.”

(Kurultay azaları yavaş yavaş gelmeye başlarlar. Günbey, Beyrek, Boğaç, Tekür içeri girip selamlaştıktan sonra yerlerine otururlar. Mete erkeksi gür bir sesle konuşmaya başlar.)

Mete: “Beylerim, paşalarım, yoldaşlarım yine Siyenpilerden elçiler geldi. Sizleri onun için topladım. Vatanimizin doğu sınırlarından verimsiz diye hitap ederek kıraç bir yer istiyorlar. Verelim mi yoksa vermeyelim mi ne dersiniz? Şimdi size Siyenpilerden gelen mektubu okuyorum.”

(“Hun Hükümdarı Mete,

Şimdi de Hun devletinin doğu sınırlarındaki bize muttasıl olan kıraçlardan bir yer isterim. Bu vereceğiniz yer bir irat ifade etmez ama boş yere otunuzun ocağınızın dağılmasını istemezseniz verirsiniz. Şayet bu dileğimde evvelkiler gibi kolayca olacak olursa kendi tacıyn ve tahtının iyiliğine olur. Aksine, elçileri boş gönderirseniz, olacak işin akıbetini anlatmaya lüzum görmüyorum. Siyenpi Hükümdarı Taanşe.”)

“Bundan sonra sözleri size bırakıyorum. Önce fikirlerinizi dinleyeceğim.”

Tekür: “Bundan önce gelen elçilere, ata yadigarı atı verdik. İkinci elçilere de şerefimiz olan kılıcı verdik. Kan döküp can uçurtmadık da şimdi doğu sınırlarımızdaki verimsiz kıraç topraklar için mi kan dökelim, can uçurtalım? Verelim gitsin.”

Met: “Evet Tekür ne demek istediğini anladım. Günbey sen ne dersin?”

Günbey: “Hakanım, komşularımız bizi o kadar korkak ve kudretsiz tanıdılar ki neredeyse bir sözle devleti teslim alacaklarından emin oldular. Ne duruyorsunuz savaş ilan etsenize. Bunlar çok oldular artık, tahammül kalmadı. Hemen yürüyelim.”

Met: “Fikrini anladım Günbey. Sen ne düşünüyorsun Boğaç.”

Boğaç: “Emir hakanımındır fakat zaman kaybetmeden cenk borusu çalsın, alaylar binitlensin, oklar gerilsin, (heyecanla yerinden kalkarak) daha duracak bir mesele kalmadı. Ulu hakanım senden hücum seslerini bekleriz.”

Met: “Senin ne demek istediğini de öğrendim. Şimdide Beyreği dinliyorum.”

Beyrek: (Heyecanla yerinden kalkar.) “Hakanım (işaretle) atlar gemini gever, yiğitler okunu gerer. Vatan için doğduk vatan için öleceğiz. Biz yiğit değil miyiz ki, elimizdeki atı verdik, sonra da kılıcı verdik. Bunlar bizim namus ve şerefimizdi. Bunların hepsinden üstün olan vatanımız, hayatımızdır. Zaman kaybetmeyelim. Alaylar düzölsün. Bu istek de yerine gelirse, gök tanrı bize lanet yağdırır. Sınırdaki yiğitler kendi kendini yiyor harp isteriz diye. Belki, vatandan bir parçanın istendiği haberi ulaşıyorsa asker cenge kalkardı.

Hakanım ulu devletim, bu vatan parçası verilirse ben intihara hazırım. (Der ve hançerini çekerek kalbine dayar. Biraz duraklar ve konuşur.) Hey... kanlarını şorul şorul akıtmak isteyenler varsa buyursunlar er meydanına ...

Affet hakanım, patlarcasına ürperiyorum hıncımdan kendimi alamadım.” (Ağlar.)

Met: “Ağlama genç yoldaşım. (Gürlek ve erkeksi bir sesle) Beylerim, paşalarım ve silah yoldaşlarım... En son kesin kararımı bildiriyorum... Tekür seni uyarıyorum. Nedeni belli.” (Kurultaydakilerin hepsi Mete'nin ağzından çıkan sözleri dikkatle ve merakla bakmaktalar.)

Atı istediler verdik. O bana ait bir şeydi. Kılıcı istediler verdik. O da bana ait bir şeydi. Benim için kan dökülmezdi. Fakat bugün vatandan bir parça istenmektedir. Bu ulusun malıdır. Onun hiçbir zerresi yabancı ellere teslim edilemez. Harp kararını veriyorum. Harp edeceğiz, öleceğiz her bir toprak parçası kanlarımızla sulanacaktır. Vatani en son erimiz kalıncaya kadar müdafaa edeceğiz. Öleceğiz fakat vatandan bir zerreyi teslim etmeyeceğiz. Hepimiz bu vatanın kulu kurbanıyız.

“Türkler atı kadını ve silahı teslim edemezler. Fakat vatani asla teslim edemezler. Vatan, dünyada her şeyden mukaddes olan yegâne varlıktır.” (Kurtaydakiler.)

Hepsi: “Yaşa... Varol...”

(Sesleri yükselirken perdede yavaş yavaş kapanmaya başlar.)

(Perde gerisinden gür bir ses)

“Ordu hazırlansın. Atlar binit olsun. Yaylar gerilsin. Sadaklar dolsun. (Yüksek sesle) Haydin ne duruyorsunuz? Savaş meydanları naralarla dolacak, toz duman içinde ilk hedef Sinyeper hükümdarının otağıdır. Hücum... hücum...”

(Nal sesleri, hücum... sesleri, bağrıklar, çağrıklar gittikçe uzaklaşan sesler içinde perde tamamen kapatılır.)

BİTMEDİ

(IV Perde)

Şahıslar: Kral (Hükümdar Taanşe), Tonki, Hukonk, Yanuci ve Cuci

Kral: “İçelim dostlarım, iki satırlık bir mektupla Hun hükümdarın Mete'nin yağız atının emrime verilmesi şerefine içelim.”

(Hepsi kahkahalarla gülererek kadehlerle içkilerini içler.)

Tonki: (Heyecanla yerinden kalkarak) “Emret kralım, gidip kurt başı sancağını yakıp otağlarını tarumar ederek Mete denilen korkak adamın başını getireyim.”

Kral: “Yaparsınız dostlarım buna inancım vardır.”

Tonki: “Kral hazretleri Hun devleti diye bir devlet tanımıyorum. Maalesef basit bir aşiretten ibarettir. Şahametli kralım, çıksın karşıma (Kılıcını çekerek) tuzla buz ederim. Yalnız... sen emret.”

Kral: “Bilirim Tonki artık bu kıtaya hükmedecek bir tek hükümdar vardır. O da bendeniz ve mahiyetimdir.”

Hukonk: “Şahametli kralım, Mete'nin atını göndermesine aklım yatıyor. Kılıcı göndermesine asla aklım yatmıyor. Zira öteden beri Türkler namus ve şerefleri saydıkları kadınlarını ve silahlarını vermek değil emanet bile edemezler. Buna aklım yatmadı.”

Kral: (Kızgınlığını belli eden bir tavırla.) “Bu küstahlık karşısında kim var? Doğrul da bak. Korku ve yok olma tehlikesi bunun hepsini alt üst eder.”

Hukonk: “Kızmayın şahametli kral hazretleri ben dahi tahminlerimde yanıyorum. Öyle zannediyordum ki gönderilen elçileri Mete diri diri derilerini yüzer kafalarını gönderir ümidinde idim. Ters oldu.”

Kral: (Gülerek) “Ya... öyle sanıyordunuz. Korku... korku neleri yaptırır. İşte korkunun yaptırdığı işler. Bir haber bir at. Bir haber bir kılıç netice bu. Keşke saraydan bir de kadın isteseydik.” (Gülmeye devam eder.)

Tonki: “İçelim arkadaşlar, Şahmetli kralımızın emrine gelen Türk güzeli şerefine içelim.”

Hukonk: “İçelim dostlarım Mete'nin boyun eğmesine içelim.”

Kral: (Yarı sarhoş bir şekilde) “Ey... Hun hükümdarı Mete, hani gelecektin tacımı başıma geçirecektin. Hani yıldızlar dostun, güneş arkadaşın, şimşekler eşin olarak baskına gelecektin. (gülerek) Can tatlı geldi, bildin buradaki aslanları.

Bak Hun hükümdarı Mete sana söylüyorum. Şayet aksilik yapıp da atı ve kılıcı göndermeseydin, emirlerime el pençe divan durmasaydın külünü havaya savuracaktım. Gelecek nesillere de örnek bir darbe indirecektim. Fakat emrime ihanet etmedin seni affettim. Şayet bundan sonra bir aksilik çıkarırsan, göz yaşına bakmam kafanı uçurur türeni yıkar otağının yerinde ot bitiririm. Bütün Hun kadınlarını tutsak yaparım.”

Hepsi: (El çırparak) “Sağ olsun. Yaşasın kralımız.”

Tonki: (Sarhoşluğunu belli eder şekilde sallanarak.) “Hey... Hun Türklerinin asil kumandanı atandan kalma yağız atı nasıl gönderdin.? (gülür.)

Hukonk: “Ey Türk kumandanı hani namusunuz, şerefimize ve vatanınıza bağlı idiniz hakanınızın kılıcını nasıl verdiniz?” (gülür.)

Cuci: (Kapıdan selam vererek girer.) “Şahmetli kralım, kahraman askerlerimiz bir hun süvarisini yakalayıp huzurunuza getirdiler. Ne emredersiniz?”

Kral: (Gülerek gayet neşeli bir şekilde) “Teşekkürlerimi bildir o kahramanlara. Getirsinler o hunlu.”

Cuci: “Emriniz olur hükümdar hazretleri.”

Kral: (Gülerek.) “Görüyorsunuz dostlarım işte bir Hunlu daha...”

Tonki: “Kral hazretleri artık Hun devleti diye bir devlet, Türk ordusu diye bir ordu tanımıyorum. İşte numunesi, at istedik geldi, kılıç istedik geldi, esir deseniz çok. (Eğilerek selamlar ve) Emret bütün tarlalarımızda hun kadınlarını ve erkeklerini çalıştıralım. Tutsak adam isteyelim.”

Kral: “Evet yapalım dostlarım bir miktar kadın isteyelim, sürülerimizin bakımları ile meşgul olsunlar. Bir miktarda erkek isteyelim tutsak olarak toprakta çalışsınlar.”

Hukonk: “Evet kralım haklısınız derhal yazılsın. Fakat bundan önce gelen esiri sorguya çekip Türklerin durumu hakkında malumat alalım.”

Kral: “Lüzum yok dostlarım. Hun ordusunun durumu bellidir. Türkler perişandır ve acizdirler. (Tonkiye işaretle) Yarından tezi yoktur, emredi-

yorum. Elçi gönderip Mete'nin bir kadını istediğimi bildiren bir mektup gönderilsin.”

Tonki: (Kuş yeleğinden kalemi ile yazmaya başlar.) “Emredersiniz kral hazretleri.”

Hukonk: “Kral hazretleri son gönderilen elçiler gelmediler, biraz daha duralım durumu anlayalım.”

Kral: “Evet gelmediler fakat onlar tahmin ederim birkaç gün daha gelmezler çünkü Hunlular dan istemiş olduğumuz toprak. Durumu tamamen anlayıp ondan sonra nereden ve ne kadar arazi verildiğinin neticesinin geleceğinden geç kalmışlardır.”

Hukonk: “Hun hükümdarı Mete bu son isteğimizi de kabul etti mi acaba?”

Tonki: “Sıkımı...? Kabul etmemek tabii kabul edecektir. Daha bununla kalmayacak çok isteklerimiz vardır.”

Kral: “Bu isteğimizi de yerine getirdiği gibi elçilere bir zarar gelmemesi için sınırlarımıza kadarda uğurlar. Bu istemiş olduğum toprağı bir vermesinde görüşelim.”

Tonki: “Emir sizindir güneşin ve ayın yoldaşı kralım. Sen emredersen, her şey olacaktır. Emret hunları vergiye bağlayalım.”

Kral: “Sağ olun dostlarım. Artık sefere çıkıp Hun devletinin yekununu ortadan kaldırmak iyi olur.”

Tonki: “Emret haşmetli kralım Mete'nin başını getireyim.”

Kral: “Yaparsınız dostlarım hepinize güvencim vardır.”

(Bu sırada hizmetçi içeri girer.)

Cuci: “Getirdim kralım.” (Cuci ile Hun hükümdarının süvarisi eli bağlı olarak içeriye girer.)

Kral: “Hey... Mete'nin şanlı askerleri hey... (Gülerek) Hey... Mete hani senin şanlı orduların vardı. Hani senin kuş gibi süvarilerin vardı. (Hun süvarisinin omuzlarından tutup silkeleyerek.) Şu mu? Hani senin şimşek gibi çakan okların kılıçların vardı, ne oldu? ...” (gülür.)

Tonki: (Esirin elbisesinden tutarak) “Bu ağızla mı ata binerdin?” (Elindeki içki bardağının içindekini yüzüne atar.)

Hukonk: (Kılıcı ile iterek) “Hadi söyle bakalım. Mete'nin askerleri harbe hazırlanıyorlarmı?”

Esir: (Kafası ile hayır işareti yapar.)

Kral: (Alaycı bir yüz ifadesiyle o da elindeki kadeh içindeki içkiyi esirin yüzüne savurur.) “İsterse hazırlansınlar.”

Hukonk: (Esire dönerek alaycı bir ifade ile) “Söyle Mete'ye bize kadını ve askerlerini göndermesin. Kralımıza hizmet etmek için kendisi gelsin.

(Kralı selamlayarak) Mete kral hazretlerinin ismini duyduğu zaman tanrıların buyruğu geldi sanıyor. Kralımız Mete'nin tanrısıdır. Bir gün olacak şahametli kralıma Mete tapacak ve yardım dileyecektir.”

(Hun süvarisi dişlerini gever. Ötekiler el çırpırlar.)

Kral: “İçin dostlarım. Gülün eğlenin. Tutsaklar hizmet etsin. Hun kadınları mezenizi versin. Sizlere cariyelik yapsınlar. Devletimizin şan ve şerefi göklere kadar yükselsin. Bütün esirleri ve esir kadınları bildiğiniz gibi hizmetlenin, hatta size dik kafalılık yapanları kızgın demirlerle dağlayın ve onun çabalarına gülün...”

(Tam bu sırada büyük bir telaşla Yanuci içeriye girer. Aynı anda sahne gerisinden süngü, kılıç şakırtıları ve kalkan sesleri duyulur.)

Yanuci: (Ellerini dizlerine vurarak içeriye girer.) “Basıldık kralım basıldık...”

(Bütün saraydakiler silahlarına davranırlar tam dışarıya hücum ederlerken bir Hun askeri içeriye dalar tam kapıdan girerken derhal öldürülür. Arka arkaya bütün hun askerleri gelmeye başlarlar. Derhal saraydakileri esir edip bağlarlar.) (Bu arada sahne kalabalıklaşır.)

Mete: (Krala dönerek) “Üzülme, harptir bu belki ölünür belki de esir edilir. (Arkasına dönerek) Emrimdir kalelere Türk bayrağı çekilsin. Esirler bağlatılsın. Katliam olmasın. Asker istirahate çekilsin.”

Hepsi: “Emrindir ulu hakanım.”

(Bağlı esirlerin iplerini bıçaklayıp dışarıya çıkarırlar. Beyrek ve Boğaç elleri kılıçta beklerler.)

(Sahne Kral ve adamlarıyla Mete vardır.)

Mete: “Şimdi benim esirim değil misafirimsiniz. Gerçi senin sarayındayım. Fakat şimdi benim oldu. Gök tanrı daima mağrur olanların beynine vurur. Biz Türkler esirlere konuk muamelesi yaparız. (Mete çizmesini uzatarak, Beyrek yanaşıp kralın boynunu eğer ve çizmesini öptürür.) Seni serbest bırakıyorum, yalnız bir şartım var. Her sene Hun devletine belirlenecek miktarda altın ödeyeceksin.”

(Kral ve adamları Mete'yi selamlar.)

Mete: “Evet atımı istedin verdim. Kılıcımı istedin verdim. Bunlar benim zati şeylerimdir. Fakat yine bir elçi ile vatanımdan bir parça istemişsin, bu ulusun malıdır. Bunun bir zerresini bile yabancı ellere teslim edemeyiz. Biz Türklere göre vatan her şeyin üstünde mukaddes bir varlıktır. (Daha yüksek bir sesle) VATANDAN ÜSTÜN BİR ŞEY OLAMAZ...”

(Perde iner ve davul vurulur.)

BİTTİ

[Anlatularına göre; “Bir Köy Öğretmeninin Aldığı Ders” isimli mısamereyi yazmaya esinlendiren, Hayri Öğretmenin objektifine bakan insanlar.]

Bir Köy Öğretmeninin Aldığı Ders

(Olay Akşehir Çarşamba köyünde geçer.)

(Piyesteki kişilerin kıyafetleri piyeste oynatıcının temin edebileceği türden olmalıdır. Piyeste rol alanlar oyunun insicamını bozmadan sahnede serbest hareket edecektir. (Oturma, kalkma, yürüyüş, el kol hareketleri ve benzeri)

Şahıslar:

Muhtar: (30-35 yaşlarında)

Zehra: (25-30 yaşlarında)

Bekçi: (25 yaşlarında korucu kıyafetinde.)

Hasan Ağa: (40-45 yaşlarında.)

Arif Hoca: (60 yaşında sakallı.)

Hasan: (20-25 yaşlarında.)

Memiş Dayı: (50 Yaşlarında kara sakallı.)

Öğretmen: (Sade kıyafetli 20 yaşlarında bir genç.)

Arif Hocanın kızı Gülistan: (18 yaşında.)

Veli: (20-25 yaşlarında.)

Asım: (Arif Hocanın oğlu 9 yaşında.)

Cennet: (18-20 yaşlarında.)

Topal Hasan: Sağ bacağı topal 30-35 yaşlarında.)

Sahne: Her yer olabilir.

Dekor: Birkaç tahtadan bank ve üzerinde köyün ileri gelenleri oturur durumda perde açılır.

Bu sahnede: Muhtar, Bekçi, Memiş Dayı, Topal Hasan, Öğretmen rol almıştır.

Perde 1

(Caminin ön avlusunda bankların üzerinde otururken, perde açılır.)

Muhtar: “Köyümüze öğretmen gelecek, olursa, yapılması icap eden okula ait birçok iş var.”

Memiş Dayı: “Köye öğretmen gelmesiyle birçok işler çıkacak diyorsun. Öğretmen gelirse hoş geldi. Bize yük mü olacak? Dehana (Eliyle göstererek) şadırvan gibi bir mektep yaptık. Gelsin içine otursun.”

Topal Hasan: “Mektebin bitişiğine bir de öğretmen evi yaptırırsak ama bu yıl mahsul de pek iyi değil.”

Muhtar: (Bekçiye) “Bizim eve kadar git, dolabın üstünde benim mühür var. Onu getir. Hem de giderken telefonun yanına uğra bakalım.”

Bekçi: “Pekiye.” (Çıkar)

Memiş Dayı: “Eh bakalım muhtar. Öğretmen gelirse benim Ali’yi de mektebe alırlar mı?”

Muhtar: “Evet almaları lazım.”

Topal Hasan: “Bakalım nasıl biri? Gelecek öğretmen bir idareci adam olsaydı bari.”

Muhtar: “İyi olur, hiç merak etmeyin. Yeni yetişmeler biraz deli dolu olsalar da bal gibi kimselerdir.”

Memiş Dayı: “Fakılar köyünün öğretmeni bal gibi adam. Bizimki de öyle olsa bari. (Bu sırada bekçi gelir.)

Bekçi: “Telefondan sizi istiyorlar.”

Muhtar: “Siz konuşa durun ben hemen varıp geleyim.” (Sahneden çıkar.)

Memiş dayı: “Hasan Efendi sen muhtarın kuru gürültü yaptığına bakma. Kazada onu iyice kandırmışlardır, öğretmenin bir an önce gelmesini istiyor.”

Topal Hasan: “Evet haklısın. Bu senelikte köyümüz öğretmensiz kalsa iyi olacaktı.”

(Köylüler aralarında konuşmaya devam ederken sahneye muhtar tekrar gelir.)

Muhtar: “Komşular bugün akşama bizim köyümüzde öğretmene kavuşuyor. Bizim çocuklarımızda okur yazar olarak yetişecektir. Biraz evvel odaya gittim. Telefonla konuştum. Yeni bir öğretmen geliyormuş. Onu hepimiz hoşbeşle karşılayıp köyümüzü tanıtalım. Duyuşuma göre çok candan bir gençmiş.”

Bekçi: (Ayağa kalkıp şöyle ilerilere bakarak.) “Mezarlığın aşağı tarafında bir gelen var. Buralardan birine benzemiyor. Galiba öğretmen.”

Memiş Dayı: “Hoş geldi sefa geldi. Buyursun gelsin.”

Birkaç köylü birden: “Muhtar kız çocuklarını da okula verecek miyiz?”

Muhtar: “Evet verilecek tabi.”

Topal Hasan: “Benim kız nişanlı, ben göndermem.”

Memiş Dayı: “Hocaya soralım, müsaade eder ve şayet günah olmazsa kız çocuklarını da gönderelim.”

Köylüler: “Hayır hayır yalnız erkek çocukları gitsin.”

Muhtar: “Hayır kanuna karşı gelinmez.” (Bu sırada öğretmen cami avlusundan içeri girer. Hepsini ayağa kalkar.)

Öğretmen: “Selamünaleyküm.”

Hep birlikte: “Aleyküm selam hoş geldin safa geldim muallim bey.” Buyur ederler öğretmen oturur.)

Öğretmen: “Hoş bulduk, safa bulduk. Nasılsınız, iyimisiniz?”

Köylüler: “Sizi gördük daha iyi olduk.”

Muhtar: “İsminizi lütfeder misiniz?”

Öğretmen: “Rasık.”

Muhtar: “Rasık Efendi, geldiğiniz yerlerde ne var ne yok?”

Öğretmen: “Güzellik, şimdilik benimle ilgili her şey yolunda.”

Muhtar: “Buyurun odaya gidelim.”

(Öğretmen yerinden kalkıp oradakilerden müsaade alırlar. Bu arada)

Muhtar: (Bekçiye) “Git köyün alt başından üst başına kadar tellal çağır, sabahtan herkes ikişer yük kum getirsin.”

Bekçi: “Pekiyi.” (Çıkar)

Muhtar: (Öğretmene dönüp) “Allah izin verirse çocukları ne zaman toplayabilirsiniz?”

(Sahne arkasından tellalın sesi duyulur.) “Ey ahali, duyduk duymadık demeyin. Yarın sabahtan her hane ikişer yük kum eleyip mektebin önündeki harmana yıkacak ha...”

Öğretmen: “Fırsat bulur bulmaz kayıt işlerine başlayacağım.” (Muhtarla birlikte çıkarlar.)

Köylülerden biri: “Öğretmen iyi bir insana benziyor.” (Sahne gerisinden ezan sesi duyulur. Sahnedekilerin hepsini kollarını sıvayarak dışarı çıkarlar.”

(Perde Kapanır.)

Perde 2

Bu sahnede: Muhtar, Bekçi, Hasan Ağa, Arif Hoca, Memiş Dayı, bazı köylüler rol almıştır.

(Aradan hayli zaman geçmiştir. Öğretmen köye ve okula alışmış, okulda düzenli olarak vazifesini yapmaktadır. Annesini de köye getirmiş, yeni arkadaşlar edinmiştir.)

(Piyesteki bu gelişmeleri sahne gerisinden oynatıcı seslendirir.)

Dekor: (Bir davet sahnesidir. Rol alanlar, sahnenin durumuna göre iki üç yere daire şeklinde sofraya kurulup yemek hazırlanmış bir şekilde otururlar, perde açılır.)

Muhtar: (Bekçiye) “Git muallimi davet et ziyafetimize oda gelsin.”

Bekçi: (Oturduğu yerden kalkar.) “Peki” (der çıkar.)

Arif Hoca: “Bizim öğretmen çocukları okutuyor; fakat, sabahları hepsini anadan doğma çıplattıp yalnız bir don koyuyor. Bu da ne olacak?”

Memiş Dayı: “Hocam bu yeni yetişmeler, kendinden büyük işler yapıyorlar. Bizim kitaplarımız bu şekilde şeylere müsaade etmez.”

Arif Hoca: “Arkadaş sen ne diyorsun! Bunlardan daha garibi var. Geçen gün Kazlı dereye ekin sulamaya gidiyordum. Mektebin üstünden geçerken bütün kız ve erkek çocukları bir araya dizmiş, çocukların ellerini birbirlerine tutturmuş, kendisi de eline bir çalgı almış hem çalıp hem oynarlar. Bu tür hareketler bizim tarikatımıza aykırıdır.”

Hasan Ağa: “Geçen gün evin alt başında oturuyordum. Selam vermeden süksününü önüne eğmiş, geçip gitti.”

Memiş Dayı: “Her ne kadar mazlum çocuk deseniz de çocuklarımıza yanlış şeyler öğretiyor.”

Hasan Ağa: “Yahu, elbette hoca, selam vermeyen bir mekteplinin de talebeleri yanlış şeyler öğrenir.”

Muhtar: “Muallimin öyle olduğuna bakmayın, çocuklarımıza çok faydalı şeyler öğretiyor.”

Arif Hoca: “Aman ... Hey muhtar, çocuklara iyi şeyler öğretip de çocuklarımızı kütüpmü yapıyor. Geçen gün benim Asım’a sordum. “Oğlum muallimden öğrendiğin şeyleri bir oku bakayım eyi şeyler var mı?” dedim. Okuduğunda hiç meymenet yok.”

Memiş Dayı: “Canım okudukları da şu; evvel zamanında bir tilki, bir köpek, bir eşek varmış. Bunlar gezmeye çıkmışlar, ormanda hırsızların evine girmişler. Yanlarında bir de horoz varmış. O ötermiş öbürü ürermiş. İşte böyle lüzumsuz şeyler.”

Arif Hoca: “Başka bir gün Asımı çağırdım. Gel oğlum şu okuduğun şeyleri bir de bana oku dedim. Oda bana şöyle okudu. At, mal, tut, topu attı tut. Hop pat, put gibi şeyler okuyorlar.”

Muhtar: “Arif Hoca bana bak. Çocukların yazıları okuyabilmesi için ilk önce böyle şeylerden başlatmak lazımdır.”

Arif Hoca: “Amma kardeşim bunların okuduğunda Allaha Peygambere ait hiçbir şey yok.”

(Kapı takılar, bekçi girer.)

Bekçi: “Muallimin odasına vardım. Sizin davetinizi söyledim. Hocam sizin selamınızı da söyledim. Düşündü taşındı. “Bugün davetinize varamayacağım. Onlara çok selam söyle “dedi. Çıktım yürürken, bizim sarının Veli, fellahın Hasan, sallahın Ahmet yanlarında birçok delibozuklara kavuştum. Onlara sordum, “ulan nere gidersiniz? Dedim. “Arif Hocanın kızının meselesini öğretmenle halletmeye gideriz” dediler. Biraz yavaşladıktan sonra onların eve girmelerini bekledim. Onlar eve girince yanaşıp dinledim. (Arif Hocaya bakarak) hocam sizin kızın üzerinden birçok şeyler konuştular. Nihayet fellahın Ahmet “ben o kızı kendime olsa pekâlâ kaçırdım.” Gibi birçok şeyler konuştular.”

Arif Hoca: (Kızgın bir ifadeyle) “Vay Allah’ın zalimleri demek benim kızı kaçıracaklarmış öylemi? Onların hepsine ben yapacağımı bilirim.” (Hışımınla yerinden kalkar.) (Muhtar ve diğerleri)

Muhtar: “Arif Hoca biraz müsaade et. Vaziyeti bir anlayalım bakalım.”

Bekçi: “Hocam sizin kızın üzerinden neler konuştular tam duymadım, pek az şey duydum. Benim bu kadar duymamla iş bitmiş olmaz. Bütün komşular buradasınız. Fellahın Hasan’ı çağırıp, yemin üzerine bu işi anlayabilirsiniz.”

(Ortadaki sofraya kimse yanaşmamıştır.)

(Herkes manalı manalı düşünürken Arif Hocanın oğlu Asım telaşla içeri girer.)

Asım: “Babacığım annem aplan ben evin önünde yazlıkta oturuyorduk. Bir sürü haydut evin dört tarafını sardılar. Gülistan aplan içeri kaçtı. Annemin korkusundan ödü patladı. Hemen beni gönderdi. “Git babanı çağır” dedi.”

Arif Hoca: (Telaşlı telaşlı kızarak) “Komşular siz hak verin. Bakın kepa-zelerin işlediği halta. Muhtar bu işe Allah da razı olmaz, kulu da vay ... demek ha ... (ileri geri yürüyerek) Allah, peygamber, melekler aşkına. ... Azrail şu katilin, melunun, iblis yapılmış beyinsiz köpeğin cezasını siz verin. Demek evimi bastılar. İrzıma namusuma göz koydular öylemi? Kalkın kalkın diyor size mahkemeler, cezalar, idamlar, yargıçlar neredesiniz? Asılacak köpek var. Öğretmen öğretmen ha ... “

Asım: “Babacığım öğretmen değil bize baskın eden.”

Arif Hoca: “Ulan hınzır seni... Okutan melunumu koruyorsun? Kafanı patlatırım.”

Muhtar: “Yahu imam efendi biraz sakın ol. İşin mahiyetini anlayalım da ondan sonra lazım gelen muameleyi yapalım. Ben hiç zannetmiyorum ki okumuş yazmış aklı başında kâmil, sadık, zeki bir öğretmen. Geleli daha altı ay bile olmadan öyle delibozuklara uyararak bu işi yapsın.”

Arif Hoca: “Ulan muhtar, zaten sende de bir yumuşaklık olmasa bu işler böyle olmazdı. Yarabbi herkes benim ayağımı almaya çalışacak. Ey bakalım gösteririm onlara. Gideceğim, kızımı karımı, öğretmen denilen o kalpazan herifi öldüreceğim.” (Hışımınla dışarı çıkar. Arkasından sahnedeki herkes çıkar. Yalnızca muhtar kalır.)

(Perde kapanır)

(Kısa sürede sahne hazırlanıp)

Perde 3

(Perde açılır)

Sahne 4

Bu sahnede: Muhtar, Öğretmen, fellahın Hasan, sarının Veli rol almıştır.

Dekor: (Sofralar kaldırılmıştır, birkaç bank vardır. Sahneye girişler yine kapıdan yapılır.)

Muhtar: “Ulan Hasan sen Arif Hocanın kızını mı kaçıracan?”

Hasan: Hayır benim başka sevdiğim var. Neme gerek Arif Hocanın kızı.”

Muhtar: “Ulan dün akşam öğretmenle konuşmuşsunuz ya.”

Hasan: “Öğretmenin bekar olduğunu bilmiyor musun? Caminin önünden gelip geçerken hocanın kızı Gülistana vurulmuşta bize söyledi.”

Muhtar: “Demek öğretmen öyle söyledi ha?”

Hasan: “Ne sanıyordun ya muhtar. Dünyada aşkın yoluna insan her şeyi feda eder. Öğretmen bizimle iyi konuştuğu için hiçbir şeyini bizden saklamaz.”

Muhtar: “La havle ve la kuvvete, yarabbi bu öğretmeni, böyle yanlış yolları, onu mesleğinden soğutanlardan uzak tut. Allah’ım işlerini iyiye tebdil eyle.”

Hasan: “Soğutacak kim hocam? Her gün mektepten gelirken, Arif Hocanın kızı Gülistanla bakışıyorlar.”

Muhtar: “Ulan keratalar, bu seneki yılda melek gibi öğretmeni çizgiden çıkardınız.”

Hasan: “Vay vay bizi de bir çizgiden çıkaran var. Kim diye sormazsınız.”

Muhtar: “Kim.”

Hasan: “Arif Hocanın kızı Gülistan.”

(Sahne gerisinden bir ses) “Hasan... Bacanak Hasan...”

Muhtar: “Herhalde bir dövüşen var.” (Çıkar)

Sahne 5

Bu sahnede: Hasan, Veli, Öğretmen, Talebe rol almıştır.

Veli: “Ulan Hasan öğretmenle konuştum. Oda bizim kafanın dengi Arif Hocanın kızını ona kaçıracağız. Bana da Hacı Kerimin kızı Duduyu kaçıracağız.”

Hasan: “Bana ne olacak?”

Veli: “Birde sen bul.”

Hasan: “Benim aylardır ardında dolaştığım bir duduy vardı. Ona da sen el koydun öylemi.”

Veli: “Arkadaş Dudu için kim ne derse kızarım. Onu ben alacağım. Evin altından geçerken göz ediyorum, oda bana göz ediyor. Demek ki işler yolunda.”

Hasan: “Yok canım, sana ne kadar göz etse de şey etse de beni senden daha çok sever.”

Veli: “Git canım sende. Senin şu kırpık gözlerine mi havas. (Onu kaktı-rarak.)

Hasan: “Hadi canım sende Dudu senin siyah yüzüne mi havas be.”

Veli: “Azizim sen öyle mali hülyalar kuruyorsun fakat Dudunun babası geçen gün bizim eve geldi. Babamla biraz konuştular da babamın ağzından kelim bile alamadım.”

Hasan: “Ne olursa olsun. Zorluğa dağ bile dayanmaz. O sarı saçlı ince belli uzun boylu, boyunca entarili, çakır gözlü Dudunun saçlarından tutup da yokuştan aşağı bir eğilirsem, ister babası gelsin. Kim tanıyacak?”

Veli: “Seninle şehire kaçak tütün sata gittiğimizde yediğin sopaları hatırlarsın ya. İşte öyle sopalar arkana inerse istikametini bulursun.”

(Sahne gerisinden Ada sahillerinde ... türküsünü söyleyerek, elinde terlik saçları taranmamış olarak öğretmen girer.)

Öğretmen: “O oo ... günaydın dünden beri görünmüyorsunuz da burada maskaralık mı yapıyorsunuz?”

Veli: “Yok canım şordan şordan konuştuk da işi dudunun üstüne dök-tük.”

Öğretmen: “Bende öğle yemeğini yedimde saat ikide çocuklara iki saat dersim var. Onu vereyim diye yola çıktım. Burada sizin zırltınızı işittim de şunların yanına varayım diye dolaştım.”

Hasan: “Hadi canım çeşmeye doğru ayaklayalım. Çocuklar toplana dursun.”

Öğretmen: “Hayır siz gidinde, dersten sonra gezeriz.”

Veli: (Kolundan çekerek) “Hadi canım çocuklar toplana dursun yahu ...”

Öğretmen: “Arkadaşlar birkaç gündür okulu da temizletmedim. Gidip o işi de yapayım.”

(Talebelerden biri kapıdan girer.)

Talebe: “Öğretmenim, Memiş’le Cahit dövüşüler. Cahit bir taş atıp dolabın camını kırdı.”

Öğretmen: “Git söyle, hepinizin canını okuyacağım.”

Hasan: (Talebeye alaycı bir tavırla) “Git lan kerata, ne arıyorsun burada beş dakika öğretmensiz dursanız çatlarsınız sanki.”

Talebe: “Biz bir şey yapmadık ki”

Öğretmen: “Haydi oğlum varacağım. Derslerinize çalışmaya başlayın.”

(Talebe çıkar.)

Hasan: “Haydin gidip de biraz dolaşalım.”

Öğretmen: “Bende gidip mektebi temizleyeyim. Şu keratalara bakayım birbirlerini kırmadan.”

(Çıkarlar. Sahne boşalır.)

(Perde kapanır.)

Sahne 6

Bu sahnede: Öğretmen, (Talebeler: İbrahim, Kemal, Memiş, Cahit,) rol alır.

Dekor: (Öğrencilerin sayısına göre (rolü olmayan öğrenciler de olursa iyi olur.) sahne sınıf şeklindedir.)

Perde 4

(Perde açılır.)

(Talebeler sahneye girerler.)

İbrahim: “Arkadaşlar öğretmen geliyor. Oturun yerinize.”

Kemal: (pencereden bakıp) “Valla billa kahvenin altında. Geliyor.”

İbrahim: “Oturun.” (Öğretmeni beklerler.)

(Öğretmen kapıdan girer.)

İbrahim: “Dikkat!”

Öğretmen: “Günaydın çocuklar.”

Hepsi birden: “Sağ ol.”

Öğretmen: “Sizde sağ olun. (Çocukları şöyle bir süzer.) Memiş sen kalk bakalım (Masanın üstündeki gazeteyi alıp önüne koyar.) Şu büyük yazılı yeri oku.”

Memiş: “İki gün önce saat 12.30 da Kumcular Köyünden Hasan Tekin’in kızı Sultanı iki haydut kaçırmışlardır. Bu hadise az bir zaman zarfında köy halkı tarafından duyulmuş ve kızı kaçırılanlar takip olunduysa da bulunamamıştır. Köy muhtarı bu işi derhal kaza merkezine haber vermiştir.” Bitti efendim.”

Öğretmen: “Arkadaşlarına anlat bakalım bu yazıda ne demek istiyor.”

Memiş: “Bu yazıda, köyün birinden bir kızı almış kaçırmışlar. Muhtarda bunu haber vermiş.”

Öğretmen: “Otur. Dövüşmesini bilirsiniz fakat iki kelime söyle dedim mi pusersınız. Önünüzdeki kitapları okuyun. Şimdi gelirim.” (Sınıftan çıkar.)

Memiş: (Cahit’e dönüp) “Senin yüzünden öğretmen beni azarladı.”

Cahit: “Ulan çocuk sen büyüklerine mi güveniyorsun?”

İbrahim: “susun be ... şimdi öğretmen gelip sizin yüzünüzden hepimizi dövecek.”

Cahit: (Kapıdan dışarı uzanıp bakarak) “Susun öğretmen geliyor.”

(Öğretmen girer)

Öğretmen: “Çocuklar kitaplarınızı kapatın. Memiş sen, İbrahim sen, Cahit sen, yanınıza dört kişi alın. Okulun çevresini, içini güzelce temizleyin. Ondan sonra da kapıları güzelce kitleyip anahtarı bana getirin. Haydin paydos.”

(Çocukların bir kısmı çıkar. Bir kısmı da temizliğe başlar.)

(Perde iner)

Sahne 7

Bu sahnede: Gülistan, Asım, Cennet rol alacaktır.

Dekor: Köyde bir çeşme önu canlandırılır. Sahnenin gerisinde bir çeşme vardır.

Perde 5

(Perde açılır.)

(Elinde bir testiyle Gülistan türkü mırıldanarak sahneye girer. (Tercihan rol alanın bildiği neşeli bir türkü) ve çeşmeden su doldurmaya başlar. Ardın-

dan sahneye elinde testilerle kardeşi Asım girer. (Asımın hareketleri yaşına göredir. Hoplar zıplar.)

Asım: “Apla, annem gönderdi. Benim testileri de doldurup götüreceğiz.”

Gülistan: “Hadi git, testileri kırarsın da başıma bela olursun.”

Asım: (Omzunu silkeler.) “Apla dün dersteyken öğretmen aile bilgisinden derse kaldırdı. Ben okudum. Bana sordu. “Sizin evinizde de böyle işleri yapan var mı?” Bende aklam var. O hepsini güzelce yapar dedim.”

Gülistan: “Daha başka ne söyledi?”

Asım: “Hiçbir şey söylemedi. Ha... “Ablan yazı okurmu?” dedi bende okur ama az okur dedim.”

Gülistan: “Sormadın mı benim yazı okuduğumu ne yapacaktı?”

Asım: “Sormadım.”

Gülistan: “Bir daha sorarsa okur de olmaz mı?”

Asım: “Tamam.”

Gülistan: “Unutma ha...”

Asım: “Ben okula gideceğim. Benim testileri doldurur.” (Doldurup eline verir. Asım çıkar.)

(Komşu kızı Cennet de su doldurmaya gelir.)

Gülistan: “Sabah sabah kederlisin ya hayırdır Cennet?”

Cennet: (Sesi duyunca irkilir.) “Ay benim senden haberim bile yok. Sendemi su dolduruyorsun?”

Gülistan: “Tabi ya...”

Cennet: “Gülistan, gözün aydın bacım. Yakında düğünümüz varmış.”

Gülistan: (Elini ağzına tutarak) “Benim bir şeyden haberim yok. Kim kimle evleniyormuş?”

Cennet: “Bana mı soruyorsun ayol?”

Gülistan: “Vallahi bilmem.”

Cennet: “Ayol neden bilmiyorum diyorsun? İşte öğretmenle evlenecektmişsiniz ya.”

Gülistan: “Aman Cennet sen neler söylüyorsun? Babam bu lafı duyarsa beni diri diri keser. Sana bunu kim dedi?”

Cennet: “Ne bileyim, herkesin ağzında bir söylenti. Arif Hoca kızını öğretmene verecektmiş.”

Gülistan: “Aman a canım, sen ne söylüyorsun? Öğretmenle babam neredeyse birbirini kesecekler.”

Cennet: “Ne saklıyorsun Gülistan işte çocukları okuturken sizin Asıma sorarmış. “Sizin Gülistan iyi yemek pişirir mi? Temizlik yapıp, çamaşır yıkar mı? diye. Böyle bir şey olmasa sorar mı?”

Gülistan: “Ben alırım, fakat babam...”

Cennet: “Eğer öyle civan gibi bir oğlan beni sevse, dünür edecek olsa ne babamı dinlerim ne annemi.”

Gülistan: “Ben sana onu almam demiyorum ki aslan gibi Allah’ın verdiği bir yiğit.”

Cennet: “Eğer onu almazsam, fellahın Hasan dallanacakmış.”

Gülistan: “Neyi... Allah’ım. Hasan yakın yerimden bir geçsin de dağları yıkarım.”

Cennet: (Hafiften gülererek) “Nişanlının adı neymiş. Öğretmen değil ya.”

Gülistan: “Bilmem ama bizim Asımın defterinin üstüne örnek yazı yazmış da altına “öğretmenin Rasık” demiş. Herhalde Rasık olsa gerek.”

Cennet: “İsmi de kendi gibi güzelmiş.”

Gülistan: “Kendi güzel mi?”

Cennet: “Güzel ya.”

Gülistan: “Her gün evin altından, bizim evin önüne bakarak geçer ama hiç dikkatli bakmadım.”

Cennet: “Beni annem gözlüyor. Çok geç gelme demişti.”

Gülistan: “Haydi gidelim.” (Çıkarlar.)

(Perde iner.)

Sahne 8

Bu Sahnede: Arif Hoca, Muhtar, Hasan Ağa, Memiş Dayı, Veli rol alacaktır.

(Perde açılır)

Dekor: (Köy kahvesi)

Perde 6

(Sahnede, Muhtar, Hasan Ağa, Memiş Dayı otururlarken Arif Hoca öfkeli öfkeli şahadet getirerek girer.)

Arif Hoca: “Eşhedü ella ilahe illallah. Komşular. Bu öğretmen denilen zırtapoz benim evime gülle atacak. Derste çocukları okuturken benim Asım’a “kader aplan iyi çalışır mı, yemeği iyi pişirir mi” diye sorarmış. Benim evimde işi ne? Verecekse dersini versin. Daha dün gelmeden bugün evimizle barkımızla, karımızla kızımızla uğraşiyor. Bizim dinimiz böyle şeylere

müsaade etmez. Bende Asımı mektebe göndermedimdi, şimdi haber salmış “Eğer çocuğu gönderirse göndersin, göndermezse mahkemeye vereceğim” demiş. Bir taraftan da benim eski mektep okuttuğuma, muska, üfürük yaptığıma karıştırmış. Güya beni hükümete haber verecekmış. Komşular çocuklarımızın bir parça Müslümanlık öğrendiklerini istemez misiniz?”

Oradakiler: “İsteriz. İsteriz.”

Arif Hoca: “Hem bu öğretmen dediğiniz adam bizim çocuklarımıza kedi, köpek, eşek, domuz hınzırından başka ne öğretiyor? Eski mektebe giden çocuklarımıza sorun, ben onlara fıkhi, feraizi, nasarayı, tebpeti, gülfüyü, elhamı, felahı, nası öğrettim.”

Memiş Dayı: “Hakikaten, hocamızın dediği çok doğru. Çocuklarımız cahil kalıyor.”

Muhtar: “Biraz müsaade edin arkadaşlar. Bu işin kötü olduğunu biz bilemeyiz. Hükümet adamlarımız böyle bir okumanın faydalı olduğunu biliyorlar da onun için okutuyorlar.”

Arif Hoca: “Sanki bunu okutanlar cenneti cehennemi düşünen kimseler mi? Kitaplarımız bar bar bağıyor.”

Muhtar: “Hocam gel şöyle otur yanıma. Biraz söz anla. Öğretmen hiçbir zaman ders verirken sizin evinizden, kızınızdan bahsetmemiştir. Şayet bahsettiyse bile çocukların iyi anlaması için misal vermiştir.”

Memiş Dayı: (Tesbihini sallayarak) “Muhtar şaşarım senin bu laflarına. Sanki söylediğizden faydalı bir şeymiş gibi misal vermiştir diyorsun. Çocuklarımızın onları öğrendiğinden, öğrenmediği daha iyidir.”

Muhtar: “Komşular vaziyeti anlayalım. Şayet öğretmende böyle kötü fikirler varsa, vekaletle istida yazıp köyden atalım.”

Arif Hoca: “Evet var. Yazmaya hacat yok. Bu kadar kepezeliği yaptıktan sonra bir dakika durduğu şeran ve meran haramdır. Bir defa düşünsenize sallahın oğluyla konuşan fellahın Hasan’la arkadaş olan bir kimseden hayır gelir mi? Onlar delinin delisidirler. Deliyle dost olan deli, beynamazla konuşan beynamaz olur.”

Muhtar: “Bunların hepsi dedi kodudur. Öğretmen hiçbir zaman onlarla konuşup size karşı kötü bir fikir beslememiştir. Karı lafı, kız lafı, çocuk lafı birleşti sizi ve bizi birbirimizden soğuttu.”

Arif Hoca: “Hayır muhtar Allah’ın emri peygamberin kavli böyle şeylere müsaade etmez. Nasıl olurda elin bir zibidisi benim kızım, karımla, benimle uğraşabilir. Bugünden tezi yoktur köy toplansın, bu öğretmen üzerinde karar bağlansın.”

Muhtar: “Sen okumuş yazmış adamsın. Bu kadar geri düşünmek olur mu? Biz nasıl olurda devletin gönderdiği muallimi köy dışarı edebiliriz.”

Arif Hoca: “Muhtar, bütün köyü ve bizi bu duruma düşüren sensin. Bu kadar zamandır muallimi kanadının altında korudun.” (Hoca bu sözleri söylerken Veli ve Hasan kahvenin ardından dinlerler.) “Hayır bu işleri görsün de imanı olan ümmeti Müslümana bağlı bulunan hiç kimse kabul edemez.”

Muhtar: “Hocam benim senin kadar bilgim, okumuşluğum yoktur. Fakat kitabın birinde Peygamberimiz Muhammet buyuruyor ki estauzü billah “Ullulum ilme, minel mehti, minel akit”

Arif Hoca: “Evet öyledir ama doğru olmak şartıyla. Bakın Peygamberimiz bir hadisi şerifinde buyuruyor ki “Saffi safufeküm la tahüllif gülcüküm.” Yani ümmeti ülemai bozmak, küffarı rahime yardım talep eden kimselerin, halli ani vaciptir.” buyurmuşlardır.”

Muhtar: “Evet ben bunlar yalan demiyorum. Haktır ve gerçektir. Şek şüphesi yoktur. Amenna ve sadakana fakat bunların hepsinden büyük bir şey varsa oda şonun şunun lafiyla insanlar üzerine atılan garaz ve iftiralardır.”

Arif Hoca: “Hayyalessela. Hala iftira diyor. Hayır muhtar, kanun var, kadı var, hak var hukuk var. Din var, iman var. Bunları asla hiçbir ümmeti ulema kabul edemez. Muallim geleli, sen muhtar olalı, namaz azaldı. Abdest azaldı. Ekinler çayır, çayırlar yandı. Yağmur duasına gidilmedi. Ölenlerin zekat ve vasiyetleri fakir fukaraya dağıtılmadı. Nerede kaldı müslim-i diyarın şanu şalanu. Mekteplerimizde okunan ilmi-i irfan-ı mecelleyi balçığa çevirdiniz.” (Hasan’la Veli sahneye girerler. Arif Hocaya)

Veli: “Ey Hoca Efendi hazretleri Cumhuriyet hükümetinin kurduğu bu yenilik ve medeniyeti mecelle ve balçığa çevirdin öylemi?”

Arif Hoca: “Ulan kör nankör kahrolan iblis, senin gibi birkaç deli bozuk böyle ecdadımızın kabul etmediği şeyleri alaya alan.”

Hasan: “Tanrı derki Hoca Efendi sizin iyiliğinize yapılmayan şeyler kötü görünür. Öğretmenin çocuk okutması sizin ekmeğinize mâni oldu. Türk Hava Kurumu ve Kızılay’a verilen paralar size verilmedi. Ölen adamlardan bir pare kente kalmadı. Köyün çiftliğine öğretmenin ve muhtarın yardımıyla açılan kanal yağmur duasına hacat koymadı. Şimdi kalkıp utanmadan kızıma karıma, ırzıma namusuma göz dikmişler diye dedi kodu yaparsın. Kıymetli öğretmenimiz senin gibi katı fikirli insanlara uyup şu hastalıklı kurak yılda bir defa çarşı Pazar gören fakir köyümüzün kalkınması uğrunda canını feda edip çocukların okur yazar bir vatandaş olarak yetişmesine çalışırken, sen kalktın onların ağzından laf çalıp kendi üzerine alındın. Kim oluşa olsun başkalarına dokunmayacak işleri de yapabilir. Konuşmaları da konuşabilir. Kanun var. Hak var. Hürriyet var. Şanı dünyayı tutan Cumhuriyet var.

Sen hiçbir kimsenin konuşmasına hürriyetine karışamaz. Böyle bir konuşmayı da aksatan olmadan bekçinin çocuğu Hacer kızın sözüyle “öğretmenimizi kötüleyemezsin.”

Muhtar: “Hocam bu işte kimsenin ziyanı yoktur. Yalnız kendiniz cami önünde sofuluk taslar, tesbih çekersin. Fakat evde karın kızın ve çocukların Fellahın Hasan’a, Veliye, Sabri Efendiye dolap çevirirler. Elbette bu gençler o kadar oyundan sonra bir tarafa akmaya mecbur kalacaklardır.”

Arif Hoca: “Komşular ben size söylemişim. Bu muhtar başımıza bir felaket çıkarır ama ne zaman bakalım demişim. İşte gözünüzün önünde öğretmenle kafayı tutup, bizim çocuklarımızı cahil koyuyorlar.”

Memiş Dayı: “İmam Efendi çok haklı söylediniz. Bugün ben ölsen arkandan bir Fatıha okuyup da dua edecek bir kimsem yok.”

Hasan: “Burada İmam Efendi kendi gırtlığını düşünmese de birazda köyü, vatani ve vatandaşları düşünse ne var?”

Memiş Dayı: “Ulan Hasan sen geleli beri ne dirlik var ne de düzen. Bonyuna işin her yeri velveleye vermek. Muallimi de Veliyle sen baştan çıkardın. Muallimde muhtarı kandırdı. Hepiniz köyü iki tarafa ayırdınız.”

Muhtar: “Memiş dayı lafını tart da söyle. Kanun ne diyor biliyor musun?”

Memiş Dayı: “Kanun manun hepiniz bir olun da İmam Efendiyi başımızdan defedin bakalım elinize ne geçer?”

Muhtar: “Bizim vazifemiz kanunun çizdiği istikamette yürümektir. Yarından itibaren mektebin bahçe duvarı yapılacaktır. Her hane birer araba taş getirmeye mecburdur.”

Arif Hoca: “Al bakalım bir daha ... Ey komşular bu kadar ehemniyetsiz bir iş için köy ahalisinin işinden gücünden kalıp beyhude yorulmasına ne lüzum var?”

Muhtar: “Evet Hoca bu işe hem de çok lüzum var. Çünkü çocuklarımız orada birçok şeyler öğrenecek.”

Arif Hoca: (Köstekliye (saatine) bakar.) “Komşular namaz vakti oldu. Şu boş boğazlığı bırakalım.” (Çıkarlar. Sahne boş kalır ve)

(Perde iner)

Bu sahnede: Emine Hanım (Hocanın karısı), Gülistan, Asım, Zehra (Komşu kadın)

Dekor: (Komşu Zehra'nın evidir. Oda sade döşenmiştir. Bir divan ve duvarda bir halı vardır. Yerde kilim ya da halı serilidir. Sedirde Emine ve Zehra oturur, yer minderinde Gülistan, Asım kenarda bir şeylerle oyalanır halde.)

Perde 7

(Perde açılır.)

Emine Hanım: (Zehra'ya bakarak) “Baban günlerden beri Öğretmen ve muhtarla pek iyi değil.”

Zehra: (Hocanın karısına) “Öğretmen Rasık Efendinin annesi geçen gün bize “benim oğlumun evlenceside yok, evlendiği de” dedi. Benim sözüme inanırsanız şöyle yapın; Şimdi Gülistanla sen evde bulunursun. Arif Hoca camiye gider. Asımı da mektebe göndermezsiniz, öğretmen gündeki gibi iynlikle Asımı çağırarak için Hocayla konuşmaya gelir. O zamanda Hoca şimdi gelir diye eve buyur edersiniz. Eve girer girmez kapıyı kapayıp mahalleye “yetişin komşular evimizi bastılar...” diye bir nara atarsınız. Sonra da köye yaygara olur. Öğretmen Rasık da Gülistanla evlenmeye mecbur olur.”

Gülistan: “Öyle yapsak eller bize ne der?”

Zehra: “Ne diyecekler, Hocanın kızı en güzel bir herife sahip oldu derler.”

Emine Hanım: “Böyle bir tuzak kurmayı köy halkı duyarsa rezil rüsva oluruz.”

Zehra: “Kim duyacak ki evvel kızın biri sevdiği bir oğlana böyle yapmışta, oğlанда almaya mecbur kalmış.”

Asım: “Anne ben okula gideceğim. Acıktım.”

Gülistan: “Ne acele ediyorsun dur bakalım.”

Asım: “Geç kalırsam öğretmenim derse almaz.”

Emine Hanım: “Haydin gidelim bakalım. Hoca şimdi gelesi oldu.”
(Kalkıp kapıdan çıkarlar.)

(Perde iner)

Sahne 10

Bu sahnede: Öğretmen, Talebeler, Arif Hoca, Emine Hanım, Gülistan, Bekçi, Muhtar, Memiş Dayı, Zehra, Asım, Veli

Sahne: (Sınıf)

Perde 8

(Perde açılır)

Öğretmen: (Yoklama kâğıdı alıp yoklama yapar. Hocanın oğlu Asım yok.) “Çocuklar siz okumaya durun. Ben hemen gidip geleyim arkadaşınızın babasına söyleyip alayım geleyim. (Çıkar. Çocuklar önlerindeki kitapları okumaya koyulurlar.) (Bir zaman sonra sahne gerisinden sesler duyulur.)

“Ey komşular yetişin ... bastılar, güzel kızım gitti, yavrum gitti ...” Kargaşa sesine çocuklar ne var diye, merakla dışarıya çıkar.)

Hızlıca perde iner.

(Bu arada sahneye birkaç görevli girer Atatürk resmini birkaç sırayı ve öğretmenin masasını sahneden çıkarır. Sahne, köyde oturacak yerlerin olduğu herhangi bir alandır.)

Perde açılır.

(Hocanın karısı ve kızı ağlayarak sahneye girerler hemen bu sırada hoca da nefes nefes gelir.)

Arif Hoca: “Ta caminin önünden bu yana koşup gelirim ne var?”

Emine Hanım: (Ağlamaklı bir halde) “Ne olacak, sabahleyin çocuk mektebe biraz geç kaldı. Onu mahana etmiş o muallim denen haydut kapımızı alıp yapmadığını koymadı. Kızımız Gülistanı eve kapattı. Komşular utaşmasa gül gibi kızımız ...”

Arif Hoca: (Kızının omuzundan tutup) “Ne oldu kızım? O kepace herif sana ne haltlar işledi?”

Gülistan: “Sabahleyin annemle beraber oturuyorduk, kapıya geldi. Seni sordu bizde yok dedik. Hemen kapıyı kapayıverdi. Elim kolum tutuldu kaldı.”

Arif Hoca: (Kendi kendine) “Demek benim düşmanım evimi bastı ha. Onlara ben gösteririm. Haydin düşün önüme, doğru mahkemeye. Ben o meluna ne yapacağımı bilirim. Namussuz herif. (Sahneden çıkarlar. Sahne biraz boş kalır.)

Öğretmen: (Düşünceli ve kederli, durgun bir şekilde sahneye girer.) “Hey yarabbi, bu canavar herifin karısı, kızı, çocuğu çömleği, hepsi benimle uğraşiyor.” (Bu sırada sahneye Muhtar girer.)

Muhtar: “Yahu, iki gündür hoca denilen yobazla uğraşıyorum. Sen neler yaptın? Evine varacak adam bulamadın da onun evine mi vardın?”

Öğretmen: “Benim hiçbir şeyden haberim yok. Çocuğu niçin göndermedi bu hoca diye evine vardım. Hiç aklımda bir şey yok iken, kapıyı üstümden kapayıp bir va veyladır kopardılar. Neye uğradığımı bilemedim.”

Muhtar: “Ağzından çıkanı kulağı işitmeden bağırıp duruyordu. Hiçbir kelime anlatamadım. Çarıkları çekiştirip mahkemenin yolunu tuttu.”

Öğretmen: “Böyle bir ihtiyara hiç tutulmamıştım. Muhtar biz bu iş nasıl bir cevap verelim?” (Düşünceli bir halde dolanırken, sahneye Hasan ve Veli girer.)

Hasan: “Selamünaleyküm.”

Öğretmen ve Muhtar: “Aleykümselam” (Buyur edip oturacak yer gösterirler.)

Hasan: “Yahu... Rasık Bey sizin sorunuz ne?”

Öğretmen: “Hiç ... bir derdim yok.” (Bu sıra başka köylülerde gelir. Ellerini göğüslerine koyup selamlaşarak bir yerlere otururlar.)

Öğretmen: “Arkadaşlar, birçok zamandan beri sizinle bu köyü yuva sayıp samimi ve sıcak şekilde yaşadık. Bu arada kanunun bana verdiği vazifeleri yapmaya çalıştım. Bu iftira, belki de beni bu samimi yuvadan ayıracaktır.”

Köylülerden biri: “Hayır, hayır. Hoca dediğimiz adam karının kızın sözüyle seni bizden ayıramaz.”

(Bu sıra sahneye bekçi girer)

Bekçi: “Muhtar sizi telefonda istiyorlar.” (Bekçinin köyde en önemli işlerinin arasında telefonun yakınlarında oyalanıp çalmasını bekleyip cevap vermektir.)

Muhtar: “Ne yapacaklarmış.”

Bekçi: “Bilmiyorum, sizi istediler.” (Muhtar ve bekçi çıkar.)

Veli: “Muallim Efendi ... siz hiç merakta bulunmayın, böyle bir işin köyümüzde asla zuhur etmediğini biliyoruz. Zaten sizin de böyle bir olaya karışacağınıza ihtimal vermiyoruz.” (Muhtar girer.)

Muhtar: “Evet ... aynı umduğumuz gibi. Bu işin nasıl olduğuna dair şahitleri ve ifadelerini istiyorlar. Hocanın, karısının ve kızının ifadesini istiyorlar. (Bekçiye dönüp) git onları çağır gel.” (Bekçi gider. Ardı sıra Öğretmende gider.)

(Hasan Ağa, Muhtar, Memiş Dayı, Topal Hasan sahneye ellerini göğüslerine dayayıp selam vererek uygun yerlere otururlar.)

(Bu sıra bekçi girer. Muhtara)

Bekçi: “Geldiler muhtarım.” (Arif Hocanı Karısı (Emine), Gülistan ve Asım bekçinin ardı sıra girerler.)

Muhtar: “Şöyle durun bakalım, Emine Hanım sen burada kal, Gülistan ve Asım siz uzaklaşın, duymayacağınız yerde durun. (Onlar sahne gerisine geçerler.) Söyle bakalım öğretmene ne yaptınız. Ya da öğretmen size ne yaptı?”

Emine Hanım: “Sabahleyin kızımın evde iş görüyorduk. Öğretmen Asımın çağırmak maksadıyla geldi, evden çıkmadı. Kızım Gülistana yapmadık eza cefa komadı.”

Muhtar: “Anlaşıldı. Haydi git.” (Emine çıkar. Gülistan girer.)

Muhtar: “Söyle bakalım kızım hiç yalan karıştırmadan. Öğretmen size ne yaptı?”

Gülistan: “Sabahleyin evde annemle iş görüyorduk. Geldi evden çıkmadı.”

Muhtar: “Anlaşıldı. Haydi git.” (Gülistan çıkar, Asım gelir.)

Memiş Dayı: “Muhtar bu çocuğun söyledikleri nazarı dikkate alınır mı?”

Muhtar: “Alınmaz, fakat hele bir soralım. Belki de bir fikir alırız. (Düşünür.) Haydi git oğlum.”

(Herkes düşünceli bir şekildedir. Aralarında fısıldaşarak sahne boşalır.)

(Bir süre sonra Öğretmen sahneye girer, oturur ve düşünceli bir haldedir. Bekçi sahneye girer. Başıyla selam verir.)

Öğretmen: “Aleykümselam. Gel, ne o hayrola?”

Bekçi: “İşler kötü muallim bey. Muhtar daha iyisini biliyor. Her halde sizi muallimlikten atıyorlarmış. Arif Hoca söylemiş. “Eğer kızımı alırsa, davamı geri alırım, yoksa geri almam. Ne hali varsa görsün.” demiş. Mahkeme de senin reyine koymuş.”

Öğretmen: “Hey vah ... demek böyle ha? Muhtar nerede?”

Bekçi: “Şimdi gelecek.” (Bu sırada muhtar girer.)

Öğretmen: (Kalkıp muhtara doğru yürür.) “Hayır ola muhtar.”

Muhtar: (Cebinden bir kâğıt çıkarıp verir.)

Öğretmen: “Demek bütün işler esasa bindi öylemi?”

Muhtar: “Evet.”

Bekçi: (Sağa sola bakınıp dururken) “Mektebin altındaki duvarın dibinde bir çocuk ağlıyor. Kim bilmem.”

Muhtar: “Git getir bakalım neymiş derdi?”

(Bekçi gider çocuğu getirir.)

Bekçi: “Arif Hocanın oğlu Asımmış. “Öğretmenim gidecekmiş. Babam bana yine döverek yazı öğretecek” diye ağlayıp durur.

Muhtar: “Gel bakalım Asım. Neden ağlarsın?”

Asım: “Öğretmen gidecekmiş de ondan.”

Öğretmen: “Baban yüzünden gidiyorum, hay oğlum.”

Muhtar: “Söyle Asım bakalım, öğretmen sizin eve geldiğinde ne yaptı?”

Asım: “Hiçbir şey yapmadı. Yalnız Zehra aklam yaptı. Evvelce annemle aklama öğretmenin üstüne iftira atında Gülistanı almaya mecbur olsun dedi.”

Muhtar: “Ağlama oğlum bakalım. Haydi otur şöyle.” (Bekçiye) “Git Zehra’yı çağır bakalım.” (Bekçi gider.)

Öğretmen: “Muhtar Asım önemli bir şey anlatıyor. Fakat bilmiyorum bir ip ucu ele alabilir miyiz?”

Muhtar: “Sen biraz görünmede ben Zehra’ya bir yemin verdireyim.”
(Öğretmen çıkar.)

(Muhtar düşünüp dururken bekçiyle birlikte Zehra girer.)

Muhtar: “Gel bakalım Zehra. Geçenlerde gördüğün meseleyi ve söylediğin şeyleri yemin üzerine senden soruyorum.”

Zehra: “Hangi meseleyi?”

Muhtar: “Sen Hocanın kızıyla karısına ne söyledin? Yemin üzerine soruyorum.”

Zehra: “Hakikati sorarsanız? Arif Hocanın karısıyla kızına, öğretmeni kapamalarını akıl ettim.”

Muhtar: “Aferin Zehra dinin üzerine doğru söyledin. Haydi git.” (Zehra çıkar. Gözlediği yerden Zehra’nın çıktığını gören öğretmen girer.)

Öğretmen: “Gözlediğim yerden Zehra gidince hemen geldim. Hayır ola Muhtar?”

Muhtar: “Gel bakalım önemli bir haber. Sana yapılan oyunlar belli oldu”

Öğretmen: “Bellimi oldu, nasıl olmuş. Neden yapmışlar? Hemen söyle yazalım. Davanın hitam bulmasına vakit var.” (Öğretmen cebinden bir kâğıt çıkarır. Muhtarla bir şeyler yazarlar. Bekçi hemen alıp götürür.)

Muhtar: “Bu işi yarın akşama Hasan halledip gelir.”

Öğretmen: “Ümit yok ama ... bakalım.”

Muhtar: “Hayır dava hitam bulmadığı için ümit çok.”

(Çıkarlar sahne boş kalır. Mektubun yazılışını ve Hasan’a ulaşmasını aradan birkaç gün geçtiğini piyes oynatıcı sahne gerisinden anlatır. Bu arada sahne ışıkları söndürülür. Işıklar açılınca sahnede)

(Muhtar, Bekçi, Veli ve Öğretmen vardır aralarında konuşurlar.)

Veli: “Müjdeler olsun Rasık.”

Öğretmen: “Ne oldu hayırlı bir havadis mi var?”

Veli: “Tabi ya. Hasan çoktan beri uğraşmış. Davayı kazanmışsın. Bekçiyle gönderdiğin haberler bu işi sağlamaktaymış. Mahkeme durumu ve şahitleri yeniden dinleyip yeni karar vermiş. Sana oyun yapıldığına karar verilmiş. Yani vazifene devam etmekte bir mâni yokmuş. Hasan muhtarla beraber oturup konuşurken telefon çaktı. Selamı var “geçmiş olsun” diyor”

Öğretmen: “Hak nerede olsa kaybolmaz” derler ya çok doğruymuş. Bundan böyle köydeki ilişkilerimi ve davranışlarımı daha dikkatli yapmam gerektiğini vahim bir olayla tecrübe ettim. Buda bana ders olsun.”

Muhtar: (Bekçiye) “Sen git Arif Hocayı ve ihtiyar heyetini çağır gelsinler. Bazı konular konuşulup vakit geçirilmeden toplanılacakmış köyün işleri halledilecekmış de.

(Perde iner)

BİTTİ